

Doğu

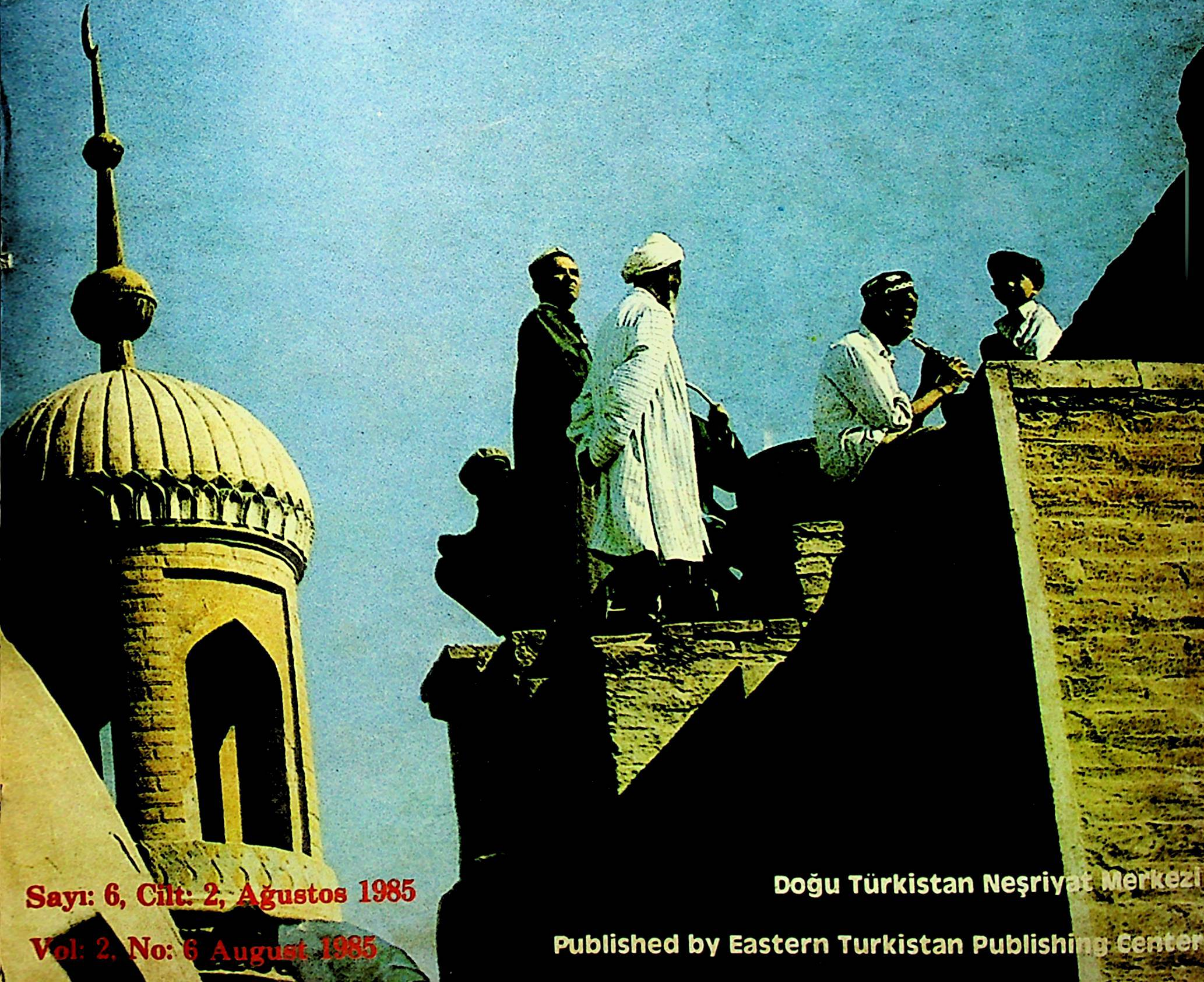
# Türkistan'ın Sesi



## Voice of Eastern Turkistan

Üç ayda bir çıkar - Türkçe, Arapça,  
İngilizce - İlmî, Millî, Edebi Mecmua.

A General Review appearing every 3 months  
in Turkish, Arabic and English.



Sayı: 6, Cilt: 2, Ağustos 1985

Vol: 2, No: 6 August 1985

Doğu Türkistan Neşriyat Merkezi

Published by Eastern Turkistan Publishing Center



## DOĞU TÜRKİSTAN'IN SESİ FİYAT LİSTESİ

— Türkiye İçin Beher Sayısı: 750 TL.

### — Yıllık Abone Bedeli:

Müesseseler için: 3000 TL. Kişiler için: 2000 TL.

### YURT DIŞI FİYATLARI:

— Beher Sayısı

5 Amerikan Doları
20 Suudî Arabistan Riyali
15 Batı Alman Markı
300 Belçika Frankı
50 Fransız Frankı

### YURT DIŞI YILLIK ABONE BEDELLERİ:

— Yıllık Abone (4 sayı)

Müesseseler İçin:

Kişiler İçin:

20	.....	12 Amerikan Doları
80	.....	50 Suudî Riyali
60	.....	35 Batı Alman Markı
1200	.....	750 Belçika Frankı
200	.....	120 Fransız Frankı

## قائمة الاسعار لمجلة صوت تركستان الشرقية

داخل تركيا:

- ثمن النسخة الواحدة : ٥٠٠ ليرة تركية - قيمة الاشتراك السنوي لأفراد : ٢٠٠٠ ليرة تركية

في الخارج:

” ” ” للمؤسسات: ٣٠٠٠

للمؤسسات

للأفراد

ثمن النسخة الواحدة

٢٠ دولار امريكي

١٢ دولار امريكي

٥٠ دولار امريكي

٨٠ ريال سعودي

٥٠ ريال سعودي

٢٠ ريال سعودي

٦٠ مارك الماني غربي

٣٥ مارك الماني غربي

١٥ مارك ألماني

١٢٠٠ فرنك بلجيكي

٧٥٠ فرنك بلجيكي

٣٠٠ فرنك بلجيكي

٢٠٠ فرنك فرنسي

١٢٠ فرنك فرنسي

٥٠ فرنك فرنسي

### Subscription terms of VOICE OF EASTERN TURKISTAN for countries other than Turkey:

#### Single issues:

#### Yearly Subscription Rates:

(Comprising 4 issues)

Normal Rate for  
Institutions:

Reduced Rate for  
Private Persons:

5 U. S. Dollars	20	.....	12 U.S. Dollars
20 Saudi Arabian Riyals	80	.....	50 Saudi Arabian Riyals
15 West German Marks	60	.....	35 West German Marks
300 Belgian Francs	1200	.....	750 Belgian Francs
50 French Franks	200	.....	120 French Franks

Banka Hesap No: 4922/1 ve 540003 Yusufpaşa Şubesi AKBANK/İstanbul



## DOĞU TÜRKİSTAN'IN SESİ

Üç Aylık Mecmua

**Yıl: 2, Cilt: 2, Sayı: 6**  
**AĞUSTOS 1985**



Sahibi  
**İsa Alptekin**



Yazı işlerini fiilen idare eden  
Mes'ûl Müdür  
**Niyazi Yıldırım**  
**Gençosmanoğlu**



Mütercimler  
İngilizce: **İsmet Tümtürk**  
Arapça: **Tahsin Ömer Taha**  
**Salih Said**



İdare Yeri:  
Doğu Türkistan  
Neşriyat Merkezi

Millet Cd. 26 / 3-Küçük Saray Apt.  
Aksaray-İstanbul-Tel.: 524 41 21



Fiyatı: **750 TL.**

Dış Memleketlere: 8 \$



Abone

Yıllık: **3000 TL.**

Dış memleketlere 20 \$



Gönderilen yazılar lade edlmez.  
Yazılar idare yerl adresine  
gönderilmelidir.

Dizgi ve Baskı  
**Türkiye Gazetesi Tesisleri**

## BU SAYIDA

- "Esrir Türkler".....İsa Alptekin
- Dostlarla Hasbihal..İsmet Tümtürk
- Türk-Çin, Türk-Sovyet İlişileri ve Doğu Türkistan.....Muzaffer Özdağ
- Doğu Türkistan mı, Sinkiang mı?.  
Mehmed Allahverdi
- Doğu Türkistan Çin Toprağı mıdır?  
Erkin Alptekin
- Tanrının Huzuruna Hangi Yüzle Varalım.....(şiiir).....Rafet Körüklü
- Güneşin Doğduğu Yer(şiiir)Serabî
- Dünyada Türk Tarihi(şiiir)....Burhan Sa-tar
- Hoten.....Abdulhamit Avşar
- Kızıl Çin İslâm Dünyasını Aldatıyor  
A.A
- Bir Kızıl Çin Heyetinin Türkiye Gezisi ve Düşündürdükleri...Vatanoğlu
- "Dost Dost Diye".....Ahmet Kabaklı
- Çin ü Maçın Yolunda...Ergun Göze
- Haberler.....

Bu mecmuadaki yazılar, kaynak gösterilmek suretiyle iktibas edilebilir



Esir Milletler Haftası'nın 26. yılını idrâk ederken Batı'da ve Doğu'da şahit olduğumuz teknolojik gelişmelere rağmen mazlûm ve esir milletlerin ızdıraplarına çâre bulmakta insanlık âleminin yerinde saydığı görülmektedir.

Komünist emperyalizmin devleri, Sovyet Rusya ve Kızıl Çin, asrımızı utandıran istilâ, baskı, terör ve asimilasyon metodlarını bütün şiddetiyle devam ettirmekte sakınca görmemektedir.

Afrika kıtasındaki açlık fâciasına karşı bigâne kalan hür dünya ve İslâm âlemi, Kızıl Çin'in Doğu Türkistan üzerindeki emellerini ve yok etme siyasetini görmemezlikten gelmektedir.

Kızıl Çin'in Amerika, Türkiye ve bazı İslâm devletleri ile dostluk bağlarını sıkılaştırma teşebbüslerinin ardında, 1.828.000 kilometre karelik Doğu Türkistan topraklarının yutulması ve o mukaddes topraklar üzerinde hâlen yaşamakta bulunan 30 milyona yakın Müslüman Türk'ü eritme siyaseti yatmaktadır.

Kızıl Çin'in devlet adamlarının Türkiye'ye sık sık gelip gitmeleri, bizim devlet ve hükûmet adamlarımızın da Çin'i ziyaretleri elbetteki iki devlet arasındaki karşılıklı millî menfaatler zaviyesinden çok faydalıdır. Ancak arz ettiğim gibi bu sıkı dostluk münasebetleri millî menfaatleri zedelememelidir.

Resmî ziyaretler vesilesi ile basın mensuplarımızın da Çin'i ve bilhassa Doğu Türkistan'ı tanımaları fevkalâde iyi fırsatlardır. Fakat bu ziyaretlerin intibalarını yazan muharrirlerimizin bazıları Doğu Türkistan'ı, bir miktar Uygur Türkü'nün yaşadığı ve Kızıl Çin'e ait bir toprak gibi telakki eder mahiyette yazılar yazmışlardır. Sanki bir avuç Türk orada tesadüfen bulunmakta iken, Çin onların ibadethanelerini açmış, ibâdet serbestisi vermiş, ticaret için imkânlar tanımış... bu Uygur Türkleri'nin güya "Uygur Otonom İdaresi" denilen bir idareleri de vardır. Böylece Doğu Türkistan'da soydaşlarımız rahat, müreffeh bir hayat sürmekte, Çin Halk Cumhuriyeti'nin son yıllarda bahsettiği hürriyet havasını bol bol teneffüs etmektedirler.

Hey had... ki, madalyonun öbür yüzü, tamamen bir facialar zinciridir.

Yukarıda da arzettiğim gibi, Doğu Türkistan, 1.828.000 kilometre kareden fazla bir vatan parçası olup, üzerinde Hun, Göktürk, Karahanlı, Uygur Türk devletlerinin kurulduğu ve bilinen büyük devlet adamlarının ulu başbuğların ve Kaşgarlı Mahmut ve Yusuf Has Hacıp gibi faziletli ilim ve sanat adamlarının yetiştiği... halen 30.000.000'a yakın Müslüman Türk'ün yaşadığı ezeli ve ebedî Türk vatanıdır.

Bu büyük ve tarihî Türk vatanı ve 30 milyon

Müslüman Türk bugün resmen esaret altındadır. Basın mensuplarımızı, devlet ve hükümet büyüklerimizi ve aziz Türkiyemiz'in 50 milyon insanını, İslâm dünyasını, hür insanlık âlemini bir an için düşünmeye davet ediyorum... Türk milletinden başka, yer yüzünde esir millet var mıdır? Olsa dahi, 30 milyon Doğu Türkistan, 60 milyon Batı Türkistan, Azerbaycan, Kuzey Kafkasya, Kırım, Bulgaristan... Türkleri'nin mevcudunun kaçta kaç olabilirler?

Esir Milletler Haftası'nı insanlığa hediye edenler, artık bu haftanın adını, Esir Türkler Haftası şeklinde değiştirirler yeridir.

Basınımız ve münevverlerimiz maalesef Doğu Türkistan'ı iyi tanımıyorlar. Son asır içinde oralarda vuku bulan hâdiseleri takip etmek fırsatı bulamamışlardır.

19. asrın son yarısında Doğu Türkistan'da (1863-1877) Şarki Türkistan Devleti kurulmuş, 15 yıl yaşamış, Çarlık Rusyası ve Çin'in müşterek saldırıları ile yıkılmıştır.

1933'te, yani Türkiye Cumhuriyeti'nin onuncu yılını idrâk etmekte olduğu tarihte, "Şarki Türkistan Cumhuriyeti" adı ile yüzbinlerce şehidin kanı pahasına yeni bir devlet kurulmuş, bu devlet Gazî Mustafa Kemal Paşa tarafından derhal tanınmış ve hususi alâkalarına mazhar olmuştur. Bu devletin bayrağı, mavi zemin üzerine ay-yıldız işlenmek üzere kabul edilmiştir. Ne yazık ki, bu genç Türk devleti de Kızıl Rus ve Çin ordularının müşterek gayretleriyle ortadan kaldırılmıştır.

1944 yılında, İli vilayetinde vuku bulan büyük ayaklanma neticesinde yeniden kurulan "Şarki Türkistan Cumhuriyeti"de Ruslar'ın yardımı ve Çin'in ihanetiyle yıkılmıştır...

Çin devleti, Doğu Türkistan'ı Türkiye'nin ve dünyanın hâfızasından silmek için oraya, (Şincan-Sinkiang) adını vermiş ve bütün dünyaya böylece lanse etmiştir. Basınımız ve TRT'miz de maalesef Doğu Türkistan adının yerine (Şinkang-Şincan) demekte tereddüt göstermemiştir.

20. asrın son çeyreğinde, Doğu Türkistan gibi bütün dünya Türklüğü'nün anavatanı olan ve 30 milyona yakın soydaşımızın yaşadığı, yüzbinlerce şehidin kanlarıyla yoğrulmuş mukaddes vatan esaret altındadır.

Ana ve ata yurdumuz Doğu Türkistan'ın ve diğer Türk illerinin yakın bir gelecekte istiklâl kavuşacaklarına ve Türk yurtlarına akın akın gelip yerleşmekte olanların, bir gün, geldikleri gibi gideceklerine inandığımızı... aziz Türkiyemiz başta olmak üzere, İslâm dünyasının ve hür insanlık âleminin bizim bu duygularımıza anlayış göstereceklerine güvendiğimizi tekrar ediyoruz.



# Dostlarla Hasbihal

İsmet Tümtürk

“Doğu Türkistan’ın Sesi’nin bazı tesirleri görülüyor. Heryerde, Türkistanlıların arasındaki yakınlık artıyor. Ortak sevinçlerini ve kederlerini (tabii daha çok kederlerini) daha fazla hissediyorlar. İçlerinde sakladıkları ümitler ve endişeler de yüzeye çıkıyor.

Bu satırların yazarı Türkistanlı mültecilerden değildir. Türkiye Türküyüm. Bu yüzden belki Türkistanlı kardeşlerimin bazı duygularının inceliklerini gerektiği gibi anlayamam. Öbür yandan, biraz uzaktan bakan bir kimsenin hadiseleri daha soğukkanlı ve daha gerçekçi olarak görmesi de mümkün olabilir.

Anayurttan haber gelmesi bollaştıkça ve sıklaştıkça, acı haberler de geliyor. Ümitlerin yanı sıra endişeler de boy atıyor. Mesela, ata topraklarına dırmadan zorla Çinli göçmen yerleştirilmesi gelecek için derin endişeler doğuruyor. Büyük acılar duyan ve milletin geleceği için büyük tehlikeler gören kişiler, hırçın ve sabırsız olur. Sesini dinleyecek, nazını çekecek bir yer olunca, bu acılarını ve endişelerini oraya döker. Ve derdine oradan çare arar. Bu sesler şimdi “Doğu Türkistan’ın Sesi” dergisine geliyor. Elbette öyle olacak. Daha yakınları kim var ki?

İşin “sabırsızlık” tarafına gelince, şunu akıldan çıkarmıyalım: Biz bir dergiyiz, bir siyasî güç değil. Hakkı dile getiririz. Ama bir dergi, hakkı koparıp alamaz. Bu, bir derginin yapacağı iş değildir. O halde, dergimizin yapabileceği şey, feryat edip içimizi rahatlatmaktan ve birbirimizi teselli etmekten ibaret mi kalacaktır? Hayır, o da değil. Bir milletin haklılığını, ve yüksek medeniyet değerini belirtmek (tam hakkını vererek belirtmek) o milletin yaşama mücadelesine katkısı olan bir unsurdur. Gayeye erişmek için tek başına bu yetmez. Ama mücadelede bir unsurdur. Hemen bir gün içinde netice vermez (veya belki ancak zulmün şiddetini azaltır), ama uzun vadede tesiri görülür. Milletler yalnız silah gücüyle yaşamazlar: bunun yanısıra millî şuurları, manevî güçleri ve varolma iradelerinin kuvvetiyle de yaşarlar. Milletler derin köklü, uzun ömürlü varlıklardır. Yaşamak için mücadeleleri de çok taraflı ve uzun vadeli olur.

Fazla karamsar olanlara söylenecek şu sözüm var: Gerçeğin kendine has bir kudreti ve dinamizmi vardır. Bu kuvvet her zaman göze çarpmaz. Bazen bu kuvvetin doğurduğu neticeleri görmek için uzun süre beklemek te gerekir. (Ah, bazan bu beklemeler ne kadar da uzun sürüyor! Ve tahammülü ne kadar da zor oluyor!) Ama unutmalıyım ki, GERÇEKLER YOK EDİLEMEZ. Ve önünde veya sonunda, gerçeklerin ne kadar kudretli olduğu mutlaka görülür.

Bu derginin, Türkistana istiklâl fikrine destek sağlamanın dışında, yapacağı başka büyük hizmetler de vardır. Mesela:

- 1- Mültecileri birbirine daha fazla yaklaştırır; maneviyatlarını kuvvetlendirir; ihtiyaç hissedene teselli ve destek getirir.
- 2- Uzakta kalan anayurdun doyum olmaz tatlılıkta hatıralarını herkes için canlandırır.
- 3- Yaşlı kimselerin hatıratı, ve hadiseler hakkında deliller ve vesikalar gibi, çok değerli bazı unsurları kâğıt üzerinde tesbit eder, ve böylece kaybolup gitmek tehlikesinden kurtarır.

Türkistanda kalan kardeşlerimize ümit vermek ve manevî güçlerini arttırmak hizmeti de vardır. Onların neler çektiğini, ve tahammüllerinin tükenme noktasına ne kadar yaklaştığını bilemeyiz. Belki bu derginin çıkması onlar için “zifiri karanlığın ötesinde uzakta yanan bir ışık” kadar ümit verici olur.

Son olarak şu noktayı da asla unutmamalıyım: Bir iman ve azmin ifadesi, bundan şu veya bu hayırlı netice çıksın veya çıkmayın, başlı başına yüksek manevî değer taşıyan ulvî bir vazifedir.



# Türk-Çin, Türk-Sovyet İlişkileri ve Doğu Türkistan

Muzaffer Özdağ

Türkiye ve Çin, Asya kıtasının batı ve doğu uçlarında yer alan, ortak sınırları bulunmayan, ilişkileri halen pek mahdut iki devlet görünümündedir.

Gerçekte ise Türk ve Çin milletleri tarihin şafağında tanışmış, sürekli komşuluk yapmış, savaş ve barış ilişkileri içinde bulunmuş, büyük devletler kurmuş, Cihandaki varlığını kesintisiz sürdürmüş iki millettir.

Türk ve Çin milletlerinin komşuluğu Orta Asyada Türk Milleti için pek acı şartlar içinde bugün de devam etmektedir. Türk anayurdunun doğu yarısı Doğu Türkistan 225 yıldanberi Çin baskısı ve yönetimi altında bulunmaktadır; 18 milyon Doğu Türkistanlı soydaşımız Çin Halk Cumhuriyetinin mutsuz tebaasıdır.

Çin'in millî ve tarihî sınırlarının kuzeyde büyük Çin seddi ile çizilmiş olduğu, Çinliler'in bu seddi kuzey komşuları Türkler'e karşı savunma ve saldırı üssü olarak inşa ettikleri bilinmektedir.

Çin seddi bugün Çin ülkesinin tam ortasında kalmış, Çin devleti kuzeye ve batıya doğru yayılarak dört kat genişlemiş bulunmaktadır.

Çin seddinin kuzeyinde Hazar Denizinden Pasifik Okyanusuna kadar uzanan sahada hükümran olan Türk devletlerinin orduları defaatle bu seddi güneye doğru aşmış, Türk soyundan hanedanlar Çinde zaman zaman hakim olmuş bulunmasına rağmen Çin, miladî 8.nci yüzyılın ortalarında Gök-Türk devletinin çözülmesinden sonraki gelişmeler içinde Çinliler seddin kuzeyine taşmışlar, "sed" din kuzeyinde uzanan büyük Türk vatanının uzak doğu kanadını oluşturan bölge Türk soy ve kültürü yönünden ebediyen kaybedilmiş.

Türk tarihinde önemli bir dönüm noktası teşkil eden bu ağır kayıptan sonra millî hayatımızın ağırlık merkezi batıya doğru kaymış ve ön asyaya yönelmiş, özellikle İslam dininin X.ncü yüzyılda Türk kavimleri arasında yayılışını takiben Oğuz-Türkmen boylarının büyük kitleler halinde Selçukluların önderliğinde Ortadoğuya inişi ve İslam dünyasının yönetimini ele alışı, Anadolu'yu ebedî yurt edinişi ile bu yöneliş kesinleşmiştir.

Ancak bu devrede dahi Türk ve Çin milletlerinin komşuluğu devam etmiştir. İslamiyet doğuda Türk kavimleri arasında yayılışını sürdürmüş, Doğu Türkistan Türk-İslam medeniyetinin önemli bir merkezini ve büyük Türk Yurdunun doğudaki serhaddini oluşturmuştur.

Cengiz Han ve oğullarının kurup geliştirdikleri Türk-Moğal İmparatorluğunun bütün Çin'e uzun süre hâkim olması, Timur'un bütün Türk kavimlerini bir bayrak altına toplayarak Orta-Asya Türk İmparatorluğuna karşı konulamaz bir güce erişirmesi, Türk soy ve kültürünün Uzak Doğu'da Göktürklerin çöküşü ile uğradığı ağır kaybı telafiye yetmemiş, kaybedilen saha tekrar kazanılamamıştır.

Timur'un Çin'e karşı tasarlayıp vefatı sebebiyle icra edemediği; son seferinden 3,5 asır sonra 1757-1760 yıllarında Büyük Türk Yurdunun önemli bir bölümünü oluşturan, binlerce yıldanberi Türk hayat ve medeniyetine beşiklik yapan Doğu Türkistan, Mançu hanedanı yönetimindeki Çinlilerin saldırısına uğramış, ülkeyi Çin'e mal etmeği hedef alan bu saldırılar kesintisiz sürmüştür.

Doğu Türkistan'ın 1757-1760 yıllarından günümüze uzanan 225 yıllık hayatını, mükerrer istilaları, millî kurtuluş hareketlerini, soydaşlarımızın yurtlarını, bağımsızlıklarını korumak için çektikleri sonsuz acıları, verdikleri kayıpları, hedef kıldıkları soykırımları, sürgünleri tasvir, kentlerinin, millî anıtlarının, sanat ve kültür hazinelerinin, varlıklarının talan ve tahrip edilmesini tafsil etmek makalemizin hudut ve gayesini aşar.

İlk istilaya kumanda eden Çin generali Kao-chi'nin İmparatoruna sunduğu raporda "1.200.000 Türkü katlettiğini, 300.000 Türk'ü Çin ülkesinin iç taraflarına sürdüğünü, bir çok Türk ailelerini cebrî iskâna tabi tuttuğunu, Doğu Türkistan'a 100.000 Çinli yerleştirdiğini" bildiren satırlar Çin istilasının ve kurulan işgal yönetiminin mânâ ve mahiyetini belirtmeğe yeterlidir.

Müteakıp devirlerde de Doğu Türkistanlılar'ın insanlık haysiyetlerini ve millî benliklerini korumak ve kurtarmak için yaptıkları her hareket ve direniş ölçsüz bir vahşetle ezilmiş, yüzbin-



lerce Türk katledilmiş veya ülkeyi terke mecbur bırakılmıştır. Aynı dönemde Batılı emperyalist denizci milletlerin ve âhiren Japonların pek haksız ve zillet verici saldırı ve muamelelerine maruz kalan Çinlilerin Türk komşularına karşı bu zalim tutumu düşündürücüdür.

Doğu Türkistan'da Çin yönetimi geçmişte genel hatları ile zalim, talancı, millî benliği silmeği, köle bir halk yaratmayı gaye edinen, askerî işgal ve askerî kolonizasyona dayanan aristokrat-feodal şöven bir sömürge yönetimidir.

Çin'in komünist yönetim altında birleşmesi ve Doğu Türkistan'ın Komünist Çin yönetiminin son defa tekrar istila edilmesi ile "Ülkenin" hayatında dünyanın kaderini de etkileyecek yeni bir devir açılmış bulunmaktadır.

Doğu Türkistan'ın Kızıl Çin orduları tarafından istilasında Türk halkının bütün mal varlığına karşılıksız el konması, servetlerinin talan edilip Çine taşınması, 100.000'den fazla Türkün katledilmesi, millet rehberlerinin, aydınların sistemli olarak yok edilmesi, geçmişteki istilaların anılarını bilen, acılarını yaşıyan, Çinliler'i tanıyanlar için bir yenilik teşkil etmemiştir. Son istila ile başlayan yeni devrin özelliği; Doğu Türkistan'ın bu defa kitlevî şekilde Çin'li iskânına açılmış olması, milyarlık Çin nüfusunun kesintisiz, taşkın bir sel gibi dalga dalga ülkeye akıtılmasıdır.

Çinli göçmen kitleleriyle doldurulmakta olan Doğu Türkistan artık askerî işgal altındaki bir Türk Yurdu olmaktan da çıkmakta, Türkler kendi özyurtlarında azınlığa düşürülmektedirler.

Bu uygulama fizikî, istisadî, kültürel baskıyı da aşan geniş kapsamlı topyekün mahiyet taşıyan dolaylı bir jenosit hareketidir.

Doğu Türkistanlılar'ı köle ve işçi olarak çalıştırıp yaptırılan bölgeyi Çin anavatanına sıkıca bağlayan şose ve demiryollarından katarlarla getirilen Çinli göçmenlerin toplu iskânları ile büyük tarihî Türk şehirleri dolusu şimdiden Çin kenti hüviyetini almağa başlamış bulunmaktadır.

Bu uygulamanın aynı tempo ile devam etmesi halinde Doğu Türkistan'ın da tarihî Göktürk yurdu gibi soyumuz, dilimiz, kültürümüz yönünden ebediyen kaybedilmiş olacağı açıktır.

Doğu Türkistan'daki Çin kolonizasyonu; ülkenin binlerce yıldanberi aslî sahibi olan Türk-İslâm topluluklarına karşı dolaylı şekilde bir jenosit hareketi teşkil ettiği için, Türkiye'yi, Türk-İslâm âlemini doğrudan doğruya ilgilendiren bir olaydır.

*Gerçekte olayın boyut ve önemi Çinin Türkiye ve İslam âlemi ile olan ilişkileri çerçevesini de aşmakta; milletlerarası politikada, dünya tarihi-*

*nin akışında köklü değişmelere yol açma istidadı taşıyan sosyal, siyasî bir deprem olarak belirmektedir. Olay; dünyanın en büyük nüfusuna sahip Çin'in kabaran bir okyanus gibi boş görüldüğü sahalara taşması; ağır, emin, kararlı bir şekilde batıya doğru yayılması olayıdır. Halen nüfusu bir milyarı aşmış olan ve 2000 yılında en az bir milyar ikiyüz elli milyona erişeceği hesaplanan Çin nüfusunun İçasyaya taşmasını önleyecek bir sed bulunmamaktadır.*

Çin yayılması tabiatıyla Türklüğü, Türkiye'yi olduğu kadar, hatta Türkiye'den önce Çin'in yakın sınır komşularını, özellikle Sovyetler Birliğini ilgilendiren bir meseledir. Bu mesele modern tarihi şekillendirecek en önemli mesele olma istidadındadır.

Çinin yeniden kuruluş ve kalkınmasına, süper güç olmasına ve Doğu Türkistan'a köklü şekilde yerleşmesine yardımcı olan Sovyet Rusya yöneticileri, kendilerini Asya'dan kovalayıp Uralların batısına atacak gücü farkında olmadan imal etmiş bulunmaktadırlar.

Çin-Sovyet çatışmasında tarafların teknoloji-de eş seviye tutturmaları halinde durum ve kuvvet üstünlüğünün Çinlilere geçeceği belirgindir.

Modern Çin'in, çinli çağdaş bir Cengiz Han çıkarması imkân dışı sayılmamalıdır.

Pekin tahtında oturan, Avrupaya korku salan, Moskova, Kiyef Knezlerini yer öpmek için huzurlarına ihzarlı olarak celbettiren, Moğol İmparatorlarının hatıraları bir ölçüde Çin Tarihinin kadrosuna girmektedir.

Çinin ancak dörtte biri kadar nüfusa sahip olan Sovyetler Birliğinin milyarlık Çine karşı eşdeğer bir ağırlık oluşturmadığı meydandadır.

Ayrıca Sovyetler Birliği'nin çok milletli bir Rus imparatorluğu olduğu, nüfusunun %80'ninin Urallar'ın batısında Avrupa kıtasında toplandığı, özellikle İmparatorluğun hakim unsurunu oluşturan Rusların ve imtiyazlı mevkideki Slavların millî yurtlarıyla asıl kitlelerinin Avrupa kıtası topraklarında bulunduğu dikkatten kaçırılmamalıdır.

Rusların Altınordu Devletinin çözülmesinden sonra güçlenerek doğuya ve güneye doğru yayıldıkları, Kazan, Ejderhan, Sibir, Kırım Türk Hanlıklarını peşpeşe yıkıp istila ederek Kafkasya'ya, Ortaasya'ya yayıldıkları, askerî işgal ve ilhakı ardında Rus kolonizasyonunun geldiği mâlumdur.

Karadenizin kuzeyinde, Urallar'ın batısında bulunan Türk varlığı Rus istilasına ile yok olma seviyesinde ağır kayıplara uğramış bulunmaktadır. Ancak Rusluk Uralların doğusundaki uçsuz bucaksız genişlikteki alanda derinliğine kök salma, Rus olmayan bütün milletleri toptan yok etme veya öz yurtlarında azınlık durumuna düşürerek eritme, özümleme imkânını bulamamış-



tır. Rusluk Ortaasya Türk-İslam yurdunda henüz ince bir tabaka teşkil etmektedir.

Tarihin eriştiği bu dönüm noktasında Rus nüfus varlığının Sovyet Birliğinin her yanını, özellikle Asya topraklarını Rus nüfusu ile yoğun şekilde iskâna yetmeyeceği anlaşılmaktadır.

Bütün fertleri Rus şuur ve benliği taşıyan, Rusça konuşan "Sovyet Milleti" imal etme programının başarılacağı kesinleşmiştir.

Bu durum ve sonuç, modern Rus İmparatorluğunun Çin karşısındaki temel zaafını oluşturmaktadır. Sovyetler Birliğinin Urallar'ın doğusundaki 17 milyon km<sup>2</sup> genişliğindeki topraklar (Sibirya, Batı Türkistan ve pek seyrek nüfuslu Moğolistan Halk Cumhuriyeti toprakları) Çin yayılması için büyük bir cazibe gücü taşımaktadır.

Görüldüğü gibi Çin-Rus çatışması, özellikle Türk hayat ve kültür sahasında, Türk yurtları üzerinde cereyan etmektedir ve edecektir.

Aynı zamanda Türkiye'nin ve Dünya Türklüğü'nün bu çatışmadaki tavrı, çatışmanın galibini ve nihaî sonucu tayin edecek en önemli bir faktör değeri taşıdığı bilinmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti kalkınma yolunda, nüfusu süratle artan, güçlü bir devlettir.

Türk Dünyasında da nüfus süratle artmaktadır.

Nüfusunun yaklaşık %20'sini müslüman Türkler'in oluşturduğu Sovyetler Birliğinde 2000 yıllarında Türk nüfusunun bu artış temposu ile en az 80 milyona erişeceği hesaplanmaktadır.

Dünya Türklüğünün bugün dahi sayı yönünden Rusluğa denk bir güç oluşturduğu sabittir.

Türkiye'nin, Rus-Çin çatışmasında alacağı tutum ve tavrın bağımlı Türk toplumlarını ve önemli ölçüde dost İslâm ülkelerini de etkileyeceği söylenebilir.

Yukarda işaret ettiğimiz zaafı bünyesinde taşıyan Sovyetler Birliği'nin, Urallar'ın doğusun-

daki Asya topraklarını Türk unsurunun gönüllü iştiraki olmadan Çin'e karşı savunma yeterliği göstermesi mümkün değildir. Rusların, böyle bir çatışmada geçmişte 1904-1905 Rus-Japon Harbinde Japonlar karşısında düştükleri çaresizlikten daha ağır bir çaresizlik içinde bulunacakları kesindir.

Rusya, Türkiye'ye ve Türklüğe karşı tarihî bir meslek edindiği düşmanlık tavrını değiştirmek, Türklerle işbirliği yapmak lüzümünü duyacak, Türk dostluğuna ve yardımına muhtaç olacaktır.

Dostluğun, işbirliğinin ön şartının millî varlığa saygı ve eşitlik olduğunu kavrayacaktır. Tarih tahakküme, cebre dayanan sistemlerin ebedî olmadığını, bu esasa dayanan imparatorlukların çözülmeye mahkûm bulunduğunu bir örneklerle göstermektedir.

*Türkiye'nin ve Türklüğün Rusya'ya veya Çin'e karşı tutumu tarihten ibret alınmakla birlikte, geçmişte kalan acıların, felaketlerin, millî kinlerin yoğunlaştırdığı duyguların ipoteğinden arınmış olarak akıl çizgisinde karşılıklı olarak millî varlığa, hayatî menfaatlere, meşru haklara saygı esasına dayanmalıdır.*

Sovyetler Birliği Türkiye'ye karşı halen hasmâne tutum ve emelleri ile en yakın fiilî tehdit ve tehlikeyi oluşturmaktadır. Güçlü ve dost bir Çin Türkiye için bir güvenlik faktörü kabul edilebilir.

Çin-Türk dostluk ve işbirliğinin Çin için de pek yüksek değer taşıyan geniş ufuklar ve imkânlar sağlayabileceği kestirilebilir.

Çinlilerin bu gerçeği anlamaları zor olmayacaktır.

*Hiç şüphe yok ki Doğu Türkistan Türklüğünün bugünkü durumu ve akibeti, Türkiye'nin ve İslam Dünyasının Çin'le ilgili tavırlarını ve kararlarını belirlemede önemli bir miyar olacaktır.*

## GELECEK SAYIMIZDA.

T.C. Başbakanı sayın Turgut Özal'ın Çin'e ziyaretinin, etraflı tafsilatını gelecek sayımızda vereceğiz.



## Doğu Türkistan mı, Sinkiang mı?

Mehmet Allahverdi

(Bu yazıda nakledilen rakamların çoğu Çin kaynaklarından gelmedir. Bu gibi rakamların doğruluğunu araştırmamız çok kere mümkün olmamaktadır. O kaynaklardan gelen rakamların hepsinin şüpheli sayılması doğru olur. D.T.S.)

Orta Asya hakkında çoğumuz pek az şey biliyor. Orta Asyadenince aklımıza uçsuz bucaksız bozkırlarla atlı Tatarlar geliyor. Bir de Altınordu Hanlığının, doğuda bir yerde coşkun İtil (Volga) nehriyle Çin seddi arasında uzanan bir ülkenin efsaneleri canlanıyor. Avrupa'nın yarısı kadar büyüklükte bir yer kaplayan Türkistan bir zamanlar bir şiir ve sır ülkesiydi.

Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan ile Doğu Türkistan, İslâm dünyasının Asya'da kuzey ve kuzeydoğu sınırlarını teşkil ediyor. Çin-Sovyet sınırları arasında uzanan Türkistan ile İran, Afganistan ve Keşmir'deki küçük Türk azınlıklarına bakınca insan parçalanmış, kaybolmaya yüz tutmuş bir kültür göreceğini tahmin ediyor. Ama Türk insanı ve Türk kültürü buralarda hâlâ taptazedir, canlıdır. Hâtta Çinlilerin Sinkiang veya (Xinjiang) dedikleri Doğu Türkistan'da başka her yerden daha canlıdır.

Şimdi Sinkiang veya (Xinjiang) olarak adlandırılan yerin tarihî ismi "Doğu Türkistan"dır. Çinliler bu bölgeye 19. yüzyılın son çeyreğinde "Sinkiang" ve 1955 yılında da "Xinjiang Uygur Muhtar Bölgesi" dediler. "Sinkiang" veya "Xinjiang" Çince "yeni toprak" yani yeni kazanılmış topraklar mânâsına geldiğinden buranın 1884'de işgal edilmesinden önce Çin'e ait olmadığı anlaşılıyor.

1982 Ocak nüfus sayımı Doğu Türkistan nüfusunu, 7 milyonu Müslüman olmak üzere, 13,081,681 olarak vermektedir. (Tarafsız gözlemciler bu rakamın çok düşük ve yalan olduğunda ittifak halindedirler, ancak gerçek rakam üzerinde uyuşmamaktadırlar. D.T.S.) Müslüman nüfusun çoğunluğu Uygur, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar gibi Türk boylarıdır. Dunganların (Çinli Müslümanlar) sayıları çok az. Geri kalan 6 milyon nüfusu Hanlar (Müslüman olmayan Çinliler), Ruslar, Moğollar, Sibolar, Mançular vs. meydana getiriyor. Gayrimüslim nüfus içerisinde en çok nüfusa sahip olanlar Hanlar.

Çinlilerin Doğu Türkistan'a planlı olarak yerleştirilmeleri neticesi bölgede nüfus dağılımı 1949 yılından itibaren köklü bir değişime uğradı. Komünist rejimin halen sürdürdüğü bu de-

ğişimi daha iyi görebilmek için 1949 ve 1983 yıllarına ait tabloya bir göz atalım. (Bütün rakamlar resmîdir ve güvenilir değildir.)

Boy	1949'da nüfus	1983'de nüfus
Uygurlar	% 75	% 46
Kazaklar	% 10	% 6
Diğer Türk Boyları	% 5	% 1
Hanlar (Çinliler)	% 5	% 45
Dunganlar	% 3	% 1
Diğerleri	% 2	% 1

Görülüyor ki, Müslüman Türklerin nüfusu 1949'da %90 iken 1983'de %53'e düşürülmüş, ve Çinli nüfus da %5'den %45'e çıkarılmıştır. Durum daha da değişecektir, zira Komünist Çin hükümeti hâlâ Çin içlerinden Çinlileri toplayarak Doğu Türkistan'a getirmektedir. Doğu Türkistan'a Çinlilerin yerleştirilmesi Türk toplumuna eskidenberi oynanan bir oyundur. Çin hükümetinin gizli maksadı Türk toplumunu kendi topraklarında azınlığa düşürerek "HÜR İRADE" arzusunu kırmaktır.

### DOĞU TÜRKİSTAN'DA İDARE

Doğu Türkistan'da idare Çinlilerin elindedir. Politik mevkilerin çoğunluğu da onlar tarafından işgal edilmiştir. 1981'de politik hiyerarşide Çinliler ve Türk Müslümanların durumu şöyleydi:

	Toplam makam sayısı	Çinlilerin elindeki	Türklerin elindeki
1. İdarî başkan	1	1	—
2. İdarî başkan	1	1	—
İdareciler	2	1	1
Başkan vekilleri	5	4	1
Şube başkanlığı	1	1	—
	10	8	2

Görüldüğü gibi, Müslüman Türkler nüfusun %54'ünü teşkil etmelerine rağmen idarî mevkilerin sadece %20'si kendilerine bağışlanmıştır. Çinlilerin ellerinde tuttıkları mevkiler ise nüfuslarına göre çok fazladır. Hangi şubede bir Müslüman Türk başkanlık ediyorsa, başkan vekillerinin bir Çinli olması dikkat çekicidir. Çinli



başkan yardımcılarını Türk başkanlardan daha yetkilidir. Müslümanlar yalnızca sözde başkanlar halindedir.

Müslüman Türk, senelerdir Doğu Türkistan'da en tabii haklarını istemekten bile men edilmiştir. Bu duruma bir ses çıkarmaya çalışanlara da "yıkıcı", "karşı devrimci", "İslâmcı" gibi damgalar vurulmuştur. Son birkaç senedir bu yüzden 50 bin Müslüman Türk, Taklamakan çölündeki Paylu kampında ağır iş cezasına çarptırıldı. Bunlar belki ancak politik suçlulardır. Ama Çin hükümeti politik faaliyet yürütenleri adî suçlular gibi cezalandırıyor.

### YOKSULLUK

Türkler kendi vatanlarında ekonomik yönden de baltalanıyor. "Büyük Atılım" ve "Komün Kampanyası" sırasında hükümet Türk arazilerine ve erzaklarına el koydu, dükkânlarını kapattı. Müslüman Türkler Çinli subayların emri altında zorla çalıştırıldılar.

Doğu Türkistan ziraî kalkınma planı 2,2 milyon üyeli, sıkı disiplinli bir askeri organizasyon olan "üretim ve İnşaat Kıtası"na verildi. Bu kıtanın subaylarının %90'ı yerli halkı sömüren Çinlilerden meydana gelmektedir. Ağır işe rağmen işçilere çok az bir pay ödenir. Sanayi sektörü yine baştanbaşa Çinlilerin elinde bulunan kıtanın kontrolindedir. Alt kademelerde de Çinlilerin sayıları durmadan artmaktadır. 1955'te Çinliler usta işçi gücünün %66'sını teşkil ediyordu. Bu rakam 1965'te %75'e, 1973'de %78'e yükseldi. Şu anda sanayi işgücünün %90'ının Çinli olduğu tahmin edilmektedir.

Doğu Türkistan'da haberleşme ağır kasıtlı olarak ihmal edilmiştir. Güney Bölgesindeki Kaşgar gibi büyük ticarî merkezler bile bölge başkentine ne tren, ne de kara yolu ile bağlıdır. Bu yüzden de ne madenî zenginliklerin ne de çok çalışmalarının Türk halkına bir yararı olmuyor. Netice olarak Müslüman Türkler kendi vatanlarında sessiz, mazlum, evsahipleri durumuna getirilmişlerdir.

### DİN BASKISI

Komünistler, dini Komünizme ana engel olarak görürler. 1949'da idareyi ele geçirdikten sonra da, ve özellikle Kültür Devrimi (1966-1976) sırasında, İslamiyeti yok etmek için çok çalıştılar. Bu saldırı neticesinde:

- (1) Köy camileri kapatıldı.
- (2) Şehirlerde büyük camiler ve dinî müesseseler kapatıldı. Binalar, kışla, mezhaba v.s. yapıldı. Bu binaların mallarına da el konuldu.
- (3) 1933-1934 yıllarında "Doğu Türkistan İslâm Cumhuriyeti" sırasında kurulan şerî mahkemeler feshedildi. Yerlerine "Halk Mahkemeleri" kuruldu.

(4) Kur'an-ı Kerim, Hadis ve diğer dinî kitaplar imha edildi.

(5) Dinî eğitim yasaklandı.

(6) İmamlar tutuklanarak işkence edildi. Cadde ve lağım temizliğinde çalıştırıldı. Kimisi domuz üretmeye ve hattâ domuz eti yemeye zorlandı.

Bu baskı rejimi 1976'da Mao'nun ölümüne kadar devam etti. Ama İslâma inancı sarsamadı. Fakat Çin hem içeriden hem dışarıda din düşmanlığı yüzünden kötü bir ad kazandı. Şimdi, Çin bu politikayı rafa kaldırdı. Birkaç cami yeniden ibadete açıldı. Hükümetin atamakta olduğu ulemayı eğitmek için bir İslâm Enstitüsü kuruldu. Kur'an-ı Kerim sınırlı sayıda bastırıldı, 20 kişilik bir resmî delege grubunun Hac ziyaretine izin verildi.

Aslında Çin hükümetinin dinî yasaklamaları yumuşatması İslâm dünyasına yaranmak içindir.

— 18 yaşından küçüklere dinî inançların öğretilmesi yasaktır.

— Hiç kimse dini, parti idaresine veya Komünist sisteme ters düşecek şekilde kullanamaz.

— Camiler ve imamları resmi kontrol altındadır.

— Doğu Türkistan'daki Parti mensupları yalnız kitle ile ilişkisi için dinî görevlere iştirak edebilirler. Fikren ya Komünizme sadık kalmalı veya partiyi terketmelidirler.

— Çin hükümeti Müslümanların Hacca gitmelerini yeterli döviz birikimi olmadığı bahanesiyle reddediyor. Aslında Çin'in 14 milyar ABD Doları döviz rezervi vardır.

### EĞİTİM İMKÂNLARI

Doğu Türkistan Kuzey ve Güney olmak üzere iki ayrı kesimden meydana geliyor. Bölgenin topografik şartları her kesimde en azından iki üniversite kurulmasını gerektirdiği halde, Çin hükümeti yalnız eyalet merkezinde bir üniversite açmış. uzak mesafe ve ulaşım güçlükleri Türk öğrencilerin üniversite eğitimi görmelerini çok kısıtlıyor. Daha önemlisi, üniversite Çin'den özellikle getirilmiş Çinli hocaların kontrolü altında.

Doğu Türkistan'da mevcut 800 orta-lise ve 14.000 ilkokul yetersiz. Çin'in diğer eyaletlerinde okul başına kişi oranı 600:1 iken Doğu Türkistan'da bu oran 934:1.

Çinli yetkililer Müslüman Türkleri siyasî idrak seviyesi altında tutmaya çalışıyorlar.

### KÜLTÜR YIKIMI

Çinli idareciler Türklerin kültürlerini tahrib etmek için herşeyi yapıyorlar. Uygurlarla Kazaklar Arap alfabesi kullanıyorlardı. Bu önce zorla Kiril, sonra Latin alfabesine çevrildi. Ama sonra Arap alfabesine yeniden izin verildi. Yeni neslin beynini Mao Tse-Tung'un fikirleri ile yı-



kamak için Komünist terminoloji öğretildi. Kültür devrimi sırasında 360.000 kitap kıvılcık muhafızlarca imha edildi. Türkler Çinlilerle karışık evlenmelere zorlandı ve çocuklar Çinli olarak kaydedildi.

### İÇTİMAÎ MÜNASEBETLER

Çin idaresi Türk asıllı olanları yalnız siyasî haklardan mahrum etmek ve onları iktisadî bakımdan sömürmekle kalmamış, onları insanlık şeref ve haysiyetinden mahrum kılmaya da yönelmiştir. Türklere, hakaret maksadıyla, "baş sarıklılar" denir. Çin yazarları onlara "barbar" demektedir, ve onlara yapılan kötü muameleleri haklı göstermekte sözbirliği ederler. Günlük hayatta daima Çinliler öne geçirilir, ve Türkler hor görülür. Çinli memurlar Türklere kaba davranırlar, ve Türklere aşırı saygı beklerler. Bütün bunlar Türkleri köle hayatı yaşamaya alıştırmak için yapılır.

### SİLAHLI KUVVETLER

Doğu Türkistan'daki kara kuvvetlerinin savaş gücü 250.000 civarındadır. Resmî rakamlara göre bunun 212.500 (%85) miktarı Çinli, 37.500 (%15) miktarı (kaba tahmin olarak) Türk soyludur. Yüksek rütbeli subaylar hemen hemen silme olarak Çinli'dir. Hava Kuvvetleri hemen hemen silme Çinli'dir. İli bölgesindeki ve Sovyet sınırının hassas bölgelerindeki kuvvetler de hemen hemen tamamen Çinlidir. Lob gölü bölgesinde bulunan atom başlıklı roketlerin korunması ile görevli kuvvetlerin tamamı Çinlidir. Elektronik haberleşme ve düşmanı gözetleme tesisleri de keza.

Ayrıca milis kuvvetleri de vardır. Bunlar da ikiye bölünür: silahlı ve silahsız olanlar. Türk asıllı gençlerden bir kısmı milis kuvvetlerine alınmıştır. Ama bunlardan büyük çoğunluğu silahsız kısımdadır.

Bu durum, Çin idaresinin Türk asıllı insanların eline silah vermemek konusunda titiz davrandığını gösteriyor. Bu da, ileride dıştan gelecek bir taarruza karşı ülkenin korunması için hayırlı sayılmaz.

### TÜRKLERİN İSTEKLERİ

Türk kendi topraklarında daima ezici çoğunluğa sahip olmuşlar ve halen de çoğunlukta bulunmaktadırlar. Yüzyıllarca anavatanları olmuş Doğu Türkistan yakın geçmişte de 3 defa bağımsızlığını kazanmıştır. Bu gerçeklerin ışığı altında "HÜR İRADE" hakkının iade edilmesi elzemdir. Acilen dikkate alınması gereken bazı noktalar vardır:

- Bir an önce Doğu Türkistana Çinli yerleşimi durdurulmalı, nüfusları azaltılmalı.
- Türklere siyasî yetki tanınmalı, Çinli hakimiyeti son bulmalı.
- Çinli ile Çinli olmayan arasındaki sosyal fark

kaldırılmalı.

- Eyaletin adı "Doğu Türkistan" olmalı.
- Türklere, yaptırılan işlerin ücreti tam ödenmeli.
- Çinli ile Çinli olmayanların evlilikleri için yapılan baskı durmalı.
- Türk siyasî mahkûmları salınmalı.
- Doğu Türkistan halkına gerçek Muhtariyet verilmeli.

### SÜPER GÜÇLERİN İLGİSİ

Çin Asya'da bir süper güç olarak ortaya çıkınca ABD de, Rusya da, Çin'e yakınlaşma'ya yöneldiler. Her ikisi de Çin'e karşı kullanmak üzere Türklere ilgilendiler.

Bir müddet önce Amerikalıların "Özgürlük Radyosu" Türklere için Uygur şivesinde yayına başladı. Program güven kazanmayı başardı. Ancak Şubat 1979'da Çinli lider Deng Xiaoping'in Amerika'yı ilk ziyaretinden iki hafta önce durduruldu. O zamandan beri, belki de 2 hükümet arasındaki stratejik ortaklık anlaşmaları yüzünden bir daha yayınlanmadı.

Sovyetler Doğu Türkistan ile Deli Petro zamanından beri, ilgilenmektedir. Çin kültür devrimi sırasında Doğu Türkistan'dan kaçan 60.000 kadar Türk göçmene askerî talimler yaptırdı. Geçmişte daima Türklere ihanet etmiş olan Rusya müstakil Doğu Türkistan kurma işinde Türkleri yine yalnız bırakacaktır.

### YORUM

Doğu Türkistan'ın özerk statüsü tamamen bir aldatmaca. Eyalet Komünist partisi tarafından idare ediliyor. Eyalet Komünist Partisindeki bütün anahtar mevkiler de Çin'den getirilen Çinlilerin elinde. Hiçbiri Türk değil. Bölgenin asıl sahibi olan ve çoğunluğu teşkil eden Türklere ne bir hak verilmiş, ne de siyasî yetki tanınmış.

Zorla yerleştirilen Çinli göçmenlerin maksadı Türkleri yok etmek. İki toplum birbirinden inançları, soy, dil, kültür, ve hayat tarzı bakımından tamamiyle farklı. Bu yerleştirme durmazsa bir yerden patlak vereceği muhakkak. Bu da yalnızca düşman yabancı kuvvetlerin işine yarayacaktır.

Şimdiki Çin idaresi dine karşı biraz daha müsamahakâr. Ama Çin hükümeti ne de olsa Komünist olduğundan temel görüşü aynı. Bu konuda sürekli olarak dikkatli bulunmalıyız.

Not'lar için lütfen İngilizce bölümündeki metnin altına bakınız.



## Doğu Türkistan Bir Çin Toprağı mıdır?

Erkin Alptekin

Beijing dergisinin bir muhabiri ile yaptığı konuşma sırasında Doğu Türkistan'daki Komünist Partisi Bölge Başkanı Wang Enmao, şu iddiada bulundu:

“Kurtuluş’un ilk günleri sırasında bazı kişiler, bizim de Sovyet Rusyadaki modele uyarak Çin için de bir federe cumhuriyetler birliği kurmamızı öne sürdüler. Ama bizim şartlarımız Sovyetlerinkinden çok farklıdır. Onlar, Ekim devriminden sonra 14 cumhuriyetin birer birer Rusya ile birleşmesinden doğan bir federasyondurlar. Çin ise çok eski çağlardan beri bir bütün olan devlettir. Şimdi geriye giderek bir federasyon kurmamız hiç olur mu?”.(1)

Gerçek şudur ki, “kurtuluş” denilen kıvılcıktan sonra Doğu Türkistan halkı, hiç olmazsa Çin ile bir federe cumhuriyet haline gelmelerine müsaade edilmesini rica etmişlerdi. Bu ricayı ileri sürerken, vaktiyle Çin komünistlerinin, iktidara gelmeden önce, vermiş oldukları bir söze dayanıyorlardı:

Çin İşçiler - İrgatlar Demokratik Cumhuriyetinin Geçici Anayasası (ki Birinci Bütün Çin İşçiler ve İrgatlar Temsilcileri Umumî Kongresi tarafından 1931’de onaylanmış bulunuyordu) şöyle demektedir:

“Moğolistan, Tibet ve Sinkiang gibi bölgelerde... yaşayan milliyetler isterlerse, kendi takdirlerine göre, Çin Sovyet Cumhuriyetinden tamamen ayrılacakları ve kendi bağımsız devletlerini kurabilecekleri gibi, Birleşik Çin Cumhuriyetine katılmak... veya Çin Sovyet Cumhuriyeti sınırları içinde muhtar bölgeler kurmak hakkını da haizdirler”. (2)

1945’teki 7.inci Umumî Kongre’de ise, Mao Zedong, koalisyon hükümetinin icraatı hakkında Kongreye verdiği raporda, Kuomintang hükümetlerinin siyasetini aşırı şovenizm teşkil ettiği yönünden eleştirdikten sonra, açıkça beyan etmişti ki, komünistler milliyetlerin isteklerini tamamen tasvip ediyorlar, ve komünistler Çin’de iktidarı elde ettikten sonra onlara “kendi mukadderatlarını tayin etme hakkı tanımak” esasına göre milliyetler meselesini halletmeyi vaat ediyorlar, demişti. (3)

Ama Çin’de iktidarı eline geçirdikten sonra, Mao Zedong bu sözlerini tamamen reddetti.

Doğu Türkistan halkı hiç olmazsa bir federe cumhuriyet kurmalarına müsaade edilmesini ist-

tediler. Buna karşı Mao’nun cevabı şu oldu:

“İkibin yıldanberi Sinkiang (Şincang) bölünmez Çin’in ayrılmaz parçası olmuştur. Bu sebeple, Çin’i federe cumhuriyetlere bölmenin hiç bir anlamı yoktur. Böylece bir istek tarihe ve sosyalizme karşı düşmanca bir hareket olur.” (4)

Şimdi, Doğu Türkistan Bölgesinin Komünist Partisi Başkanı Wang Enmao, tamamen aynı gerekçelere dayanarak aynı şeyi söylüyor. Bu, Çinliler için yeni bir şey değildir. Doğu Türkistan’ı ellerinde tutmalarını haklı göstermek için onlar daima bu bölgenin ikibin yıl öncesinden beri Çin’e katılmış olduğunu ve o zamandan beri Çinlilerin burada yerleşik olarak yaşadığını iddia ederler. Bundan çıkardıkları netice de bu bölgenin Çin’in ayrılmaz bir parçası olduğudur.

Bu iddia tarihi tahrif etmektedir. Tarafsız kaynaklara başvurduğumuz zaman karşımızda belirgin durum, Çinli kaynakların kasıtlı olarak göstermek istedikleri manzaradan tamamen başka türdür.

Çin konusunda büyük bir otorite olan batılı ilim adamı Prof. Wolfram Eberhard, Çin kaynaklarının daima tek taraflı yazdıklarını söyler. Şu halde, bu konuda kesin bir neticeye varmadan önce başka kaynakların da ne dediğini görelim: (5)

İpek Yolunu kendi elinde tutmak için Çin’in Doğu Türkistanı M.Ö. 104, M.Ö.59, M.S. 73, M.S. 448, M.S. 657 ve M.S. 744 yıllarında istilaya girişmiş olduğu gerçektir. (6) Ancak bu istilalardan 1.cisi M.Ö. 86 yılında, 2.cisi M.Ö. 10 yılında, 3.cüsü M.S. 102 yılında, 4.cüsü M.S. 460 yılında, 5.cisi M.S. 699 yılında, ve 6.cısı M.S. 751 yılında Doğu Türkistan halkının silaha sarılmasıyla def edildi. (7) Böylece, 855 yıllık bir süre içerisinde, Doğu Türkistan 6 kere Çin istilasına uğradı. Bu istilaların sürdüğü yılları toplarsak, Doğu Türkistan’ın Çin işgali altında kaldığı yılların toplamı 157 yıl olur. Bu 157 içinde de Çinliler Doğu Türkistanın bütününü işgal ettiler altına alamamışlardır. Zira ülkenin birçok yerlerinde halkın karşı koyması devam etmiştir. (8) Bu 157 yılın dışında, bahis konusu sürenin kalan 698 yılında Doğu Türkistan hür bir ülke olarak yaşamıştır. (9)

M.S. 751 yılında, Çinliler kesin neticeli bir savaşla Türkler, Araplar ve Tibetlilerin ortak hücumuyla yenilgiye uğradıktan sonra, 1000 yıl süreyle Doğu Türkistan yabancı istilasına uğramadı. (10) Bunun tek istisnası, eğer bunu istisna



sayarsak, Moğol istilasıydı. Ama bunu, mesela Çinilerin istilası gibi, tam manasıyla bir yabancı istilası sayamayız. Zira, o zaman Doğu Türkistan'ı idare eden Uygur Türkleri kendi istekleriyle "Moğol İmparatorluğuna" katıldılar. Bu imparatorluk içinde kendi muhtar hakimiyetlerini sürdürdüler ve Çingiz-Moğol imparatorluğunun tarihinde önemli bir rol oynadılar. (11) Bu "Moğol" İmparatorluğu devrinde bir ırk yasası konulmuştur. Bu yasaya göre Çinliler, İmparatorluk içindeki çeşitli milletler arasında en aşağı derecede sayılmakta ve kendilerine hiç bir hak tanınmamaktadır. (12)

Mançu'lar Çin'de kudretli bir imparatorluk kurdular, ve Doğu Türkistanı 1759'da istila edip, burayı 1862 yılına kadar ellerinde tuttular. Bu süre içinde Doğu Türkistan halkı 42 kere Mançu idarecilere karşı isyan etti. (13) En sonunda, 1863 yılındaki isyan başarıya ulaştı ve Doğu Türkistanlılar, istilacı Mançu'ları yurtlarından kovup, Yakup Beğ Bedevlet başkanlığında bağımsız bir Doğu Türkistan devleti kurdular. Bu devletin bağımsızlığını Osmanlı İmparatorluğu, Çarlık Rusyası ve Britanya İmparatorluğu tanıdılar. (14)

Çin hükümeti Doğu Türkistana doğru Çarlık Rusyasının bir yayılmaya girişebileceğinden endişe ediyordu. Bu sebeple acele ederek, General Zho Zung Tang emrinde büyük bir Çin ordusu 1876 yılında Doğu Türkistana karşı bir istila hareketine girişti. Bu istila tamamlandıktan sonra Doğu Türkistan'ın adı Sinkiang'a çevrildi ve bu ülke 18 Kasım 1884 tarihinde resmen Mançu İmparatorluğuna katıldı. (15) Şuhalde, Doğu Türkistan'ın istilası Mançu devrinde yapılmış oluyor. Mançu'lar Doğu Türkistanı istila etmeden önce Çini istila etmişlerdi. Mançular yalnız Doğu Türkistan için değil, Çin için de yabancı işgalcilerdi. Mantıkî olan, Çin'deki yabancı Mançu hanedanı devrilince, Doğu Türkistan'ın da bağımsızlığına kavuşması olurdu. Ama Doğu Türkistan Çin'i de istila etmiş olan yabancı bir milletin İmparatorları tarafından fethedildiği halde, Çinliler Doğu Türkistanı Çin tarafından fethedilmiş sayıp hak iddia ettiler.

Şurasını da kaydetmek gerekir: Çin istilalarından çok daha önceleri, Doğu Türkistanı M.Ö. 539'da İran menşeli kavimler, M.Ö. 330'da Büyük İskender, ve M.Ö. 670 ve M.Ö. 789 yıllarında (iki kere) Tibetliler de istila etmişlerdi. (16) Ama bunlar çoktan geçmiş olan hadiselerdir ve şimdi bunlara dayanarak kimse Doğu Türkistan üzerinde hak iddia etmeyi aklından geçirmemektedir. Eğer bu gibi eski istilalar bir hak meydana getirseydi, Türk asıllı kavimler, Tibetliler ve Moğollar da Çin'in büyük bazı parçaları üzerinde hak sahibi olurlardı.

Şu da tarihî bir gerçektir: Çok eski çağlara ait

bazı (Çin'de hükümran olmuş) sülaleler, Türk asıllı, veya Moğol asıllı veya Tunguz asıllı'dır. Bu gibi Çin asıllı olmayan sülaleler Çini M.S. 220 yılı ile M.S. 1280 yılı arasındaki 1060 yıllık süre içinde toplam 740 yıl süre ile idare etmişlerdir. (18) Bu 1060 yıllık süre içinde Çinliler ancak toplam 540 yıl süreyle kendi kendilerini idare etmiş oluyorlar. Ancak bu süre içinde de Çin'in tamamını idareleri altına alamamışlardır, zira Çinli olmayan milletlerle savaşlar ve iç isyanlar v.s. sebebiyle bazı bölgeler üzerinde hakimiyet kuramamışlardır. (19)

Daha yeni devrede, yani 1280 yılı ile 1911 yılı arasındaki 631 yıl içinde, Çinliler bu sürenin ancak 276 yılı kendi kendilerini idare etmişlerdir. (20) Kalan 355 yıl, Çin'i Çin asıllı olmayan unsurlar idare etmiştir. (21)

Ancak Han sülalesi devrinde (M.Ö. 206 - M.S. 220) Çinliler kendi kendilerini idare ettiler, ama bu devirde de Çinliler Hun'ların sürekli baskısı ve tehdidi altındaydılar, ve Hun'lara karşı Çin Seddini inşa etmek zorunda kaldılar. Bu Çin Seddi ile, tarihte ilk defa olarak, Çinliler (yerleşik halk) ile Çinli olmayanlar (göçebe halk) arasında belirgin bir sınır çizilmiş oldu. (22) Bu Çin Seddi, Doğu Türkistan'ın daima Çin'in dışında olduğunun en güzel delilidir. Çin Seddinin Batı'ya bakan kapılarından birinin adı Yü Min Guang'dır. (yani "Yeşim Kapısı"). Bu kapının yüzü Doğu Türkistana dönüktür. Doğu Türkistan Yeşim taşlarıyla meşhurdur. 1939 yılında Şanghay'da neşredilen Yeni Çin Atlas'ında açıkça bildirilmektedir ki, Ch'in Sülalesi devrinde (M.Ö. 256-206), Han Sülalesi devrinde (M.Ö. 206 - M.S. 220), ve Tang Sülalesi devrinde (M.S. 618 - M.S. 907), bu Yeşim Kapısını Çinliler Çin ülkesinin en batıdaki noktası sayarlardı. (23)

Böylece, 3361 yıllık bir Çin tarihi boyunca, Çinliler ancak toplam 1242 yıl boyunca kendi kendilerini idare etmişlerdir. Kalan 2119 yıllık sürede ise, Çini Türk asıllı, Tibet asıllı, Moğol asıllı ve Mançu asıllı hükümdarlar idare etmiştir.

Eski Çin İmparatorları kendilerine "Gök'ün Oğlu" derlerdi ve kendilerini öyle sayarlardı. Böylece, yeryüzünün bütün toprakları onların hakimiyetinde olmak gerekirdi. Bu durumda Çinliler için meşru bir "sınır" mefhumu da kalmıyordu. (24) Daha sonraki Çin hükümdarları kendilerini bu görüşten bir türlü kurtaramadılar.

Doğu Türkistana giden ilk Çinli seyyahlardan biri Fa Hsien'dir. M.S. 399 yılında Turfan, Karaşehir, Kuça, Hoten ve Çarklık şehirlerini ziyaret eden bu seyyah, buralarda hiçbir Çinli'ye rastlamadığını yazmaktadır. (25) Aynı yerleri M.S. 629 yılında gezmiş olan diğer bir Çinli sey-



yah, Hsüan Chang, Fa Sien'in sözlerini aynen tasdik ediyor, ve yazdığı kitabında bütün Doğu Türkistan seyahati süresince Çinli olarak yalnız 3 keşiş'e rastladığını söylüyor. (3) Bu da gösteriyor ki, Doğu Türkistan'ın Mançu İmparatorlarının ordusu tarafından 1759'da istilasından önce Doğu Türkistan'da yerleşmiş bulunan hiçbir Çinli yoktu. Ama tek tük yerleşmiş Çinliler olsaydı bile, bu Çin'in Doğu Türkistanı kendisine mal etmesini haklı gösterebilir miydi? Bugün Birleşik Amerikada, Avrupada, ve Güney-Doğu Asya'da yaşayan milyonlarca Çinli var. . Buna göre, şimdi bu ülkelerin Çine ait olması mı gerekiyor?

Han Sülalesi devrinin (M.Ö. 206 - M.S. 220) büyük tarihçisi Pan Ku, şöyle yazıyor:

"Giydikleri elbiseler, yaşayış şekilleri ve gelenekleri, yedikleri yiyecekler, ve konuştukları dil bakımından "barbarlar" Orta Devlet (yani Çin) halkından tamamen ayırdırlar... Onları bizlerden büyük dağlar ve geniş çöller ayırır. Bizim ülkemiz ile bu yabancıları birbirinden ayıran bu engelleri Gök ve Yer tanrıları yaptı. Bu yüzden bizim akıllı hükümdarlarımız bu barbarları

insanlık dışında (bir nevi hayvan) saydılar ve ne onlarla bir ilişki kurdular, ne de onları hükümleri altına almaya kalkıştılar... Bu barbarların toprakları tarım'a uygun olmadığı gibi, kendileri de idaremez altına girmeye uygun olmayan yaratıklardır. Şuhalde bunları daima yabancı saymalıyız ve asla vatandaş olarak düşünmemeliyiz... Ne bizim idaremez, ne de bizim bilgimiz ve kültürümüz bu yaratıklara erişmemiştir..." (27)

Bu sözler de ispat eder ki, Han sülalesi devrinde Doğu Türkistan "Çin idaresi altında" değildi. O zamanki Çinliler de Doğu Türkistan halkını tamamen "yabancı" saymışlardır, onları hiçbir zaman aynı ülkenin insanları gözüyle görmemişlerdir. Ayrıca Çinlilerin "bilgi ve kültürleri" de hiçbir zaman bu "yabancılara" varmamıştır.

Bugün Çin'in Doğu Türkistan'ı ele geçirmiş olduğu ve işgali altında tuttuğu bir gerçektir. Bunu inkar edemeyiz ve şu anda bu durumu değiştirmek de elimizden gelmiyor. Ama Çinliler de bu durumu haklı göstermek için tarihi tahrif etmesinler. Bunu yapmaya hakları yok.

#### Notlar:

- 1- *Beijing Review* dergisi, 17 Aralık 1984.
- 2- *East Turkic Review* dergisi, 4. sayı, Münih 1960, sayfa 94.
- 3- Mao Zedong, *Selected Works*, Moscow 1953, p. 549-555.
- 4- Narinbayev, *Kommunizm Tuđı*, 1 August 1974.
- 5- Wolfram Eberhard, *Çinin Şimal Komşuları*, Ankara 1942, p.2
- 6- Aynı yer; *History of Asia*, Ankara 1947. s.93-109; Owen Lattimore, *Pivot of Asia*, Boston 1950, s.45-46; Jack Chen, *The Sinkiang Story*, London 1977, s.21-23; Mehmet Emin Bugra, *Doğu Türkistan Hürriyet Davası ve Çin Siyaseti*, İstanbul 1954, s.24.
- 7- Aynı yer.
- 8- a.y.
- 9- a.y.
- 10- a.y.
- 11- von Gabain, *Das Leben in Uighurischen Konigreich von Koço*, Wiesbaden 1973, s.19.
- 12- Wolfram Eberhard, a.y. s.259-270; Henry Schwarz, *China's Development Experience*, New York 1976, s.196.
- 13- M.E. Bugra, a.y.
- 14- İ.Y. Alptekin, *Doğu Türkistan Davası*, İstanbul 1973. s.126-128.
- 15- Owen Lattimore, a.y. s.50.
- 16- von Gabain, a.y. s.20.
- 17- Wolfram Eberhard, a.y. s.31, 33, 78.
- 18- a.y.
- 19- a.y.
- 20- a.y. s.257-258.
- 21- a.y.
- 22- Owen Lattimore, *Studies in Frontier History*, London 1962. s.59
- 23- *China's New Atlas*, Shanghai 1939, s.51; ayrıca bak: Herman Albert, *Historical and Commercial Atlas of China*, Harvard University Press 1935.
- 24- Wolfram Eberhard, a.y. s.41
- 25- von Gabain, a.y. s.20; İ.Musabay - P.Turfanı, *Türk Dünyası El Kitabı*, İstanbul 1976, s.1226; Herman Albert, a.y.
- 26- a.y.
- 27- Pan Ku, "The Account of Hsing-nu", *Hanshu*, 94, bölüm 2, s.32 a-b.



**ÇİNLİLERE SIÇAN ETİ**

Günlük China Daily gazetesinin yazarı Wu Yonggui, Çinlilere bundan sonra çok miktarda sıçan eti yemelerini tavsiye eden bir yazı yayınladı. Bu yazıda sıçan etinin hem lezzetli, hem de pişirmesi kolay olduğu belirtiliyor. "Çinliler yağlı etten hoşlanmazlar, kuru et isterler" diyen yazar, sıçan etinin tam istendiği gibi yağsız bir et olduğunu, protein miktarının da yüksek olduğunu söylüyor. Gazetenin belirttiğine göre, Çin'de sıçanlar o derece fazla üremişlerdir ki, bunlarla başa çıkmak için halkın bunları yakalayıp yemesinden başka çare kalmamıştır.

Şimdi Çin'de yaşayan sıçan-

ların sayısı 3-4 milyar tahmin ediliyor. Bunların yılda 15 milyon ton hububat yedikleri hesaplanıyor. Gittikçe daha cüretkar ve azgın oluyorlarmış. Geçenlerde Şandong eyaletinde bir tarım işçisinin burnunu yemişler. Gazeteci Wu, "Bu durumun değişmesi için tek çare halkın topyekun bir sıçan avına girişmesidir. Hem eti yenir, hem de derisinden faydalanılır" diyor. Gazeteci ayrıca Çin'de şimdiye kadar kullanılmayan 200 civarında yiyecek maddesinin yenilmeye başlandığını yazıyor. Bunların arasında solucanlar ve sümüklü böcekler de varmış. Yazar bunlardan daha lezzetli olan sıçanların ihmal edilmesi için bir sebep görmüyor.

(UPI, Peking, 6 Nisan 1985)

**TANRININ HUZURUNA  
HANGİ YÜZLE VARALIM**

Ülkümüz hayal değil gerçeğin ta kendisi,  
Türk bu gazi toprağın değişmez efendisi.  
Türk birliği uğruna vuruşup gel ölelim  
Bu cihanda soyumuz ahrette bir gülelim..

Geri durma çocuğum bakıp da sen yaşına,  
Titre diz vur sende gel Türkçülük savaşına  
Türksün hükmedeceksin cihana yeni baştan  
Kımızın çamşağını şölende dik başına..

Bu toprağın harcını kanla tekrar karalım,  
Tutsak kardaşımızın yarasını saralım.  
Vazifemiz bitmeden varırsak biz uçmağa,  
Tanrının huzuruna hangi yüzle varalım..

Erişilmez burçlara tuğlar dikilmedikçe,  
Vatanın istediği kanlar dökülmedikçe,  
Kahramanlar safında bizler için yoktur yer  
Allahtan önce onlar sigaya çekecekler.

**REFET KÖRÜKLÜ**

**GÜNEŞİN DOĞDUĞU YER**

Taklamakan Çöllerinde danseden rüzgar  
Kaktüs çiçeklerine hayranım benem  
Doru yağız atlı yiğit bahadır  
Altay Dağlarında seyranım benem

Mor sümbüller dere boyu açtı mı  
Urum kızı İlin suyun geçti mi  
Ulubeyim Gök ırmaktan içti mi  
Kımız gazasıyla şaşkınım benem

Lale çiğdem takmış süslü başına  
Güller duvak olmuş Özbek kızına  
Doyulur mu o güzelin eşkine  
Ta otağdanberi maşukum benem

Serabî



## 20 NİSAN 1985 BÜYÜK TÜRK GÜNÜ YÜRÜYÜŞÜ

23 Nisan 1985 günü, New York'ta "TÜRK GÜNÜ" münasebetiyle New York Fâtih Camii İmamı Burhan Satar'ın yazdığı bu şiiri, yazarına teşekkürlerimizi sunarak yayınlıyoruz. D.T.S.

## DÜNYADA TÜRK TARİHİ:

Destanlar yazdırdı tarih-i Türk'e Oğuzhan,  
Uygurdur tarihte ilk medeniyeti kuran.

Ün saldı tarih-i cihan'a mertlikte Karahan,  
İlk Müslüman olmakla şereflendi Buğrahan.

Anadolu'nun kapılarını açtı Mehmet Alparslan,  
En büyük imparatorluğu kurandır; Ceddin Osman.

Bir çağ kapayıp yeni bir çağ açtı Fatih Han,  
Fatihdir!.. Tarih-i cihanda en büyük kumandan.

Peygamber medhiyesine mazhar oldu ulu hâkan  
O, cihanda hakandı, o gün hâkan, bu gün de hâkan.

Kaldırıp fitneyi, kurdu birliği, Selim han,  
Hadim-ül Harameyn olmakla kazandı ün ve şan.

Zâlim sanıldı, gerçekten o mazlum hâkan,  
Mübarek ruhun şâdolsun ey sâni-iy Sultan.

Atatürktür, asrında en ünlü kumandan,  
Türk ordusu, cihanda en büyük kahraman.

Veliler yurdu, yiğitler diyârı Türkistan,  
Şafak söktü kalk artık, baksana!.. Ağardı Tan.

Şâirler, dadaşlar yurdu; Azerbaycan,  
Kurtaracak seni yine bir gün Selim Han.

Kafkasyam!.. Boynu bükük, bayraksız vatan;  
Şâmil'in şehitleridir, kucağında yatan.

Kırım!.. Bağlarında gül, dağlarında sümbül kokan;  
Bendelerin yas tutar, hâlâ ağlar çelebi cihan.

Balkanlar kana bulandı, Bulgarlar oldu sırtlan,  
Zâlim Bulgar, varsa biraz namus tarihten utan.

Kıbrıs!.. Mânevi fatihin Hala hatundur, sînende yatan,  
Sen asırlardır Müslüman Türk'e yurtdun, yavruvatan.



# Hoten

Abdülhamit Avşar

Taklamakan Çölü'nün güneyinde kurulmuş, Tarım Havzası'nın önemli şehir ve vahalarından biridir. Tibet, Hindistan, Altın Dağları, Yarkent ve Kansu ile çevrilidir.

Hoten'in çevresi dağlıktır. Dua Dağları, Altın Dağları, Uluğ-Ata, Karangu, Çıradağ, Karataşdağı ve Pulu sıradağları gibi yüksek dağlarla kuşatılmıştır. Bu dağlardan bir çok ırmak dökülür ve Hoten'in iktisadî hayatında büyük rol oynarlar. Bu ırmakların arasında üçünün adı zikredilmeğe değer: Hoten Derya ile onun iki büyük kolu Karakaş ve Yarunkaş (Çariderya, Çon Derya). Şehir verimliliğini büyük ölçüde bu üç ırmağa borçludur.

Hoten'de en eski çağlardanberi iktisadî faaliyetler canlıdır. Tarihî İpek Yolu'nun bu şehirden geçmesi ve coğrafî mevkiî bu şehrin ticarî ehemmiyetini arttırmıştır.

Ovalar tarım yönünden zengindir. Hoten Derya ve onun kollarından açılan kanallar ile sulanan ovalarda buğday, pirinç, yulaf ve pamuk yetiştirilir. İlk ekinler ilkbahar başlarında hasat edilir. Yazın bol olan su, her yerde ikinci bir ürünün alınmasını mümkün kılar. Aynı şekilde büyük miktarda meyve üretimi yapılır. Kurutulmuş meyve ihracatı da değerlidir.

İpekçilik de ileridir. Hoten şehri ipek sanayinin önemli merkezlerinden biridir. Şehirde yün ve ipek iplikler, halı, kilim ve keçe imâl edilir. El sanatları gelişmiştir.

Hoten Doğu Türkistan'ın önemli bir sanayi şehridir. Metal işçiliği ve madencilik sektörü hatırı sayılır bir dereceye ulaşmıştır. Nehirlerin ağzlarında altın tozları yıkanır. Kömür ve çimento üretimi yapılır. Son zamanlarda Guma bölgesinde Petrol bulundu ve işletilmeye başlandı. Ayrıca şehir havalisinde yeşimtaşı ve yakut gibi madenler de istihsal edilmektedir. Hoten'in sembolü haline gelen yeşim taşlarından mücevherler ve süs eşyaları yapılır.

Hoten şehrinin ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. M.Ö. 2 yüzyıl Çin kaynakları, burada Yotkan karşılığı Yu - tien adlı bir şehrin bulunduğunu yazarlar. Bugün de İslâmiyet'ten önceki şehrin harabeleri "Yotkan" diye anılır. Daha sonraları şehrin adı K'iu-tan veya Ho-tan şeklinde yazıldı. Hint Kaynakları ise şehri "Yerin Göğsü" anlamına gelen "Kus-

tana" veya "Kustanaka" ismiyle zikretmişlerdir.

Tarih boyunca zengin bir kültür merkezi olan Hoten İslâmiyet'ten önce Budizm'in önemli şehirlerinden biriydi. Bir çok Budist mabetleri ve bu kültüre ait resimler şimdi de görülebilir. Budha dinine ait eski ibadet yerleri, bugün de, müslüman evliyaların mezarları imiş gibi, ziyaret edilmektedir.

İslâmiyet Hoten'e diğer şehirlerden çok daha sonra ve fetih yoluyla girmiştir. Tarihçi İbn El-Aşir'e göre Hoten'in fatihi Kadir Han Yusuf'tur (ölümü 1032). Bu kumandan adına Kaşgar ve Yarkent'te basılmış 1014 tarihli paralar mevcuttur.

Daha sonraları Hoten'de, Kaşgar gibi, İlig Hanlar'ın ve Karahıtaylar'ın idaresi altına girmiştir. Ülkenin Naymanlar'ın Hanı Küçlük tarafından işgâl edilmesinden sonra onun emri ile Müslümanlar ağır baskı ve zulümlere mâruz kalmışlardır. 13. yüzyılın başlarında Çağatay Hanlığı'nın içine alındı.

1274'te Hoten üzerinden geçen ünlü seyyah Marco Polo, hatıralarında, şehrin ziraî servetlerinden, pamuklu yapımından, ticarî öneminden ve halkının barışseverliğinden bahseder.

Daha sonraları Hoten; Doğu Türkistan'daki diğer şehirlerin siyasî mukadderatını paylaştı. 18. asırda Hoten de Hocalar Devleti'ne bağlı bulunuyordu. 1864 yılında Yakup Bey'in haki-miyeti altına giren Hoten, Yakup Han Bedevlet'in vefatı üzerine tekrar Mançu-Çin istilâsına uğradı.

1933 yılına kadar, bir çok ayaklanmaya rağmen bütün Doğu Türkistan gibi Hoten'de Çinliler'in çeşitli idarelerine tutsak oldu. 1933 yılında Kumul'da başlatılan millî ayaklanmaya büyük mücahid Mehmet Emin Buğra önderliğinde iştirak eden Hoten halkının bu ayaklanmanın başarıya ulaşmasına büyük katkıları olmuştur.

Ayaklanmadan sonra kurulan cumhuriyet, bir süre sonra Ruslarca yıkıldı. Ancak bunlar Türkler'in hürriyet azmini söndüremiyordu. 1944'te ülke çapında isyanlar çıktı, fakat tam başarıya ulaştığı zaman yine Ruslar'ın tehdidiyle darbelendi.

1949'da ise Doğu Türkistan üzerine Kızıl Çin zulmü çöktü. Hoten halkı 1954'te Abdülhamit Damolla'nın başkanlığında ayaklandı ise de



ayaklanma bastırılarak Damolla kurşuna dizildi.

Bundan iki sene sonra Bibihaliçe Hanım adlı bir Müslüman Türk anasının başlattığı isyan da aynı şekilde bastırıldı.

1972'de ise içlerinde çeşitli hükümet adamları ve aydınların da bulunduğu "Uçkun Teşkilatı" adlı bir teşkilât kuruldu, ancak içlerinden çıkan bir ajanın ihbarıyla üyeleri tevkif edilerek dağıtıldı. Teşkilâtı kuranlardan ortaokul öğretmeni Ebubekir İsmail, "Başkuruş İdaresi" başkanı Velican Yonlu ile birlikte bir çok kişi idam edildi, kalanlar ağır cezalara çarptırıldılar.

Hoten halkı İslâmiyet'i kabul ettikten sonra şehir, Doğu Türkistan'daki İslâmî hareketlerin başlıca merkezlerinden biri olmuş ve bir çok cami ve medrese inşa edilmişti. Niyaz Hekim Camii, İsmail Han Camii; Gülbağ, Altın, Topak, Şehitbağ, Hanlık, Şaban, Gümbez, Toğrak medreseleri gibi. Komünist idare bu büyük cami

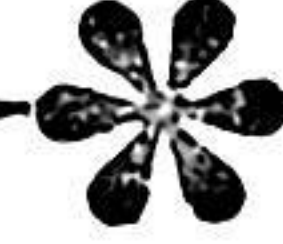
ve medreselerin hemen hepsini yıktı.

İslâmiyet uğruna bir çok şehitler veren Hoten şehrine bu özelliğinden dolayı halk tarafından "Şehidane Hoten" denilir.

Doğu Türkistan'da bütün şehirlere şehrin özelliklerine göre halk tarafından birer ünvan verilmiştir: Azizâne Kaşgar, Piriyanê Yarkent, Sûfiyanê Kumul, Garibâne Turfan, Veliyanê Kuça, Gâziyanê Aksu, Şehidâne Hoten gibi.

#### KAYNAKLAR:

- 1- İslâm Ansiklopedisi. C.5., Y.1950, s. 565, 566, 567.
- 2- Meydan Larousse. C.6, s. 29.
- 3- Encyclopedia Britannica. C.13., s. 365.
- 4- Encyclopedia Americana. C.16, s. 393.
- 5- İsa ALPTEKİN, Doğu Türkistan Davası. İstanbul, 1981, s. 153, 154, 184, 185 ve 186.



#### HATİM DUASI

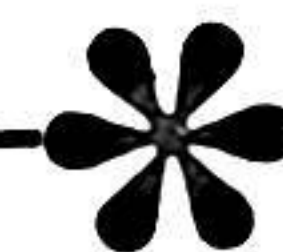
Doğu Türkistan mücahitlerinden, tarihçi ve şair Mehmet Emin Buğra'nın ölümünün 20. yılına tesadüf eden 14 Haziran 1985 günü merhumun rûhu için bir hatim duası yapılmıştır.

Hatim duası, merhumun damadı Yunus Buğra tarafından tertiplenmiş olup, dua; İstanbul'da Aksaray-Valide Sultan Camii şerifinde İstanbul'un güzide duahanları tarafından icra olunmuştur.

Duaya İstanbul'da ikamet etmekte bulunan Doğu Türkistanlılar ve İstanbul halkı kalabalık bir şekilde katılmışlardır.

Merhum Mehmet Emin Buğra'ya Cenabıhak'tan rahmet ve mağfiret niyaz ederken, böyle bir kadirşinaslık örneği gösterdiğinden dolayı, Yunus Buğra'ya teşekkür ederiz.

D.T.S.



#### LÜTFEN

Dergimize 1985 yılı abone ücretini göndermeyi ihmal etmeyin. Unutmamak için **ŞİMDİ** gönderin!



## KIZIL ÇİN MÜSLÜMAN DÜNYASINI ALDATIYOR

Son günlerde dünya, özellikle İslâm matbuatında, "Kızıl Çin Müslümanlara, Sovyetler Birliği'nin aksine, resmî hac müsaadesi veriyor,, diye övgü dolu yayınlar yapılmaktadır. Bunun üzerine gerçekleri esas kaynağından öğrenebilmek maksadıyla, 1984 yılı içerisinde Pakistan'a, oradan da Türkiye'ye gelen Abdulmecit İsa isimli bir Doğu Türkistanlı Müslüman-Türk ile görüştük. Söylediklerini aşağıda aynen aktarıyoruz.

### Mülâkat: Abdülhamit Avşar

SORU: Türkiye'ye geliş sebebiniz nedir?

CEVAP: İslâmiyet'in beş şartından biri olan hac farızasını yerine getirmek için.

SORU: Hac farızasını ifa etmeniz için Çin makamları resmen müsaade ediyorlar mı?

CEVAP: Hayır. Çin makamları doğrudan doğruya hac için müsaade vermiyorlar. Zaten biliyorsunuz, Çin Halk Cumhuriyeti komünist bir devlet olması hasêbiyle dine ve dinî faaliyetlere karşıdır.

SORU: 1980 senesindenberi Doğu Türkistanlı Müslüman Türkler Suudi Arabistan'a hac için gidip geri dönüyorlar. Bunlara hac için pasaport verilmediğine göre, pasaportu nasıl temin ediyorsunuz? Hacca nasıl gidebiliyorsunuz?

CEVAP: Kaçamak yolla... Türkiye ve Pakistan'da bulunan akrabalarımızın, yakınlarımızın daveti üzerine "Turistik" bir geziye çıkıyormuş gibi hareket ediyoruz. Onlar bize "teklifnameler" (Davetnameler) gönderiyorlar. Bizler de yakınlarımızın gönderdikleri bu teklifnamelerle ilgili mercilere başvuruyoruz. Başvurularımız müsbet sonuçlanırsa, Türkiye veya Pakistan'a geliyoruz. Buralardan da Mekke-i Mükerrime'ye gidip hac farızasını eda ediyoruz. Fakat, takip ettiğimiz bu usûl, sonradan Çin makamlarınca anlaşılmiş olduğundan, zorluklar ve engellemeler arttırıldı.

SORU: Türkiye ve Pakistan yoluyla hacca gittiğinizi söylediniz. Bu ülkelere gidebilmek için ne yapıyorsunuz, nerelere müracaat ediyorsunuz?

CEVAP: Elimize teklifname geçtikten sonra bağlı bulunduğumuz mahallî idareye başvuruyoruz. Daha sonra çalıştığımız yeri durumdan haberdar ediyoruz. Bunlardan sonra, pasaport verilmesi için müracaat formu Urumçi'ye gönderilir. Buradan da son işlemler için Pekin'e gidiliyor.

SORU: Bu işlemler esnasında ne gibi güçlüklerle karşılaşılıyorsunuz?

CEVAP: Zorluklar, mahallî idareye müracaatla birlikte başlamakta. Buralarda işimizi görebilmek için rüşvet, çoğu zaman en iyi vasıta... Aksi halde aylarca beklemek işten bile de-

ğil.

Mahallî emniyet teşkilâtına müracaattan sonra, bunun başşehir Urumçi'ye sevkine kadar, yaklaşık olarak birbuçuk ila üç ay arasında bir zaman geçmektedir.

Urumçi'de de iş halledilene kadar adamına göre 3 ilâ 7 ay arasında beklemek gerekmektedir. Urumçi'de karşılaşılan en büyük meselelerden biri de yatak meselesidir. Çünkü, zaten büyük bir nüfusa sahip bulunan Urumçi'de kimse başka şehirlerden gelenlere yer vermemekte, çok az sayıda bulunan oteller ise tıklım tıklım dolmaktadır. Yatacak yer bulamayan Doğu Türkistanlılar da yollarda sokak aralarında konaklamak mecburiyetinde kalmaktadırlar.

Pekin'e gitmek için trenle 4000 km. yol katetmek gerekiyor. Trende müslümanların yiyebileceği yemekler mevcut değil. İstasyonlarda müslümanlara yiyecek satmak isteyenlere de müsaade edilmiyor. Böylece yaklaşık dört gün süren yolculuk boyunca Müslümanlar aç kalıyor. Bunun sonunda da hastalıklar başgösteriyor. Yanımıza aldığımız yiyecekler ise bu yolculuk esnasında bozuluyor ve yenilmeyecek hale geliyor.

Pekin'de ise bu mesele çok daha vahim bir şekil almaktadır. Burada boş olan otel ve pansiyonlarda bile Müslüman-Türlere yer verilmemektedir. Sebebi de Çinlilerin Türkleri hâkir görmeleridir. Bakın isterseniz benim başıma gelenleri anlatayım:

"Yer bulabilmek için 12 otele gittim. Hepsinde boş yer bulunmasına rağmen, ki gelen Çinliler yer bulabiliyorlardı, "boş oda yok" dediler. En sonunda bir otelde "hiç olmazsa koltuklarda yatayım, yeter ki müsaade edin" diye yalvardım. Kabul etmediler. Ama ben diretince aramızda tartışma çıktı. Bunun üzerine polis çağırıldı. Gelen polise durumu anlatmaya çalıştım ve binbir mihnetten sonra bizi bir ilkokula yerleştirdiler.

Bu sırada saat sabaha doğru 3.30'du. Çinliler bizi yerleştirdikleri bu okulu aynı zamanda pansiyon olarak da işletiyorlarmış. Bize de ancak sıraların üzerinde bir yer gösterdiler. Üzerimize örtecek, altımıza serecek bir eşya vermediler.

Trenle 4000 km. yol katederek, 4 günde geldiğimiz Pekin'de ertesi gün Çinlilerce "Şincan



Ben Siçu'' diye adlandırılan Doğu Türkistan temsilciliği'ne gittim. Ne gariptir ki, bu temsilcilik Doğu Türkistan'dan gelenleri içeriye almıyor. Sonunda bir yolunu bularak içeriye girdim. Buranın Uygur olan başkanı ile görüşme fırsatını elde ettim. Ve gece çektiğimiz sıkıntıları, başımıza gelenleri anlatarak bize buranın misafirhanesinde bir kaç gün için yer vermesini talep ettim. Başkan kendisinin bir şey yapamayacağını Çinli olan yardımcısına başvurmamı istedi. Binbir ricadan sonra Çinli başkan yardımcısı bir gece için müsaade etti.

Burada biletle kalınıyor. Ben de daha önce burada kalabilmek için bilet alan fakat sonradan memlekete dönmeye karar veren bir arkadaşın biletini satın alarak Pekin'den ayrılan kadar burada kalma fırsatını bulabildim. Ancak bilete isimler yazıldığından o günden sonra adım Abdulhekim A. oldu. Gariptir ki, temsilcilikle 1000 kişilik yer vardı ve bu temsilcilik Şincan(Doğu Türkistan) temsilciliği idi.

Burada veya otellerde yer bulamayan hemşehrilerimiz hamamlarda yatmak zorunda kaldılar. Buralar da gece saat 12'den sonra, yatacak olanları kabul ediyor ve saat 5'te de dışarı çıkarıyordu. Göbek taşlarında ve soyunma odalarında yatılabilen bu tür otellerin(!) sayısı da yalnız iki tanedir."

Pasaport meselesi bütün bu zorlukları atlatıp halledilebilirse sıra ikinci bir eziyet kapısı olan vize yaptırmaya geliyor.

Konsolosluklara vize yaptırmaya halkın kendisi gidemiyor. Bunun için "Seyahatçılar İdaresi"ne müracaat ediliyor. Bu kurum belirli bir para karşılığında pasaportları vize ettiriyor: 34 yuen para karşılığında (Yaklaşık olarak 10 dolar). Fakat Çin'de bir memurun maaşının 50-120 yuen arasında değiştiği göz önüne alınırsa bunun ne kadar yüksek bir rakam olduğu hemen anlaşılacaktır.

Hac için dışarıya çıkmak isteyen Doğu Türkistanlılar Urumçi'deki Emniyet Sarayı'nın önünde günlerce kuyruk bekledikleri gibi Seyahatçılar İdaresi'nin de önünde beklemektedirler. Pasaport alıp vize tasdik ettirinceye kadar geçen süre de en az 10 gündür.

Ayrıca son zamanlarda, Kızıl Çin yetkilileri "Pakistan vize vermiyor" diyerek oradan gelen davetiyeleri geri çevirmeye başladılar. Bunlara ilaveten, yurt dışına çıkmak için çok az miktarda döviz, (Türkiye için 40, Pakistan için 200 dolar) tahsis ediyorlar.

SORU: Bütün bu engellemelerin sebebi sizce ne olabilir?

CEVAP: Bizim hür dünyaya çıkıp Çinlilerin bize yaptığı zulümleri anlatmamızdan, yurt dışında, Doğu Türkistan'ın istiklâli için çalışan teşkilatlarla görüşmemizden çekiniyor, korkuyorlar. Böylece Doğu Türkistan Türkleri'nin

millî şuurlarının uyanması, istiklâl aşklarının kuvvetlenmesinden endişe ediyorlar.

Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan'a gidenler, bu ülkelerde hürriyetin ne olduğunu görüp anlıyorlar. Buralar ile yaşadıkları ülke arasında mukayese imkânı elde ediyorlar. Bu da onların gözlerinin açılmasını sağlıyor. Bazı Türkler çocuklarını da beraberlerine alıp tahsil için bu ülkelerde bırakıyorlar. Bu da Çinliler'in daima korktukları bir konu. Bu sebeple Çinliler Türk halkını yurt dışına çıkarmamak, onları bu isteklerinden vez geçirebilmek için ellerinden geleni yapıyorlar.

SORU: 1984 senesi hac mevsiminde Mekke-i Mükerrreme'ye gitmek için 1352 kişi Pakistan'a geldi. Bunlardan birisi de sizsiniz. Pakistan'a gelebilmek için hangi yolu takip ettiniz?

CEVAP: Önce şunu belirtmek isterim. İlk defa Hac maksadıyla bu kadar kalabalık bir topluluk çıkıyor. Evvelki yıllarda hac için çıkanların yekûnu 8—10'u geçmiyordu.

Pakistan'a, Kaşgar yolunu takip ederek ulaştık. Memleketin her köşesinden gelenler Kaşgar'da toplanıyorlar. Buradan da otobüslerle Pakistan'a doğru yola çıkıyoruz. Otobüsler yolcuları Pakistan'ın Sos sınırına kadar getiriyorlar. Sos'tan da Gilgit veya Ravalpindi'ye gidiyoruz.

SORU: Gilgit veya Ravalpindi'de ikamet meselesi nasıl hallediliyor? Sizlere Pakistan hükümetinin yardımları oldu mu?

CEVAP: Her iki şehirde de Suudi Arabistan'daki Doğu Türkistanlıların yaptırdıkları misafirhanede kalınıyor.

Gilgit'teki misafirhane 2 kat, 7 odaya sahip. Burada toplam olarak en fazla 90 kişi kalabiliyor.

Rawalpindi'de ise iki misafirhane bulunmaktadır. Bunlardan Şebnem (Hoten) Otel'de 300 kişi kalabiliyor ve 2 katlı. Kaşgar misafirhanesi ise 3 katlı, 14 odaya sahip ve 200 kişi kalabiliyor. Bunlardan Gilgit'te olanından para alınmıyor, Rawalpindi'de ise kişi başına 5 Rupi (Pakistan Lirası) alınıyor.

Başlangıçta Pakistan hükümeti Doğu Türkistanlı hacı adaylarına çok büyük kolaylıklar, yardım ve himaye gösterdi. Meselâ, ücretsiz yemek vermek, Doğu Türkistan'dan yanlarında getirdikleri mallara satış izni, gümrük vergisinden muafiyet, ticaret ve iş yapabilme kolaylığı, et, un, şeker vs. gibi ücretsiz temel gıda maddeleri vermek gibi.

Bu suretle Doğu Türkistanlı hacı adayları Suudi Arabistan'a gidip gelmek için gerekli parayı toplayabildiler. Ayrıca Çin hududundan Rawalpindi ve Gilgit'e kadar, geri dönenleri de aynı şekilde bu şehirlerden Doğu Türkistan hududuna kadar bedava taşıdılar.

SORU: Geçen yıl, yani 1984'te Pakistan'a Hac maksadıyla çıkanlardan kaç kişi Hacca gi-



debildi, geri kalanların durumları ne oldu?

CEVAP: Hac için çıkan 1352 kişiden sadece 832 kişi hacca gidebildi. Geri kalan 520 kişi de Çinlilerce pasaport işlemleri geciktirildiğinden hacca yetişemedi. Ve Pakistan'da kalmaya mecbur oldular. Daha sonraları da geride kalanları Doğu Türkistan'a götürmek için Pakistan'a bir heyet gelmesinden sor. 274 hacı adayı Doğu Türkistan'a geri döndü, diğer 246 kişiden bir kısmı Türkiye'ye gelmiş, kalanlar da Pakistan'ın muhtelif şehirlerine dağılmışlardır.

SORU: Hacı adaylarını Doğu Türkistan'a geri döndürmek için Çin'den bir heyet geldiğini söylediniz. Bunlar amaçlarını gerçekleştirmek için ne gibi faaliyetlerde bulundular?

CEVAP: Kızıl Çin Hükûmeti hacca yetişemeyenleri geri döndürmek için Pakistan'a 4 kişilik bir heyet gönderdi. Bu heyette bulunanlar şunlardır:

a- Kurban Mahmud (Mahmudov): Kaşgar eski valisi, Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi Üyesi, Aynı zamanda istihbarat teşkilâtında memur.

b- Şöhret: Doğu Türkistan Eyalet Hükûmeti dışişleri dairesinin sekreteri.

c- Abdullah Can: Kaşgar vilayeti Dışişleri dairesinin müdürü.

d- Rahmetullah Ali: Hoten vilayeti dışişleri dairesinin müdürü.

Amaçları hac için çıkan Doğu Türkistanlıları ülkeye geri döndürmek, onları İslâm'ın önemli farzasından mahrum ederek İslâm ruhunun sönmesini sağlamak olan bu şahıslar tamamen Çin hükûmetinin adamlarıdır.

Rawalpindi'ye 11.2.1984 tarihinde gelen bu heyet ilk iş olarak hacı adaylarıyla 3 kez toplantı yaptı. Bu toplantılarda geliş sebeplerini açıklayarak, buradakilere, isteyerek gitmelerinin kendi lehlerine olduğunu, aksi takdirde zorla götüreceğini söylediler.

Bu tehdit dolu sözlerden sonra hac için yola çıkan Doğu Türkistanlı hemşehrilerimizden bazıları geri dönmeye karar verdiler, bazıları ise "hac-ı ömür yaptıktan sonra dönelim; buraya kadar binbir zahmet çekip geldik", dediler. Bir kısmı da "Biz, Türkiye'deki akrabalarımızın daveti ile geldik, oradan hacca gidip geldikten sonra memleketimize geri döneceğiz" dediler.

Bunun üzerine heyet "Türkiye'deki yakınlarının davetleri ile çıkanlar 1 hafta içinde buradan ayrılacaklardır. Geri kalanlar ise bizimle geri döneceklerdir" dedi.

Bu sözlere Türkiye'ye gidecek olanlar dışındakiler karşı geldi. O akşamdan itibaren gitmek istemeyenlerin hemen hepsi misafirhanelerden ayrılıp Pakistan'ın çeşitli şehirlerine dağıldılar. (Bu konuda müslüman Pakistan halkının büyük desteği oldu. Doğu Türkistanlı hacı adaylarına saklanma hususunda büyük yardımları dokundu.) Geri kalanlar ise Aralık ayının

10'undan 21. gününe kadar memlekete icbar yoluyla geri götürüldüler.

SORU: Son olarak şunu sormak istiyorum. Şu anda Türkiye'de bulunuyorsunuz. Türkiye'ye gelenler ne gibi sıkıntılarla karşılaşılıyorlar?

CEVAP: Türkiye bizimle hem dindaş, hem de kardeş bir ülke. Bu sebeple buraya gelebilme-  
miz bile büyük mutluluk kaynağı.

Türkiye'de ikamet meselesi başta olmak üzere bazı sıkıntılar oluyor. Bize Pekin'deki Türkiye sefareti 15 günlük vize veriyor. Bu ise Türkiye'den hacca gitmemiz için yetmiyor. Bunu uzatmada bazı güçlüklerle karşılaşılıyor.

Yatacak yer meselesi de sıkıntılarımızı arttırıyor. Mesela, Pakistan'da, Suudi Arabistan'da bulunan hemşehrilerimizin satın aldıkları binarlarda kaldık. Türkiye'de ise Hacı Kasım adlı yine Suudi Arabistan'da yaşayan bir hemşehrimizin yaptırdığı evden başka kalacak yer yok. İki kat 5 odalı olan bu binada da 38 kişi ikamet ediyor.

Oteller çok pahalı. Çok az bir kısmımız akrabalarımızın yanında kalıyor. Geri kalanlarımız ise devamlı bir yatacak yer sıkıntısı içinde.

Burada Suudi Arabistan hükûmetine de teşekkür etmek istiyorum. Geçen sene Pakistan'da kalanları hacca götürmek için özel bir uçak gönderdiler. Ayrıca Türkiye ve Pakistan'daki konsolosluklar vasıtası ile Kızıl Çin'le diplomatik temasları olmadığı halde, Doğu Türkistan'dan hac için çıkanlara vize kolaylığı gösteriyorlar.

— Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

**NOT: Pasaporta müracaat edip Pakistan'a gelene kadar kişi başına düşen asgarî masraflar:**

- Urumçi'de günlük masraf asgarî: 10 yuen.
- Trenle Doğu Türkistan-Pekin: 1183 yuen.
- Pekin'de günlük masraf asgarî: 10 yuen.
- Vize tasdik için verilen para: 34 yuen.
- Kaşgar'dan Sos'a kadar: 1354 yuen, 60 Tin. (1 tin: 1/100 Yuen)
- (Burada bu ücret kişi başına gidenlerin sayısına göre değişmektedir. Meselâ bir kişi gidecek başka kimse bulamazsa tek başına bu parayı ödemek mecburiyetindedir.)
- DOĞU TÜRKİSTAN'IN ÇEŞİTLİ ŞEHİRLERİNDEN PAKİSTAN'A HAREKET MERKEZİ OLAN KAŞGAR'A GELİŞ OTOBÜS MASRAFLARI:
- Urumçi-Kaşgar: 38 yuen 50 tin.
- Turfan-Kaşgar: 6 yuen
- Gulca-Urumçi: 18 yuen 20 tin.
- Altay-Urumçi: 24 yuen
- Kumul-Urumçi: 24 yuen

"Bu da gösteriyor ki, bir Doğu Türkistanlı hac yapabilmek için maddî yönden de büyük zorluklarla karşılaşmaktadır."



## Bir Kızıl Çin Heyetinin Türkiye Gezisi ve Düşündürdükleri

A. Vatanoglu

28 Nisan 1985'de Zhang Zhixiang başkanlığında beş kişilik bir heyet "Çin Milletlerarası Anlaşım Derneğinin" temsilcisi olarak ülkemize gelmiştir. Bu heyetin bir üyesi de Kazak Türklere olan Canabil idi.

Cenabil hakkında kasıtlı olarak yanlış bilgiler verilmiş olmalı ki, gazeteler onu "Uygur Özerk Bölgesi Başkanı" "Başbakan seviyesindeki temsilci" ve hatta "Tarihte ilk defa bir uygur devlet adamının Türkiye'yi ziyareti" diyerek büyüttüler. Böyle bir büyüklük, Doğu Türkistanlılar hesabına yazık ki, aslında hiç yoktur.

Bu heyeti bir kısım Doğu Türkistanlılar, özel olarak karşıladılar ve ağırladılar. Dört Çinlinin Türkiye'deki Doğu Türkistanlıların arasına girebilmesinde Cenabilin gerçekten büyük rolü oldu. Cenabilin onlarla beraber Türkiye'ye getirilmesinin ve bir de onun ünvanlarla büyütülmesinin sırrı da işte bu noktadaydı.

Cenabilin bu gezisi, diplomatik temas olmanın ziyade, komünist oyunlarını hatırlatmaktadır.

Sözde "Uygur Özerk Bölgesi" denilen Çin mahkûmu Doğu Türkistanın gerçek başkanı ve gerçek komünist parti genel sekreteri Wang-In-mao adlı bir Çinlidir. Cenabil ise, bu Çinli'nin hiçbir sözünden dışarı çıkmaya yetkisi olmayan, ve ancak Çinlilerin işine yaradığı sürece o mevkide tutulan bir kukla durumundadır.

Cenabil ve onun beraberindekiler Türkiye'ye gelmek üzere iken, Türkiye'de ikamet etmekte olan Doğu Türkistanlıların, onu karşılaması ve onun şerefine ziyafet vermesi, fikri aniden ortaya çıktı. Çin isteği olan bu teşebbüs tam olarak yerine getirildi. Hava alanında Doğu Türkistanlılar tarafından karşılandılar ve iki yüz kişilik bir ziyafet verildi. Ne acıdır ki, ortada vatanın ölüm-kalım gibi ciddi bir mesele sanki yok imiş gibi bir Çin kuklası ile bazı Doğu Türkistanlılar bir anda haşır-neşir oluverdiler.

Çinlinin sahte tebessümüne kapılan bazı düşüncesiz hemşehrilerimiz bu işte başrolü oynadılar. Onlar özel davetleri ve nutukları ile gûya Cenabili memnun ettiler. Ama doğrusu, Çinlileri memnun ettiler. Zaten Milliyetçi Çinin senelerce yürüttüğü çabalarının ve dağıttığı bedava uçak biletlerinin ürünü olan, Doğu Türkistanlılar arasındaki "Kazak" ve "Uygur" diye kabile isimlerinden meydana gelen ayrılık Çin komünistlerinin tohumlarına müsait bir vasattı.

Bilindiği gibi, Çin komünistlerini rahatsız eden şeylerden biri de, Doğu Türkistan meselesidir. Dünyamızda eğer esir milletler meselesi gündeme getirilirse, bundan, Sovyetlerden sonra en çok rahatsız olacak devlet Kızıl Çindir. Kızıl Çin bu meseleyi, kendi lehine çevirmek için, iki yönlü çalışmalar yapmaktadır. Birincisi: Doğu Türkistan'a çok sayıda Çinli göçmen getirerek, Doğu Türkistanın Türklüğünü eritmek istemekte. İkincisi: dışta Doğu Türkistan davasını etkisiz hale getirmek için, tarihe aykırı yalanlara ve dostluk kisvesi altında sinsî tedbirlere başvurmaktadır.

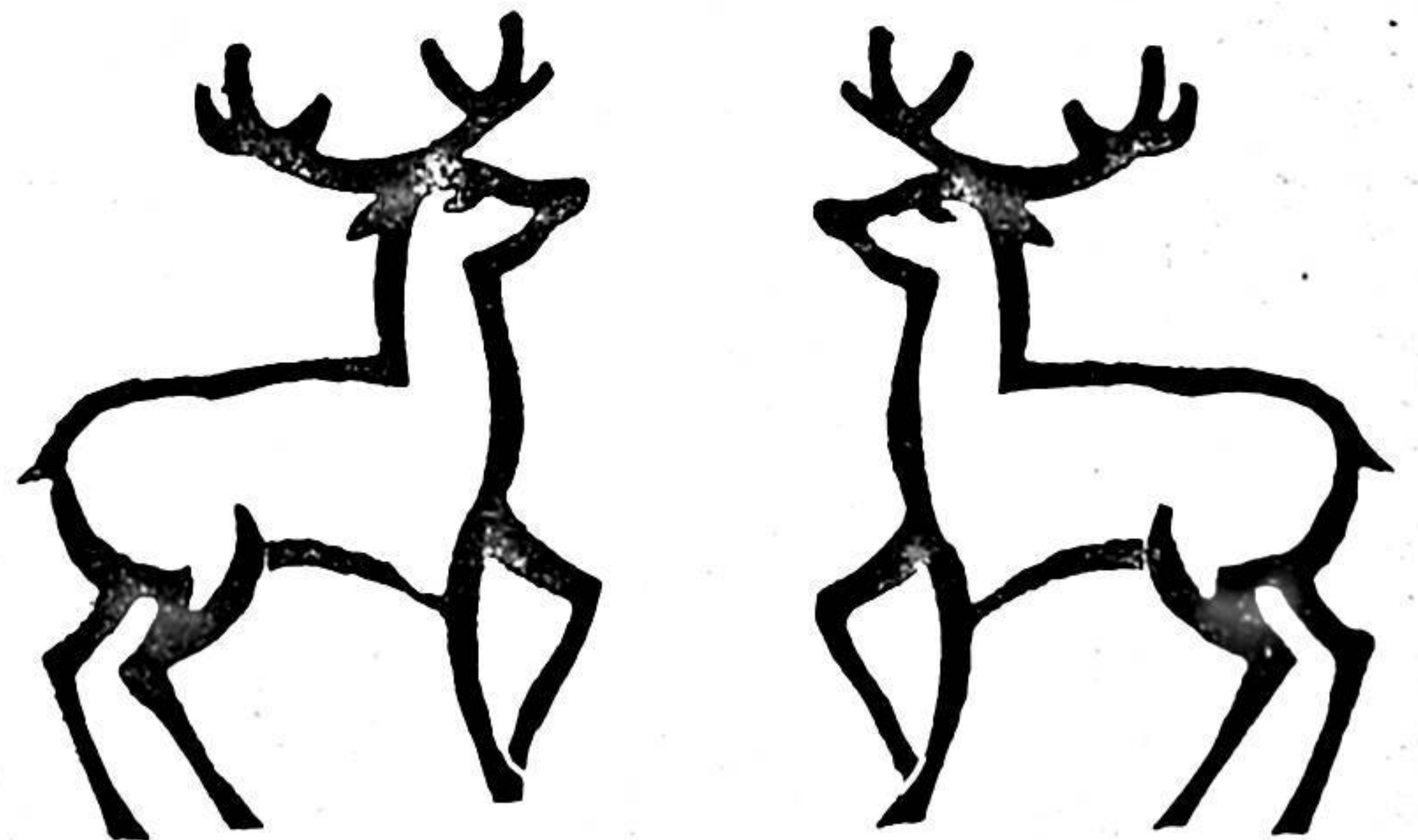
Bazı kimseler Çin-Türk ilişkileri için, "Amacımız ticaret yapmaktır" diyorlar. Komünistlerle olan temaslar bu kadar basit olamaz! Çünkü komünistler hiç bir zaman iktisadî meseleler için siyasî maksatlarından vazgeçmezler. Belki siyasî maksatları için iktisadî meseleleri köprü olarak kullanırlar. Komünizm tarihi bunun sayısız misalleri ile doludur.

Doğu Türkistan davası bugün ancak Türkiye'de, gayrı siyasî olarak temsil edilmektedir. Bu temsil vazifesini Doğu Türkistan'ın son asırda yetiştirdiği büyük mücahidlerden biri olan, İsa Alptekin yapmaktadır. İsa Alptekin'i bu mukaddes vazifesinde yalnız bırakmak ve hatta çevresini ona karşı göstermek Kızıl Çin hükümetinin Türkiye'deki başlıca faaliyetlerinden biridir. İşte bu siyasî maksat için Kızıl Çin bu defa Türkiye'de yalnız Cenabil'i vasıta olarak kullanmakla kalmamış, Doğu Türkistanlıları da kandırmaya kalkışmıştır.

Bununla da yetinmiyerek, Çinlilere bu sefer Cenabilden bir derece üst bir Çin memuru olan İsmail Ahmed'i de aynı maksatla Türkiye'ye göndereceklermiş.

Çinlilerin sinsî maksatla tertipleedikleri bu ziyaretlere âlet olmamaları için soydaşlarımızamilî şairimiz Mehmet Akif'in diliyle şöyle hitap ederiz:

*"Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı!  
"Düşün altındaki binlerce kefensiz yatani!"*





## “Dost Dost Diye”

**Ahmet Kabaklı**

Maşallah 145 kişilik heyetle, sayın Başbakan yarın Çin'e uçuyor. Çin diyarının 1 milyarlık sıklet bir ülke olduğunu öğrendik de, onun için biz dahi “gövde gösterisi” mi yapmaktayız?

Çin'in bereketli pazarında, iyi satışlar dileirim. Öyle ya, artık komünizmin katılığı kalmadı. Bir zamanlar sabah akşam “tapılan” Mao'nun ve Dörtlü Çete'nin, “kültür ihtilâli” yapan, “en büyük hainler” oldukları anlaşıldı. İyi, iyi... Demek ki milletler de uyanırmış. Ama “iki gaflet arası”nın ne zamana kadar süreceğini kim kestirebilir?

Velhasıl, şimdi Çin'in “eşref saati”dir. O da bizim gibi dolara, dış sermayeye, serbest ticarete açılmıştır. Japonlar gibi bunlar da Turgut Bey'i: “Türkiye'yi cihana açan adam” olarak karşılayıp selâmlayacaklar. Sonunda ne çıkacağını inşallah hep beraber görürüz...

Çünkü o kıt'ada kısmet çoktur. Düşününüz:

Her Çinli'nin kursağına üç fındık tanesi sokabilsek üç milyar adet fındık eder. O zaman Karadeniz kıyılarını belki de genişletmek zorunda kalırız. Hele meselâ her Çinli'ye bir gömlek, bir don, bir pantolon giydirdiğimizi hayal edin: Türkiye'yi sırf pamuk tarlaları ve dokuma tezgâhları ile donatsak yine yetmez.

145 kişilik heyetimiz, dilerim, kısmetleri üstüne gitsinler...

Heyetimiz giderken Çin'e ait havadisler de geliyor:

Çinliler'in, (yeni fethedilmiş ülke anlamına) “Şincan” dedikleri Doğu Türkistan “özerk bölge”sinin Başkanı İsmail Ahmed, çok hür bir ülkenin sahiden “özerk” bir başkanı imiş gibi “sermaye çağrısı”nda bulunuyor:

“Türkler ve göçen vatandaşlarımız bu Uygur diyarına yatırım yapsınlar. Özerk bölgemizin 45 ülke ile doğrudan ticaret ilişkileri var” diyor.

Bu sözleri, Suudî Arabistan'daki Doğu Türkistanlı kardeşlerden de duymuştum. Hattâ gidip “memleketi” görenler ve yatırıma niyet edenler de vardı. Lâkin İsmail Ahmed beyin “yem borusu” çalmadığından emin değilim.

Öte yandan Doğu Türkistan'da yeni yeni başlayan din ve ibadet hürriyeti konusunda, Hüsamettin Çelebi dostumuz şöyle yazıyor:

“Çin'de din hürriyetinin bugün “tam” olduğu söylenemez. Ne var ki bir gelişme olduğu, mabetlerin (tarihî eserler olarak) yakın yıllara göre daha çok devlet ilgisi gördükleri de inkâr edilemez.”

Suudî Arabistan ve “Rabîta”nın teşebbüsleri ve yukarıdan bastıran Rus tehditleri dolayısıyla, birkaç yıldan beri Doğu Türkistan'da camilerin ibadete açıldığı şüphesizdir. Fakat, dinî tedrisat

ve din adamı yetiştiren tek okul yoktur. Bu yıl “Urumçi”de bir ilahiyat enstitüsü açılacağı” müjdesi de inşallah Özal'a bir “Hoşgeldin!” buketi olmasın.

Sayın Özal'dan ricamız, büyük Çin pazarına ayak basarken, o ülkede 20 milyon Türk Müslüman'ın yaşadığını da hiç unutmasınlar. Bir T.C. Cumhurbaşkanı veya Başbakanı'nın oralara her zaman ayağı düşmeyeceğini... Oradaki ve dışarıdaki Türkler'in o gelişleri nasıl bir heyecanla beklediklerini de unutmasınlar.

Sayın Özal elbette, “feth'e, mücadeleye, hesap sormaya” filan gitmiyor.

Kendilerinden istediğimiz: Orada, 2000 yıllık tarihi, medeniyeti, kültürü, mimarî eserleri, toprak altı-toprak üstü zenginlikleri olan bir Türk kavminin yaşamakta olduğunu bildiklerini, Çinli dostlarımıza sezdirsinler.

O ülkeye “Şincan” denmesin, iki bin yıllık adı ile “Doğu Türkistan” denilsin. Onlara, gerçek muhtariyet (özerklik) verilsin. Büyük Çin diyarında, “Doğu Türkistan, Moğolistan, Tibet” gibi üç geniş muhtar cumhuriyet bulunduğu, resmen ve fiilen dünyaya ilân edilsin.

Rivayete göre 10 ilâ 30 milyon Çinli, Doğu Türkistan'a yerleştirilmekte imiş. Maksat, Türkler'i kendi ülkelerinde “azınlık” haline düşürmektir. Bundan vazgeçilsin. Çinli göçü durdurulsun. Yeni gelenler yerlerine gönderilsin. Özerklik olsa, bu Çin göçleri yapılabilir mi hiç?

Çinliler'in, Mao devrinde, Türkistan'a yaptıkları zulümlerin kalıntıları temizlensin. Meselâ “Turancı, milliyetçi, rejim aleyhtarı, halk düşmanı, arazi sahibi” gibi suçlamalarla zındana atılanların bir kısmı hâlâ içerdedir. Bunlar serbest bırakılsın.

Türkler'in müsadere edilen malları, toprakları, evleri iade edilsin. Halkın dileklerine, şikâyetlerine kulak asılsın. Yakınanlara ceza verilmesin...

Kısacası Çin diyarındaki Türkler, Türkiye ile Çin arasında üzüntü sebebi değil, dostluk bağı olmalıdır.

Bir zamanlar, Bulgaristan'a giden devlet adamlarımız da, oradaki Türkler'i yok sayarlardı. Bakın şimdi başımıza neler geldi...

Çin'de dilleri, dinleri, kültürleri ve asaletleri ile 20 milyon kardeşimiz yaşamaktadır. Gözboyacı sermaye çağruları ve onu bunu ağırlayarak yaptırılan propagandalar ile bu gerçek unutturulamaz.

Tıpkı Çinliler gibi biz de millî duyguların üstün tutulduğu ticaret ve dostluk münasebetleri bekliyoruz. Özal'a başarılar.

(27.6.1985 tarihli TERCÜMAN gazetesinden iktibas edilmiştir.)



# Çin ü Maçın Yolunda

Ergun Göze

Sayın Özal ve beraberindekiler yakında Çin yolunu tutacaklar. Sayın Özal acaba bu uzak ülkeye Japonya gibi bir mucizeden de söz edilemeyeceğine göre acaba niçin gitmektedir? "İlmi Çin'de bile olsa arayınız" fehvasınca mı? Sanmam... Çünkü, Sayın Özal'ın pek öyle bir endişesi yoktur. Çin'den alacağı bir ekonomik ders de bulunsun sanmam. Amma yine de gitmektedir: İktisadî ticarî münasebetleri geliştirmek Sayın Özal'ın belki ilk hedefi olacaktır.

Nitekim, tam bu seyahat arefesinde Çin Halk Cumhuriyeti Uygur özerk mıntıkası Başbakanı İsmail Ahmet, Türk işadamlarını tarım ve hayvancılık sahasında memleketine yatırım yapmaya davet etmiştir. Bu da enteresandır. Acaba Sayın Özal'ın ekonomik politikasının hedefi, Türkiye'ye yatırım yapılmasını temin midir, yoksa yurt dışına Türk işadamlarının yatırım yapmasını temin mi? Onu da anlayamadık ya, bakınız şu pek âşikâr, Kızıl Çin zimamdarları, Türkiye ile nasıl ve kim vasıtasıyla konuşulacağını, oyunun nasıl açılacağını pek iyi biliyorlar. Bunu bilmeyen taaa baştan beri maalesef Türkiye tarafı olmuştur. Taa o zaman yazdım, yani Türkiye Kızıl Çin'i tanımaya karar verince, boşu boşuna tanımayınız tanıyacaksınız bazı tavizler koparınız, buna en müsait olan Türkiye'dir. Çünkü Çin'de bir büyük Türk bölgesi vardır. Türkiye bunun için böyle bir taviz koparmaya mecburdur da. Bunu yaparsa Çin'e karşı aktif ve tesirli bir politika takip edebilir. Dünya politika arenasında da müsbet bir puan alabilir. Bakınız İsmail Ahmet ismini ben ilk defa işittim. Amma İsa Yusuf Alptekin ismini ise bütün Türkiye tanır. Yalnız Türkiye mi? Sanırım İsa Yusuf Alptekin ismini, İsmail Ahmet'in vatandaşları da İsmail Ahmet isminden daha çok tanır. Çünkü Kızıl Çin Uygur bölgesi diye gölgelenmeye çalışılan vatan parçası bizim ana vatanımız olan Doğu Türkistan'dır. Ve İsa Yusuf Alptekin son Doğu Türkistan başvekilidir. Kızıl Çin sürülerinin anayurdumuzu istilâsı üzerine, adamlarıyla beraber, Himalayalar'ı aşarak, Türkiye'ye sığınmıştır. Mücadelesini nâmüsait şartlara rağmen buradan devam ettiren büyük bir liderdir. Hâlâ bugün, Doğu Türkistan'da sözü geçmektedir. Hâlâ bugün Milliyetçi Çin ve Kızıl Çin kendisiyle anlaşmak istemektedir.

Amma o sadece vatanını ve milletini düşünen bir millî lider olmak bakımından, dâvâsından zerre kadar fedakârlık etmeden Doğu Türkistan Göçmenleri Cemiyeti ve her üç ayda bir çıkardığı Doğu Türkistan'ın Sesi isimli gerçekten mükemmel dergisi ile millî cidâlini devam ettirmektedir.

Yine on seneyi geçti sanırım "Hür Doğu Türkistan hükûmeti" kurunuz diye yazdığımın üzerinden.

Eğer bu yapılsaydı, Kızıl Çin bize daha çok itibar edecekti hiç şüpheniz olmasın. Bütün dünya da... Bir insan da, bir gazete de, bir devlet de güttüğü dâvânın değeriyle, büyüklüğüyle ölçülür. Bu işin idealist yanı, realist yanı da var: Bu bir pazarlık için başlangıçtır da. Elinizde bir kozdur. Böyle bir hükûmet kurmadınız diyelim. Ne karşılığı kurmadınız? Onun bile pazarlıkta yeri vardır...

Şimdi, iktidarını, MSP başlangıçlı siyasî hayatını sadece "Homo Economicus" modeline göre devam ettirmekten başka hiçbir niyetin sahibi gözükmeyen Sayın Özal bu efsanevî gezide, bilmiyoruz, bu anavatan topraklarına gidip oradaki milletdaşlarımızın yarım asırdır gördükleri zulmü unutturacak bir ziyarette olsun buluncak mı?

Böyle bir seyahatin sadece merasimi bile Sayın Özal için büyük bir hizmet olacaktır. Dışa açılmak ise muhakkak ki çok iyi bir şeydir ve öteden beri bu sütunun isteğidir. Amma ekonomik meselelerde dışa açılmak, daha önceden bir birikim, kadro, imkân ve sonra sonuna kadar fikri takip isteyen bir muazzam iştir. Yoksa iş Jül Vern'in "Seksen Günde Devri-âlem" "Deniz Altında Yirmi Bin Fersah" romanlarına dönebilir.

Uzaklara açılmak sadece coğrafi planda olursa o kadar mühim değildir. Bakınız Suudî prens taa fezaya çıktı. Amma bir de tarih şuuru içinde uzaklara gitmek taa tarihin derinliklerine inebilmek ve oradan bugünü görebilmek mühimdir. Hele bir hükûmet adamı için.

(26.6.1985 tarihli TERCÜMAN gazetesinden iktibas edilmiştir.)



# HABERLER

## ÇİN'DE BASINA KARŞI BASKI ARTIYOR.

Son birkaç yıl içinde Kızıl Çin basını serbestliğe doğru, çok ihtiyatla, bazı ufak adımlar atmaktaydı.

Bu arada bazı gazetelerde bazı küçük rütbeli Komünist Partisi idarecilerinin suiistimalleri hakkında haberler çıktı. Hatta basına biraz hürriyet verilmesi için bazı teklifler bile yapıldı.

Ama şimdi, K.P. önderlerinden, basına hürriyet'in bahis konusu olamayacağı hakkında sert bir ihtar geldi. Yapılan ihtarda, basının "kapitalist ülkelerdeki gibi" davranamayacağı, ve Çin'deki gazetelerin Kp'nin görüşünü dile getirmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir.

K.P. başkanı Hu Yaobang: "Gazetelerin görevi Parti'nin ve Hükümetin sözcüsü olmaktır. Partinin çizdiği çizgiden ayrılamaz. Gazeteler bütün gayretlerini halkın tam bir gönül birliği ile Parti'nin gösterdiği yolda çalışmasını sağlamaya harcamalıdır." dedi.

Çin diktatörünün gözde adamı ve 40 milyon üyeli Çin Komünist Partisinin başkanı olan Hu Yaobang ayrıca şu emri de verdi: "İyi haberler, yani Hükümetin ve Partinin başarıları, gazete-deki yazıların en az %80'ini dolduracaktır. Kötü haberler, yani tenkitler, ve değişiklik teklifleri gibi şeyler %20'yi aşmayacaktır."

Hu bu emirleri bellibaşlı gazete idarecilerinin kalabalık bir toplantısında 1985 Şubat ayında açıkladı. Ama onun bu konuşması bir süre gizli tutuldu, ve ancak 14 Nisan tarihinde yayınlanmasına müsaade edildi.

Hu dedi ki: "Sanat ve fikir adamlarının serbestçe ve yaratıcı olarak yazı yazmaya doğru yavaş yavaş açılmaları prensipi yalnız kitaplar için tatbik edilebilir. Gazeteler için olamaz. Çünkü kitap yazarları kendi düşüncelerini yazarlar. Halbuki gazeteler Parti'nin sözcüsüdürler. Hu: "Artan iktisadî hürriyetin beraberinde yayın hürriyetini de getirmesi gerekeceği" fikrini de reddetti. "Fabrikalara daha fazla mal üretmek için verilen serbestlik ile bir gazetenin faaliyeti birbirine benzetilemez. Gazeteler Parti'nin yolundan sapamaz." (Jim Mann. Peking. 7 Mayıs 1985)

Kızıl Çin'deki 300.000 gazeteciye hitaben yaptığı tehditli ihtarında Hu Yaobang çok sert bir dil kullandı. "Parti ne emrediyorsa gazeteler yalnız onu yazacaklardır" dedi. Ve ekledi: "Burjuvaların dejenere ideolojisine göz yummayacağız." Gazetelere şu emri de verdi: "Taze haber yetiştirmek uğruna, haberleri iyice kontrol etmeden basmaya kalkışmayın. Kaynağın-

dan iyice araştırın. Bu uğurda haber bayatlırsa, bunun hiç zararı yok."

Bu son nokta zaten çoktan beri tatbik edilmekteydi. Hele "kötü haberler" bazan haftalarca veya aylarca bekletilirdi. Bazan da hiç yazılamazdı. Mesela, 1984 Kasım ayında Kaifeng'de bir tren ile otobüsün çarpışmasını gazeteler 3 hafta gecikme ile yazdılar. Yine aynı ayda denize açılan bir petrol kuyu açma dubası alabora olmuştu ve bu kazada 72 kişi boğulmuştu. Bu haber sürekli olarak örtbas edildi.

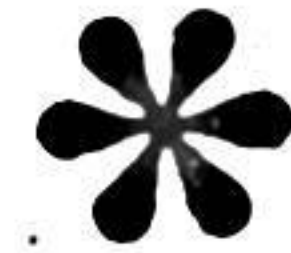
Çin'de hiçbir gazete vatandaşların malı değildir. Hepsi Parti'nin malıdır. Bu durumun izahı da şöyle yapılır: Parti'nin çıkarları ile halkın çıkarları tamamen aynıdır. Şuhalde gazeteler halkın malı sayılır.

Daha önce, 1978 ve 1979 yıllarında, halktan isteyenlerin düşüncelerini kağıda yazıp duvara yapıştırması şeklinde işleyen "duvar gazeteleri" vardı. Bunlar ortadan kaldırıldı. Ama asıl gazetelerde daha fazla serbestliğe doğru hafif bir kayma başlamıştı. Şimdi bu resmen durduruldu.

Bundan önce de, K.P.'nin küçük rütbeli idarecilerinin bile aleyhinde yazı yazanlar dövülüyor veya ölümle tehdit ediliyordu. Mesela, en öndü gelen bir gazeteci olan Wang Aisheng, Komünist Parti'sinin bir küçük idarecisinin ırza geçme hadisesini araştırmaya kalkınca, Wang'ın çocuğu sokak ortasında feci şekilde dövülmüştü. Bir gazete yazı işleri müdürü olan Sun Zhonglin de, kendi yazılarından bazılarını sattığı için (bu hareketi bir "ekonomi suçu" sayılarak) 209 gün hapis yatmıştı.

Ama, bütün bunlara rağmen, halkın haber okumaya karşı susamışlığı gittikçe artıyor.

(Michael Browning. 7 Mayıs 1985)



## KÜLTÜR ANLAŞMASI

Şubat 1985'te Türkiye ile Kızıl Çin arasında bir kültür anlaşması imzalanmıştır. Ankara'da imzalanan bu anlaşmaya göre Çin ile Türkiye arasında 1985-1987 yılları içinde Üniversiteler arasında ilim adamları takası, yazarların karşılıklı ziyaretleri, spor ve müzik faaliyetleri, ilmi toplantılar ve açık oturumlar yapılacaktır. Radyo, TV, haber ajansları, tiyatro, folklor ve bibliyografya gibi sahalarda da yardımlaşmalar öngörülmektedir.

Tafsilat ve bu arada Doğu Türkistan'a ne miktar ağırlık verileceği, açıklanmamıştır. (Ankara, MASN, 28. Şubat. 1985)



## SOVYETLERİN ORTA ASYADA KARŞILAŞTIKLARI SIKINTILAR.

İngiliz gazeteci Louise Branson'un bildirdikleri:

"Sovyet Türkistanında hızlı bir sanayileşme ve şehirleşme var. Her tarafta fabrikalar, şehirlerde yüksek ve çirkin beton binalar, ve arazide geniş asfalt yollar göze çarpıyor. Ama toprağı işleyenler, yine atalarından gördükleri hayatı yaşıyorlar. Kerpiç kulubelerde barınıyorlar.

"Sovyet sisteminde işsizlik diye bir şeyin varlığı resmen kabul edilmemektedir. Buna göre hiçbir işsiz yoktur. Ama, mesela, çayhanelerde ve köy kahvelerinde sabahtan akşama kadar işsiz pinekliyenler yığınlarca. Bunların gerçek sayılarını bilmeye imkân yok.

"Orta Asya'da nüfus hızlı artıyor. Ruslardaki nüfus artışının 3 katı hızla. Bu da Sovyet idarecileri için büyük bir sıkıntı kaynağı. Bölgenin Çin'e, Afganistan'a ve İran'a yakınlığı da ayrı bir endişe konusu. Afganistan'daki savaşın bir türlü bitmeyişi, sürüp gitmesi, Sovyet idarecilerini çok kızdırıyor. Sovyet propagandası bu savaşın sürmesinin tek suçlusunu Amerikalılardır, fikrini durmadan aşılama çalışıyor. Bu propagandaya göre, Afganistan'daki halkın çoğunluğu yeni rejimi sevmektedir, ancak Amerikalıların tahrik ettiği ve silahlandırdıkları küçük bir azınlık ülkeyi rahatsız etmektedir.

"Bu propaganda bazı kimselere işlemiş. Konuştuğum kişiler arasında bazıları, bu savaşın artık durması iyi olur, diye düşünüyorlardı, ve savaşı Amerikalıların beslediğine ve sürdürdüğüne inanmışlardı. Rusların Afganistandan sonunda çekilip gideceklerine hemen hiçkimse inanmıyor. Tahminlere göre Sovyetlerin şimdi Afganistanda savaşan 120.000 kadar askeri var. Eskiden bunların arasında büyücek nispette Türkistanlı (Türk veya Tacik Müslüman) vardı. Sonra, bu nispet çok azaltıldı. Şimdi, bu nispeti tekrar yükseltme eğilimi var. Bunun sebebini şöyle izah ediyorlar: "Bir Rus ailesinin 1-2 oğlu var. bunlardan birinin ölmesi ağır bir darbe olur. Ama bir Türkistanlı ailenin 7-8 çocuğu var. Bunlardan biri ölürse zararı yok."

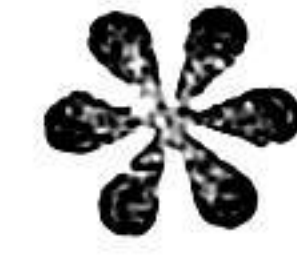
"Sovyetlerin bütün gayretlerine ve propagandalarına rağmen Türkistanlılar arasında doğum hızı pek azalmıyor. Ancak genç kadınların bir kısmında, bilhassa toprağı bırakıp çalışmak için şehirlere göçenlerde, doğum hızı birazcık azalıyor.

"Bütün teşviklere ve hatta zorlamalara rağmen, Türkistanlılar kendi anayurt topraklarını bırakıp Rusyanın içine göçmek de istemiyorlar. Bu göçü yapanların sayısı %3'ü aşmıyor. Mec-

burî askerlik hizmeti için Sovyetler birliğinin başka yerlerine gönderilen ve iki yıllık hizmet süresi bitince orada, terhis edilen Türkistanlı erler bile, ne yapıp yapıp anayurtlarına dönüyorlar.

"Din aleyhtarı baskı ve propagandalar oruç konusunda, önemli bir ölçüde, başarılı oluyor. Halkın büyük bir kısmı Ramazanda oruç tutmuyor. Ama bunun sebebi belki daha ziyade bir yandan oruç ile öbür yandan ağır ve sürekli çalışma mecburiyetini bağdaştıramamalarıdır. Zira Sovyet idarecileri oruç tutanlara hiçbir kolaylık göstermiyor. Camilerde namaz kılanlar yine oldukça çok. Ama idareciler tam camilerin yanı başına caz ve pop müziği yapan oparlörler koymuşlar. Bunların sesi ezan sesini bastırıyor."

(Sunday Times. 9 Haziran 1985)



## SOVYET AĞZIYLA DOĞU TÜRKİSTAN TOPRAKLARINDA ÇİN İŞGALİ

(Aşağıdaki makale Biznin Veten (Bizim Vatandaşlarımız) adlı Sovyet-Uygur dergisinde 1983'de çıkmıştır. Çin-Sovyet sınırlarında süregelen propaganda savaşının bir parçasıdır.)

Afganistan Müslümanları Doğu Türkistan'daki Müslüman kardeşlerinin durumlarını endişeyle takip ediyorlar. Pekin liderleri bu toprakların gerçek sahiplerini çöllere sürerken, buralara sürekli olarak Çinli göçmenler yerleştiriyorlar. 1949'larda bölgede Çinli nüfus %6 iken şimdi %50'yi bulmuştur. Çinli idareciler Doğu Türkistan'daki Çinli sayısını 100 milyona çıkarmayı tasarlıyorlar. Çin hükümetinin Türk halkını eğitimden yoksun bırakmasının yanı sıra, silâh gücüyle giriştiği küstahlık ve şiddet hareketleri halkın hayat standardını da düşürüyor. Ormanları gelişigüzel kesen Çinliler, böylece yüzlerce yıllık sulama tesislerini de mahvediyorlar. Bunun acısını Müslüman halk çekiyor. Türk halkı kendi topraklarında yoksulluk içindedir.

Artık bu işgalci Çin politikasına şuurlu bir "DUR" deme zamanı gelmiştir. Şubat 1978'de başlayan bir ayaklanma Aksu ve Üçturfan eyaletlerinde şiddetlendi. Çin ordusu bu ayaklanmayı acımasızca bastırdı. 1981'de yeniden bir ayaklanma oldu. Bu ayaklanmalar Pekin hükümetinin "Müslümanlara huzurlu hayat" sloganının yalan olduğunu ispata yetmez mi?

(Central Asian Survey. Cilt 3, Nu. 2, 1984)



## ÇİN VE RUS ORDULARI

Durumu yerinde görmek için yaptığı uzun bir seyahatten dönen İngiliz gazeteci Clare Hollingworth, Çin-Rus sınırı boyunca gördüklerini Daily Telegraph gazetesinde şöyle anlatıyor:

Çin idarecileri şimdi, Sovyet Rusya'nın kendileri için teşkil ettiği tehlikeden gittikçe daha fazla endişe ediyorlar. Bu endişeyi arttıran sebeplerden biri de Rus kuvvetlerinin Çini her yandan sarma durumuna girdikleridir. Eski sınıra ek olarak, şimdi Ruslar Afganistanı da istila etmişlerdir. Ayrıca Vietnamı müttefik olarak kullanmak ve Vietnam ordusunu güçlendirmek yoluyla Çini güneyden de tehdit ediyorlar. Ayrıca, Vietnam'da Camranh (Kamran) körfezinde üslenen donanma birlikleri ve Vietnamda üslenen hava kuvvetleriyle Çini doğudan da sarıyorlar.

Uzun Çin-Sovyet sınırı boyunca Çinliler 1,5 milyonluk askerî güç yığmışlardır. Rusların bu bölgedeki kuvvetleri ise 500.000 kişidir. (Bazı kaynaklara göre 600.000.- DTS). Ama bu rakamlar gerçek kuvvet durumunu göstermek bakımından yanıltıcıdır. Bu sınır bölgesinde Çinlilerin 4.000 tankı vardır. Rusların ise 12.000. Bu bölgede Rusların 320 taktik atom silahı vardır. Çinlilerin ise sıfır. (Çinlilerin yalnız stratejik atom silahları var: Doğu Türkistan'ın Lob Nor gölü civarında ve Batı Tibette üslenmiş. Rusların da tabii ayrıca, daha güçlü, stratejik atom silahları da var.)

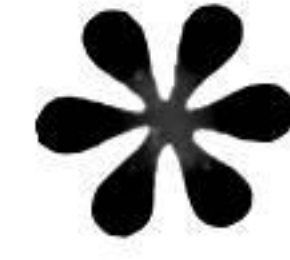
Rusların sınır bölgelerinde 41 motorlu tümenleri ve 6 zırhlı tümenleri var. Ayrıca daha geniş malzeme ve yedek parça yığınakları ve tamir tesisleri var. Bu bakımlardan Rusların üstünlüğü durmadan artmakta.

Çinin çalışmalarını engelleyen başlıca unsur iyi teknisyen ve mühendis azlığı. Bunun da sebebi "kültür devrimi" yıllarında, üniversitelerin ve yardımcı okulların korkunç derecede baltalanmış olması. Ayrıca şu mesele de var: Çin ordusunda yüksek rütbeli subay ve kumandan olarak çok sayıda Maoist (aşırı solcu) var. Bunlardan birçoğu emekliye sevk edildi, ama pek çok sayıda orduda görev başında olanlar da kaldı. Bunlar parti içindeki "aşırı solcu" unsurlarla işbirliği de yapıyorlar. Onların inançlarına göre teknik üstünlük ikinci derecede kalır: daha önemlisi ideolojik sağlamlık ve ideolojik heyecandır. Milyonlarca eski "kızıl muhafız" da Peking'den ve Şanghay'dan uzaklaştırılmak için bu uzak sınır bölgelerine sürülmüş bulunuyor. Şimdi, bunların hepsinin güttüğü siyaset "tam siper durumunda kalmak ve ağızlarını sımsıkı kapalı tutmak."

Bütün bu unsurlara rağmen ve askerlere verilen ücretin düşüklüğüne ve iklimin de çok sert

olmasına rağmen, sınır bölgelerindeki Çin ordularının maneviyatlarının kuvvetli olduğu görülmüyor.

(Daily Telegraph.28 Mayıs 1985)



## SERTLİĞE DÖNÜŞ MÜ?

Kızıl Çin'deki "yumuşama" ve iktisadî liberalizme doğru kayma siyaseti zaman zaman yalpalamalar, hatta zikzaklar göstermektedir. Başbakan Zhao Ziyang'ın yaptığı bir konuşma, hatta geriye dönüş işareti olarak da tefsir ediliyor. Başbakan Zhao, Nisan başında KP millî kongresinde konuşurken, arkasındaki kürsüde KP başkanı Hu Yaobang da oturuyor, bir yandan durmadan sigara içiyor, bir yandan da varlığıyla Zhao'nun açıkladığı siyaseti destekliyordu.

Zhao, konuşmasında, "aşırı israflar ve zamalar" yüzünden girişilen serbestlik siyasetinin bazı sıkıntılara ve engellere uğradığını bildirdi. Bu sözleri söylerken, son zamanlarda Çin idarecilerinin giymeye başladıkları ceket ve kravatlı kıyafet yerine yine Mao devrinin kapalı yakalı üniforma gibi kifayetini giymiş olması da dikkati çekiyordu. Zhao, hükümetin 5 ay önce kaldırmış olduğu bazı yasak ve kısıtlamaları şimdi tekrar koyduğunu açıkladı. 1984 sonbaharında Çin idarecileri, Sovyet usulü merkezî planlamadan vazgeçtiklerini ve fiyatlara ve ücretlere daha fazla serbestlik tanıdıklarını bildirmişlerdi. Bunun neticesi olarak hem tarım mahsullerinde büyük artışlar olmuştu, hem de 1984'de sanayide %14 daha fazla mal üretilmişti.

Ama Zhao, "Herkes birden mal satın almaya koştu. Ülkemizin 1 milyar nüfusu var. Bu kadar çok tüketimi karşılayamayız" dedi. Bir süredir bazı yüksek dereceli idareciler "serbestliğe doğru" giden reformların "zararlı akımlar" doğurduğundan şikayetçiydiler. KP'nin disiplin kurulu bunlara "8 yeni kötü rüzgâr" diye bir ad da takmıştı. Bu "kötüler" arasında aşırı kâr etmek, yabancı dövizlerin nizam dışı alım satımı, üretim rakamlarında gerçeğe aykırı şişirmeler, ve çeşitli suistimaller de vardı. Bu arada bazı fabrikaların işçilerine aşırı ücret ve ikramiye ödemeleri de suçlanıyordu.

Bütün bunlara karşı bir ay önce önder Deng de bir ihtarda bulunmuştu. "Kapitalist zihniyete karşı mücadele edelim. Değişmez en son hedefimiz komünistlik olduğunu unutmayalım" demişti. Zhao da, bu son konuşmasında "reformlara devam, ama dizginleri daha sıkı tutarak" şeklinde bir işaret vermiştir.

(Peking'den J.Pringle. 8.Nisan.1985, Newsweek)



## PAKİSTAN MÜSLÜMANLARA YARDIM EDİYOR

*Pakistan Hükümetinin bir sözcüsü, Pakistan Hükümetinin Çin Müslümanları için din adamları yetiştirilmesinde, camilerin ve dinî okulların tamirinde, Çin müslümanlarına yardımda bulunacağını açıkladı.*

*Bu açıklama Pakistan'ın Din İşleri Bakanı Makbul Ahmed tarafından Çin Müslümanlarını temsil eden bir heyetle konuşma sırasında yapıldı. Çin Müslümanlarını temsilen Pakistan'a bir ziyaret yapmakta olan heyetin başkanı Hacı Hüseyin Heiboli ile Bakan arasında bir görüşme sırasında bu vaidin yapılmış olduğunu Pakistan hükümeti sözcüsü açıklamaya ekledi.*

*Pakistan Din İşleri Bakanı Makbul Ahmed ayrıca Doğu Türkistan müslümanları için dinî kitaplar da gönderileceğini bildirmiştir.*

*Çin'den gelen heyetin Başkanı Hacı Hüseyin Heiboli, Pakistan Hükümetinin bu işbirliği ve yardımının Çin ile Pakistan arasındaki kardeşlik ve dostluk bağlarını daha da kuvvetlendireceğini, ve bilhassa Çin'deki müslümanları çok sevindireceğini beyan etti. (İslamabad, 14.Nisan 1985, UPI)*



## HAYVAN SATIŞI

**Doğu Türkistan'ın Çinli idarecileri, halka bir müjde verir ve lutuf yapar bir eda ile 2.800.000 baş hayvanı hususî kişilere satacaklarını ilan ettiler. Bunların çoğu eskidenberi hayvancılık yapan Türklere satılacaktır. Aslında bu hayvanlar sahiplerinden zorla alınmış olduğuna göre, bu "alış-verişin" iç yüzü gasbedilmiş hayvanları meşru sahiplerine geri verirken satış bedeli alarak onları bir kere daha sömürmekten ibarettir. Ayrıca bu, şimdiye kadar yapılan "kollektif hayvancılık" denemelerinin çok zararlı ve verimsiz olduğunun iyice anlaşıldığını da göstermektedir. Bu hayvanların yem ve ilaç ve veteriner hizmeti gibi ihtiyaçları yine "devletin tayin edeceği" fiyatlarla yetiştiricilere verilecek, ve hayvan ürünlerini de "devlet" yine kendisi tayin edeceği fiyatlarla alacaktır.**

**(Çin radyosu. 23.Şubat.1985)**



## AKRABA EVLİLİKLERİ KÖTÜLENİYOR

Sovyetlerin en ürktükleri şey Türk soyluların hızla artmasıdır. Buna karşı kendi menfaatlerine en uyan şey de Türklere Rusların evlenmeleri ve melez çocuk yapmalarıdır. Ama bütün propagandalara rağmen, Türklere buna yanaşmıyorlar. Şimdi Sovyet propagandası bu hedefe

varmak için başka bir açıdan hücumu geçmiştir.

Ataullah Akilov adında bir kişiye yazdırdıkları "Karındaşa kız berganda.." (Kardeşe kız verirsen...) başlıkla, "Özbekistan Adabiyatı ve Shanatı" (Özbekistan Edebiyatı ve Sanatı) dergisinin 19 Ekim 1984 günlü sayısında çıkan bir yazıda, "yakın akraba arasında evlenme olursa, çocuklar zayıf ve sakat doğar" telkini yapılmakta ve böyle evliliklerden kaçınılması tavsiye edilmektedir. Sağlık kuruluşlarının ve KP teşkilatının da bu fikri yaymaları ve böyle evlilikleri önlemeye çalışmaları isteniyor. Yazıda vaktiyle İbni Sina'nın da yakın akraba evliliklerini zararlı bulduğu iddia edildiği gibi, Sovyet kanunlarına göre yakın akraba evliliklerini engellemek için köylere kadar bütün memurların daha fazla gayret sarfetmeleri istenmektedir.

Bu arada bu gibi evlenmelerin zararlarını izah etmek için genetik ve irsiyet kanunlarının halka anlatılması da tavsiye ediliyor. (Böylece, "dışarıdan ve uzaktan kız almak daha iyi olur" fikrinin aşılmasına ve köylerin kendi içindeki evlenmelerin baltalanmasına çalışılacağı, ve bunun sonunun ırklar arası evlenmelere kadar çekilmek isteneceği tahmin edilebilir - DTS)

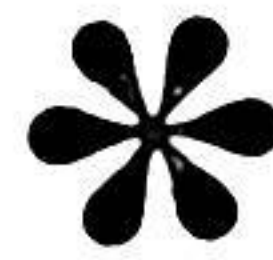
(Thomas Skallerup'tan. Radio Liberty. 26 Mart 1985)



## KP ÜYE SAYISI ARTTI

Geçen yıl Doğu Türkistan'daki KP'ye (Komünist Partisine) 14.303 yeni üye katıldığı ilan edildi. Bu, iki kata yakın bir artıştır. Katılanların çoğu Çinlidir. Ama yeni katılanların arasında Türk soylu olanların nispetinde artış olduğu da ilan edildi. (Tabii bunların hiçbirinin gerçek yetkisi yoktur, ve görevleri emre göre oy vermek ve alkışlamaktan ibarettir - DTS).

(Urumçi radyosu. 15.Şubat.1985)



## SINIR TİCARETİ

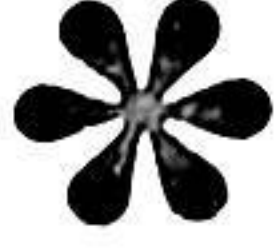
Çin Hükümeti bundan sonra Doğu Türkistan ile Rus işgali altındaki Batı Türkistan arasında sınır ticaretini doğrudan "Uygur Otonom Bölgesi"nin idare edeceğini açıkladı. Ancak, bunun Doğu Türkistan halkına bir yetki teşkil etmediği, daha önce Peking'deki Çinli memurların yaptığı işin sınırlı ölçüde Doğu Türkistan'daki yine Çinli memurlara bırakıldığı unutulmamalıdır.

Çin'in Azınlıklar İşleri Komisyonu başkanı Batu, bu yeni tatbikatın yabancı kaynakların Doğu Türkistan'ın gelişmesine katkısını arttırmak programının bir parçası olduğunu, ve dış ticarete vergilerin de azaltılacağını sözlerine ekledi.



Şimdiye kadar Doğu ve Batı Türkistan arasındaki küçük ölçüde sınır ticaretinde başlıca maddeler pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat, yünlü mensucat, halı, meyan kökü, kuru üzüm ve kavun olmuştur.

(Impact, 21 Mart 1985; Xinhua, 26 Mart 1985)

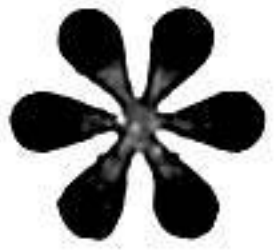


### SOVYETLERE İŞÇİ İHRACI

Peking'de çıkan Jingji Cankao gazetesi 10 kadar yabancı ülkenin hükümetlerinin Çin'e başvurarak toplam 700.000 kadar Çinli işçi gönderilmesini istediklerini haber veriyor. İşçi isteyen ülkelerin başında Sovyetler Birliği gelmektedir. Haberin bu kısmı hayret uyandırmıştır. Zira 1959'da Sovyetler Birliği Çinden "uzmanlarını" geri çektiğindenberi ilk defa Çin'den böyle bir yardım istemektedir. Gazetenin haberi yazış şekline Çin hükümetinin Sovyetlerin bu isteğini kabul etmek eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Çinden işçi isteyen diğer devletler arasında Batı Almanya, Arjantin, İtalya, ve Zaire (eski Kongo) da vardır.

Bu işçilerin ücretlerinin Çin için büyük bir döviz kaynağı olacağı tahmin edilmektedir. İşçilerin ne kadar süre ile kalacakları bilinmemektedir. Bazı yabancı kaynaklar Çin idarecilerinin zihniyeti ve Çin'deki nüfus çokluğu ışığında Sovyetlere gidecek işçilerin oraya zorla gönderilmelerini, esir işçi olarak çalıştırılmalarını, ve temelli feda edilmelerini de mümkün saymaktadırlar. - DTS).

(B-Wire. 11 Haziran, 1985)



### YAZARLAR KONGRESİ ERTELENDİ

Peking'de 20 Haziran'da yapılacak olan ve hazırlıkları uzun süredir devam eden "Yazarlar Kongresi" son anda birdenbire ertelenmiştir. Sebep olarak "sağ ve sol uçlar arasında çekişmelerin devam etmesi" gösterilmiştir.

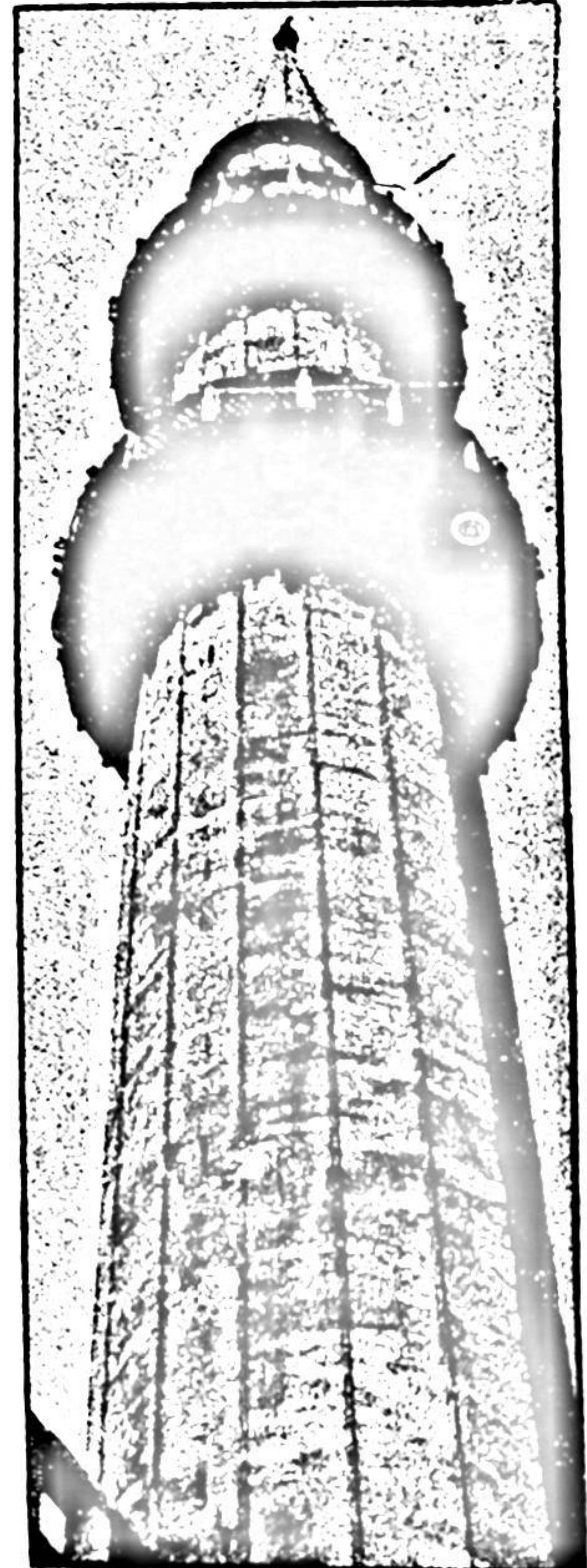
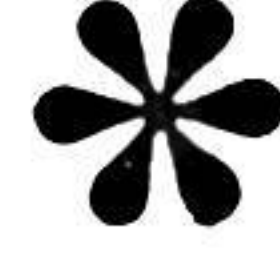
Bu kongre'nin ertelenmesi aydın çevrelerde hayal kırıklığı uyandırdı. Bunu fikir hayatı üzerinde KP baskısının şiddetleneceğine işaret saayanlar çoğunluktadır.

Ayrıca, bu bahane ile Çin'in "nüfuzlu adamı" Deng'in uygun görmediği kişileri ayıklayacağı da tahmin ediliyor. Yeni Kongre tarihi olarak Eylül 1985 tayin edilmiştir. Çin KP'nin büyük kongresinin de Eylül'de toplanacak olması, o tarihte büyük temizlikler yapılması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Yapılacak tasfiye ve temizliklerde "kapitalist ahlak bozukluğunun" (mesela kızların kısa etek giymeleri, ve memurların ticaret yapmalarının) bahane edileceği muhakkak sayılıyor. Ama bunun perdesi arkasından ayıklamalar da yapılacaktır. Şimdiki Çin Politbürosundaki 25 kişinin yaş ortalaması 75 civarındadır. "Gençleştirme" yapılarak 60'ın altındakilerin çoğunluk olması sağlanacaktır. Bu gençleştirme hamlesini yaptıran Deng'in kendisinin 81 yaşında olması ibret verici sayılmaktadır.

Bu tasfiyelerin yanısıra orduda da "gençleştirme" hareketine şimdiden girişilmiştir. "Yaşlılık" sebebiyle tasfiye edilen kumandanların "Mao-egilimli" diye tanınmış olmaları, ve yerlerine Deng'in yakın adamlarının getirildiği dikkati çekmiştir. Bu arada, şimdi 4 milyon civarında olan ordu mevcudunun 3 milyon civarına indirileceği ve kalite'ye daha fazla ağırlık verileceği de söyleniyor.

(20-23 Haziran radyo haberleri) ve Amerika basınından tefsirler)





Dünya'dan Haberler:**MİLLÎ AZINLIKLARA ZULÜMLER**

Ottava'daki "İnsan Hakları Konferansında" 29 Mayıs 1985'de Amerika temsilcisi Richard Schifter kızıl devletlerin millî azınlıklara yaptıkları zulümler hakkında açıklamalarda bulundu. Dedi ki:

"Ne gariptir ki, bugün dünyada en çok insanın millî kültüründen mahrum bırakıldığı ülke Sovyetler Birliğidir, ve o Sovyetler Birliği kurulurken Lenin millî azınlıkların haklarının çiğnenmesine karşı en şiddetli protestoları yapmıştı ve bu hakların korunacağını en kuvvetli sözlerle vaat etmişti. Yine ne gariptir ki, insanları zorla Ruslaştırmak siyasetinde en fazla ileri giden, kendisi Rus değil Gürcü olan Stalin idi. Şimdi de azınlıklara karşı Stalin devrinin zulmü ve baskısı yürürlükte.

"Başka milliyetlerin yaşadığı Sovyet topraklarında bugün onların dilleri ve kültürleri baltalanıyor, ve onlar Rusça konuşmaya zorlanıyorlar. Kitap yayınları, okullar, radyo ve TV tamamen millî dilleri ve kültürleri yok etmek ve Rusçayı zorla aşılacak gayesine göre ayarlanmıştır.

"Mesela, Ukrayna'da halkın %75'i Ukraynadır. Ama basılan kitapların ancak %25'i Ukrayna dilindedir.

"Millî kültürlerini korumak isteyenlere, ve yapılan zulümlere itiraz edenlere ne oluyor? Onlara dayak atılıyor, tevkif ediliyorlar, veya "deli" diye tımarhanelere kapatılıyorlar.

"Mesela, suçu sadece protesto etmek ve insan haklarına dair beyanname yayınlamak olan Estonyalı Enn Tarto 10 yıl ağır hapse mahkûm edilmiştir. Millî kültürlerine bağlılık gösterdikleri için geçen yıl 12 Ermeni ve Gürcü 3-5 yıl arasında hapse mahkûm edildiler.

"Ama en büyük zulüm Bulgaristan'daki Türklere yapılıyor. Bunun şiddeti başka hiçbir yerde görülmemiş derecededir. Bulgaristan'daki bir milyona yakın Türk, 9 aydan beri korkunç zulümler altındadır. Bunların tafsilatı açıklandı. Buna karşı cevap olarak Bulgar delegesi, "Bulgaristan'da Türk hiç yoktur. Eskiden de yoktu. Türk olduklarını farzetsek bile kendilerinden Bulgar adlarını alıyorlar. Esasen bunlar birkaç yüzyıl önce zorla Müslüman yapılmışlardı" demektedir. Ve Bulgaristanda bugün Türklerin adları zorla değiştiriliyor, kültürleri ve dinleri ile bütün bağları zorla koparılıyor. Bulgar delegesinin, "Bunlar eskiden Bulgar asıllı idiler" yolundaki savunmasını incelemek konumuzu ilgilendirmez. Zira önemli olan, bu kimselerin şimdi kendileri Türk sayıp saymadıkları-

dır. 1985 yılında, ve kendisine "Leninist" diyen bir ülkede bugün bu cinayetlerin işlenmekte olması havsalaya sığmayacak kadar garip ve acıdır. İnsanlık alemi bu manzarayı ürpererek ve tiksinierek seyretmektedir.

"Daha önce zikrettiğim Ukraynalılar, v.s. gibi milliyetler baskı altında yavaş yavaş Ruslaştırılmaya çalışılıyor. Ama Bulgaristan Türkleri bir günde Türk olmaktan çıkıp Bulgar olmaya zorlanıyor.

"Kırım Tatarları, Meşhet Türkleri ve Volga Almanları ise, başka türlü bir felakete uğradılar. İkinci Dünya savaşından sonra bunlar anayurtlarından, topyekûn sürüldüler.

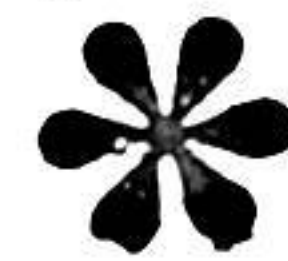
1944'de 18 Mayıs'ta, Sovyet askerleri ve siyasî polisi baskın halinde bunları evlerinden aldı, hayvan nakli için yapılan vagonlara zorla bindirdi, ve 3.000 kilometre ötede Orta Asya'ya kadar sürdü. Orada, hala yaşayanlar vagonlardan indirildiler, ve yüzüstü bırakıldılar. Komünist partisi üyesi olan ve Sovyetlere hizmet eden Tatarlar da aynı muameleyi gördüler. Tahminlere göre Kırım Tatarlarının %46'ı (110.000 kişi) bu sürgün sırasında öldüler.

"Kırım Tatarlarından hayatta kalanlar anayurtlarına dönmek için çalışmaktan bir an geri kalmadılar. Bir aralık onlara af çıktığı ilan edildi. Hatta birkaçının geri dönmesine müsaade edileceği söylendi. Ama sonra bundan da cayıldı. Resmî izin almadan dönmeye kalkışacaklar için ağır cezalar konuldu.

"Türkiye sınırına bitişik olarak Gürcistan'da yaşayan Meşhet Türkleri de aynı şekilde sürgüne gönderildiler. Bunlardan da 30.000 - 50.000 arası insan sürgün sırasında öldü. Bunlar için de dönme müsaadesi yok.

"800.000 Volga Almanı da aynı durumda. Bunlar şimdi Almanya'ya dönmek istiyorlar ve Almanya bunlara kucağını açmak istiyor. Federal Almanya temsilcisinin bu konudaki bütün zorlukları karşılamaya hazır olduklarını beyan eden sözlerini şükranla karşılıyorum."

(Kırım Tatarlarının ve Meşhet Türklerinin, aynı şekilde Türkiye'ye gelmelerine Sovyetlerin izin verip vermeyecekleri, ve Türkiye Hükümetinin bu konudaki düşünceleri hakkında Amerika temsilcisinin konuşmasında hiçbir söz geçmemektedir. -D.T.S.)

**IRKLAR ARASI GERGINLİK**

Doğu Türkistan'a gelen Batılı gazetecilerin ilk gözlerine çarpan şey Çin ırkından olanlarla Türk ırkından olanların arasındaki gerginliktir.

Eskiden, bilhassa 1981-1982 yıllarında, bu gerginlik saklanamayacak dereceye varmıştı.



ama şimdi biraz azaldı. Çinli idareciler şimdi iki ırk arasındaki geçimin "çok iyi" olduğunu iddia ediyorlar. Ama gazeteci Lena Sun, şiddetli gerginlik durumunun devam ettiğini söylüyor. Diyor ki:

Hong-Kong'da yayınlanan komünist dergi Cheng Ming'in Eylül 1981'de yazdığına göre, o tarihte durum o kadar gerginmiş ki, "Uygur muhalifler" bütün bölgede birden bir ayaklanmayı tertipliyorlarmış. İstekleri "Yabancı idaresi istemiyoruz. Kendi kendimizi idare etmek istiyoruz" imiş. Bölgeyi ziyaret eden Çinli önder Deng "çok huzursuz" bir durum olduğunu görmüş.

1980-1981'de en az iki şehirde Çinliler ile Müslümanlar arasında şiddetli çarpışmalar olmuş. Çinli idareciler bunları dış dünyadan gizlemiş. Şimdi gerginlik azalmıştır, ama yine huzursuzluk vardır, ve idareciler tetikdedir. "Ufak tefek hadiselerin" bazan olduğunu itiraf ediyorlar.

Geçen Pazar günü bir mağazanın önünden geçiyordum. 20 kadar Çinli genç kapının önünde durmuş, pop müziği dinliyorlardı. Bir tek Çinli olmayan kişinin bile onların yanına yaklaşmadığını gördüm. Hatta birçok kişi karşı kaldırıma geçiyordu.

Bazan Çinliler gelip namaz sırasında secde eden Müslümanların kasden önlerine dikilip dururlar. Bunu, "Bak, onlar bana secde ediyor" diye alay etmek için yaparlar.

Bir Müslüman'ın cenazesi geçtiği vakit, buradaki âdete göre bisiklitle gidenler saygı göstermek için bisikletinden inerler. Ama Çinliler bunu hiç yapmaz.

Zorla Doğu Türkistan'a gönderilip oraya yerleştirilen Çinli göçmenler buradaki hayatı hiç sevmiyorlar, ve geri dönmeği özlüyorlar. Mesele, Şanghai'dan getirilip Aksu bölgesine yerleştirilen 10.000 kadar Çinli, geri gönderilmelerini isteyerek bir nümayiş yaptılar. İstekleri kabul edilmeyince bu nümayiş şiddete döndü. Çinli nümayişçiler, hükümet dairelerini işgal ettiler ve Çinli idarecileri tartakladılar. Bu hareket sonunda askerî kuvvet kullanarak "bastırıldı" ve nümayişçilerin geri dönmek istekleri kesin olarak reddedildi. (30.000 kadar muhacir 1981 başlarında Şanghai'a kaçtılar. Ama bunların çoğu yakalanıp geri gönderildiler. Sonra hükümet bunların dönmesine izin vereceğini vaat etti, ama bu vaat te tutulmadı - DTS.)

Geçim seviyesi bakımından "millî azınlıkların" Çinli göçmenlerden çok daha kötü durumda olduklarını Çinli idareciler de kabul ediyorlar.

Eskiden durum daha da kötüydü. Türk ırkından

olanları eritmek hareketi 1966-1976 "kültür devrimi" sırasında en şiddetli şeklini almıştı. O sırada arap harfleri yasaklandı, camiler kapatıldı. İslamî kitaplar yakıldı. Türk ırkından olan bir kimsenin besleyebileceği koyun sayısı bile kısıtlandı. Çinli idareciler halka Çince hitap ediyorlardı, ve tercüman kullanmak zahmetine bile katlanmıyorlardı.

1981'den Kaşgar'da bir çatışma oldu. Bir Türk (Uygur) genci ile bir Çin genci dövüştüler. Türk daha güçlü çıktı ve Çinli'yi dövdü. (Başlangıcı, bir hendek kazan Türk'e Çinli'nin "Ben geçerken üstüme çamur sıçratırsın!" diye çatması ve Türk'e yumruk atmasıyla olmuştu - DTS). Çinli hırsını alamadı, evine gitti, tüfeğini alıp döndü ve Türk'ü öldürdü.

Türk halkı için bu bardağı taşıran damla olmuştu. Halk öldürülen gencin cesedini aldı ve bir nümayiş yaptı. Nümayiş şiddetlendi ve (Çinlilerin iddiasına göre) bu sırada iki Çinli öldürüldü, ve birçoğu dayak yedi. Bunu iddia eden komünist partisinin gazetesiydi. Neticede hareket bastırıldı. Yine Çinli idarecilerin iddialarına göre, ölen Türk gencinin babasına tazminat ödendi, kızkardeşine bir okulda iş verildi, ve genci öldüren Çinli ile bir suç ortağı idam edildiler. (Ama, Türklerin anlattığına göre katil Çinli kaçırılıp serbest bırakıldı, ve nümayiş yapan Türkler suçlu suçsuz ayırt edilmeden, feci şekilde dövüldüler, ve birçoğu mahkûm edildiler - D.T.S.)

Şimdi "azınlıklara" daha çok hak tanınıyor. Bölgedeki 80 ilçenin hepsinin başında idareci olarak bir "azınlık mensubu" var. Okullarda öğrencilerin %60'ı "azınlık" (Çinliler Türkler için bu tabiri kullanıyorlar -DTS). Çinli ve Türk ırkları arasında "birlik" doğmasına çalışan kişilere de mükafatlar veriliyor. Ama halkın görüşüne göre görevli Türk soylu kişilerin hepsi kukla durumunda. Hiçbirinin gerçek bir yetkisi yok. Bu durumu bunlardan birine soran gazeteciye bu "yetkili" kızmış ve şu cevabı vererek gazeteciye güldürmüştü: "Hiç öyle şey olur mu? Burası Amerika mı? Burada insan hakları ve demokrasi var!"

Hükümet, buraya gelmek istemeyen Çinli göçmenleri bir yandan zorla getirirken, öbür yandan da memnun etmek için onlara verilen fazla ücretleri ve imtiyazları daha da arttırmıştır. Türklerden bir kısmı da, (belki de çekindiklerinden gazeteciye böyle söylemişlerdir - DTS), "Eskisine göre karnımız doyuyor, ve daha fazla hürriyetimiz var. Biz artık halimizden memnunuz!" demişler.

(Lena Sun. Washington Post. 14 Ocak 1985)



## BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL'IN AMERİKA SEYAHATINDAN İNTİBALAR

Sayın Başbakan Turgut Özal Amerika Birleşik Devletleri'ni ziyaretleri sırasında, Amerika'daki Türkistanlılar Derneği tarafından da karşılanmış ve kendisine Doğu ve Batı Türkistanlılar adına "hoş geldiniz" denilmiştir.

Başbakan Turgut Özal'a Türkistanlılar tarafından, Türkistan millî elbisesi hediye edilmiş olup, bu samimi karşılaşmayı tesbit eden fotoğrafları aşağıda veriyoruz.

(D.T.S.)



New York'taki Türkistanlılar derneğinde Sayın Turgut Özal'a Türkistan millî kıyafetinde hırka giydirildi.

H.E. Turgut Özal, Prime Minister of Turkey, being presented with national dress of Turkistan, in locale of Turkistanian Association, in New York.





Sayın Turgut Özal New York'taki Türkistanlılar Derneğini ziyareti sırasında Abdullah Hoca'dan bilgi aldı. "Batı Türkistanı mı, Doğu Türkistanı mı temsil ediyorsunuz?" sorusuna Abdullah Hoca, "Her ikisini de" diye cevap verdi.

Abdullah Hoja giving information to H.E. Turgut Özal during his visit to Turkistan Association in New York. To Özal's question: "Which do you represent, East or West Turkistan?", Abdullah Hoja replied: "Both."



Another view of the "Day of the Turk" in New York. In foreground, Abdullah Hoja and Gulameddin Pahta. (on right)

New York'taki Türk Gününden başka bir görünüş. Önde Abdullah Hoca ve Gulamettin Pahta (sağda).





Türkistanlılar New York'ta "Türk Günü" yapılan büyük yürüyüşte milli kıyafetleriyle. 20 Nisan 1985.

Parade of Turkistanians in their national dresses, along Fifth Avenue, New York, on the 20th of April, 1985.



20 Nisan 1985'te New York'ta yapılan muhteşem TÜRK GÜNÜ gösterisinden bir görüntü.

A view of the magnificent parade in New York, on the "Day of the Turk", on April 20th, 1985.





New York'taki Türk Gününde Yusuf Posma ve Abdullah Güngör, "Ruslar ve Çinliler, Türkistan'dan Defolun!" yazısını taşıyorlar. 20 Nisan 1985.

During the parade in New York on the "Day of the Turk", 20th April, 1985. Carrying the placard: Yusuf Posma and Abdullah Güngör.

## ANADOLU FUARINDAKİ DOĞU TÜRKİSTAN

● Her yılın 10 Temmuz'unda açılan Kayseri-Anadolu Fuarı'na, bu yıl Doğu Türkistan'da katıldı.

Kayseri'deki Türkistan Mahallesi sakinlerinin teşebbüsleri ve İstanbul'da bulunan Doğu Türkistan Neşriyat Merkezi'nin yardımları ile Kayseri Anadolu Fuarında açılan sergide, Doğu Türkistanlıların kullandıkları ev eşyaları, giyim eşyaları ve bazı el aletleri ile Doğu Türkistan'ın tarihi şahsiyetlerinin fotoğrafları teşhir edildi.

Doğu Türkistan Neşriyat Merkezi tarafından hazırlanan, Doğu Türkistan folkloruna ait bir video filminin devamlı olarak gösterildiği sergide, "Doğu Türkistan'ın Sesi" dergisi, çeşitli kitaplar, Doğu Türkistan bayrağı, Kaşgarlı Mah-

mut posteri satışa çıkarıldı.

Halkın büyük ilgisini çeken Doğu Türkistan sergisi, Sanayi Bakanı Sayın Cavit Aral ve Kayseri Valisi tarafından da ziyaret edildi.

Kayseri Anadolu Fuarına Doğu Türkistanlıların her yıl katılmaları için gerekli tedbirler şimdiden alınmaya başlanmıştır.

"Doğu Türkistan'ın Sesi", Kayseri Anadolu Fuarında Doğu Türkistan için yer ayırma nezaketini gösteren yetkililere ve Kayseri'de ikamet eden Doğu Türkistanlı hemşehrilerine teşekkürlerini sunar.



Türkistan'dan Haberler:SOVYET ORDUSUNDAKİ  
TÜRKİSTANLILAR

Sovyetlerin şimdiye kadarki siyaseti Türkistanlıları ordunun ancak en alt kademelerinde tutmak olmuştur. Karışık ırklı birliklerin kumandanları daima Ruslardan seçilmiştir. Hatta bu gibi birliklerde küçük rütbeli subayların ve erbaşların bile büyük çoğunluğu Rus'tur. Orta Asya menşeli askerler, umumiyetle, yol inşaatı ve mutfak hizmetleri gibi işlerde kullanılmışlardır.

Son günlerde ise Sovyet yayınlarında ve Sovyet propagandasında Türkistanlıların cesaretlerini övme çığırını açıldı. Türkistanlılara verilen madalyalar, ve Türkistan menşeli oldukları adlarından belli olan subayların terfileri geniş ölçüde yayınlanmakta ve propaganda konusu yapılmaktadır. Ayrıca, bundan sonrası için, Orta Asya menşeli Sovyet vatandaşlarının (yani Türklerin de) subaylığı (hatta yüksek rütbelere) terfilerinin çok daha geniş ölçüde yapılacağı bildirilmektedir. Bu sözler ve vaatler tabii ki şüpheyle karşılanıyor. Ama bu yeni propaganda kampanyası dikkate değer. Bunun, son zamanlarda Türk asıllı askerler arasında, bilhassa Afganistan savaşı başladıktan sonra, çok arttığı görülen huzursuzluğu önlemek için yapıldığı tahmin ediliyor.

Sovyetlerde umumî gelenek Sovyet subayların Müslüman askerlere karşı şüphe ve güvensizlik duymaları olmuştur.

Orta Asya'nın Türk nüfusu Ruslardan çok daha fazla hızla artmaktadır. Bunun neticesi olarak, 1995 yılında Sovyet ordularındaki askerlerin %30'unun Orta Asya menşeli olacağı hesaplanıyor. Sovyetlerin yeni giriştikleri siyaset bunu karşılamak için bir tedbirdir.

(Foreign Report. 7 Mart 1985)



## DOĞUMLARI ÖNLEME HAZIRLIĞI

*Şimdiye kadar Çin'de asıl Çinli unsurlar için fazla çocuk doğurmaya karşı yasaklar vardı, ama "azınlıklar" (bu arada Doğu Türkistan'daki Türkler) için bu yasak tatbik edilmiyordu. Ancak, iktisadî baskı ve sefalet bir ölçüde bu yasağın yerini tutuyordu. Ayrıca, durmadan getirilen Çinli göçmenler, Doğu Türkistan'ın Türklüğünü eritmek görevini yapıyorlardı.*

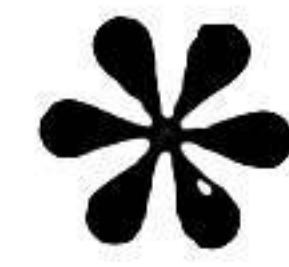
*Şimdi, ilk yayınlanan bir haber olarak, Doğu*

*Türkistan'daki "azınlık milliyetler" (bu tabir ile Türkler kastediliyor) için de doğum kısıntılarının hazırlığı başlamıştır. 5 Nisan 1985'de Urumçi'de yapılan bir "Bölge Aile Planlaması" toplantısında, konuşmacılar (ki bunların arasında öğretilenleri söyleyen "Uygur sözcüleri" de vardı), Çin ırkından olanlar için şimdiye kadar yapılan doğum kısıtlamalarının ileride daha "mükemmel şekilde" tatbikini istedikten sonra, bu usulün faydalarından bundan sonra "azınlık milliyetlerin" de istifade etmelerini istemişlerdir. Bu isteği "azınlık nüfusların artışının daha intizamlı şekilde devamını sağlamak" ve aynı zamanda onların "aile planlamasının nimetlerinden istifade etmeleri" gerekçelerine dayandırmışlardır.*

*Toplantıda kullanılan ağıza göre: Doğum kontrolü ve aile planlaması "azınlıkların" iktisadî durumunu ve çalışma ve tahsil durumlarını düzeltmeye yarıyacaktır. Ayrıca çağdaşlaşmalarını sağlayacak, ve çeşitli millî unsurlar arasındaki iktisat ve kültür sahasındaki eşit olmayan ve "kötü geçmişin mirası olan" eşitsizlikleri giderecektir.*

*Toplantıda şu kararlar verilmiştir: Aile planlamasını kuvvetlendirmek, bu konuda propagandayı arttırmak, bu işle ilgili teşkilatı genişletmek, bu sahada halka daha fazla hizmetler sunmak, fennî incelemeleri derinleştirmek.*

*(Bu yuvarlak tabirlerin arkasındaki niyetin, Doğu Türkistan'daki Türk unsurunun çocuk doğurmasını kısıtlamak olmasından endişe edilmektedir. -DTS). (Urumçi radyosu, 5 Nisan 1985 haber bülteninden)*



## Yabancı Yatırımlar

Geçen yıl Doğu Türkistan topraklarında yabancı sermaye ile 60 milyon dolar tutarında 14 proje başlatılmıştı. Bu yıl başlanan proje sayısı 10, toplam değeri 50 milyon dolar.

Doğu Türkistan bu sene içerisinde 50 milyon dolar tutarında 12 projeyi daha başlatacak. Bunlardan bazıları:

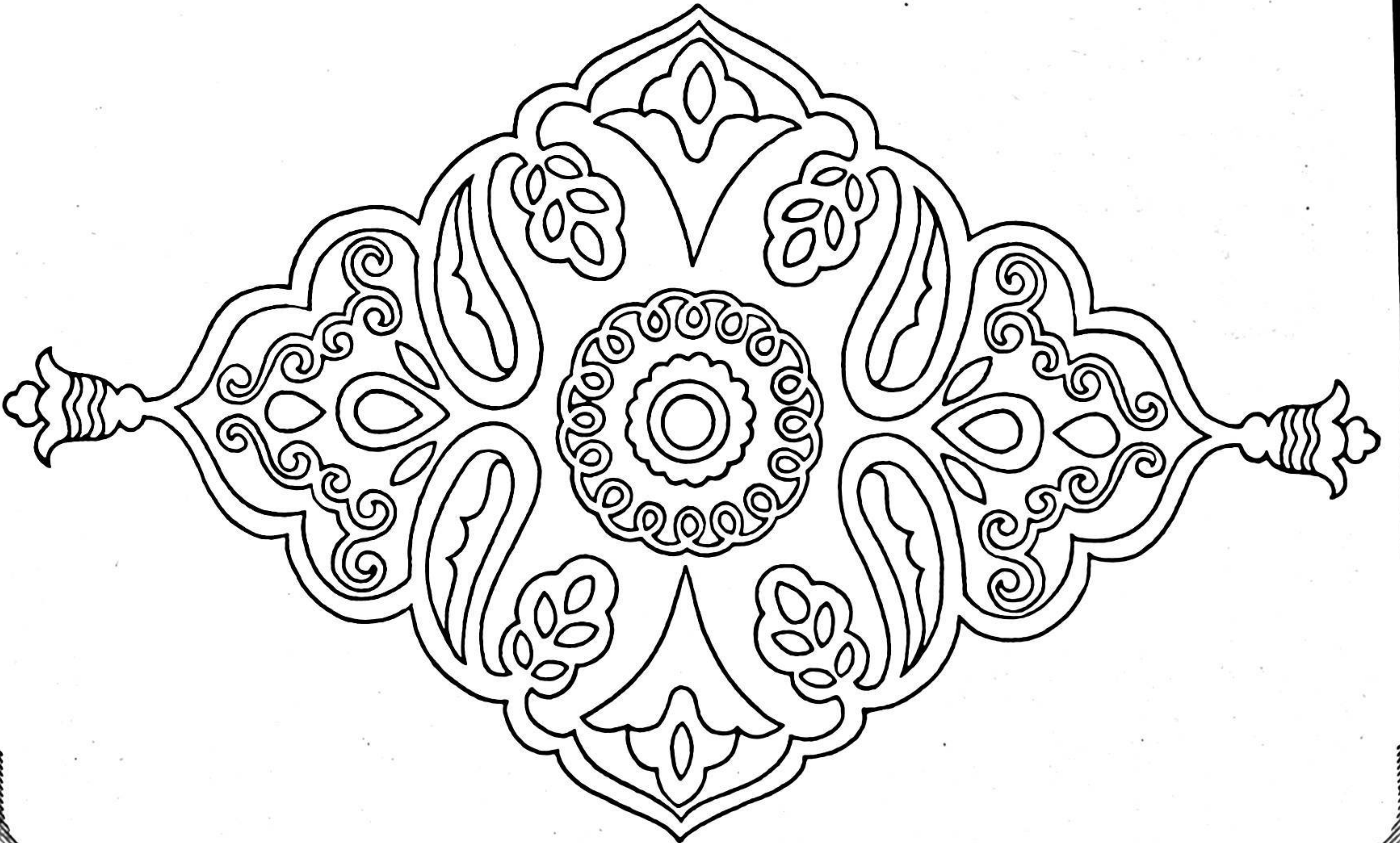
- Amerikan sermayeli, senede 4 milyon metre pamuk ipliği yapacak bir fabrika.
- Çungarya'da Çin-Kanada ortak et kombinasi,
- Japonlarla ortaklaşa büyük bir kimya tesisi.
- Senede 10.000 ton patates işleyecek bir Çin-Amerikan tesisi.
- Japonya'dan gerekli makineler getirilerek çimento istahsalinin 700.000 tona çıkarılması.

[Xinhua-23.Mart.1985]



## “DOĞU TÜRKİSTAN’IN SESİ”

**Türkiye’de, Doğu ve Batı Türkistan’da, Kazan’da, İdil-Ural’da, Kuzey Kafkasya’da Azerbaycan’da, Kırım’da-Kerkük’te, Suudi Arabistan’da, Kıbrıs’ta, Batı Trakya’da, Bulgaristan’da, Yugoslavya’da, Batı Almanya’da, Belçika’da, Fransa’da, İngiltere’de, Amerika’da, Japonya’da, Avustralya’da, Pakistan’da, Mısır’da, Libya’da, Fas’ta, Tunus’ta, Cezayir’de, Sudan’da, diğer Afrika ülkelerinde... Körfez ülkelerinde... Hindistan’da... Bulunan okuyucularının Kurban Bayramını kutlar... Yayına devam etmemize destek oldukları için teşekkürlerimizi sunar, bu mübarek KURBAN BAYRAMI’nın müslüman kardeşlerimize ve dolayısı ile Türk dünyasına yeni bir şevk ve heyecan getirmesini Cenab-ı Allah’tan niyaz eyler...**





# ÜLKER

her çeşidinde,  
ayrı bir lezzet sunar.





# VOICE OF EASTERN TURKISTAN

Tri-Monthly Review

**Year: 2, Vol: 2, No: 5  
August 1985**

★

Owner  
**İsa Alptekin**

★

Editor  
**Niyazi Yıldırım  
Gençosmanoğlu**

★

Translations  
Arabic: **Tahsin Ömer Taha  
Salih Said**

English: **İsmet Tümtürk**

★

Publisher's address  
**Eastern Turkistan  
Publishing Center**

Millet Cad. 26/3,  
Küçük Saray Apt., Aksaray,  
İstanbul, Turkey  
Telephone: 524 41 21

★

Single issues:  
For Turkey: 750 TL.  
For foreign lands (surface mail)  
8 U.S. Dollars

★

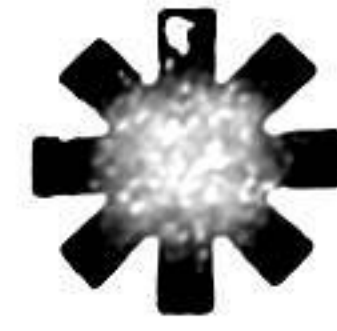
Subscription Rates  
Yearly for Turkey: 3000 TL.  
Yearly for foreign lands  
(surface mail): 20 U.S. Dollars.

★

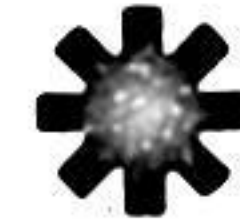
Manuscripts sent to the  
Review and not printed are  
not returnable.

Printed Türkiye Gazetesi Press,  
İstanbul, Turkey.

## CONTENTS



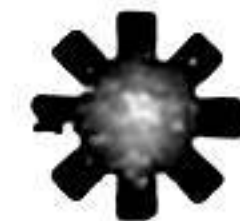
Captive Muslim Turks  
..... İsa Alptekin



What This Review Can Do  
.....İsmet Tümtürk



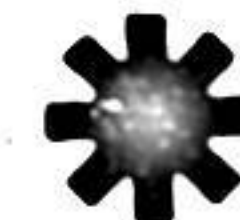
Eastern Turkistan Or Sinkiagn?  
.....Mehmet Allahverdi



Turkish Officers Sent To  
Kashgar in 1874  
.....Doç. Dr.Mehmet Saray



Eastern Turkistan And Turkish-  
Chinese Turkish-Soviet  
relations.  
.....Muzaffer Özdağ



Is Eastern Turkistan A Chinese  
Territory?  
.....Erkin Alptekin



News.....



**News and articles in this Review may be  
quoted in full or in part, by mentioning  
the Review.**



## CAPTIVE MUSLIM TURKS

---

**İsa Alptekin**

---

İsa Alptekin issued a statement to the Press, on the occasion of Captive Nations Week, July 1985. Below is a resumé:

On the 26th anniversary of Captive Nations Week, we are witnessing great technological progress, everywhere in the world, and also, in sharp contrast, an almost total lack of success in bringing freedom to captive nations.

Methods of genocide and assimilation are being applied both in Soviet Russia and in Red China. The Free World, and the Islamic World, giving very limited help to the victims of hunger in Africa, ignore totally the sufferings and fate of the victims of Red China's genocide policies in Eastern Turkistan.

Red China is trying to establish friendly relations with America, Turkey, and various Islamic countries. But these attempts serve to cover up the policy of digesting and destroying the 30 million Muslim inhabitants of Eastern Turkistan: a land of 1,828,000 square kilometers.

Chinese statesmen, and statesmen from Turkey, exchange visits with increasing frequency. That is a good thing for the progress of friendship between the two countries. But it should not be permitted to destroy essential national interests.

It is a good thing for journalists from Turkey to learn more about China and Eastern Turkistan, by visits there. But some reports tend to give a picture of a handful of

"Uygurs", who are living in relative comfort (as contrasted with before) in a corner of China.

This is a totally false picture. Eastern Turkistan is a great land, the home of 30 million Muslims, a country where great Empires flourished, and great scholars lived. It is an ancient and eternal homeland of the Turks.

Today, this country is under foreign occupation. Let us remember, also, the Muslim Turks of Western Turkistan, Azerbaijan, Caucasia, Crimea, Bulgaria, etc., all under foreign occupation. And let our readers think: Is there anywhere else in the world today, a situation comparable in magnitude to this?

Even the Press of Turkey is not sufficiently informed about the facts on Eastern Turkistan. During 1863-1877, for 15 years, Eastern Turkistan lived as an independent state. In 1933, and again in 1944, Eastern Turkistan re-won her independence, by successful revolt, and was independent for a brief time, before her life was extinguished by force of Russian and Chinese arms.

Today, the rulers of China insist fanatically on using the name "Sin-kiang", instead of the ancient name "Turkistan" for this land, and are working hard to make the rest of the world call it "Sian-Kiang", too. But we are confident that this ancient Turkish-Islamic land shall one day regain her independence, and that the Chinese settlers, forcibly settled on this land, shall return home. We hope that the world, including Turkey, the Islamic World and the Free World, will at least understand and respect this belief of ours.

## PLEASE

**Do not neglect to send to us your subscription for 1985. In order not to forget this again, please do it NOW!**



# What This Review Can Do

İsmet Tümtürk

**“The Voice of Eastern Turkistan” has resulted in Turkistanians everywhere coming closer together, feeling the joys and sorrows (of course, mainly the sorrows) of their lives as Turkistanians more, and has brought to the surface some hopes, and fears, which were previously buried deep in people’s hearts.**

**The writer of these lines is a Turk of Turkey, not a Turkistanian refugee. For that reason, it is probable that he might be missing some fine points about the feelings of Turkistanians. It is also possible that a person who views matters from a distance can be more objective.**

**Turkistanians feel deep pain and anxiety about the future of their ancestral homeland. Specially on account of the ceaseless and forcible settlement in Eastern Turkistan of masses of Chinese immigrants. Their fears, complaints, and their impatience is brought to “The Voice of Eastern Turkistan”. What could be more natural than that?**

**In the matter of their “impatience”, let us keep this truth in mind: This is a Review. Not an organization with political power. A Review can give voice to a right. But cannot, by itself, secure its realization. Does that mean, all this Review can offer to our brothers is sympathy and consolation? No, by no means. Giving full and proper expression to the rights, and high culture and civilization of a nation is a factor in strengthening that nation’s power. It is an element that helps a nation succeed in its life-struggle. Of course, it is not enough, in itself. And it often takes a long time to be effective. Often, seemingly, it has no effect (or, its sole effect, apparently, is a slight reduction in oppression. Even that, dubious and taking time to show itself), but in the long run, it does have an effect. Nations are long-lived entities and they have deep roots. Their struggle to live is also a long-range and a many-sided struggle.**

**I have this to say to people who are too pessimistic. Truth has a force and power in itself. Often it is not easy to see that power in operation. Sometimes it takes a long time for truth to show its power. (Ah, how very long, in some cases!) But truth is indestructible. And, in the long run, very powerful indeed!**

**We should also keep in mind that the purpose of publishing this Review is not just generating support for the independence (or increased autonomy) of Eastern Turkistan. There are additional goals (and important ones):**

**1- Bringing refugees more closely together, enriching their spiritual lives, bringing consolation and sympathy to some, and refreshing, for all, dear memories of their ancient homeland.**

**2- There is the further service of putting on paper, and thus preserving for all time, events which might have been lost, by the passing away of old people.**

**3- There is the giving of hope and spiritual support to our brothers in Eastern Turkistan. Who knows exactly what they have suffered, how badly some of them might be in need of such hope and support? It might be, indeed, the “light at the end of the tunnel”, which might make all the difference in the world for those who are at the end of their endurance.**

**And, finally, there is the proud affirmation of faith, which has in itself great value, regardless of what may or may not result from it.**



## Eastern Turkistan Or Sinkiang?

Mehmet Allahverdi

(Our readers are warned that statements of figures originating from Chinese, or Soviet, official sources, which we cannot investigate or confirm, should be always regarded with caution - V.E.T.)

Central Asia is a region little known to most people. It conjures up the image of remote steppe-lands and mounted Tartars; dimly remembered tales of the hords of the golden Khanate, of a land that lies somewhere east between the mighty river Volga and the great Chinese Wall. It is a land so far removed from the world. We know that its landscapes have become the stuff of poetry, and romance. Here are to be found, according to popular myth, all manner of Shangrillas, Shamans, and semi-human creatures, Yetis and the like. The truth is always far different; though no less a land of poetry and mystery, Turkistan to-day is a political reality that occupies a vast region at least the size of Europe.

What is known as the Soviet Socialist Republics of Kazakhstan, Kirgizistan, Tajikistan/Turkmenistan and Uzbekistan together with the autonomous Uighur Region in China represent the far northern and north-eastern limits of the Muslim World in Asia. Turkistan, lying as it does astride the Sino-Soviet frontier, with smaller Turkic minorities in Iran, Afghanistan, and Kashmir, one might expect to find a decimated culture, but not so.. the Turkic people and the Turkic culture are still very much alive, and nowhere more so than in the heartland of Uighur autonomous Region, which is named by China "Sinkiang" or "Xinjiang".

The historical name of Sinkiang or Xinjiang is "Eastern Turkistan" and it is known as such among its natives and their kinsmen across the borders in Western Turkistan (Central Asia). The Chinese named it "Sinkiang" in the last quarter of the 19th century; and in 1955, it was called: "Xinjiang Uighur Autonomous Region". The word "Sinkiang or Xinjiang" in Chinese means "New Land". Thus, it signifies that this area was not a part of China prior to its annexation in 1884.

Eastern Turkistan has been a scene of rivalry between the indigenous inhabitants and the Chinese long before the dawn of Islam in this

area. The Chinese, finally succeeded in establishing their rule in 1759 A.D. Since then, the Turkic Muslims, the inhabitants of this area, have rebelled 42 times against them, and declared "Eastern Turkistan" independent on three occasions as follows:

1. Emirate (1865-1877)
2. Muslim Republic of Eastern Turkistan (1933-34)
3. Eastern Turkistan Republic (1944-49).

The Muslim Republic (1933-34) was invaded by the Chinese with active support of the Russians, whose forces carried out a large-scale massacre of the Muslims. The last Republic (1944-49) was about to gain international recognition, when again the Russians colluded with Nationalist Chinese and ultimately the Republic fell to the Communists in 1949. In fact, the Russians have never liked an independent Muslim State to exist in this area. They are seized with the apprehension that an independent Muslim State of Eastern Turkistan shall be a source of inspiration for the Muslims of Western Turkistan to demand independence or maximum autonomy.

The July 1982 census gives the population of Eastern Turkistan as slightly over 13 million (13,081,681); 7 millions being Muslims. (Impartial observers are unanimous in declaring the official figures greatly inaccurate, but differ in what the real figure should be - V.E.T.) The Muslim population consists of Turkic ethnic groups such as Uighur, Kazakh, Kirghiz, Uzbek, and Tatar. The number of Dungans (Chinese Muslims) is only nominal. The remaining 6 millions are Hans (Chinese by origin and not Muslims), Russians, Mongols, Sibos, Manchus, etc. Among the Non-Muslim population, the Hans are the largest group at present.

The composition of population in Eastern Turkistan has been radically changed by the Communist regime since 1949, by transporting Hans from China proper to Eastern Turkistan. The population of some of the important ethnic groups in 1949 and 1983 is given below to help understand the change: (All these figures official, and not reliable - V.E.T.)

Ethnic group	Population in 1949	Population in 1983
Uighur	75%	46%
Kazakhs	10%	6%



Other Turkic groups.	5%	1%
Hans	5%	45%
Dungans	3%	1%
Others	2%	1%

From this table, it will be observed that the population of Turkic Muslims has been reduced from 90% in 1949 to 53% in 1983 while that of the Hans increased from 5% in 1949 to 45% in 1983. The position shall change further, because the Chinese Government continues to bring Hans from China to Eastern Turkistan, to increase the Han component to out-number the Turkic Muslims.

The settlement of Hans in Eastern Turkestan is a deep-rooted conspiracy against the Turkic community. The ulterior aim of the Chinese Government is to reduce their majority to a minority, so that no scope is left for them to demand self-determination. By reducing the Turkic Muslims to a minority, the Muslim character of Eastern Turkistan would be ended.

There were some seasoned political leaders among Turkic Muslims who had worked for Eastern Turkistan Republic (1944-49). Instead of granting the right of self-determination, as promised in 1945, the Communist leader Mao Tse-tung started to eliminate them from the political scene. A number were executed, while several were victimized within a short period, to keep the political field confined to the Communist Party.

**PARTY:-** In Communist countries, the real power lies with the Communist Party. Such is the case in Eastern Turkistan, which is ruled by a Party Committee of the Chinese Communist Party (CCP). In the Party Committee of Eastern Turkistan, all important posts, viz: First Secretary, second Secretary and Third Secretary are held by the Hans. Only two Turkic Muslims viz: Ismail Ahmad and Caodanoufa Zhayier are in the Party Committee; the former is Secretary, while the latter is Member of a Standing Committee.

**ADMINISTRATION:-** The Administration of Eastern Turkistan is dominated by the Hans. Most of the political posts are occupied by them. In 1981, the ratio of the Han and the Turkic Muslims in the political hierarchy was as follows:-

	Total No. of posts.	Post held by Hans.	Posts held by Turkic Muslims.
First Political Commissar.	1	1	—
2nd Political Commissar	1	1	—
Political Commissars	2	1	1
Deputy Political Commissars	5	4	1
Director Political Department	1	1	—
	10	8	2

It will be seen from the above that the Turkic Muslims have been given only 20% of the total posts whereas they are 53% in the population. The posts held by the Hans are far greater than their population(45%). Similarly, about 90% of the important administrative posts are also occupied by them. The remaining ten percent are held by the Turkic Muslims, but they are powerless. Wherever a Turkic Muslim is a head of the department, his deputy head is a Han. Because of the blessings of the higher echelons of Government and the Party, the Han deputy head is empowered to do what a Turkic Muslim Head cannot do. This position has made Muslims only figure-heads.

Political power is a far cry for Turkic Muslims; they are not even allowed to talk of their rights. Those, who raise a voice are termed subversionists, counter-revolutionaries, Pan-Islamists and the like. During the last few years, fifteen thousand of them are undergoing hard labour in a camp at Paylu in the Taklamakan Desert.

By all definitions, they are political prisoners but the Chinese Government is treating them as criminals; because it considers political activity a crime, if done by any body other than the Communist Party. They can be released only if the Party recommends them which is very unusual. Thus, they are doomed to remain in the camp for the whole of their life.

**ECONOMIC DEPRIVATION:** The Turkic Muslims have faced untold hardships at the hands of the Communist Government. During the "Great Leap Forward" and "Commune Campaign", their lands were confiscated, livestock taken over by the Government and markets were closed. The Government cared nothing for their traditional life style. They were driven to communes to work under Han officials.

The task of agricultural development in Eastern Turkistan has been entrusted to the Production & Construction Corps (PCC). It has 2.2 million members and is a military-type organization with strict discipline. 90% of its officials are Hans who exploit the labour of the native people. In spite of hard work, PCC workers are not paid adequate remuneration. If they talk of a fair share, they are sent to hard labour camps. According to a recent report, their labour time has been increased from 8 to 10 hours a day; monthly rations reduced by about 16%; viz: from 30 catties to 25 catties per head.



The industrial sector, too, is under the control of Production and Construction Corps. All important posts of this organization such as Commander, Vice Commander, Political Commissar and Deputy Political Commissar have always been held by Hans. In the lower ranks, their number is being regularly increased. In 1955, they were 66% of the skilled labour force. This percentage rose to 75 in 1965; and in 1973, it rose further to 78. It is believed that 90% of the industrial manpower is now composed of Hans.

The communication network which is a prerequisite for all types of development has been neglected by the Communist Government. Even big commercial centres like Kashgar in the Southern Region have not been linked by rail/road with the provincial capital. Thus, mineral wealth and their hard work has not helped the Turkic Muslims improve their lot. In fact, they have been reduced to the position of suppressed tenants in their own land with no right to express their plight.

**REPRESENTATION  
IN ARMED  
FORCES.**

Since the Soviet intervention in Afghanistan in 1979, the Chinese Government has given the Western frontier regions a strategic entity named the "Urumqi Military Region"(UMR). The UMR is composed mainly of Eastern Turkistan. It has been divided into three Military Districts; Northern, Southern and Eastern. The position of Hans and Turkic Muslims in the UMR's Army, Air Force and Militia was as below in 1981:

	Total No. of posts.	Posts held by Hans.	Post held by Turkic Muslims
<b>ARMY</b>			
Commander	1	1	—
First Deputy Commander	1	1	—
Deputy Commanders	8	7	1
Chief of Staff	1	1	—
Director Logistics Department	1	1	—
District Commanders	3	3	—
	15	14	1
Lower Ranks.	250,000	212,500 (85%)	37,500 (15%)
<b>AIR FORCE</b>			
Commander	1	1	—
Base Commanders	3	3	—
Pilots	Not available	Dominating	Only a few taken in 1980-81.

**MILITIA**

The UMR has two types of Militia: Ordinary Militia and Armed Militia. A good number of Turkic Muslims have been given training in the Ordinary Militia. But very few of them have been taken in to the Armed Militia. The Chinese Government is perhaps afraid of giving arms into the hands of the Turkic natives of Eastern Turkistan.

The Northern Military District of the UMR covers the Ili area, from here the movement for Eastern Turkistan Republic had started in 1944. It is significant to note that this Command is entirely composed of Han soldiers. Similarly, the Army technicians posted on nuclear installations at Lop Nor and electronic Intelligence-gathering equipment are all Hans.

From the above details it will be seen that representation of Turkic Muslim natives in higher ranks of the Armed Forces is almost zero.

In the lower ranks also, they are far below the ratio of their population. More appalling aspect of the situation is that those few who have been taken are not being trusted for posting at important points; instead they are closely watched by Han supervisors. This state of affairs does not augur well in defending the area against enemy attack.

**SUPPRESSION  
OF RELIGION**

Communists consider religion as the main obstacle against Communism. On coming to power in 1949, they looked at the Turkic Muslims in this frame of mind and launched vigorous campaigns, specially during the Cultural Revolution 1966-76, to eliminate the Islamic faith. This offensive includes the following measures:

- (i) Village mosques in Eastern Turkistan were closed.
- (ii) Big mosques and religious institutions in urban areas were closed and used as Party offices, barracks, slaughter houses, etc. The properties attached to these were confiscated.
- (iii) Qazi Courts established in 1933-34 during "Muslim Republic of Eastern Turkistan" were abolished. In their place, "People's Courts" were established.
- (iv) All copies of the holy Quran, Hadith and other religious works were destroyed.
- (v) Teaching of religious education in schools was stopped.



(vi) Imams of mosques were arrested, tortured and employed for cleaning of streets/drains. Some were made to breed pigs and forced to eat pork.

These steps were bound to cause opposition from Turkic Muslims who had made many sacrifices in the past for their faith. The opposition to these Communist measures was termed as "unpatriotism" and violence was let loose by the Red Guards, with the result that 360,000 Turkic Muslims were executed, more than 100,000 fled to Western Turkistan and 504,000 were driven to 10 hard labour concentration camps. They were released only after undergoing various lengths of sentence and "political re-education".

These oppressive measures continued till Mao's death in 1976, but failed to eliminate the Islamic faith. Instead China incurred a bad name both at home and abroad for its anti-religion policies. Taking note of this, the present leadership of the Communist China has relaxed this policy. A few mosques have been opened. An Islamic Institute has been set up at the provincial capital for training of "Ulema" appointed by the Government. A limited number of copies of the holy Quran have been printed. A 20-member official delegation has started visiting Makka Mukarramah for Hajj.

The relaxation in restrictions on religion was necessitated by China's foreign policy considerations. It seeks to gain influence in the Muslim world. Nevertheless, the present leadership is also strongly committed to Communist ideology and it would like to restrict religious activities, as is clear from the following:

- Propagation of religious belief to children under the age of 18 is prohibited.
- Nobody is allowed to use religion to oppose the Party's leadership or the Communist system.
- The mosques and Imams are under official control.
- As a special case, Party members in Eastern Turkistan are allowed to participate in religious functions, just to keep contact with the masses. Ideologically they are required to be loyal to Communism or to leave the party.
- The Chinese Government refuses permission for Hajj to the Muslims on the pretext that it has no foreign currency. In actual fact it is reported to have US\$ 14.07 billions foreign exchange reserves. By this obstruction, the

Government attempts to suppress the people's religious spirit.

The latest Constitution of China enforced, dated 1982, mentions the "freedom of religious belief". But the Party apparatus has instructions from the top leadership to remain watchful about religious activities. The Turkic Muslims are closely watched even in religious places by Party workers. Thus the scope for them to pursue religious activities shall remain limited as long as the Communist Party and the Administration are dominated by Hans.

### LACK OF EDUCATIONAL FACILITIES

Eastern Turkistan is the largest province of China. It is composed of two distinct regions: Northern and the Southern. Topographical conditions of the area demand at least two universities, one in each region. But the Chinese Government has provided only one at the provincial capital which is quite distant from the Southern and Western parts of the province. Long distance and poor communications have handicapped many Turkic students in acquiring university education. On top of all this, the existing university is under the control of Han teachers brought from China proper, who encourage Han students to capture more and more seats.

The number of Secondary and Primary Schools in Eastern Turkistan, 800 and 14000 respectively, is also insufficient. In other provinces of China, the ratio between population and primary schools is 600:1. In Eastern Turkistan it is 934:1. This shows lukewarm attitude of the Communist regime towards the Turkic natives. The inadequacy of educational facilities impels one to say that the authorities want to keep Turkic Muslims below the level of political consciousness.

### DESTRUCTION OF CULTURE

Chinese rulers have made every effort to smother the culture of Turkic Muslim, and to separate them from their Islamic heritage. The Uighurs and Kazakhs used Arabic script. It was replaced by the Government first by Cyrillic and then Latin alphabet. Communist terminology was intensively introduced to indoctrinate the new generation with Mao Tse-tung's ideas. During the Cultural Revolution, 360,000 books written in Arabic script were destroyed by the Red Guards. Mixed marriages



between Turkics and Chinese were encouraged, and children born as result of mixed marriages are being registered as Chinese. The Party and the authorities are continuing propaganda for mixed marriages. The Turkic Muslims had their own traditional tribe/family system. This has been shattered by forcing them to live in communes along with the Han population.

It is, however, reported that now the Government has agreed to the reinstatement of the Arabic script as the official means of writing the Uighur and Kazakh languages. But it is yet to be seen when this takes practical shape. Certainly the Turkic Muslims shall welcome it, as it shall help to link them with their cultural heritage.

### SOCIAL STATUS

By economic deprivation and denying them their political rights, the Communist Government of China has placed the Turkic Muslim Natives in a third-rate position. They are addressed by their nick-name "turbaned" people. Chinese writers have been describing them in books as "barbarians" and justifying every inhuman act against them. In day-to-day life, they are discriminated against Hans, who are given preferential treatment. The Han official treats native Turkics as menials and asks them to show undue respect as if they were his slaves. This social discrimination is likely to have a very bad effect on the ego of Turkic Muslims who have a history of glory. By adopting such methods, the Government is brain-washing them to accept the domination of the Chinese.

### DEMANDS OF THE TURKIC MUSLIMS

Turkic Muslims, have been the overwhelming majority and still are the majority. Eastern Turkistan has been their homeland for centuries and it was an independent state on three occasions in the near past. On the basis of these historical facts, they ought to be given the right of self-determination. Pending that, the following should be done, at the very least:

- a) The Han settlement in Eastern Turkistan should be stopped at once and their population reduced.
- b) Muslims be given due share in political power; the domination of Hans should be ended.
- c) Discrimination between the Han and non-Han population should end.
- d) The province should be named "Eastern

Turkistan".

- e) Muslims be given just payment for their work.
- f) Official pressure in favour of mixed marriages between the Han and non-Han population should be ended.
- g) Turkic political prisoners should be released.
- h) True autonomy should be given to the people of Eastern Turkistan.

### SUPER POWERS' INTEREST

The emergence of China as a big power in Asia has set both the USSR and USA in motion, to seek friendship with her to strengthen their respective power blocs. Each one of them is interested in the Turkic Muslims, to use them as leverage against China.

To this end, American-controlled "Radio Liberty" started broadcasts in the Uighur dialect for the Turkic Muslims some time ago. The programme was attuned to gain influence; it succeeded in winning credibility. However, this was stopped just a fortnight before the first official visit to America of the Chinese leader Deng Xiaoping in February 1979. Since then, the programme has not been resumed. Perhaps due to continuing contacts between the American and the Chinese Governments for strategic partnership.

Soviets have been interested in Eastern Turkistan right from the time of the Russian Czar, Peter the Great, who considered control over this area essential to rule the Asian continent. Their renewed interest in the Turkic Muslims is manifest from the Western reports that it is giving army training to 60,000 Turkic expatriates who fled to Central Asian Republics from Eastern Turkistan during the Chinese Cultural Revolution. In the past it has always betrayed the Turkic Muslims. Now, too, it will not support them to establish an independent Eastern Turkistan.

### COMMENTS

The officially declared autonomous status of Eastern Turkistan is an illusion. The province is being ruled by the Chinese Central Government through the Communist Party which is dominated by Hans. All key figures in the Provincial Government are Hans brought from China proper. None of them is a Native of Eastern Turkistan. The Turkic Muslims who are the original inhabitants of the area, and form a majority, have not been given any rights, much less political power.

The settlement of Hans in Eastern Turkistan is a conspiracy against the Turkic Muslim



natives. By this, the Chinese Government may succeed to reduce their majority but ultimately it shall be confronted with a law and order situation. The two communities are altogether different from each other in faith, race, language, culture and outlook towards life. There have been clashes between them, and the situation is likely to flare up if this settlement is not stopped. Communal disturbances shall result in instability of the area and threat to its security, which will benefit only foreign hostile forces.

Anti-religious policy has been slightly relaxed

by the present leadership of China. Due to the fact that religion in Eastern Turkistan has a mass character and it could not be suppressed, despite all forms of oppression. Hence the present Government is somewhat permissive towards religion. The basic attitude of the Chinese Government remains unaltered, because of its being Communist after all. Thus there is the need to follow closely all developments which directly or indirectly have a bearing on the religious activities of the Turkic Muslims of Eastern Turkistan.

## NOTES

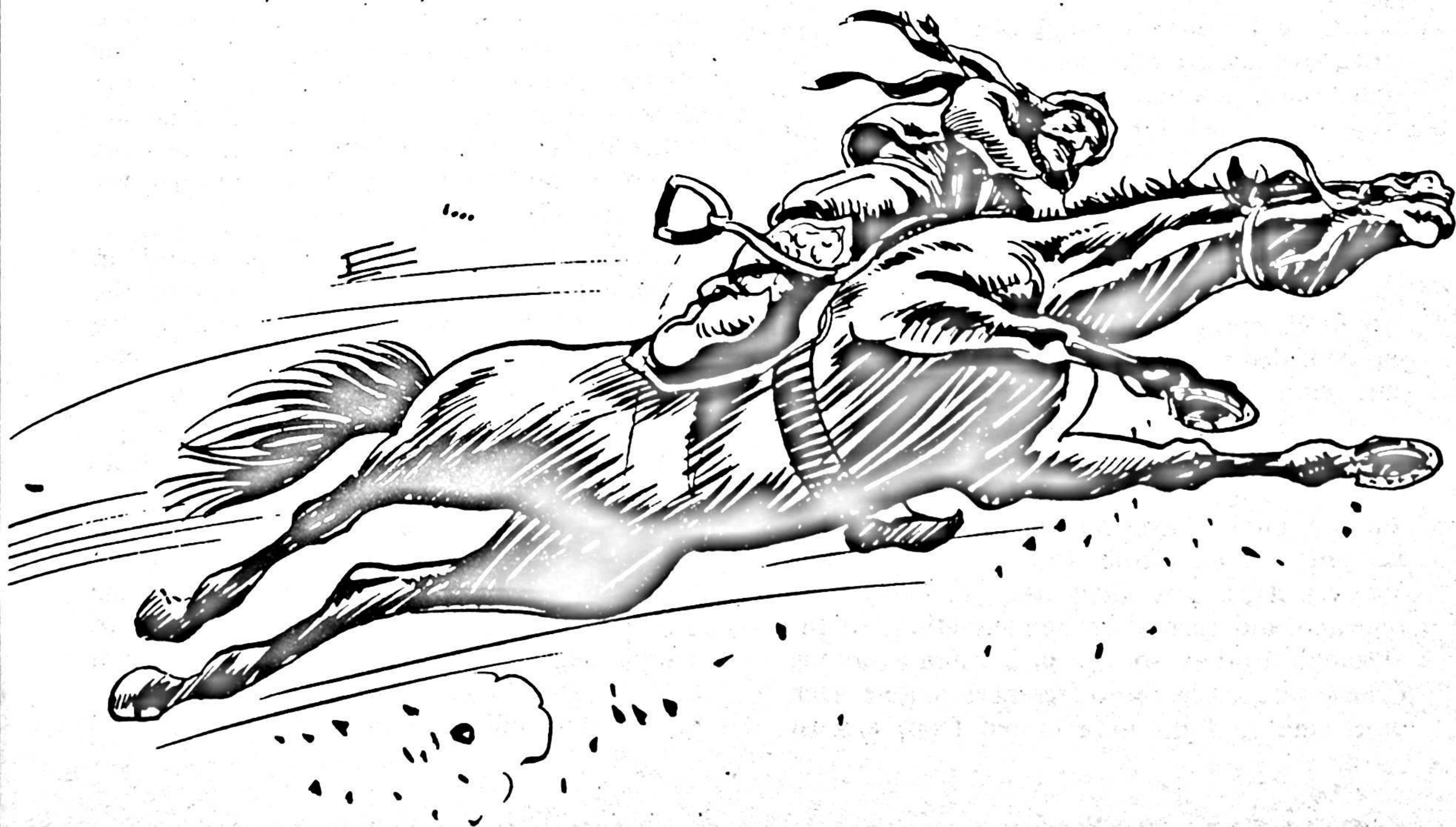
### Books:

1. Hu, L.Charles, Historical Geography of the Tarim Basin, "The Historical Occupancy and Economic Prospect of the Tarim Basin", Nanking, 1929.
2. Victor Louis, The Great Hostage, "The Coming Decline of the Chinese Empire" New York, 1979.
3. Alptekin, Erkin, "Chinese Eastern Turkistan".
4. Hai, Badruddin Wee Ling, Independent Movement of Yaqub Beg, "Muslim Minority in China" Columbia, 1959.
5. Sadri, Roostam, The Inauguration of ETR Army, "Soviet Expansion in Eastern Turkistan" Adelaide, 1980.
6. McMillen, Donald H., "Chinese Communist

**Power and policy in Xinjiang 1949-1977",**  
Great Britian, 1979.

### Periodicals:

1. "Chinese Population Census 1982", Communist Affairs, Volume 2, No. 3, July 1983.
2. White, Lynn T. "Rustication from Shanghai", The China Quarterly, Vol. 79, 1979.
3. McMillen, Donald H. "The Urumqi Military Region: Defense and Security in China's West", Asian Survey Vol. XXII, No. 8, August 1982.
4. "China Reserves top \$14 billion", Saudi Gazette (daily) dated 5.12.1983.
5. "China's Muslims keep faith under watchful eye of authority", Vol. 1, No. 36, Middle East Times (Weekly) dated 7.12.1983.





## Turkish Officers Sent To Kashgar in 1874

Mehmet Saray

During 1863 - 1873 the Khanates of Khoqand, Bukhara and Khiva, in Western Turkistan suffered the calamity of invasion by Russia. At that time they sent urgent and impassioned appeals to the Ottoman Turkish Government, for help against this invasion. The Ottoman Empire was in great difficulties then, and sent no help whatsoever. The tragic results of this must have made a great impression on the leaders of the Ottoman Empire. From 1873 on, we witness the signs of a reappraisal of the previous policy, and the turn toward a more active policy.

In 1864 Yaqub Beg distinguished himself in the defence of Chimkent, in Western Turkistan, against the Russians. Later, he was sent to Eastern Turkistan by Alim Qul, army commander in Khoqand, to help the Muslim-Turks of Eastern Turkistan to defend themselves against Chinese attacks. Yaqub Beg later became the ruler of Kashgar. The Ottoman Empire responded warmly to his appeals for help, and showed interest in him. What could have been the reasons for this changed attitude? We could not obtain definite evidence on this point from documents in the archives of the Ottoman Empire. These 3 considerations are suggested as possible reasons: 1- The British might have favoured such a policy, beginning to feel uneasy at the continued expansion of Russia, 2- The Ottoman Empire might have felt some desire to help the assailed Western Turkistan Khanates, but might have decided to send no help to them, either because of the great distances involved, or because the rulers of the small Khanates in Western Turkistan inspired no confidence. This decision later created pain and remorse in the Ottoman capital. This might have contributed to the decision to help Yakub Beg. Specially as Yaqub Beg was proving himself highly capable. And also, the Ottoman Empire might have feared Russia, but had nothing to fear from China. 3- The small Western Turkistan states had not heeded the repeated and earnest recommendations of the Ottoman leaders to act in harmony among themselves, settle the differences among each other and to fight in a united front against

Russia. Also, their appeals for help reached the Ottoman capital after the Russian aggression had started. In addition to all these reasons, the personality of Yaqub Bag's envoy to the Ottoman Empire might have contributed to the different decision in Istanbul: Seyyid Yaqub Khan Töre, the ambassador of Yaqub Khan to Istanbul, proved himself to be a diplomat of exceptional wisdom and skill. (1)

The arising of Yaqub Beg's new state was important. Both because it happened at a time when the small Central Asian Muslim states were being invaded one by one by Russia, and because it appeared to usher in a new turn in Central Asian affairs, with the Ottoman Empire showing close interest in this region.

Yaqub Beg consolidated his rule in the Kashgar region during 1864-1874. Right after that, he embarked on a two-pronged diplomatic initiative. One prong of this policy was to secure the aid of the Ottoman Empire, as the leader of Islam at that time. The other prong was to secure the friendship of the British Empire. Yaqub Beg had hopes of doing that, and also securing to a certain extent the friendship or tolerance of Russia. He hoped to serve as a sort of an element of balance between the British and the Russians, who were rivals in parceling out Asia. He was lucky also in having the assistance of an exceptionally gifted diplomat in these endeavours: Seyyid Yaqub, generally better known as Khoja Töre, one of the most able diplomats that Central Asian Muslims ever produced. (2)

Khoja Töre was specially successful in explaining the situation in Turkistan to the leaders of the Ottoman Empire, including the Sultan Abdülaziz Khan (1861-1876) and securing their sympathy and promises for help. (3)

Yaqub Beg also wrote a letter to Sultan Aziz, offering his fealty to him as Caliph and leader of the Muslim World. The Ottoman Government discussed this whole matter thoroughly, and decided, in harmony with the wishes and directives of the Sultan, to accept Yaqub Beg's offer of fealty and to give him help. (4) The Grand Vezier gave orders that Ali Said Pasha (military commander of Tophane)



and Seyyid Pasha (Minister in charge of Military Factories) were to concern themselves personally with help to Kashgar, and these were empowered to deal directly with Kashgar's Ambassador, Khan Töre. As a result, in due course, 6 Krupp cannon, with all spare parts, 1200 rifles, and utensils for the making of ammunition for these, as well as craftsmen, were sent. (5) In addition, for the purpose of training the soldiers of Yaqub Beg, a group of 8 officers (4 on the active list, and 4 retired), under the leadership of Murad Efendi, a courtier, were sent. (6) A letter from the Sultan, addressed to Yaqub Beg, a high decoration for him, and a sword and banner as presents, were also sent by hand of this group. (7)

The group carrying these to Yaqub Beg took ship, passed through the Suez Canal, and after a comfortable journey, arrived at Bombay. But from Bombay to Kashgar, their journey was very difficult, and subject to great delays. Due to the difficulties created by British officials in India. (This situation: British officialdom sometimes being very helpful, and sometimes the reverse, is frequently seen in matters connected with Yaqub Beg's affairs. The explanation is that there were great differences of opinion among various personages, both at the Foreign Office in London, and at the Viceroy's Administration in India, on the point of whether British interests would be best served by helping Yaqub Beg, or hindering him.-VET)

Finally the group, carrying the letter from the Ottoman Sultan to Yaqub Beg, reached Kashgar and were saluted by 100 cannon shots. (8) From that day on, Yaqub Beg had the name of the Ottoman Sultan included as suzerain on all coins minted and the Sultan's name was also mentioned in all "Khutbahs" preached in mosques, as the suzerain, according to Islamic tradition. (9) Previously, Yaqub Beg had been using for himself the title "Ataliq-Gazi", or "Ba-Devlat". From now on, he also assumed the title "Emir", granted to him by the Sultan. This was proclaimed in a ceremony in Kashgar, attended also by the British Ambassador. (10)

The work done by the Ottoman officers in Kashgar is praised in British and Russian documents. (11) But in Ottoman documents, this subject is not properly treated anywhere, except in Mehmed Atif's "History of Kashgar". For that reason, it is better to consult the reports of the officers concerned, for a thorough understanding of conditions in Kashgar at that time and the services rendered by the officers. The Ottoman Turkish officers, alas, were not able to complete their assigned duties, and had to leave Kashgar and return to

Turkey, due to the Chinese invasion of Eastern Turkistan. On their return, they submitted detailed reports to the Ottoman authorities. The best written and most detailed among these reports is the one by Captain Ali Kâzım Beg. We are giving below a simplified text of that report:

"I, your servant, acting on the orders received from Ali Said Paşa and Seyyid Paşa, collected the weapons, ammunition and machinery for the making of ammunition (here follows a listing of the items, omitted for the sake of brevity -V.E.T). set out with my comrades for Bombay. From Bombay till Lahore, at a distance of 4 months from Bombay (sic), our transportation expenses were paid by the British.

"I realized that I could not reach my final destination within a short time. I sent the copy I had of the materials and machinery, by hand of Murad Efendi, with instructions to give it to Yaqub Khan. It became apparent that the English would not pay the transportation expenses of our equipment from Lahore to Kashgar. So, I received the order to travel to Kashgar myself, and to request funds from the Kashgar Government for this transportation. I obeyed the order and arrived in Kashgar, after a journey lasting 3 months and involving great hardships.

"I was appointed to serve under the command of Molla Yunus, the military governor of Yarkend, under Yaqub Khan's regime. At that place, I formed an artillery battalion, from local people who had no previous military training or experience at all. I taught them both infantry fighting and artillery. In time, they became as well-trained as troops from Istanbul. As I was a graduate of the military academy, I also wanted to teach a class in military theory and fortifications. But Yaqub Khan said there was no need for that, and directed me to train an additional regiment of infantry, amounting to 3,000 soldiers. I did so, successfully.

"There was fighting among leaders of the Muslim Chinese, and between these and the pagan Chinese. The leaders of the former, called Lohodarin and Shohodarin, laid waste 43 towns of the Chinese, and later they came to Urumchi, which was under the rule of Yaqub Khan, and offered to submit to Yaqub Khan, who accepted this offer. The revenues from the cities of Manas, Gumeti, Qutubi, Sanju, and Chidavan were assigned to these two leaders, who had brought with them a following of 30,000 families. The cities mentioned were fortified places. The 2 leaders mentioned were



charged with the duty of repulsing attacks by pagan Chinese to these places. There was also dissension among the pagan Chinese, who were composed of two factions, the Manchus and the Black Khitays. The Manchus had won and had attempted a massacre of the Black Khitays. The Black Khitays retaliated by attacking Urumchi, which they captured. They took about 3,000 Muslims in Urumchi prisoner, and sent them to China. These were murdered in China. Upon these events, Yaqub Khan collected an army and marched to fight the Chinese. He left his eldest son in Kashgar, to govern there, and also be his heir. He appointed his other son (who was in the Aqsu region) as the commander of the troops in that region. He sent on as advance troops, cavalry and infantry forces under the command of Yusuf (a cavalry officer), who was in Uch-Turfan, and Ismail Hakkı (an artillery officer), in Aqsu.

“Yaqub Khan himself collected his forces in Korla (48 days distant from Kashgar). He sent me orders to join him, with the fully trained troops I had under my command in Yarkend. I set out, collected a further 300 in Aqsu, and also 300 from Bay-Qaleler. I arrived at Korlat the head of a force of 900. There, I received orders to take under my command four 3-pounder Krupp cannon, 70 more troops from Yeni Hisar and 490 troops from Korla, making a total of 1530. The Chinese had a force of 20,000 in Urumchi, but some reports arrived that they were 200,000 there. So, Yaqub Khan was obliged to collect all his available troops against them. His forward troops, under the command of his son Haq-Qulu Beg, amounting to 17,000, had a very long road to go, passing across very difficult terrain. He re-took, or lifted the siege from the cities of Manas, Kutubi, Chidekavan, and Sanju, establishing Yaqub Khan's rule there. But he could not reach the city of Gumeti in time, and this fell to the Chinese, who massacred a large part of the prisoners. Later, the Chinese occupied also the cities of Tokhsun, Turfan, and Davanchin. On hearing this bitter news, Yaqub Khan died of a heart-stroke. (Other sources state that he died as a result of poisoning by the Chinese-V.E.T.)

“Niyaz Hakim Beg, Governor of Hoten, sent the news of Yaqub Khan's death to his younger son, Haq-Qulu Beg, the commander, who thereupon turned back from the front, also evacuating Qarashehir, and collected all his troops in Korla, proclaiming himself king. To increase his popularity with his troops, he had new clothes issued to his soldiers, and also gifts of money distributed among them. He appointed Hekim Khan Töre, Governor of the

cities of Tokhsun and Turfan, commander of the troops, and gave him the duty of continuing the war against the Chinese.

“Hekim Khan Töre had great prestige, on account of his birth, therefore the civil and military leaders of the district proclaimed him the King in his own right. (It is unbearably bitter to see the leaders of the nation and army, falling out and fighting each other, just as a Chinese invasion was in progress - V.E.T.)

“I, and the other officers who had come from Istanbul, were commanded to swear allegiance to the proclaimed ruler. But we declined, pleading our status as officers sent to help the state. Thereupon, we were removed from command, and our soldiers were put under the command of the major Töre Qulu and Mehmet Rahim. As a result of civil war (account abridged -V.E.T.) Haq-Qulu Khan was defeated, captured and beheaded. Beg-Qulu Khan (elder son of Yaqub Khan) and Hekim Khan Töre fought, and the latter was defeated.

“But all this gave the Chinese the opportunity to advance and occupy, in addition to their previous conquests, also the cities Qarashehir, Korla, Qachar, Üch-Turfan, and the towns Bay and Bügür. Beg-Qulu had almost no soldiers left. He saw no chance whatsoever of resisting the Chinese, and escaped to Russian-occupied territory. We collected what soldiers we could, and 3000 soldiers and 7 governors were taken prisoner by the Chinese.

“We were all put into dungeons. 370 of the soldiers that were captured were exhibited to the people and killed right away. 17 leaders were also executed 3 days later. The rest of the prisoners were distributed to various other prisons. For 3 nights in succession, I and my fellow-prisoners were taken out, bare-footed and in chains, and brought before a certain Colonel Anbaan, and scolded and questioned as to why we chose to support Yaqub Khan. During this questioning we were whipped and our nails were beaten with the sharp end of an iron stab. After that, our clothes and all other property were confiscated, we were left stark naked, condemned to death in that condition, and taken before General Tso Tsung-tang, with iron bands around our necks and at our wrists and ankles, and questioned by him, too, 5 times. Knife edges were pushed under our nails. At the first questioning, all the governors in our party were killed under torture, their heads cut off, and their corpses were exhibited to the people in iron cages. The second time I was part of a group of 56, to be questioned and tortured. 51 were executed and we, the remaining 5, were



showed in irons to the people, all around the city, and taken back to jail. The third time, all of us were questioned again and condemned to death. I watched several companions being executed. Then came a new order from General Tsung-tang, and I was taken back to jail. The fourth time I was taken again to the execution place, but this time pardoned on the intercession of the ex-governor Niyaz Hâkim Beğ, who had taken refuge with the Chinese. The fifth time, I was again taken to the execution place, but pardoned again, this time on the pleading of the whole population. I remained in jail for 9 months after that. Finally, I was released and deported. It took me and 3 comrades a whole month to reach the city of Ladakh in India. Some traders in a caravan which over-took us told the British governor of our plight. At that time the relations between the British Empire and the Ottoman Empire were friendly. Our traveling expenses were paid

by the British governor, and we went to Bombay and took a ship there for Istanbul. (12)''

The swift collapse of the State of Eastern Turkistan, built up with so much skill and such hard work by Yaqub Khan, as a result of being weakened by a senseless civil war, surprized every one, including the Chinese.

Later, Seyyid Yaqub Khan Töre, the experienced and indefatigable ex-ambassador of Yaqub Khan, came to Istanbul, applied to the Sultan of the day, Abdulhamid, and pleaded that diplomatic moves be made by the Ottoman Empire to secure the withdrawal of Chinese troops from Eastern Turkistan. But then, the Ottoman Empire was engaged in a life-and-death war with Russia, and was later defeated in that war, so all pleadings of the envoy from Kashgar were in vain. (13)

#### Notes:

- 1- The author is preparing a book on this subject. Therefore, these questions are only briefly mentioned here.
- 2- L.E.Frechtling, "Anglo-Russian Rivalry in Eastern Turkistan, 1863-1871", Journal of Royal Central Asian Society, XXVI (1939), pp. 478-79.
- 3- Letter of Yaqub Khan, dated 1289 Heg. İrade, Hariciye, no. 15524, Lef.2.
- 4- İrade, Dahiliye, nos. 46454, and 46753.
- 5- İrade, Dahiliye, no. 49054.
- 6- İrade, Dahiliye, no. 49426.
- 7- İrade, Hariciye, nos. 15546, 15524.
- 8- Arize, İrade, Dahiliye, no. 49054.
- 9- Same doc. as above, also İrade, Hariciye, nos. 15817, 16526.

- 10- D. Boulger, "Life of Yakoob Beg", London, 1878. pp.220-224. and, "Report of a Mission to Yarkand in 1878 under Command of Sir T.D. Forsyth", Calcutta, 1875, India Office.
- 11- A.N. Kuropatkin, "Kashgaria", Eng. trans. Calcutta, 1882, pp.214-220.
- 12- Report of Captain Ali Kazim Efendi. "1281 yılında memuren Kaşgar'a gönderilen Yüzbaşı Ali Kâzım Efendi'nin Layıhası", Yıldız Esas Evrakı, Kısım 33, Evrak no. 1481, Zarf no. 73, Karton no. 91.
- 13- Report of Seyyid Yaqub Efendi, Ambassador of Yaqub Khan, dated 1297 (Heg.) "Merhum Yakub Han'ın sefiri Seyyid Yakub Efendi'nin 1297 tarihli arızası", Yıldız Esas Evrakı, Kısım 33, Evrak no. 1638, Zarf no. 73, Karton no. 91.

#### NEXT ISSUE

In our next issue we shall be giving full details of the visit to China of H.E. Turgut Özal, Prime Minister of Turkey.



## Eastern Türkistan And Turkish-Chinese, Turkish-Soviet Relations

Muzaffer Özdağ

Turkey and China, one in the west and the other in the east of Asia, have no common frontier. Their relations also seen very limited.

But in fact they are ancient neighbours. They met each other in earliest history and have had close relations in peace or war, till now.

In Central Asia they are still neighbours. Eastern Turkistan with its 18 millions, leads an unhappy life under Chinese domination.

China's northern border is historically determined by the Great Wall. This wall is now in the middle of China.

Turkish emperors ruling the lands north of the Great Wall several times passed over the wall, and Turkish dynasties ruled China. But after the fall of the Gökturks, in the eighth century, the ancient Turkish homelands to the north of the Chinese Wall were completely and finally lost.

This great loss was a turning point in Turkish history. Thereafter, the Turks turned towards the Near East. After the Islamic expansion among Turks in the 10th century, Turkish tribes in large numbers, led by the Selchuqs, set out for the Middle East. They ended by making Asia Minor their homeland.

In the meantime, the Turkish and Chinese nations continued being neighbours, and Islam went on spreading among Eastern Turks, turning Eastern Turkistan into one of the most important centers of Islamic civilization, and forming the eastern frontier of the Turkish world.

Afterwards, the Turkish-Mongol Empire, founded by Genghis Khan and enlarged by his sons, ruled China for a long time. Timur collected all Turkish tribes under one leader and founded an irresistible Central Asian Turkish Empire. But nothing could repair the loss of the ancient northern homeland.

3.5 centuries after Timur's death, Eastern Turkistan, cradle of Turkish life and civilization, began to suffer through Chinese attacks. These attacks continued till Eastern Turkistan was finally annexed by China. During 225 years, Eastern Turkistan was assailed many times. The Turkish people living there tried, many times, to save their

independence. Always they suffered; they had great casualties; they were exiled and slaughtered. Their cities, their national and artistic monuments, were destroyed, their houses plundered.

An example: General Kao-chi, the commander of the first invasion, reported to the Chinese emperor that his troops massacred 1,000,000 Turks, exiled 300,000 of them to the interior of China, and brought large numbers of Chinese to Eastern Turkistan.

This situation, where the Chinese, themselves subject to degrading oppressions at the hands of western imperialist powers, and recently also at the hands of Japan, in their turn continued to oppress their neighbours the Turks, gives food for thought. In general, Chinese administration in Turkistan was a cruel military occupation, and a feudal colonialist system, aimed at turning the people into slaves and eliminating their national consciousness.

When Eastern Turkistan was occupied by the communist Chinese, a new era began in its history. This will also affect the world.

The pillage, the exile of native scholars, and the massacre of more than 100,000 Turks, by the red Chinese armies, were nothing new. The people remembered former invasions and knew the Chinese well. The main difference was that this time settlers were brought into Eastern Turkistan in masses. Turks are being turned into a minority in their own homeland. The country is slowly losing its essential identity.

This is not just an oppression, but a planned indirect genocide. Turks were forced into slave-labour in the construction of railways and highways that link the region to China. Now, these are bringing in masses of Chinese.

It is evident that neither Islam nor a Turkish language or culture will remain if this policy goes on.

Chinese colonization in Eastern Turkistan is a genocide policy directed against the Muslim-Turkish population who are the real owners of the land for thousands of years. That is why it is the direct concern of the Islamic world, and of Turkey.

This Chinese genocide goes far beyond Chinese-Turkish and Chinese-Islamic relations.



It creates a serious crisis in world history. It is an expansion of the most dense population in the world, on a slow but well-planned course towards the West. There are no barriers to prevent one billion Chinese, which is calculated to be 1,250,000 in 2000, from flooding Western Asia, too.

This flood particularly threatens Russia and other countries bordering China, as well as Turkey itself. The world will be facing a Chinese problem in the near future.

Russians have helped China to become powerful and to invade Eastern Turkistan. They failed to see that they were creating a force destined to push them to the west of Urals, out of Asia.

In case China achieves scientific and technologic equality with Russia, China shall be vastly superior to Russia. It is possible that China might produce a modern Genghis Khan, too.

The Soviet Union can not counter-balance a China of one billion, for ever, with only one quarter of China's population.

It should also be kept in mind that the Soviet Union is a multi-national empire, and that 80 per cent of its population is concentrated in the European part of the country. Another fact not to be neglected is that the lands of the dominant Russians and Slavs are in Europe, not in Asia.

Turkish and Islamic communities north of the Black Sea and west of the Urals have suffered by Russian invasion, bringing them to the verge of annihilation. But Russian power has failed to annihilate or assimilate the people living east of the Urals. Russian power in Central Asian Muslim lands is superficial.

Russia does not have the population to occupy in strength the whole Russian empire and, in particular, Asian lands. It is now quite certain that they will not be able to achieve their goal of creating a "Russian Nation" of which every member would feel himself a Russian and would speak in Russian.

This is the main point where Russians are weak against the Chinese. The 17 million square km. territories east of the Urals of Soviet Russia (Siberia, Western Turkistan, and the thinly populated "People's Republic of Mongolia") is a magnet, attracting China's expansion policy.

Thus, combat between China and Russia is destined to take place in traditional Muslim-Turkish lands. So, the Turkish World and the Islamic World are in a key position in such a combat, and might determine the victor in this combat.

Turkey is developing fast, and her population

is rapidly increasing. This makes Turkey a power factor in the future. In the Soviet Union, the Muslim-Turkish population would be at least 80 millions in the year 2000. The Muslim population already is approximately 20 per cent of the Soviet Union, today.

Even today, Muslim-Turks in the world are numerically equal to the Russians. The policy and the attitude of the Islamic World, including the dependent Turkish communities, in such a Chinese-Russian conflict will be of great importance. It seems to be impossible for Russia to defend the territories east of the Urals against Chinese attacks without a whole-hearted participation of the Turkish-Islamic potential. And such a conflict could bring deeper misery to the Russian nation than in the 1904-1905 war with Japan.

Then, the time shall come for Russians to give up the policy of enmity, followed for many centuries, against Turks and Muslims. They shall feel the need of the cooperation, friendship and help of the Turkish and Muslim Worlds. They shall understand that mutual respect and equality are the main bases of friendship and cooperation. History proves that systems based on oppression cannot last, but are doomed to disappear.

The policy of our nation, both towards China and towards Russia, should not be determined by memories of wrongs we have suffered, and of hatred generated by such memories. Our policy should be free of such emotional entanglements, as far as is humanly possible, and should be directed by reasoning and cool calculation. However, past evils done to us have lessons, too, which should not be forgotten.

At the present moment, Soviet Russia presents the most immediate danger for Turkey. Due to its being very near to us and due to the policy of active enmity it is pursuing against Turkey. This means that a China which is both strong and friendly could be a factor helpful to Turkey's security.

A policy of friendship and cooperation with Turkey, would also be very advantageous to China. Chinese rulers, we hope, also fully realize this.

There is no doubt whatsoever, that the situation and the future status of the Muslim Turks of Eastern Turkistan shall be the most important factor, in the long run, in determining the future policies and long-term attitudes of both Turkey and of the Islamic World, towards China.



# Khoten (Hoten)

Abdülhamit Avşar

Khoten is an important city of the Tarim Basin. Tibet, India, the Altin Mountain Range, Yarkent, and the Kansu Province of China surround it.

All around the city, the terrain is mountainous. Among these high mountains are Dua, Altin, Ulugh-Ata, Qarangu, Chiradagh, Qaratashdagh and Pulu. Many streams come down from these mountains and irrigate the land around Khoten. Three of these are specially important for the city: The Khoten, Qaraqash and Yarungqash rivers.

From the earliest times, Khoten has been a prosperous city. Its location on the Silk Road and its geographical situation helped to increase this prosperity.

The surrounding plains, helped by irrigation, are very fertile. Cereals, cotton and fruit are grown in great quantities, and of high quality. Two harvests a year are normal.

Silk production and the manufacture of silk cloth, also, have always been important. Carpets and rugs of high quality are woven.

Khoten is also well-known for its industries. Metal working, manufacture of cement, production of petroleum (in newly discovered field in Guma), mining of jade (or which Khoten has always been famous) and of rubies are important.

The precise date when Khoten was founded cannot be determined. Chinese sources write that in about the 2nd century B.C. there was a city called "Yu-tien" (taken to be the Chinese form of "Yotkan") in this locality. The pre-islamic ruins in Khoten are known even today as "Yotkan". Later, the city's name was written as "K'iu-tan" or "Ho-tan". Indian sources give the name as "Kustana" or "Kustanaka", with the meaning, "Bosom of the Soil".

Throughout history, Khoten was a center of culture. Before Islam, it was an important center for Buddhism. Many ancient Buddhist temples and pictures can be seen there today. Some ancient Buddhist temples are visited with veneration by Muslim inhabitants of Hoten today, along with the graves of Muslim holy men.

Khoten embraced Islam during the reign of Qadir Khan Yusuf (died 1032).

Khoten, since then, shared the history and the fate of the rest of Eastern Turkistan. Being usually free, but suffering occasional Chinese invasions. In 1933, a general revolt of Eastern Turkistan against Chinese rule started in Qumul (Hami) and spread through all Eastern

Turkistan. The city and region of Khoten, under the intrepid leadership of Mehmed Emin Bughra, made a great contribution to the success of this uprising.

The Republic which was founded after the successful rebellion, was soon destroyed by Russian intervention. But the will of the people to achieve liberty continued. In 1944, there was again a revolt spreading through the whole country. This, too, promised to be fully successful, but was again destroyed by Russian intervention.

After 1949, the terror and oppression of Chinese communist rule descended on the country.

In 1954 the people of Khoten rose in rebellion, under the leadership of Abdülhamid Damolla. But the rebellion was suppressed and Damolla executed.

Two years later there was another rebellion in Hoten. This time led by a heroic woman, Bibihalicheh Hanim. It shared the same fate.

During 1972, a secret organization called "Uchqun" was founded in Hoten. This included several statesmen and many scholars. It was betrayed by an agent who penetrated the organization. Many members, including the teacher Ebubekir İsmail, and Velijan Yonlu (head of the "Bashqurush administration") were executed, and all the rest received heavy sentences.

After having embraced Islam, Khoten was a great center of Islamic studies. Many mosques and institutions of religious education (medressehs) were built. Among these should be mentioned: Niyaz Hekim Mosque, İsmail Khan Mosque, and the Medressehs of Gülbagh, Topaq, Shehidbagh, Khanliq, Shaban, Gümbez, and Toghraq. The communists destroyed most of these.

Khoten has produced many martyrs for the Cause of Islam. For this reason, it was given the title, by the people, of "Shehidaneh Hoten", meaning "Khoten of the Martyrs".

Almost all cities of Eastern Turkistan have been given such titles by the people. For instance, Kashgar is Azizaneh, Yarkent is Piriyaneh, Qumul (called Hami by the Chinese) is Sufiyaneh, Turfan is Garibaneh, Qucha is Gaziyaneh, and Khoten is Shehidaneh.

## Sources:

- 1- *İslam Ansiklopedisi (Encyclopaedia of Islam)*. vol. 5, pp. 565-567.
- 2- *Meydan Larousse encyclopaedia* (in Turkish). vol. 6, p. 29.
- 3- *Encyclopaedia Britannica*. vol. 13, p. 365.
- 4- *Encyclopedia Americana*. vol. 16, p. 393.
- 5- İsa Alptekin, *Doğu Türkistan'ın Davası (The Cause of Eastern Turkistan)*, Istanbul 1981. p. 153, 154, 184-186.



## Is Eastern Turkistan A Chinese Territory?

Erkin Alptekin

During an interview with the correspondent of the Beijing Review, Wang Enmao, first secretary of Eastern Turkistan Party Committee, claims that:

"In the early days of liberation, some people suggested we copy the Soviet method of establishing a union of republics in China. But our circumstances are different from those of the Soviet Union, which became a union of republics only after the October Revolution with the gradual merging of 14 republics with Russia. China has been a united state since ancient times. How could it go backwards to a federal system to establish a union of republics?" (1)

It is true that in the early days of the so-called "liberation", the people of Eastern Turkistan pleaded that they might be permitted at least to form a federated republic in China. While doing this, they were relying on the promises of the Chinese Communists, made before seizing power in China.

The Provisional Constitution of the Chinese Worker-Peasant Democratic Republic, approved by the First All-China Congress of Workers and Peasants Deputies in 1931, proclaimed:

"In such regions as Mongolia, Tibet, Sinkiang... the nationalities have the right to determine by themselves whether they want to secede from the Chinese Soviet Republic and form their independent states, or to join the Union.. or to form autonomous regions within the Chinese Soviet Republic." (2)

At the Seventh Congress in 1945, Mao Zedong, in his report on coalition government, having denounced the Kuomintang's oppressive policies as those of great chauvinism, said that the Communists fully endorse the nationality problem, which was to grant them "self-determination" after the Communist takeover in China.(3)

But after he seized power in China, Mao Zedong completely denied his "self-determination" promises.

Faced with this situation, the people of Eastern Turkistan pleaded that they might be permitted at least to form a federated republic. But Mao Zedong rejected this request on the following grounds:

"For two thousand years Sinkiang has been an inalienable part of an indivisible China; therefore, there would be no sense in dividing China into federated republics; this is a demand hostile to history and to socialism." (4)

Wang Enmao, the first secretary of Eastern Turkistan Party Committee, is now repeating the same argument. This is not something new. In order to justify their domination of Eastern Turkistan, the Chinese have always claimed that this country was annexed to China two thousand years ago, that the Chinese dwelled in this territory and therefore, Eastern Turkistan is an indivisible part of China.

This distorts historical facts. If we examine neutral historical sources we come to a completely different conclusion than that given by Chinese sources, which are written from a Chinese point of view to protect Chinese interests.

The well-known western scholar and sinologist Prof. Wolfram Eberhard says that Chinese sources give one-sided information. So it is necessary to check other sources before coming to a final conclusion concerning the history of China's neighboring peoples in ancient times. (5)

It is true that in order to control the Silk Road, China staged invasions of Eastern Turkistan in 104 B.C., 59 B.C., 73 A.D., 448 A.D., 657 A.D., and 744 A.D. (6) But the first invasion was defeated by the people of Eastern Turkistan in 86 B.C., the second in 10 B.C., the third in 102 A.D., the fourth in 460 A.D., the fifth in 699 A.D. and the last one in 751 A.D. (7) Thus, over a period of 855 years Eastern Turkistan was invaded 6 times by the Chinese, and if we add up these 6 invasions, the total period of Chinese occupation of Eastern Turkistan was only 157 years. During these 157 years China could not establish complete control over Eastern Turkistan because of continued resistance. (8) Outside of these 157 years of Chinese occupation, Eastern Turkistan remained a free and independent country for 698 years. (9)

After the last defeat of the Chinese by the combined forces of Arabs, Turkic peoples and the Tibetans in 751 A.D., a period of 1,000 years passed until the conquest of Eastern Turkistan by the Manchus, if we discount Mongol rule in Eastern Turkistan. (10) Mongol



rule, cannot be accepted as a Chinese domination of Eastern Turkistan, because the Uygurs, a Turkic people, voluntarily joined the Mongol Empire, maintained their sovereignty, and played an important role throughout the empire's history. (11) On the other hand, during Mongol rule, a racial law was adopted, according to which the Chinese were treated as the lowest caste in the empire with no rights whatsoever. (12)

The Manchus, who set up a huge empire in China, invaded Eastern Turkistan in 1759, and dominated it until 1862. During this period the people of Eastern Turkistan revolted 42 times against Manchu rule with the purpose of regaining their independence. (13) In the last revolt of 1863, the people of Eastern Turkistan were successful in expelling the Manchus from their motherland, and founded an independent state under the leadership of Yakub Beg Badavlat. This state was recognised by the Ottoman Empire, Tsarist Russia and Great Britain. (14)

In the fear of a Tsarist Russian expansion into Eastern Turkestan, large forces under the overall command of General Zho Zhung Tang attacked Eastern Turkistan in 1876. After this invasion, Eastern Turkistan was given the name Xinjiang, and it was annexed to the Manchu Empire on 18 November 1884. (15) This means, Eastern Turkistan was conquered during the rule of the Manchus. But before conquering Eastern Turkistan, they had conquered China. The Manchus were foreigners not only to the Eastern Turkistanis but also to the Chinese. When Manchu rule in China was overthrown, Eastern Turkistan should have become free also. But the Chinese raised claims on Eastern Turkistan, though it had been conquered by their own conquerers.

It must also be said that long before the Chinese invasions took place, in 539 B.C., Eastern Turkistan was invaded by Iranic peoples; in 330 B.C. by Alexander the Great; and twice, in 670 A.D. and 789 A.D., by the Tibetans. (16) Obviously, this means that none of these historic and forgotten invasions constitute a base for territorial claims today. Otherwise, the Turkic peoples, Tibetans and the Mongols could raise territorial claims on parts of China as well.

It is a historical fact that pre-historic dynasties like the Shang (1450-1050 B.C.), Chou (1050-247 B.C.) and Chin (247-206 B.C.) were founded by non-Chinese peoples such as proto-Turk, proto-Tibetan and proto-Mongol peoples. (17) This means that in ancient times, China was ruled by non-Chinese peoples for

1203 years.

In the Middle Ages, that is between 220 A.D. and 1280 (a total of 1060 years), China was ruled for 740 years by Turkic, Mongol and Tungusic peoples. (18) During this period the Chinese were able to rule their own country for 540 years, but were unable to control the whole of the Chinese territory because of wars with non-Chinese peoples, as well as interior rebellions and court intrigues. (19)

In more recent times, that is between 1280 and 1911- which is a total of 631 years- the Chinese were able to rule their own country for only 276 years. (20) In this period, non-Chinese peoples ruled China for 355 years. (21)

Only during the reign of the Han dynasty (206 B.C.-220 A.D.) were the Chinese able to rule themselves; but they were constantly threatened by the Hsing-nu or the Hun, against whom the Chinese erected the Great Wall. With this Great Wall, for the first time in history, the boundaries were marked between the Chinese (the settled people) and the non-Chinese (the nomadic people). (22) The Great Wall is the best proof that Eastern Turkistan was always outside Chinese territory. One of the western gates of the Great Wall is named Yü Min Guang. This gate faces Eastern Turkistan. Eastern Turkistan is famous for its precious stone, Jade. In the *New China Atlas*, which was published in 1939 in Shanghai, it is clearly indicated that during the Ch'in Dynasty (256 B.C.-206 B.C.), during the Han Dynasty (206 B.C.-220 A.D.) and during the Tang Dynasty (618 A.D.-907 A.D.), the Jade gate was accepted by the Chinese as their westernmost border. (23)

Thus over a period of 3361 years of Chinese history, the Chinese ruled their own country for only 1242, and for the remaining period of 2119 years China was ruled by non-Chinese peoples such as the Turkics, Tibetans, Mongols and the Manchus.

The ancient Chinese emperors regarded themselves as the "sons of heaven". Thus, all countries in the world were under Chinese "sovereignty". Under these circumstances, no "boundaries" existed for the Chinese. (24) The later Chinese rulers could not disengage themselves from this view.

One of the first Chinese travellers, Fa Hsien, who visited the cities of Turfan, Karashehir, Kucha, Hoten and Charkalik in 399 A.D., writes in his memoirs that during his trip to Eastern Turkistan he met no Chinese. (25) Another traveller, Hsüan Chang, who followed the same route in 629 A.D., confirms Fa Hsien's words, and writes in his memoirs that during his



trip to Eastern Turkistan he met only three Chinese monks. (26) This suggests that, until the conquest of Eastern Turkistan by the Manchu rulers of China in 1759, there were no Chinese settlements in the country. Even if there had been Chinese settlements, this should not have justified territorial claims on Eastern Turkistan. Today there are millions of Chinese living in the United States, Europe and South East Asian countries. Does that mean that these countries belong to China?

Pan Ku, the great historian of the Han Dynasty (206 B.C.-220 A.D.) writes the following:

“As for clothing, costume, food and language, the barbarians are entirely different from the Middle Kingdom. .. Mountains, valleys and the great desert separate them from us. This barrier which lies between the interior

and the alien was made by heaven and earth. Therefore, the sage rulers considered them as beasts and neither established contact with them nor subjugated them... the land is impossible to cultivate and the people are impossible to rule as subjects. Therefore, they are always to be considered as outsiders and never as citizens... Our administration and teaching have never reached their people...” (27)

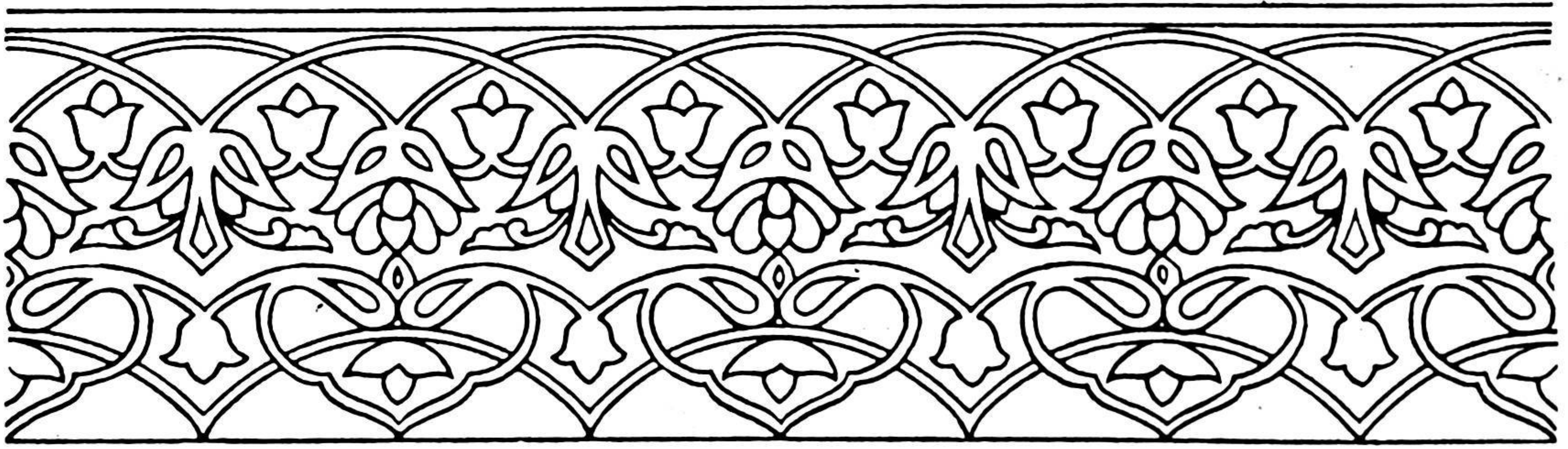
These words prove that during the Han Dynasty, Eastern Turkistan was not under Chinese “administration”, and that the people of Eastern Turkistan were always regarded as “outsiders”, not as “citizens” and the Chinese “teaching” never reached them.

There is nothing that can be done about the fact that China is now in possession of Eastern Turkistan. However, the Chinese should not justify their possession of this land by distorting historical facts.

#### NOTES

- 1- *Beijing Review* December 17, 1984
- 2- *East Turkic Review*, No 4, Munich 1960, p.94
- 3- Mao Zedong, *Selected Works*, Moscow 1953, p. 549-555
- 4- Narinbayev, *Kommunizm Tuđi*, August 1, 1974
- 5- Wolfram Eberhard, *Çinin Şimali Komşuları*, Ankara 1942, p.2
- 6- *Ibid*, *History of China*, Ankara 1947, p.93-109; Owen Lattimore, *Pivot of Asia*, Boston 1950, p.45-46; Jack Chen, *The Sinkiang Story*, London 1977, p.21-23; M.E. Buğra, *Doğu Türkistan Hürriyet Davası ve Çin Siyaseti*, Istanbul 1954, p.24.
- 7- *Ibid*.
- 8- *Ibid*.
- 9- *Ibid*.
- 10- *Ibid*.
- 11- von Gabain, *Das Leben im Uighurischen Königreich von Qoço* Wiesbaden 1973, p.19
- 12- Wolfram Eberhard, *Ibid* p.259-270; Henry Schwarz, *China's Development Experience*,

- New York 1976, p.196
- 13- M.E.Buğra, *Ibid*
- 14- I.Y.Alptekin, *Doğu Türkistan Davası*, Istanbul 1973, p.126-128
- 15- Owen Lattimore, *Ibid* p.50
- 16- von Gabain, *Ibid*, p.20
- 17- Wolfram Eberhard, *Ibid*, p.31, 33, 78
- 18- *Ibid*.
- 19- *Ibid*.
- 20- *Ibid*, p.257-258
- 21- *Ibid*.
- 22- Owen Lattimore, *Studies in Frontier History*, London 1962 p.59
- 23- *China's New Atlas*, Shanghai 1939, p.51; also see: Herman Albert *Historical and Commercial Atlas of China*, Harvard University Press 1935
- 24- Wolfram Eberhard, *Ibid*, p.41
- 25- von Gabain, *Ibid*, p.20; I. Musabay-P. Turfani, *Türk Dünyası El Kitabı*, Istanbul 1976, p.1226; Herman Albert, *Ibid*
- 26- *Ibid*
- 27- Pan Ku, “*The Account of Hsing-nu*,” *Han-shu*, 94, sect. 2, p. 32 a-b.





**NEWS****SABOTAGING BIRTHS**

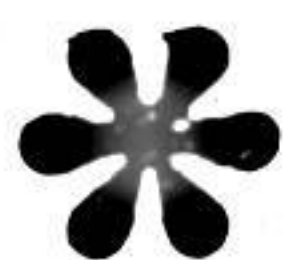
Previously births were restricted for the Chinese, but no restrictions were in force for "minorities". In Eastern Turkistan, poverty and settlement of large numbers of Chinese were the chosen means to reduce the Muslim population.

But recently, in a "regional CCP conference", speakers, including so-called "Uighur spokesmen" who had clearly received their order, all urged that the "benefits" of restricting births be extended also to "minorities". These "benefits" were claimed to be, "ensuring steady growth in minority-nationality population", improving "quality of the population", promoting the "four modernisations", and "eliminating inequalities in economics".

For this purpose, it was decided to strengthen the leadership of planned parenthood workers, to increase propaganda, to provide "more comprehensive services", and more "scientific research". Janabil, Uygur in origin, but a puppet of the Chinese, spoke endorsing these views.

This development is regarded with deep anxiety, as indicating intention of restricting births of Muslim population in Eastern Turkistan.

(V.E.T. Summary) (Urumchi radio. 5 April 1985)

**MUSLIMS IN SOVIET ARMY**

Till now, Soviet policy has been to keep Central Asians in the lowest ranks only of the army. Mixed-race units are commanded by Russian officers, most of the junior officers and sergeants even being also Russian. Units with Central Asian soldiers were usually assigned to road-construction and to work in kitchens, etc.

Recently, Soviet publications and propaganda are concentrating on praising the courage of Turkistanians. Medals awarded to Turkistanians, and promotions of Turkistanians are being widely publicised. It is also being claimed that, from now on, promotions of Central Asians to officer rank

(and even to high ranking officers) will be greatly increased. These promises are being regarded with suspicion, but the new propaganda policy is interesting. It is explained as a measure to counter the great dissatisfaction shown to exist among Muslim soldiers in the Soviet Army. Specially after the operations in Afghanistan.

In general, the inclination among Soviet officers is to deeply distrust Muslim soldiers.

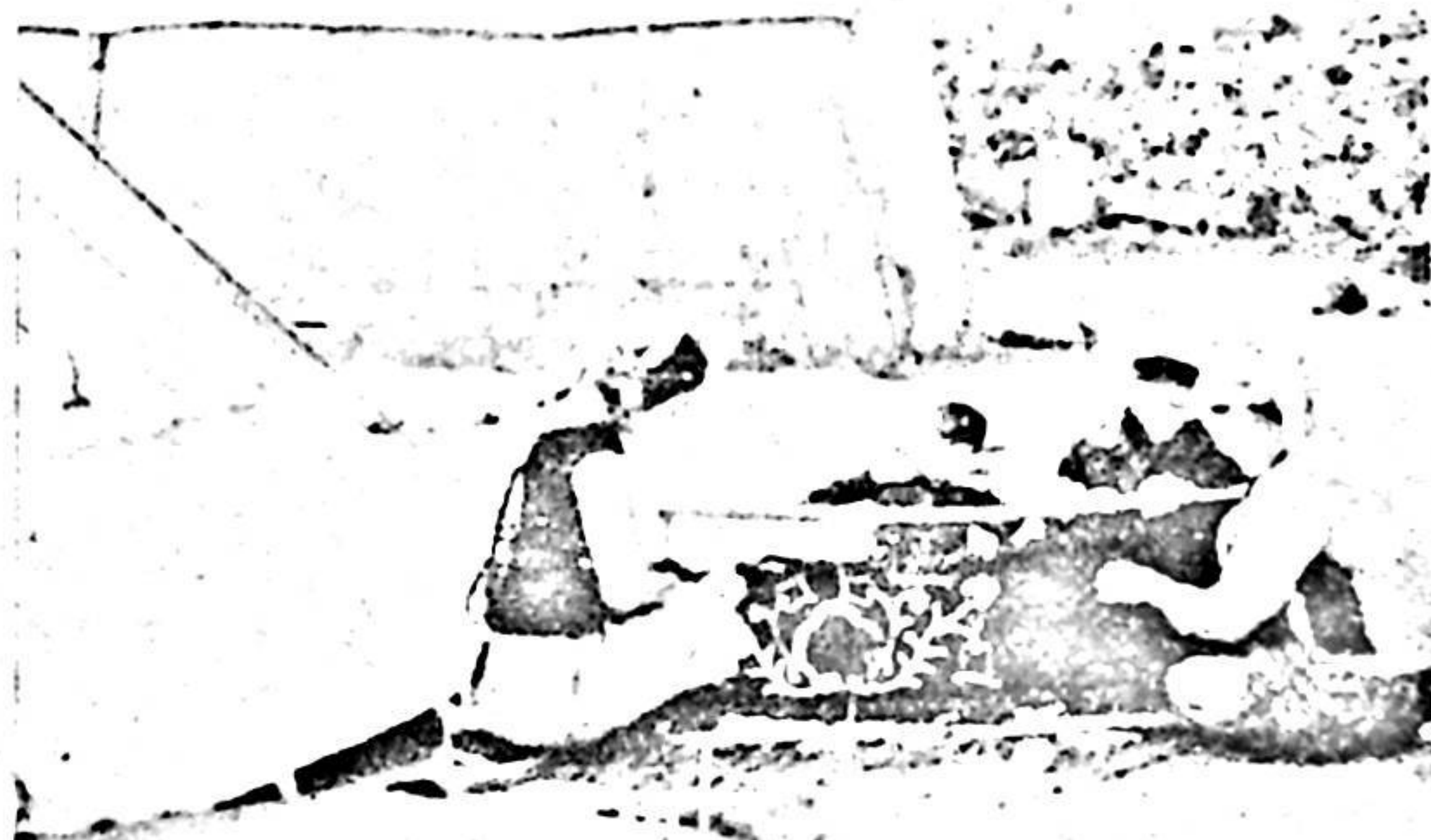
The Muslim population of Central Asia is growing at a much faster rate than the Russians. As a result, it is estimated that in 1995 about 30% of all army conscripts will be from Central Asia. The new policy is aiming to meet this situation.

(Foreign Report. 7th March, 1985)



Koyun kırıldıktan sonra dökülen yünleri küçük Kırgız kızları topluyor.

Little Kirghiz girls collecting left-over bits of wool after sheep-shearing.



Kırgız kızları çok güzel işlemler yapıyorlar.

Kirghiz girls working on their traditional beautiful embroideries.



News from the World:

## ARMIES OF CHINA VS. USSR

Reporter Clare Hollingworth, returning from an extended on-the-spot examination along China's long frontier with the USSR, writes in the Daily Telegraph as follows:

Chinese communist leaders are now increasingly anxious about the threat from Soviet Russia. Russia's attempting to surround China, by occupying Afghanistan, supporting and arming Vietnam, and building up powerful Russian navy (based on Camranh Bay in Vietnam) and airforce that would threaten China from the east, all tend to increase this anxiety.

China has deployed about 1,500,000 men along the China-USSR frontier, and the Russians about 500,000 (600,000 according to other sources-VET). But this ratio can be misleading. The Chinese have only about 4,000 tanks along the frontier, while the Russians have 12,000. The Russians have about 320 tactical nuclear weapons there - the Chinese none. (only strategic nuclear weapons)

Russia has deployed about 41 mechanised divisions and 6 tank divisions. Her superiority continues to grow, by further support units, and vast new sources of ammunition and spare parts in the rear.

China is hampered by a chronic shortage of skilled technicians and engineers. Caused by closing of universities, etc., during the "cultural revolution". Despite the retiring of many older commanders, there are still very many old men in the army with Maoist ideas. These tend to cooperate with extreme leftist political elements, and believe that being more "red" is better than being more "expert" in technology. Currently, such elements tend to "keep their heads down and their mouths shut". Millions of former "Red Guards" were sent to border areas, to get them away from Peking and Shanghai.

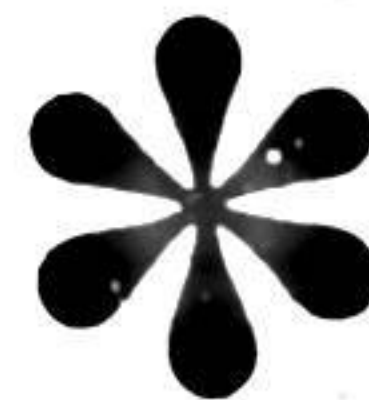
Financing modernisation of arms is another problem for China. In 1984 China spent only 13.67% of total budget on defence, as compared with 17.67% in 1977. China is now exporting large quantities of weapons to other countries (in 1984 earning 1.66 billion dollars, fifth after U.S., USSR, France and Britain), and this might be a help in the long run. The foreign currency earned shall be used to import modern radar, computer and communications equipment.

One of China's great weaknesses is in the air. Her planes are ancient models and very much inferior to Russia's. Chinese squadrons also lack modern command and control techniques. The Russians have 1,000 military transport planes. The Chinese none. They also have poor road and railroad communications. Communist party officials have been warned that in a war their air bases might be destroyed and the planes returning from Russia have nowhere to land. This has led to villages being forced to widen roads, make them straighter, to enable planes to land on them in emergencies. Hundreds of peasants have been made to cut down trees planted along roads. This was a great sacrifice, because trees are rare, and old trees were very valuable. Also, cutting the trees has made it more difficult to transport men and equipment along roads without being observed from the air.

Some Chinese commanders say that the greatest threat comes from the 5 fast divisions (2 tank, and 3 motorized), which the Russians keep deployed permanently in Mongolia. China's tank-traps and mine-fields cannot hold these off. Most Chinese officers hope that they will be able to surround the Soviet divisions deep inside China and "drown the enemy with masses of people." Foreign military experts are less optimistic for China: they stress the great advantage to the Russians of command of the air. In addition, the Russians, possessing aircraft carriers, surface warships and submarines shall have command of the South China Sea.

In spite of these factors, and low pay and a tough climate, morale of Chinese troops along the border appears to be high.

(Daily Telegraph. 28th May, 1985).



## SOVIETS WANT CHINESE WORKERS

Jingji Cankao, a Peking newspaper, wrote that some foreign countries (headed by the Soviet Union) asked the Chinese Government to send them a total of 700,000 workers. It appears that China's rulers shall accept this offer and the workers shall be sent. This program is expected to help China build up her reserves of foreign exchange.

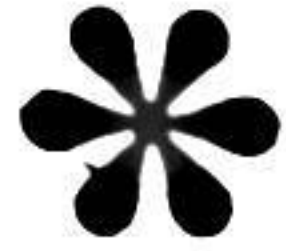
About 10 countries have applied to China in this matter. The most important offer comes from the Soviets. Others include West



Germany, Argentina, Italy and Zaire (the Congo). (The offer coming from the Soviets is most surprising. This is the first time that such a relation would be formed since the break in 1959 - V.E.T.) No details are given as to how long the workers are scheduled to remain overseas.

Pakistan, South Korea and the Philippines are other countries which have over one million workers employed overseas.

(B-Wire. 11th June, 1985)



### RAT MEAT FOR THE CHINESE

A Chinese newspaper called for rat meat restaurants to help rid the country of some 4 billion "Delicious and highly nourishing" rodents.

Describing rat meat as "tasty and easy to cook," China Daily newspaper said the only effective way to control the nation's rodent population was to eat the animals.

"Rat meat is particularly favorable to people who like high-protein food and detest fat," China Daily said in a reprint of an article by Wu Yonggui which originally appeared in the publication "Economic Information."

"It is bound to become a popular dish in restaurants very soon, if the authorities make serious efforts to promote it."

Wu's article, noted that the pests, now numbering between 3 billion and 4 billion, ate 15 million tons of grain a year and had become very bold.

A Peking newspaper last week reported that a peasant's nose had been chewed off by a rat in eastern Shandong province.

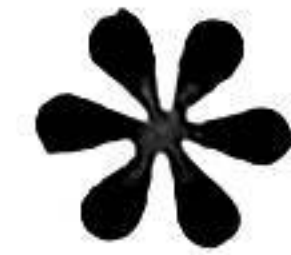
"This situation will not change until people realize that the rodents are actually an important resource of food and industry, and start hunting rats for their meat and skin," Wu said.

"There are some 200 kinds of creatures that appear in modern recipes, including such new delicacies as snails and earthworms. Unfortunately, the delicious and highly nourishing rat meat has thus far escaped notice."

Wu said rat meat had already become a "rare treat" among some rural communities in the provinces of Guangdong, Guangxi, Yunnan and Sichuan, where people compared its taste to another Chinese favorite, dog.

He conceded, however, that it would take some time for most Chinese to develop a taste for rat.

(UPI, Peking, 6 April 1985)



### PAKISTAN TO HELP CHINESE MUSLIMS

The Pakistani government will assist Muslims in China in training clergy and renovation of mosques and religious schools, a government spokesman said.

The offer was made by the minister of state for religious affairs Haqbool Ahmad at a meeting with a Chinese Muslim delegation headed by Haji Hussain Heiboli, the spokesman said.

Ahmad also offered to supply religious books for Eastern Turkistan.

Heiboli said the cooperation and assistance of the Pakistani government would "Further strengthen the brotherly ties between Pakistan and China, particularly the Muslims."

(Islamabad. 14 April 1985. UPI)

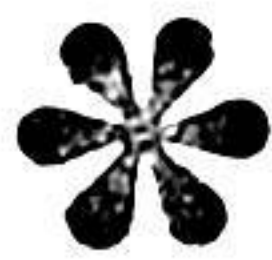




*Walls on which formerly, in 1978 and 1979, posters were pasted by private people, have been eliminated. But the Press was moving towards a very slight degree of freedom. This is now officially stopped.*

*Even before that, newspaper people who reported events critical of local Party officials were beaten up, or threatened with death. The child of outstanding journalist Wang Aisheng was beaten on the street because he investigated the case of a Party official who committed rape. Son Zhonglin, an editor-in-chief, was imprisoned for 209 days because he sold some of his own writings, considered an "economic crime".*

*But the people are always thirsty for news. (Michael Browning. 7 May 1985)*



### ETHNIC CONFLICT

Western reporters and travellers visiting Eastern Turkistan are struck by evidences of tensions between Chinese and Muslims there.

Chinese officials, not able to conceal the great tensions in 1981-1982, now claim that relations have become "very good", but Washington Post reporter Lena Sun writes that she observed signs of continued great tension. She reports:

The Hong-Kong communist magazine Cheng Ming wrote in September 1981, that Deng had "discovered an uneasy situation." The magazine wrote that "Uygur dissidents" had planned a province-wide uprising, saying, "We want self-rule and do not want to be dominated."

In 1980-1981, in at least 2 cities, violence between Muslim and Chinese populations had erupted, but was concealed from the outer world. Now, tensions have been reduced but there is still "a feeling of wariness". Local residents told the reporter that "small frictions" were common.

On a recent Sunday, 20 Chinese youths crowded in front of a store, listening to pop music. Not a single non-Chinese went near them. They steered clear of them, some even crossing to the other side of the street.

Chinese have intentionally stood in front of praying Muslims, to offend them. These Chinese "like to pretend that the Muslims are kowtowing to them".

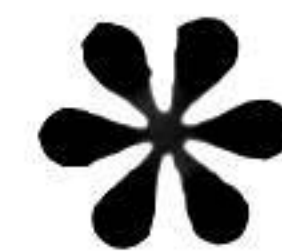
When a Muslim funeral procession passes, the tradition is for cyclists to dismount, as a sign of respect. But Chinese cyclists do not do so.

Chinese settlers sent to Eastern Turkistan,

dislike living there. Settlers who were originally residents of Shanghai, rioted in Eastern Turkistan, demanding to be sent back to their homes. About 10,000 Chinese rioted in Aqsu, demonstrating against the refusal of Chinese officials to permit their return home. Government offices were taken over and officials attacked before "order was restored". (About 30,000 settlers escaped to Shanghai in 1981. But most were caught and brought back. Later, the government promised that they would be permitted to return home, but this promise was not kept. -VET.)

"National minorities" have a much lower standard of living than the Chinese.

(Lena Sun, Washington Post, 14th January, 1985)



### FOREIGN INVESTMENTS

*Foreign investments in Eastern Turkistan were started last year, involving co-operation with Japan, USA, France, Italy, West Germany, Australia, Kuwait and Hongkong. By the end of last year, the region had started 14 projects with foreign capital totalling 60m dollars. This year, 10 more projects have been started with foreign capital totalling 50m dollars. 12 projects more, in co-operation with overseas firms will start this year, involving 50m US dollars in foreign investment. These include:*

— A joint cotton venture with a US firm, capable of producing 4,070,000 m of yarn a year; it will start operations early next year.

— A Chinese-Canada joint animal by-product processing centre in the southern Junggar basin.

— A joint pharmaceutical venture with two Japanese firms, to produce 52 tons ammoniated glycyrrhizic acid a year.

— A Chinese-US factory to process 10,000 tons of potatoes annually.

— Expansion of the Xinjiang cement works to increase its annual output by 700,000 tons, through import of Japanese equipment.

— Japanese and American firms shall build a vineyard and a licorice plantation. (Xinhua, 23 March 1985)



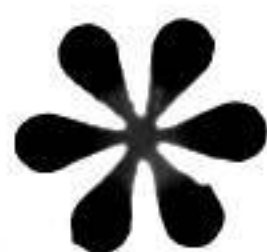
### BORDER TRADE FOR TURKISTAN

The Chinese Government announced that border trade between Eastern Turkistan and Western Turkistan (under Soviet occupation) will be permitted, to be regulated directly by the "Uygur Autonomous Region". Previously, such trade, mainly by barter and on limited scale, depended on direct permission of the Central Chinese authorities. It should be kept in mind that this permissiveness does not extend to the people of Eastern Turkistan, who have no voice in the matter, but that it merely constitutes a limited delegation of authority to the Chinese officials in Eastern Turkistan, instead of officials in Beijing.

Batu, chief of Chinese State Nationalities Affairs Commission, said the new trading regime was part of a program for increased participation by foreign sources in the development of Eastern Turkistan. He also promised that taxes in foreign trade would be reduced.

Chief items of trade between Eastern and Western Turkistan so far have been cotton, cotton yarn and cloth, woollen fabrics, carpets, liquorice roots, raisins and melons.

(Impact 21. March 1985, Xinhua 26. March 1985)



### CHINA TIGHTENS PRESS CONTROL

During the past few years, the Chinese press has been cautiously experimenting with western-style journalism.

A few reporters published accounts of corruption by entrenched local Party officials. Press groups have issued public calls for new laws protecting rights of the media.

But now, Communist Party authorities have issued a stern warning that Chinese press will not be allowed the freedom permitted in capitalist countries. Instead, the regime said, newspapers in China must continue to reflect the Party's views.

"Journalism speaks on behalf of the Party and Government and makes comments and direct work in accordance with the Party's lines, principles and policies," declared Hu Yaobang, the Party's General Secretary. The purpose of journalism, he said, "is to arouse the people to work with one heart and one mind for the realization of the Party's objectives"

Hu, the protege of Chinese leader Deng

Xiaoping and head of China's 40 million member Communist Party, even proposed a numerical ratio of good news to bad in the Chinese press. He suggested that 80 percent of the space in a newspaper be devoted to "achievements, bright aspects and things good" and that the other 20 percent cover "shortcomings, dark aspects and criticisms."

Hu's remarks were contained in a lengthy speech on the role of journalism made last February to a group of Communist Party leaders.

China's leading newspapers did not publish accounts of the speech until April 14.

"The slogan freedom of creation for literature and art does not entirely apply to journalism," Hu explained, "because journalism speaks on behalf of the party and government, while artists represent themselves and use what they observe to encourage and educate the people."

The Communist Party chief also rejected the contention that the regime's economic liberalization should lead to greater freedom of the press.

Hu said that China's news organizations cannot be considered "independent producers" in the way that a factory can. "No matter how many reforms are carried out, the nature of the Party's journalism cannot be changed," he said. (Jim Mann. Peking, 7 May 1985)

Chairman Hu was very clear and severe in his warnings to China's 300,000 journalists. He said the newspapers shall write "whatever the Party tells them to write". He added, "The decadent ideology of the bourgeoisie will not be tolerated". He also said that newspapers should check carefully all news, and that, for this reason, printing fresh news is not important and could be sacrificed.

This point was already being practised, for a long time. "Bad news" has been delayed for weeks, or months, or has been often entirely suppressed. For example, a clash between a bus and a train, in Kaifeng, in November 1984, was published with a delay of 3 weeks. Also in November 1979, an oil rig towed to sea capsized and 72 people were drowned. That news was Permanently suppressed.

There are no privately owned newspapers in China. All are organs of the Communist Party. The reasoning for this is that the Party's interests and the People's interests are identical, and so the people run the newspapers.



**BAHARİYE  
MENSUCAT**



**HALIDA ve KUMAŞTA**

**KALİTE**

*TEK KELİMEYLE*

**BAHARİYE**



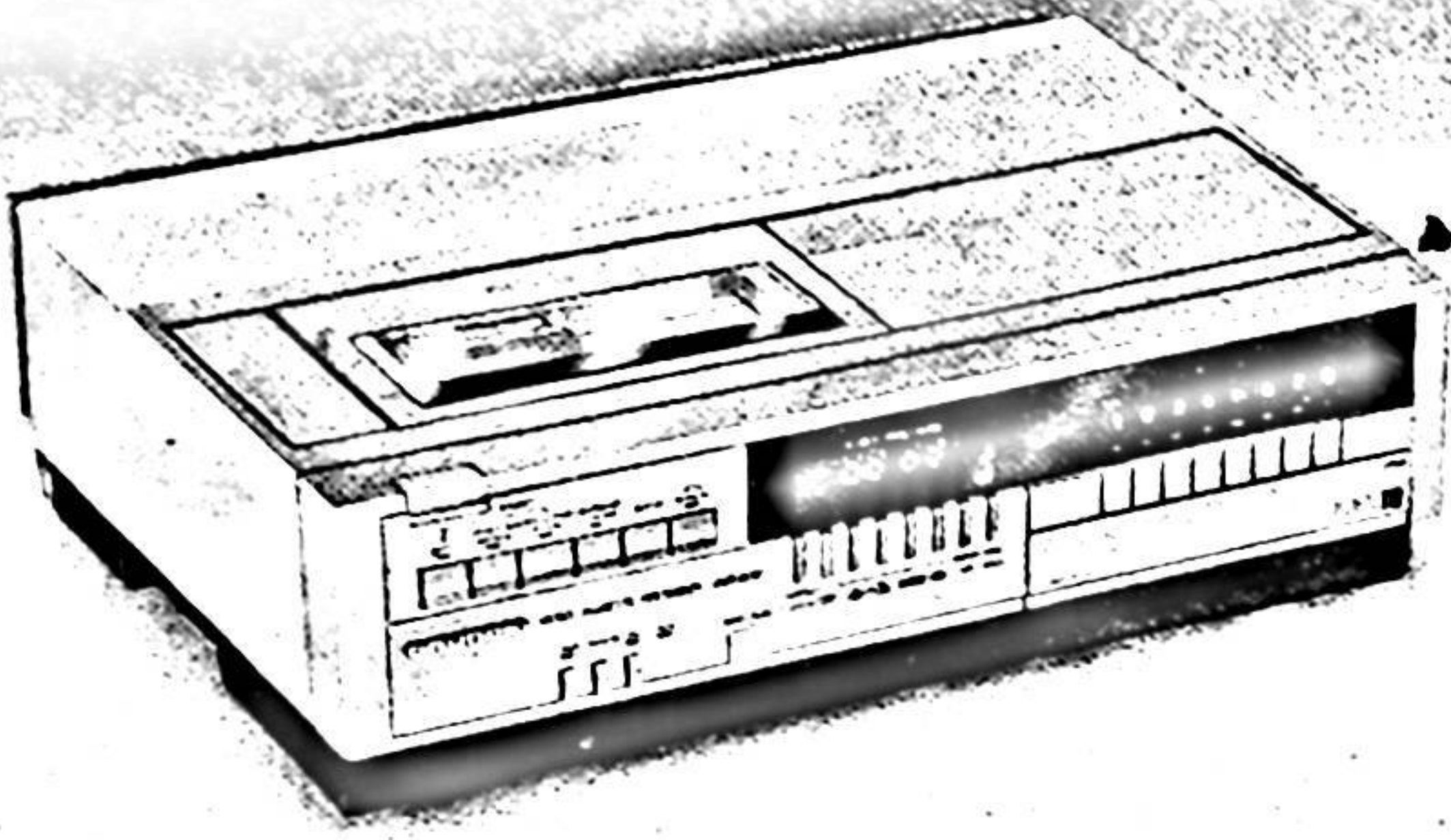
**BAHARİYE  
MENSUCAT  
SANAYİİ VE  
TİCARET A.Ş.  
HALI VE KUMAŞ FABRİKALARI**

Bahariye Mensucat Mamülleri  
Saf Yeni Yün Damgası Taşır



# VIDEO MU?

Grundig'den dilediğinizi alın...



**İster Grundig VCR 2020**  
(Beta Sistem)

**İster Grundig Video 2000**  
(Süper Sistem)

Videonuzun markası "Grundig"se, güvenli bir yatırım yaptığınıza inanın.  
Grundig, elektronik dünyasında, yeniliğin ve sağlamlığın simgesidir.  
Seçiminiz Grundig olsun... Gönlünüz rahat olsun!

## Grundig VCR-2020

Grundig şimdi ülkemizde, Beta Sistem video üretimine de başlamış bulunuyor. Grundig VCR-2020. Grundig teknolojisinin elektronik cihaz üretimindeki köklü tecrübesinin ve gelişiriciliğinin benzersiz bir ürünü olan Grundig VCR-2020'yi, şimdi, Grundig satıcınızda inceleyebilirsiniz.

Grundig VCR-2020'de bulacağınız özellikler:

- Yaygın Beta kayıt sistemi
- Geriye doğru renkli izleme
- L-830 video kasetiyle üç saat 35 dakikalık kayıt süresi
- VHF ve UHF tuner
- 8 güne kadar, bir programı önceden programlayarak otomatik kaydetme imkanı
- Dokunmatik kumanda tuşları
- "0000" da hafızalı dijital sayaç
- Görüntüyü izleyerek hızlı ileri ve geri sarma imkanı

## Grundig Video 2000

Tüm dünyada kullanılan üç sistemden (Video 2000-VHS-Beta) diğer ikisinde bulunmayan özelliklere sahiptir.

- 2X4: 8 saat yayın yapan aile boyu kaset
- Kafa ömrünü 3000 saatin üzerine çıkaran özel sistem
- Kasetin süresini, kalan ve geçen zamanı dakikası dakikasına gösteren bilgisayar
- İstenen programın otomatik olarak ve anında bulunmasını sağlayan APF sistemi
- Elle düzeltmeyi gerektirmeyen, hassas görüntü kalitesi sağlayan DTF sistemi
- 99 günlük süre içinde, 5 ayrı programı kendi kendine kaydeden bilgisayarlı sistem

# GRUNDIG

"videoda yenilik, üstünlük"

**CIHAN**

ŞİRKETLER GRUBU

Barbaros Bulvarı No: 137 Yıldız-İstanbul Tel: 166 94 00 (9 hat)



# Bir imza ile Şeker Sigorta teminatı

İstenmeyen olaylar yaşamınızı etkilediğinde  
sizinleyiz.

- HAYAT
- KAZA
- NAKLİYAT
- YANGIN
- MAKİNA - MONTAJ
- HIRSIZLIK
- TRAFİK
- ZİRAİ

Her yerde ve her zaman en emin dostunuz



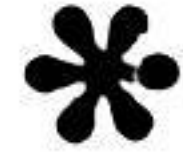
**ŞEKER SİGORTA A.Ş.**

Meclisi Mebusan Cad. Şeker Sigorta Han No. 325 Fındıklı/İST. Tel. 144 74 25

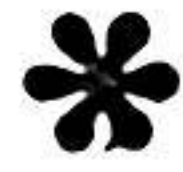


**DOĞU TÜRKİSTAN'IN SESİ'** ni güçlendiriniz.

- Abone olmak,
- Abone bulmak,
- Yazı yazmak suretiyle



Mecmuamıza yazı göndermek isteyenler!  
Arapça veya İngilizce biliyorsanız, yazınızı bu dillerle de yazarak gönderiniz, Doğu Türkistan'ın Sesi'ne daha büyük hizmette bulunmuş olursunuz.



Lend strength do The **VOICE OF EASTERN TURKİSTAN** by

- Subscribing to it,
- Finding other subscribers,
- and writing to it.

Those who desire to send articles or news items to "The Voice of Eastern Turkistan" may do so in Arabic or English, too.



ادعموا مجلة " صوت تركستان العرقية " بكتاباتكم واعتراكاتكم فيها  
وتأمين اعتراكات أخرى

يمكنكم أن تكتبوا الينا بالعربية والانجليزية ان كنتم ممن يحسنون احدى  
هاتين اللغتين وتسدون بذلك خدمة كبيرة لمجلة " صوت تركستان العرقية "

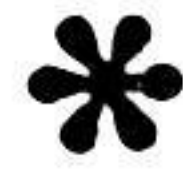




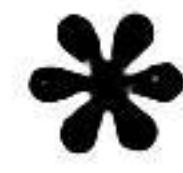


**DOĞU TÜRKİSTAN'IN SESİ'**ni güçlendiriniz.

- Abone olmak,
- Abone bulmak,
- Yazı yazmak suretiyle



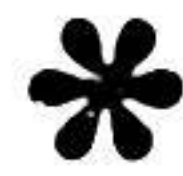
Mecmuamıza yazı göndermek isteyenler!  
Arapça veya İngilizce biliyorsanız, yazınızı bu dillerle de yazarak gönderiniz, Doğu Türkistan'ın Sesi'ne daha büyük hizmette bulunmuş olursunuz.



Lend strength do The **VOICE OF EASTERN TURKİSTAN** by

- Subscribing to it,
- Finding other subscribers,
- and writing to it.

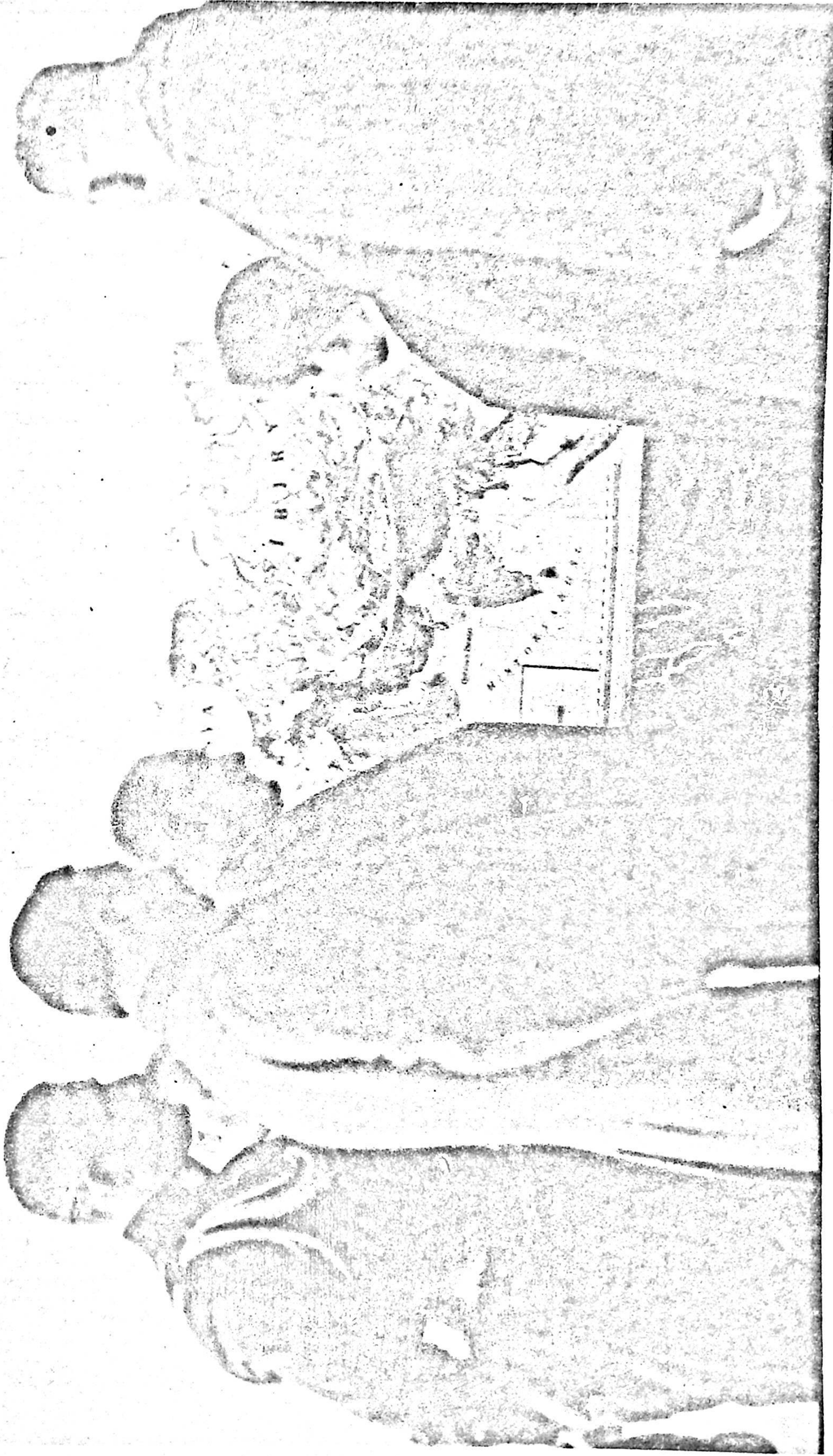
Those who desire to send articles or news items to  
"The Voice of Eastern Turkistan" may do so  
in Arabic or English, too.



ادعموا مجلة " صوت تركستان العرقية " بكتاباتكم واشتركا كما تكمن فيها  
وتأمين اشتراكات أخرى

بممكنكم أن تكتبوا الينا بالعربية أو الانجليزية ان كنتم ممن يحسنون احدى  
ها تين اللغتين وتسدون بذلك خدمة كبيرة لمجلة " صوت تركستان العرقية "





ATATÜRK'Ü BİR OKULDA TÜRKİSTAN HARİTASI ÜZERİNE SORULAR SORARKEN GÖSTEREN TARİHİ RESİM



ئەندى بو يەردىن ( استانبولدىن ) ھىندىستانغا و او يەردىن افغانىستانغا -  
 نغا اوتوش نىتەندە من . قىش فەلى نىك قولايىزلىقى و قاتناش امكان سزلىقى  
 سببى دىن ، بو عاجزانە خياللىرىمنىك اجراسىنى بەھارغە قالدورماقدا من .  
 احوالى ، ئو ئاوال سوزلىگەن عبدالرحمن داخواھ غا كابل دىن بىلدورۇپ ،  
 تاشكەندگە اوتوشنى و اويەردىكى آدم لىرىم بىلەن مصلحتلىشىپ ، كىن آلاي شەھرى  
 گە بىرىشنى اويلا ما قدا من .  
 حەققەدە اويلىغىنىمىدىن زىيادە كوناكول بولگەنلىك لىرى اوچون رحمت لىرىمنى  
 يەتكىدەك افادە قلىشقا عاجىز من . بو كوناكول بولگەن لىك لىرى ، عادەتدىكى بىر  
 انسان بولغان بىندە لىرىگە بىر مقدس وظيفە يوكلىدىكى ، بونى عمرم بويچە او -  
 نوتمايمەن . خدا بويورسا بىندە لىرىنىك ذات دولت لىرىگە قانچىلىق صىمى بىر صد -  
 اقتا ايچىدە بولغانلىغىمنى وقت اسباب قىلىدو . اگر بو تىبىت لىرىمگە موفق بولا -  
 لمسام ، صبر قلىب عادى بىر تورموشقا قناعت قلىمەن . چونكى ذاتى دولت لىرىنىك  
 حمايەسىدە بو نىغمت لىرىگە يتشمەكنىك اوزىمۇ ، قولىنكز اوچون بويوك بىر شرف  
 و افتخار بولغىنىدەك ، عىنبى بىرنىك اينىك كىچىك بىر امكانغا محتاج بولما -  
 قمو او درجە دە نوموس و بەسكەشلىكدور .  
 بو خياللىرىمنىك اجراسى جريانيدا حاصل بولىدىغان موهىم احواللار قولومغا  
 بىرلگەن شىفرە بىلەن ذاتى دولت لىرىگە ئارا - سرا بىلدىرىلىدىغان نلىغىدىن ،  
 حاضرچە مونىك بىلەن قناعت قىلىمەن . حەققەدە بىر قارار بىرىلسە ، اوزەمنى  
 دايم و علائىدە بختلىك حص قىلىشمنى عرض ايلەيمەن .  
 امر و فرمان حضرتى وليول - امر ول احسان افندىمىز نىكدور .

۲۰ زىلحججە ۱۲۹۸

قوللىرى بىك قولى بىك



رى خدمت لردە ايشلتلگەن شوندا قلا استا نبول دين ئىبوتە تىلگەن مىلتقلاردىن مىنە  
كدىن اوشوغى قوللرىدا بولغان اون مىنگ قرغز آتلىق عسكرىنى توپلاپ بو طرە  
فدىن شرقى توركستانغا يوروش قلىپ وطنمىزنى قوتولدوروشنى قارلاشتورغان  
ايدوق .

شرقى توركستاننىڭ عثمانلى دولتىگە اوزا قلىغىدىن، حاضرچە دولتى عالي لرىدن  
مادى بىر ياردم نىك بولونىشى امكان سىزدور . اما بىندە لرى اوچون شوتاپدا  
كىرەك بولغانى معنوى ياردم و دەستە كدور . بو شوفلىك ياردم نىك شرقى تورە  
كستان مسلمان لرى بىلەن مانكا بىرىدىغان تاثير و مددنى سوز بىلەن افادە  
قلىپ توگوتمەيمەن .

صىمى و دىندار بىر مسلمان اوچون جھاد منبى بولغان بويوك سلطنتى -  
نكىز دىن مقصدىمىك عملگە ايشىدا معنوى ياردم تىلەيمەن . اللە نىك ارە  
ادەسى بىلەن بو مقصدىمگە يتشەلىسەم ، اوحالده بورونقىدەك يەنىلا مادى يارە  
دەمدە بولوش لرىنى امىد قلىپ كەلگەندىم .  
بوتون دونيا مسلمان لرى قورتولوشىنىك شوندا قلا حضور و عدالتنىك مندە  
بى بولغان بويوك سلطنتىنكزگە باغلانماق و او مقدس بويوق لرىگە بويون  
سونماق ، خىلىدىن بىرى خىالىمدا ياشاپ كلگەن بىر غايە شوندا قلا دادا مدىن تاە  
پشوروپ آلغان قوتلوق بىر اعتقات ايدى . دىنىمىزنىك يولى مو و بو يولنىك  
عملگە ايشىشىمو موشوندىقىسغا ممكن دور . بو اعتقاد من دىن فقط اينك آخرە  
قى نفەسىم بىلەن بىللە چقىپ كىتەر . عاجزانە خىالرىمىك حاضر قى اينك بويوك  
نقطەسى ، ذات دولت لرىدىن معنوى بىر دستەك آلماقتور . اللە غا شكوركى بوە  
يوك سلطنتىنكز سايسىدا بونىنكغا يتىشىدىم . شوندا قلا مقصدلرىم نىك يولىدىكى  
حركتلىرىم گە آسان لىق كورسوتولدى .



و زار حالیده قالدی . بعضی سوی اولادینا ، بعضی سوی خوتونینا یغلایدو .

انتقام اوتی هر یوره ك ده یغپ لاوایدو . خصوصه ن بو یقین کونلرده ختای لرنیک سابی بالیلارنی توپلاپ اولرغه اوز مکتب لریده ختای تیلینی و دیننی اوگوتوش

اوچون قلفان حرکت لری ، اویدردیکی مسلمان لرنیک صبرینی توگه تدی .

پیشکنت دیکي واقتمدا ، شرقی تورکستان ندین چیقالمای ، ختای لرنیک ظلمی

آستیدا قالفان اسلام رهبرلری و چونکلریدین دوا ملق خط آلیب توردوم . بو خط

لرده یوقاریدا سوزله ن گن یا مان احوالار حکایه قیلنشی بیلن بیرگه ، خوقانت

و تاشکند دیکي آدم لریمنی یغپ شرقی تورکستان نی قوتولدوروش اوچون حرکت

قلیشمنی تیلیدو . اگر مونداق بیر حرکت نی باشلاپ شرقی تورکستان نیک چینگا -

راسینا یقنلاشسام ، اولارمر ایچیدین ختای لرغا قارشى عمومی یوزلیک حرکتگه

کیلیب ، زالیم دشمن نیک قولودین قوتولماق اوچون بویوک غیرت کورسوتودینان

لیقترینی وعده قلماقدا دور .

قشقر بیلن افغانستان آراسیدیکي آلاى دیا گن یه رده ، شوکونلرده مستقل

بیر حالده یاشا ما قدا بولغان قرغزلارنیک باشلغی عبدالرحمن دا دخواه نی مرحوم

دادام ساق چیغیدا قشقرغه چا قرتیب ، اوزیگه اطاعت ا تکه ن لیگی اوچون اونکفا

منصب و کوپ هدیه لر برگن ایدی . قزینیمو بنده لریگه نکاه لیغان ایدی .

کین ، شرقی تورکستان دشمن قولیغا توشووا تقاندا خوتونوم و بیر اوغلومنی قا -

ینا تام عبدالرحمن دا دخواه غه ئیوه تکه ن ایدیم . اولار حازیرمو علاحیه یاشا

ما قدا دور . پیشکنت دیکي چیغندا عبدالرحمن دا دخواه بیلن دوا ملیق خبرله -

عدیم . اینک آخرقی آلفان خبریمگه قاریغاندا ، مانکا اطاعت قیلیدینان بیر

سرکرده م ( ) خوقانت و تاشکند اطرافیدیکي آدم لریمنی یغپ او طرفدین ،

بنده لریمو آلاى غا بیریب دا دخواه نیک قولیدیکي ، اول شرقی تورکستان دا عسک



كت ليك افنديمزنياك، ينيذا و دوست - دشمن قارشيسيدا نوموسومنى ئاقليفان

بيريى بولوش اوچون فرصت ايزدهپ تاشكندە و اوقت، اوزدور دوم .

" شرقى توركستان نيك خطاي لىر . ار فدين اشغاليدىن كين ، پريشان حالدا مملكت نيك، چونكلىرى و عسكرلردىن بولوب، ۱۵ مينكده ك كيشى روسيانيك قوليدىكى

خوقانتا ولكيسيدگه قاچقاندى . خطاي بيلەن روس آراسيدا اوتكەندە ميدانغا كە

لگەن " غولجامەسلىسى " يوزودىن ، روسيانيك اورتا آسيادىكى موستملبكه لرينك

واليسى بولغان گينرال كافەن ، بئدە لريگە بىر مقدار عسكر بيريپ، خوقانت گە

قاچقان مسلمان لىر بيلەن بىرگە شرقى توركستان نى خطاي لردىن ياندوروپ اير

لشمنى تكليف قلدى . اما كافەن ميني روسيانيك مذفعت لرى اوچون بىر قورال

قلىپ اشلىتش نيتنى بىلگەن ليگم اوچون ، شوندا قلا سيزگە صادق بولغان نليغمدين

تاشكندىكى توركستان چونكلىرىك فكريمو بو نوقتيدا بىرلەشكەن ليگدين او تك

ليفنى رد قلىشدا ايكيكى لنميدىم .

" حتتا روسلرنيك ، بعضى مسلمان رهبرلرنى احماقانه وعده لىر بيلەن منصب

و نام بيريىش بيلەن ئالداپ اوز عمللريگە قورال قلىپ اشله تگەن ليگنى قايفو

ايچيدە كوردوم . كافەن مينىمو بىر قانچە قىتم مونداق وعده لىر بيلەن ئالدا

اشقا اورونغان ليغنى اوچون تاشكندنى تاشلاپ عائىلەم بيلەن بىرليكتە شەر مركزى

نيك اطرافيدا بولغان پيشكنت دىگەن كىچيك بىر يزيذا يالغوز ياشيدىم .

" بو خصوصدا سوزنى اوزاتماق باش آغريتيدو . اساسى مقصدگە كلىم ،

ذاتى عالي لريگە عرض ايليمك اىستيمەنكى ، يوقوريدا سوزليگنيمگە اوخشاش ،

خاندانيمغا و دادام نيك روحى غا شوندا قلا حسديگە قلىنغان بو حقارت لىر حا

ميت صاحى بولغان هيچ بىر كەسە نيك نظر يدين چەتتە قالا ماس .

" خطاي لىر مملكتيمزنى اشغال قلىپ ، خيالغا سغما يديغان ظلم لىر قلدى :

شرقى توركستان نيك مسلمان خلقى بو ظالم دشمن نيك ظلمى و بىسمى آستيدا آه



” بو قىتم ( پورست دىن پايدىلانغان ) خىلاي لىر آرا مىزدىكى بولگونچىلىك  
 و مادى - معنوى قالايمىقان چىلىقلاردىن پايدىلىنىپ ، بىندە نكىز ختن دىكى چا -  
 غدا يولومنى كىسپ ، شىرقى توركىستان نى اشغال قىلىشقا مىسر بولدى . دادا منىك  
 جىدىنى مزارىدىن چىقارىپ آنكلانىمىغان بىر حقارت بىلەن كويدوردى و كولىنى  
 كوككە سورىدى .

۱۸ ياشلىق گناھسىز بىرايىمنى اولتوردى . بوتون اوروق - توققانلىرىمىز بو ظالم  
 لىرنىك قولىدا اولتورولدى ، يا بالىچاقىنى تاشلاپ باشقا مملەكت لىرگە قاچتى .  
 خىلاي لىرنىك قىلىچىدىن قوتولغان لىرنىك كوپى يوللاردا قارو موز آستىدا تو -  
 نكوپ اولدى .

يوقورىدا سوزلىگەن ايچكى اوروش لىرنىك توغدىرغان اولتوروش ، بولاش و  
 اوت قويوش جادىلەردىن خلقىمىز بى آرامدى . اىلرافىغا توپلانغان مادىق و وطن  
 بىرور لىرنىك غىرت لىرى بىلەن تىنچلىقنى قولغا كىلتورگەن دىن كىن ، دادا منىك يولدا  
 ايكەن لىگمىنى ، شوندا قلا عىمانلى تىختىگە چىققان لىرىنى و مىلمان لىرنىك  
 خلىفەسى بولىشىنى كۆزى تىرىك قىلىپ ذات دولت لىرىگە بويونسونوشمىزنى بىنكى  
 لىمەك اوچون خىصوصى بىر ايلچى ئىوۋەتىش چا رلىغىدا ايدىمكى ، خىلاي لىر ھجوم لىرى  
 بىلەن عاجزانە خىالىمنى يوققا چىقاردى . شوندا قلا خلىقنىك ايچكى اوروشلار  
 بىلەن بوزولغان توزومنى ، مملەكت نىك عاجزلىغان قوتىنى بوتونلەي يوق قىلدى .  
 اوزوم بىلەن بىللە بولغان ئازسانلىق مىلمان لىر بىلەن قانچىلىك جان سىلپ  
 سوقوشقان بولسا ممۇ ، بو دوست لىرىمنىك كوپى كوزومنىك آلىدىدا شىھىد بولوشى  
 بىلەن چارىسىز ، روس لىرنىك قولى آستىدىكى خوقانتىنا قاچدىم . اما او چاغدىكى  
 اولقى اوپوم اوزومنى عىمانلى ، مملەكتىگە ايتش ايدى . دولت گە بولغان صدا -  
 قتمنىك افادەسى مو بو ايدى . اما بو مغلوبىت دىن كىين حسابلىرىم بو يەر  
 گە كىلىشكە امكان بىرمدى . شوندا قلا مملەكتىنى خىلاي لىردىن قوتولدىرۇپ « سو -



رهش اوتكه للريدين اوتوب يراق شرقى آسيا دا بير اسلام دولتى قورغان ايدى .”

دادام، بوتون دونيا مسلمان لرينك عادالت و اتتفاق ليق منبعى بو .  
بولغان خليفه ليك مركزيه گه خصوصى بير الجى ثيوه تيب ، قورغان اسلام دولتنى مومين  
لرنك خليفه سيگه باغلاشنى عرض ايليگن ايدى .”

” روسيا دولتى ، شرقى تورڪستانغا خوشنيليغنى ، انگليس لر بولسا موستملكه  
لرينك شرقى تورڪستان غا ياقنليغنى اويلاپ دادام نك قورغان اسلام دولتنى حمايه  
لرى آستىغا ايليش اوچون تكليف قلدى . اما دادام بو تكليفنى ايككى سبب دين  
قاتتيق رد قلدى . هممه دين اول بو تكليف لر نك قوبول قلىنشى كين مملكت گه  
ضرر ليك بولوپ چيقاتتى . يانا بير سببى بولسا بو تكليف لر دادام نيك خيليدىن  
بيرى پيلانليغان يوليغا يعنى اسلام بيرليگى فكريگه زد كيله تدى .

” افسوسكى ، خيلى واقتدين بويان مسلمان لر آراسيغا تارقالغان ” بولونوش  
و بوزغونچىلق ” قورقونوشلوق حالدا دادام نك اولوميدىن كين شرقى تورڪستاندا حا-  
صل بولدى . دادام نك ۱۲ يل جريانيدا حاصل قلغان عصرينى يوق قلدى .”

” دادام نك اينك بويوك و لايق اولادى بولغان نليضمدىن شوندا قلا عثمانلى خاقانى  
طرفيدىن بوروق قلنغان عاجيزانه وارسلق حقيقم تصديق قلنغان بولسمو ، اينم  
بيرمونچه چا تاقى آدم لر نهك قوتورتىشى بيله ن مانكا قارشى اسيان قلدى . ينه  
بير ياقتين ، حاكيم خان توره ديگن يانا بير زوميدگر بيله ن ختن واليسى بولغان  
كشيمو فقط حكومت تافايى و قانون سز مستقلق خاھيشى بيله ن اسيان قلدى .  
مملكتنى بو بولگونچيليك و قالايميقان چيلىقدىن قوتولدورماق و فرمانى شاهانه  
بيله ن تصديق قلنغان حق لريمنى ئاسريماق اوچون بولر بيله ن آيرم- آيرم سوقو-  
شوشقا مجبور بولدوم . شونداق قليب بير بيريمز گه قارشى يورگوزولگن بو ايچكى

اوروشلر ، شرقى تورڪستان ديكى اسلام قوت لرينى خيلىلا عاجزلاتدى .



قشقر دىكى اسلام دولتى قانداق قليب

يقيلىدى

( توبىندىكى مقاله، شرقى توركىستاندا ۱۸۶۴-۱۸۷۶ يىللىرى ايجىده يعقوب بىگ بدولت باشچىلىقىدا قورولغان اسلام دولتىنىڭ قانداق قليب يىقىلغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. دىغان تارىخى بىر ھىجىت دورى. شرقى توركىستان تارىخىدىكى فاجىھلىك بىر دورىنى عكس اتتۇرىدىغان بۇ ھىجىت ۱۸۸۲- يىلى عثمانلى ھكىمدارىغا سونولغان بىر مەلۇمات دورى. بۇ مەلۇماتنى بىرگەن آدم، يعقوب بىگ بدولتنىڭ اوغلى بىگ قولى بىگ دورى.)

عثمانلى دولتى و شرقى توركىستان آراسىدىكى مەناسىت لىرگە عائىد تارىخىي بىر ھىجىت دورى.

بىيابلە بىيابلە.

” باشقىلارغا زادىلا قىياس قىلغىلى بولمايدىغان عالى جناب ھىجىت دورىغا قەبۇل قىلغان چىغىمدا، بىندەلىرىگە بىر مەلۇمات ھازىرلاپ زاتى آللىرىگە عرض قىلىشىمنى امر يورىغان ايدىلەر. الملك يلىھمون ( ملك لىرگە ايلھام بولسون )، دىگەن دەك، زاتى عالى لىرىنىڭ اوچوق كرامتى يىوروگوم نىڭ اينىڭ بويوك آرزو-سىنى ھاصل قىلغاندى. اووقت آرزولرىنى افادە قىلىشدا بىرەلمىگەن مەلۇمات-لىرىمنى ايندى. قسقىچە قليب اوزلىرىگە سونومەن.”

” مرحوم دادام، قورقماي و ھىچ توختماي ۱۲ ھىل دوام قىلغان اوزون غىرتنىڭ نەتىجىسىدە خىلاي لىرىنىڭ و بىر مۇنچە زومىدگەر لىرىنىڭ قوللىدىن و اشغال لىرىدىن قوتولدىرۇپ آلغان قشقر توبىرىغىدە ( شرقى توركىستان ) بىر اسلام دولتى قورغان ايدى. دادام بوتون عمرى بويىچە اسلام بىرلىگىنىڭ فەكرىنىڭ يا-يىلىپ مەستەھكەم لىنىشىنى آرزو قىلغان ايدى. بۇ غايە اوچون او مشقەتلىك كۆ-



رهبر لر يدين عسى يوسف آلپتکين يته كچيليك قلما قدا دور . عسى يوسف آلپتکين نى  
 بو مقدس وظيفه سیده يالغوز قالدورماق و حتتا اطرافيدىكى لرنى اونكفا قار-  
 شى قلماق ، قزىل خطاى حكومتى نيك توركيه دىكى اساسى فعاليت لر ينىك بسرىسى  
 بولما قدا دور . ئنه شو سياسى مقصد اوچون قزىل خطاى بودا قىتم توركيه ده يالغو-  
 ز جانا بيل دىن لاي يايلىنىپ قالماي ، توركيه ده ياشاما قدا بولغان بير قىسم آجز  
 روحلوق شرقى توركىستانلىقلار نىموشلىتىشكە يول تاپدى .  
 خطاى لرنى بونىك بىلەنلا قناعت قلىپ قالماي احوال دىن قاراغاندا جانا بيل دىن  
 ينىك بير درجه يوقورى حكومت خدمتچىسى بولغان اسمائىل احمدنى يەنىلا شو مقصد  
 اوچون توركيه گە ئىبوه تىدىغان دەك تورودو .  
 او قوشوش - دوستلوق دىلگەن چىرايلىق نام لرنى آستىدا دعوا مىزغا قارشى يورگو-  
 زولمكده بولغان بو سويقصدلىك زيارت لر گە قورال بولما قدا بولغان مللتداشلار-  
 يمزغا سوزلەيدىغان سوزومىز ، بويوك مىلى شاعرىمىز محمد آكىف نىك تىلى بىلەن  
 ايتقاندا شو دور .

بىسب تورغان بىرىنكى توپراق دىمىگىن هرگز

اويلا ، يتىدو تىگىده مىنكلەرچە كەبەنسيز .

**CIHADA ÇAĞIRILDIĞINIZ  
 ZAMAN KOŞUNUZ**

*Hz. Muhammed (s.a.v.)*



زاق - شويغور ديلگهن قبيله اسماريدين فايده لينب حصل قلنغان بير بوشلوق بار ايدى . بو اتتفاق سيزايىق ، بو بوشلوق ئندى كمونىست خىيالى لر نىنكمو نوزكيه ده اوگا سيليشغا تازا باب بير ساحه بولدى .

هممىگه معلوم خىيالى موستمليكه چيلرينى دولت ايچيده و سرتيدا بيارام قلماقدا بولغان اينك موهم مسئله لرنىك بيريسى شرقى توركستان نىيئه مستقل ليگى مسئله سيدور .

دونيا ميзда اگر محكوم ملتله مسئله سنى اوتتوروغا قويوشقا توغرى كهلسه ، بونىكدين اينك قاتتىق قورقودىغان دولت شو بهه سىز سويت اتتفاقى دين قالسا بيرنجى اوروندا قزىل خىيالى دور .

خىيالى كمونىستلرى بو مسئله نى تاما مهن يوق قىليويش اوچون ، ايچكى جهتدين شرقى توركستانغا نورغون خىيالى آليب كىليب شرقى توركستان تورك - ليگنى تاما مهن يوتوويش حاشر ليغيدا بولماقدا بولغان بولسا ، تاشقى جهتدين شرقى توركستان دعواسى نى تاثيرسىز بير حالغا كهلتوروش اوچون تاريخى حقيقت لرگه ضد يالغانلارنى اويدوروپ چىقىپ باشقىلارنى قايموقتوروش و دوستلوق نقا - بى بيلهن سامان آستدين سويورگوزوش حركت لریده بولماقدا دور .

بغنى لر خىيالى - تورك مناسبت لرى حقيقده " مقصدىمىز تجار ت دور " ديدو . كمونىست لر بيلهن بولغان مناسبت آنچولا عادى بولالمايدو . چونكى كمونىست لر هيچ قاچان اقتصادى مسئله لر اوچون سياسى مقصدلر يدين واز كه چمه يدو . بلكى سيا - سى مقصدلرى اوچون اقتصادى مسئله لرنى كوپور قليب قوللیندو . كمونىزىم تار - يىخى بونىك سانسز مثال لرى بيلهن تولغان دور .

شرقى توركستان دعواسى بوگون فقدا تورك يهده غير سياسى حالدا ياشاب كلكده دور . بو دعاغا شرقى توركستان نىك بو بير عصر ايچيده يتتورگهن بويواي



يقي باشلىغى و كمونيست پارتىيەسىنىڭ عمومى سېكرېتارى واك - اينما و دەيدىغان  
بىر خىل دورە جانا بىل بولسا ، بو خىل بىلەن اورتاق منفعت گە صاحب منصب  
پرست قورچا قىلاردىن بىرسىكى ، بو قورچا قىلار وپنىگە و مللىتىگە آسلىق بولىدۇ -  
يغان بىر وظيفىنى قوبول قىلغاندىلا ، او ئىنە شول منصب دە بىر مدت قىلالايدۇ .  
اگر مونداق بىر منصبنى هېچ بىر توركىستانلىق قوبول قىلمىسا ايدى ، خىل لىر  
" مختار " دىلگەن ساختە بىر افادە بىلەن دونيا و تركىيە خلقىنىڭ كوزىنى موندۇ -  
اق بولالمىغان بولاتدۇ .

جانا بىل و اونىڭ بىلەن بىللە بولغان لىر توركىيە گە كىلىشى بىلەنلا تەك  
توركىيە دە تورواتقان شىرقى توركىستانلىقلارنىڭ اولارنى قارشى اىلىشى و اولارنىڭ  
شرفىگە زىافت بىرىشى زوروتى تويوقسىزلا اوتتورىغا چىقتى . خىل لىر نىڭ بىرىنجى  
درجەلىك خواهىشى بولغان بو تىبىت دىگەندەك اجرا قىلندى . يەشىل كوى هوا مېدۇ -  
اندا بعضى بىر شىرقى توركىستانلىقلار طرفىدىن قارشىلاندى و اولار اوچون ايككى  
يوز كىشلىك بىر زىافت ئويوشتورولدى . ئەلەم قىلىدىغىنى شوكى ، " وطن و حرىت  
دعواسى " گە اوخشاش چونك ، " حىيات - مامات " مسئلەسىدەك نازوك بىر احوالنىڭ  
ئوتتورودا تورغانلىغى ئونوتولوپ ، تورت كىشلىك خىل لىر نىڭ بىر قورچاق  
بىلەن بىر قىسىم شىرقى توركىستانلىقلار بىردەمدىلا آباق - چاپاق بولوشوپ كەتتى  
خىل لىر نىڭ ساختە تىبىتىگە تىخىچىلا آلدانما قدا بولغان آجز روحلوق  
بعضى همشەرىلرېمىز بو ئىشتە باشلامچىلىق قىلدى . اولار خصوصى مھماندارچىلىغى  
نطق لىر بىلەن جانا بىل نى خوشال قىلدى . توغرىسى خىل لىر نى خوشال قىلدى .  
توركىيە دىكى شىرقى توركىستانلىقلار آراسىدا ، گومىندا نكچى خىل لىر نىڭ اوزون  
يىللاردىن بىرى قىلغان حرىكتلرېنىڭ ، پول سىز آىروپىلان بىلەن تىلرېنىڭ محصولاتى بو -  
لغان بىر اتتفاق سزلىق ، بولوپمۇ بعضى شىرقى توركىستانلىقلار آراسىدىكى قا -



بیر قزىل خطاى هیئتى نىك تورکيه

زیارتى و اونىك تاثیرى

وطن اوغلى

.....

۱۹۸۵ - یلى آپریل دا ، جاك - جو شيك باشچىلىغىدا بەش كشيلىك بیر هیئت  
 " خطاى بینلملل او قوشوش جمعیتی " گە وکالتەن مملکتیمزگە کلدی . بو هیئت  
 نىك بیر اعضاسى قازاق تورك لریدىن بولغان جانابىل ایدی .  
 جانابىل حقیقده مقصدلىك حالدا خاتا معلوماتلر بیرلگەن بولوشى كیرهك  
 گازیتەلریمزده ، " اویغور مختار رايونى باشلىغى ، " ئویغور مختار رايونى  
 پارتیه سیکرتارى ، " باش مینستر سويەسنديكى وکیل " وحتتا " تارىختا بیر -  
 ینجى قیتم بیر ئویغور دولت آدمینك تورکيه نى زیارتى " دەپ اونى چونکایت -  
 شتى . افسوسكى مونداق چونك موقع لىر شرقى تورکستان لىق لىر اوچون فقط مو -  
 شونداق يالغان سوزلردىلا موجوددور .

بو هیئت زیارتى جریانىدا ، بیر قسم شرقى تورکستانلىقلار طرفیدىن  
 مخصوص قارشىلاندى و مهمان قلندى . تورت خطاى نىك تورکيه دىكى شرقى تورک -  
 ستانلىقلارنىك آراسىغا كرىشىده حقیقتده جانابىل نىك رولى چونك بولدى .  
 خطاى لىر نىك جانابىل نى اوزلرى بىلەن بىللە ئىلىپ كىلشنىك ، شونداقلا او  
 نىك يالغان - ياداق سوزلر بىلەن هەدەپ چونکایتلشنىك سرىمو ئنە شونىكدا  
 ایدی . جانابىل نىك بو زیارتىگە ماھىتى نطقى نىلریندىن قارىغاندا ، دىپلو -  
 ماتىك مناسبت ياكى بیر سیاحت دىگىلى بولمايدو ، فقط او معلوم بیر كمونىست  
 اویونونىلا خاطرلار ماقدادور خالاس .

سوزده " ئویغور مختار رايونى " دىلگەن محكوم شرقى تورکستاننىك حق -



تونولغان بولدى . اما بونى بوگونكى خطاي حكومتى نيك مسلما نلارغا كو-

نكولدين قلغان ياخشىلىقى ديگىلى بولمايدو . مسجلرنىك آچىلىشى ،

قسمه ن انسا نلارنىك حج قلىش فرصتى<sup>گ</sup> صاحب بولوشى ، بو فقط خطاي كمو -

نيمت لرىنك اسلام دونياسى بىلەن ياخشىچاق بولوش اوچون قلماقدا بولغان

فعاليت لرىنك بىر قسمى دور .

اوقوش اماكنىتى

تورك لرا اوچون عالى مکتب لردە اوقوش اماكنىتى بەك آز دور . بونچىلىك

كەك توپراقدا عالى مکتب فقط اولكە مركزىديلا بار . اينك مهمى شوكى عالى

مکتب دىكى اوقوتوش ايشلرى خطاي معلم لرنىك نئارتى آستىدا دور .

شرقى توركستان دىكى ۸۰۰ تولوقسىز اورتا و تولوق اورتا شونداقلا

۱۴۰۰۰ باشلانغوج مکتب طلبنى قاناعت لەندورەلمەيدو خطاي نىك باشقا

اولكىلریدە مکتب بيشىغا آدم نسبتى ۱۰۰ : ۱ بولسا ، شرقى توركستاندا

بونسبت ۱۰۹۳۰ دور .

مدنىت انقازبى وقتىدا ۳۶۰،۰۰۰ كتاب كويدورولدى . يا شائر خطاي

بىلەن اوپلىنشكە زورلاندى . تورك لرگە خورگوزى بىلەن قاراب اولارغا

” سەللىكەر ” دىشىدو . حتتا يازوچىلرى تورك لرنى ” وار وار ” دىدو .

خطاي ادارەچىلرى تورك لرگە قوپال معاملە قلىش بىلەن تەك اوزلرى او-

لاردين حورمت كوتىدو . مانا بولارنىك هممەسى خطاي لارنا تورك لرنى قول

قلىب ايشلىتىش اوچوندور .

غوجا كورسون اوچون قلنغان بىرلى - يريم تورك لرنىك تاپانچە آسقى-

ننك سرتىدا ، تورك لرقوراللق قسم لارنىك ايچىدە اورون آلامايدو .

طبعى ، باشقىلار باشقىلارنىك يورتىدا اوز يورتىغا قارىغاندا تيخيمو تد-

بىرلىك بولوشقا مجبور دور .



ئەنە، تۈركلەر نەپوسىنىڭ % ۵۳ نى تەشكىل قىلغىنىغا قارىماي اورونىڭ  
 آران % ۲۰ نى ايگەللىگەنى، شۇنداقلا قايسى شەبەدە بىر مۇسلمان  
 تۈرك باشلىق بولسا، باشلىق وكىللىرىنىڭ بىرسى خىتاي دورى.  
 بۇ يەردە دىقت قىلىشقا تېگىشلىكى شۇكى، ياردىمچى بولغان خىتاي  
 حەقىقىي باشلىق دىلگەن مۇسلمانغا قارىغاندا تېخىمۇ حقوق لوق • باشلىق  
 او خىتايىنىڭ كوز يىگە قارىماي سوزلىيەمىدۇ. باشلىق مۇسلمانلار اوچون فقط  
 ئەنە شۇنداق سوزلردىلا موجود دورى. مۇسلمانلار تېبىقى بولغان حق لرى اوچون  
 آغز آچالمايدۇ. عكسى حالدا اولارنى اولوم، تورمە و لاگىر كوتىدۇ.

### يوقسوللوق .....

كرىمى بار صناعت اورونلرى پوتونلەي خىتاي لارنىڭ قولىدا، يەرلىك خلق  
 بولسا مەھسولاتى توون يىزائىگىلىگە سىغدا لغان حالدا ياشايدۇ.  
 ۱۹۵۵ دە خىتاي لار اوستا ايشچى كوچىنىڭ % ۶۶ تەشكىل قىلغان بولسا ۱۹۶۵ دە % ۷۵ نى  
 ۱۹۷۳ دە % ۷۸ نى، شۇتاپتا % ۹۰ نى تەشكىل قىلىدۇ.  
 شىرقى تۈركستاندا قاتناش و عالاقە قىلغىنىڭ حالدا قىنلاشتورولغان،  
 تاش يول و تىمور يول آز.

### دىن باسقىسى .....

كەمۇنىست لرى دىن نى كەمۇنىزىم نىڭ آساسى دوشمىنى دەپ بىلىدۇ. شۇنكلەشقىمۇ  
 خىتاي كەمۇنىست لرى مەدنىتە ئىنقلابىدا (۱۹۲۶ - ۱۹۶۶) دىن نى يوق قىلىۋىتىش  
 اوچون پوتون كوچلرىنى صرف قىلىشتى. مسجدلر بوزولدى، دىنىي كىتاب لرى كۆي-  
 يدورولدى. دىنىي ئاتلار اولتورولدى، مۇسلمانلار چوشقا پىقىشقا زورلاندى.  
 ما وزىدوك اولگەن دىن كىيىن دىنىي فعالىت لرىگە چەكلىك حالدا حق



باشقا تورك	۵%	۱%
قوم لرى		
خطا يىلار	۵%	۴۵%
تونگا نلار	۳%	۱%
باشقىلار	۲%	۱%

بوگونكى خطاى كمونيست حكومتى نيك شرقى توركستاننى ختالا يلاشتور-  
 ما سياستى موشوندا قلا دوام قىلىپ يوردىغان بولسا احوالنىك بونىنك دىنمو  
 بدتر تىز اوزگوروشىگە شىبهه يوقتور. ختالاى حكومتىنك يوشورون مقصدى  
 تورك لرنى اوزتوپراقارىدا آزسانلىق حالغا كەلتورۇپ "حور اراده" آر-  
 زوسىنى يوق قىلماقتور.

### شرقى توركستاندا اداره

بوگون سياسى موقعالارنىك كوپى شوندا قلا بوتون اداره ختالا يىلار  
 نيك قوليدا دور. ۱۹۸۱ دىكى سياسى بايقه لاشمىسيدا ختالاى و تورك لرنىك  
 احوالى شونداق .

عمومى موقع سانى	خطا يىلاردا	تورك لردە
۱	۱	-
۱	۱	-
۲	۱	۱
۵	۴	۱
۱	۱	-
۱۰	۸	۲



## شرقى توركىستان مو شىنجاك مو

محمد الله وردى  
.....

( بو مقاله ده بىرلگەن استا تىستىك رقم لىر خىلاي مەلۇمات لىرىگە اسا -

سالناغاندور . شوتاپتا بو مەلۇماتلارنىك حق - نا حقىنى آيرىش تەس ، اينك

توغرىسى شېھە بىلەن قارىماق لازم )

اوترا آسپا دىگەندە چەكسىز - پا يانسىز ئىدىرلىقلار - چوللار ، شوندا قلا

او مقدس توپراقلاردا آت اوينا تقان تورك قوم لىرى و اولارغا خاص قهرمانلىق .

داستان لىرى يعنى اوتموشكە خاص بىر شەرىپىت روحىمىزدا جانلىنىدور .

ئەنەشۇ اوترا آسپا نىك بىرپا رچىسى بولغان شىرقى توركىستان نو ، بوگون

خىلاي لىر شىنجاك يعنى يىنكى توپراق دىدور . دىمەك بو گەپ دىنمو

بىلىنىدىكى بو يەر خىلاي توپرىغى ايمەس .

۱۹۸۳ - يىلى پىرىنجى آيدىكى شىرقى توركىستان حەققىدە خىلاي لارنىك تارقا -

تقان نفوس مەلۇماتى ۷ مىليونى مسلمان بولوپ جمعەن ۱۳۶۰۸۱۶۶۸۱ دور .

طرفسىز تەدقىقا تەجىلارنىك ايتىشىغا قارىغاندا بو رقم يالغان دور .

خىلاي لارنىك شىرقى توركىستانغا پىداللىق حال دە ايتىپ كىلىپ اورونلىش -

يشى نەتىجەسىدە ۱۹۴۹ يىلىدىن عتبارەن بو توپراقلار اوستىدىكى اتنىك

رقم لردە چونك اوز گوروشلەر بولدى . بو اوز گوروشنى اوچوق كورمەك او -

چون ۱۹۴۹ و ۱۹۸۳ يىللىرىغا عائىد نفوس نەسبىدە بىر كوز آتايلىق .

۱۹۸۳ دا

۱۹۴۹ دا

۴۶ %

۷۵ %

اويغور

۶ %

۱۰ %

قازاق



تورك دوستلوغيغا ، تورك يازديميغا محتاج بولىدو .

دوستلوق و اتفالىقنىڭ اساس شرطى مىلى موجودىتكە حورمت و تە-

نكلىك بولغا نلىغىنى آنكلايدو . تارىخى ترقىيات ظلم غا اساسلانغان رزىم لار

نىك ابدى بولامىغا نلىقلىرىنى ، بو اساسغا يولەنگەن امپراتورايقلارنىك او-

لومگە محكوم بولىدىغا نلىغىنى مىنكازچە مثال لىر كورسەتمەكتە دور .

توركيە و توركلىكنىڭ روسيا و خطايفى قارشى ميدانى تارىخدىن

ابرت ئىلىپ ، ا و تموشدىكى درد و عزاب - عقوبتلارنىك ، شوندا قلا مىلى اوچمەن

لىك لارنىك حاصل قلغان تويغولرىدىن يراقلىشپ عقل بىلەن تەنكلىك اساسدا

مىلى موجودىتكە ، حياتى منفعت لىرگە ، اوچوق حق لىرگە حورمت قلىش يىرنسىپ

لىرگە يولونوشى لازم .

سويت اتفالى تاخا نرغىچە توركيەگە قارشى دشمنلىك عمللىرىنى

دوام قلدوروپ كلكمكده دور . كوچلوق و دوست بىر خطاى توركيە اوچون بىر اشە-

نچ عاملى بولوشى ممكن .

خطاى - تورك دوستلوق و اتفالىنىك خطاى اوچونمو كەك كوله مىلىك امكن لىر

توغدوروشى شىبەسىزدور .

خطاى لىرنىك بو حقيقتنى تونوشى تەس ايمەس . شىبەسىزكى شرقى تور-

كستان توركلىگىنىك بوگونكى احوالى و عاقبتى ، توركيەنىك و اسلام دونياسى

نىك خطاى بىلەن مناسبت لىك ميدان و قرار لىرىنى بەلگولەشده مهم بىر او-

لچەم بولىدو .





خلق جمهوریتی توپراقاری ( خدای لارنیک دقتنی جلب قلیشی شهبهسینز دور .  
 یقنکی ، خدای - روس جیده لنی ، خصوما تورک لرنیک حیاتی و موجو-  
 دیتی ساحه سیده ، تورک یورت لری اوستیده دوام قلماقدا و دوام قلیدور .  
 عین وقتدا تورکیه نیک و دونیا تورک لگینک بو جیده لدیکی میدانی ، جیده-  
 لنیک غالبینی و آخرقی نتیجه نی به لگوله یدیغان اینک مهم عامل بولودیغان .  
 نلیغی بیلنمکده دور .

تورکیه جمهوریتی ترقیات یولیدا ، نفوسی تیز آرتماقدا بولغان  
 کوچلوق بیر دولت . تورک دونیا سیدیمو نفوس تیز آرتماقدا دور .  
 نفوسنیک % ۲۰ نی مسلمان - تورک لر تشکیل قلغان سویت اتفاقی ده ۲۰۰۰  
 یل لریدا تورک نفوسی بو آرتیش سرعتی بیلن آزابولغاندا ۸۰ میلیون غا  
 یتیدور .

دونیا تورک لگینک بوگونمو سان ههتیدین روسلارغا تهک بیر کوچ  
 بولغانلیغی انیق دور .

روس - خدای جیده لیده تورکیه نی ، توتقان موقعی ، اسیر تورک  
 نیلله ری بیلن دوست اسلام ممالکت لریده شهبهسینز اوز تاثیرینی کورستیدور .  
 یوقاریدا سوزله نگیکن آجزلیقلری بیلن سویت اتفاقی نیک اورال تا-  
 غلرینیک شرقی دیکی آسیا توپراقلرینی فداکار تورک عنصری بولمییغان دا  
 خطای غا قارشی مدافعه قلیش ممکن ایمهس .

روسلار مونداق بیر حالده اوتتموشدیکی ( ۱۹۰۴-۱۹۰۵ ) روس یا بون سوقوشیدا  
 حاصل بولغان مغلوبیت دینمو بهتته ریگه اوچورایدور .

روسلار تورکیه و تورکلیککه قارشى تاریخدین بویانغا ، دتله نگیکن دشمن لیق  
 میدانینی اوز گهرتمهک ، تورک لر بیلن بیرلشمهک ضرورتینی توپودور ، و



سويت نيك ، خطا يغا قارشى تاقا بيل تورالما يديغا نليغى اوچقدور .  
 خصوصا سويت لرنىك كوپ ملتلىك بىر روس امپراتولىغى بولغان نليغى ،  
 نفوسىنىك % ۸۰ اورال تاغلىرىنىك غربىدە - آوروپادا توپلانغان نليغى ، شونداقلا  
 امپراتورلىك نيك حاكم عنصرى بولغان روسلارنىك ، و امتيازلىق موقىدەدىكى  
 سلولارنىك مىلى يورتلارنىك اوروپا قطعەسىدە بولغان نليغى دقت قلىشقا لايىق  
 دور .

روسلار آلتون اوردو دولتى نيك يقىلىشى بىلەن كوچلىنىپ شرق و  
 جنوب گە قاراپ يىلىپ قازان ، آسترخان سىبىر ، قىرىم توراك خانلىقلىرىنى  
 آرقا - آرقىدىن استىلا قلىپ كاسپيا و اوترا آسيا غا يىلىشى ، عمكرى اشغال  
 الحاق حركىتىنىك آرقىسىدىن روس موستىملىكە چىلىگىنىك كەلگەنلىكى معلوم دور .  
 قارا دىنكىزنىك شمالىدا ، اورال تاغلىرىنىك غربىدىكى توراك موجودىدەتى روس  
 استىلاسى بىلەن يوق بولوپ كىتىشى خوفى اىچىدە دور . فقط روسلوق اورال  
 تاغلىرىنىك شرقىدىكى پاينسىز توپراقلاردا باشقىلارنى روسلاشتورما امكا -  
 نىغا اىگە بولالمىدى . روسلوق اوترا آسيا دىكى توراك - اسلام يورتىدىمو  
 تىخچە نازوك بىر طبقىە حالىدە دور . دىمەك روس نفوسىنىك موجودىتى سويت  
 اتفاقى ھىرىرىنى ، خصوصا آسيا توپراقلىرىنى روسلاشتوروشقا يتمىگەن خالدا  
 دور .

ھىمىنى روس حىسپاتى بىلەن زھرلەپ روسچا سوزلىشىدىغان " سويت  
 ملتى " حاصل قلىش پلانى عملگە آشمايدىغان دەك تورىدو . بو احوال و  
 نتيجه ، روس امپراتورلىغىنىك خىلاى قارشىسىدىكى اجزلىغىنى كورسوتودو .  
 سويت اتفاقى نيك اورال تاغلىرى نيك شرقىدىكى ۱۷ مىليون كوادرات كىلو -  
 مترلىك توپراقلار (سىبىريا ، غربى توركستان و بەك شالانك نفوسلوق منكفولستان







خلقى نيك مال- ملكى مسادره قلندى ۱۰۰،۰۰۰ دىن اوشوق تورك اولتورو-  
 لدى . ملت رهبرلىرى و زىاليلر يوق قلندى . اوشوشدىكى ظلم لردىن خبردار  
 انسانلار اوچون بو يىنكى دورنىك اوشوشدىن هيچ قانداق فرقى يوق ايدى .  
 فرق بار دىيشكه توغرى كەلسە ، بودورده شرقى توركستان نيك خطاي مكا نىغا  
 اوز گەرتلمەسى اوچون مىليونلارچە خىلاي نيك شرقى توركستانغا ايقيشى دور .  
 بو مىليونلارچە خىلاي مهاجرلر يىنكى ئىقيشى نتيجه سنده شرقى توركستان عسكىرى  
 اشغال آستىدىكى بىر تورك يورتى بولما قدىن چىقىپ ، تورك لىر اوز يورتىدا  
 آز سانلىق ملت خالىغا كىلتورولمىكده دور .

بو حرىكت جىمانى ، اقامادى و مدنيت جەتتىدىكى بىسملارنى بىر طرفگە  
 قارىيىتىپ تامەن يوق قىلىيويىتىشنى مقصد قاغان كەك كولا مىلىك بىر فعاليت  
 دور .

شرقى توركستانلىقلارنى قول قلىپ ئىشلىتىش حىسا بىنا حاصل قلنغان ئومور  
 و تاش يوللار آرقىلىق توركستانغا قاراپ آقماقدا بولغان خىلاي لىر بىلەن  
 حاضردىنلا شرقى توركستان شەرلىرى تونوغوسىز خالىغا كىلىپ قالدى . بو ئىقن  
 موندا قىلا دوام قلىيورسە شرقى توركستاننىكىمۇ تارىخى كوك تورك يورتىغا  
 اوخشاش نىسلىمىز ، تىلىمىز و مدنيتىمىز جەتتىدىن ابدى قولدىن كىتتىدىغان لىغى  
 اوچوق .

شرقى توركستاندىكى خىلاي موستەملىكىچىلىگى ، بو مەلكەتنىك اصل  
 صاحىبى بولغان تورك - اسلام خلقنى تورلىك يوللاردىن پايدىلىنىپ يوق قىلما-  
 قنى قصدلىگەنلىگى اوچون بو احوال تورك يە و تورك - اسلام دونياسىنىك  
 دقت نظرىدىن چەتتە قالايدو .

حقيقتدە حادثە نيك جىمى و اهمىتى خىلاي نيك تورك و اسلام دونياسى



۲۲۵ يىللىق حياتى ، او دهشتلىك استىلالر و او جفالىق مىلى آزادلىق حر-  
كتلرېنى ، مائتداشلىرىمىزنىك يورت و حوريتنى قوغدىماق اوچون چەككەن  
عزاب - عقوبت لرىنى ، اولار دوچار بولغان قانلىق قرغىن لارنى ، اولار  
بىرگەن قوربانلارنى ، شەرلرىنىك ، مىلى عابىدەلرىنىك ، مدنيت بايلىق  
لرىنىك تالېنىشى و ويران قىلىنىشى نى بو مقاله مىزگە يازىب سفدورالما -  
يىمىز .

بىرىنچى قىتملىق استىلانلىك قوماندانى بولغان خىلاي گىرالى كاوجى  
نىك خىلاي امېراتورىغا بىرگەن دوكلاتىدا " ۱۶۲۰۰ ۰۰۰۰ توركنى اولتورگەن  
لىگىنى ، ۳۰۰۰۰۰۰۰ توركنى خىلاي نىك ايچ طرفلرىگە سورگون قلفانلىقنى ،  
شرقى توركستان غا ۱۰۰۰۰۰۰۰ خىلاي نىك يەرلەشتورولگەن لىگىنى " بىلدورگەن  
جملەلرلا خىلاي استىلاسىنىك ماھىتىنى تولوق آچىب بىرەلىدو .

شرقى توركستان نلىقلارنىك آرقا - آرقىدىن ژورگوزگەن مىلى آزادلىق حر-  
كتلرى آغىر شىكل دە باستورولدى . يوزمىنكلاچە تورك اولتورولدى ياكى  
وطن لرىنى تاشلاپ كىتەشكە مجبور قلندى . خىلاي لرىنىك عىن زما نلاردا غربلىك  
امېرىالىست دىنىكزچى مائتلرنىك و آخردا ياپونىيەنىك حقسىز هجوم لرىگە  
دورچار بولوپ توروغلوق خىلاي لرىنىك خوشنىلرى تورك لرگە قلفان بو ظا -  
لملىق لرى انسان نى چونكقوردىن چونكقور اوپلىنىشقا مجبور قلىدو .

شرقى توركستان دىكى بو خىلاي موستىملىك كىچىلىكى ظالملىق ، بولانكچىلىق  
باشقالرنى يوتوش نى و اوزلرىگە (خىلاي لرگە) قول بولىدىغان بىر خلق يار -  
اتماقنى غايە ايدىنگەن عسكرى كوچكە تايانغان فىودال - آرىستوكراتىك بىر  
اداره دور .

شرقى توركستان قزىل خىلاي عسكەرلى طرفىدىن اشغال قلفاندىن كىين تورك



قورغان بولسىمۇ، مىلادى ۸- عصردىكى كوك تورك دولتى نىڭ يىقىلىشىدىن كىيىن ،  
خطا يىلار سىدى چىن نىڭ شىمالىغا تىشپ چىقىپ ، سىدى چىن نىڭ شىمالىدىكى بويوك  
تورك وطنى نىڭ، اوزاق شرق طرفنى تامامەن خىتايلاشتوردى .

تورك تارىخىدا بىر بورولوش نۇقتىسى حاصل قىلغان بو ئىغىر مغلوبىت  
دىن كىيىن ، مىلى حىيا تىمىزنىڭ ئىغىرلىق مركزى غرب گە قاراپ ئىتتىپاق ، اغوز  
توركمن قىبىلەلىرى سلچوق لىلارنىڭ باشچىلىقىدا كىچىك آسىيانى ابدى وان  
قلىشى بىلەن بىر گە اسلام دونىاسىنىڭ رەھبەرلىگىنى مو قولىغا ئىلىندى .

بو دوردىمۇ يەنىلا تورك و خىتاي مناسبتلىرى دوام قىلىپ بوردى . اسلامىت  
شرق دە تورك قوملىرى آراسىدا يايىلىپ بوردى . شرقى توركستان بولسا تورك -  
اسلام مدنيتى نىڭ بىر مەھم مركزى و بويوك تورك يورتى نىڭ شرقى دىكى چىگا -  
راسى بولوپ قال ردى .

چىنگىزخان و اغوللىرى نىڭ قورغان تورك - مونكغول امپراتورلىقى  
خطايدا اوزون حكىم سورگەن بولسىمۇ ، تىمور بوتون تورك قوم لىرىنى بىر با -  
پراق آستىدا بىرلەشتوروپ تورك امپراتورلىقىنى يىنكالمەس بىر كوچكە آيلا  
ندورغان بولسىمۇ ، اوزاق شرق دىكى كوك تورك لىرنىڭ چوكوشى بىلەن قولدىن  
كەتكەن توپراقلار قولدىن كەتكەن پىتىچە قالىپوردى .

تىمورنىڭ خىتاي غا قارشى خاھىشلىغان سفرى اونىڭ وقتسىز اولومى  
سبب لىك عملەگە آشماي قالغان ايدى . ئەنە شونىڭدىن ۳۵۰ عصر كىيىن  
۱۷۵۷ - ۱۷۶۰ يىللاردا بويوك تورك يورتى نىڭ مەھم بىر قىسمى ، عصرلدىن بو -  
يانغا تورك مدنيتى گە بوشوك بولغان شرقى توركستان خىتاي لىرنىڭ ھجومى  
گە اوچورىدى و بو ھجوم توختاوسىز دوام قىلدى .

شرقى توركستان نىڭ ۱۷۵۷ - ۱۷۶۰ يىللاردىن زامانىمىزغىچە بولغان



توراك - خدای هتوراك - سویت مناسبت لری و

شرقی توركستان

مظفر اوزتاغ  
.....

توركيه بيلەن خدای هآسيا تەلمەسىنەك غرب و شرق اوچلرئغه يەرلەشكەن  
اورتاق چىگاراسى يوق ەمناسبتلرى بەك قويوق بولمىغان ايكي دولتدور .  
حقيقتدە ، تورك و خدای مللتلرى تارىخنەك سحرئدە تونوشوپ ، سوقوش  
و صلح لرايچئدە دواملىق خوشندارچىلىق قلىشقان ، بويوك دولتلىر توروپ  
دونىادىكى موجودئتنى توختاتماي دوام قلدورغان ايكي مللت دور .  
تورك و خدای مللتلرىنەك خوشندارچىلىقى اوتراآسيادا بوگون مو تورك  
مللتى اوچون ئئىغر شرطلارآستئدا دوام قلماقدا دور . تورك آنا وطنى نەك شرقى  
يرئمى بولغان شرقى توركستان ۲۲۵ يلدىن بئرى خدای بئسى و ادارەسى آ-  
ستئدا توروپ ۱۸ مىليون شرقى توركستانلىق مللتدائىمىز خدای خلق جمهور-  
ئتنى نەك بختسىز گراژدانلرىدىن بولوپ كلكمكده دور .

خدای نەك مى و تارىخى چىگارالرىنەك شمالدا سدى چئن بئلىن بەلگئلە-  
نەك نلىگى و خدای يازنىك بوسئپلنى شمال خوشنىلرى تورك لرگە قارشى مدافعە  
و هجوم بازئسى قلىش اوچون قورغانلىقلرى ئئنىق .

بو خدای سئبلى بوگونكى خدای مملكتى نەك نەق اوتتوروسئدا بولوپ ،  
خدای دولتى شمال و غرب گە قاراپ كئزكئپ بوگون تورك سئسە چونكا ئىغان .  
سدى چئن نەك شمال لارفىدىكى حضر دئزكئزئدىن تئنج اوکيا ئغئچە سوزو-

لغان توپراقلارغا حكمران بولغان تورك دولتلىرىنەك عسكەرلرى بئر قانچە  
قئتملاپ بو سئپلنىك جنوب لارفىدگە اوتوپ خدایدا تورك نەسلىدىكى خاندانلر



بولسمو، تالوالغان بعضى آدم لىرىدىن باشقا ھىچ بىر مسلمان غا حج نا.

سىورتى بىرگىنى يوق .

چىگارا دىن چىققان لىر، فەقەت تۈركىيە، پاكىستان ياكى باشقا يەرلەردىكى توقتا نلىرىنى

كۆرۈش باھانىسى بىلەن ئو مەملىكت لىر اوچون وىزە آلايدۇ . توغرىدىن توغرى حج

اوچون وىزە و باسورت بىرىلىشى مەنچە، خىتاي نىكى نىكى دىموكراتىك موجودىدە.

تىگىمۇ ئويغون بولىدۇ .

باسورت نالىمەن دىگەنلەر، ئو بوبو ك خىتاي توپروغىدا بىر مۇنچە جفا وچە

يۇمىلارغا دوچار بولماقتا دور . خصوصا تۈركىيە و پاكىستان غە اوخشا مەملىكت لىر نىكى

كونسولخانلىرى بىلەن بىواستە كۆرۈشەلمىدۇ . بىرئاز ياخشى نەت بولسا بولر

نىكى تۈزۈتىلىشى قىن ايمەس . بولۇپمۇ بارىدىغان يەرلەرنىكى بەك ئوزا قىلغى

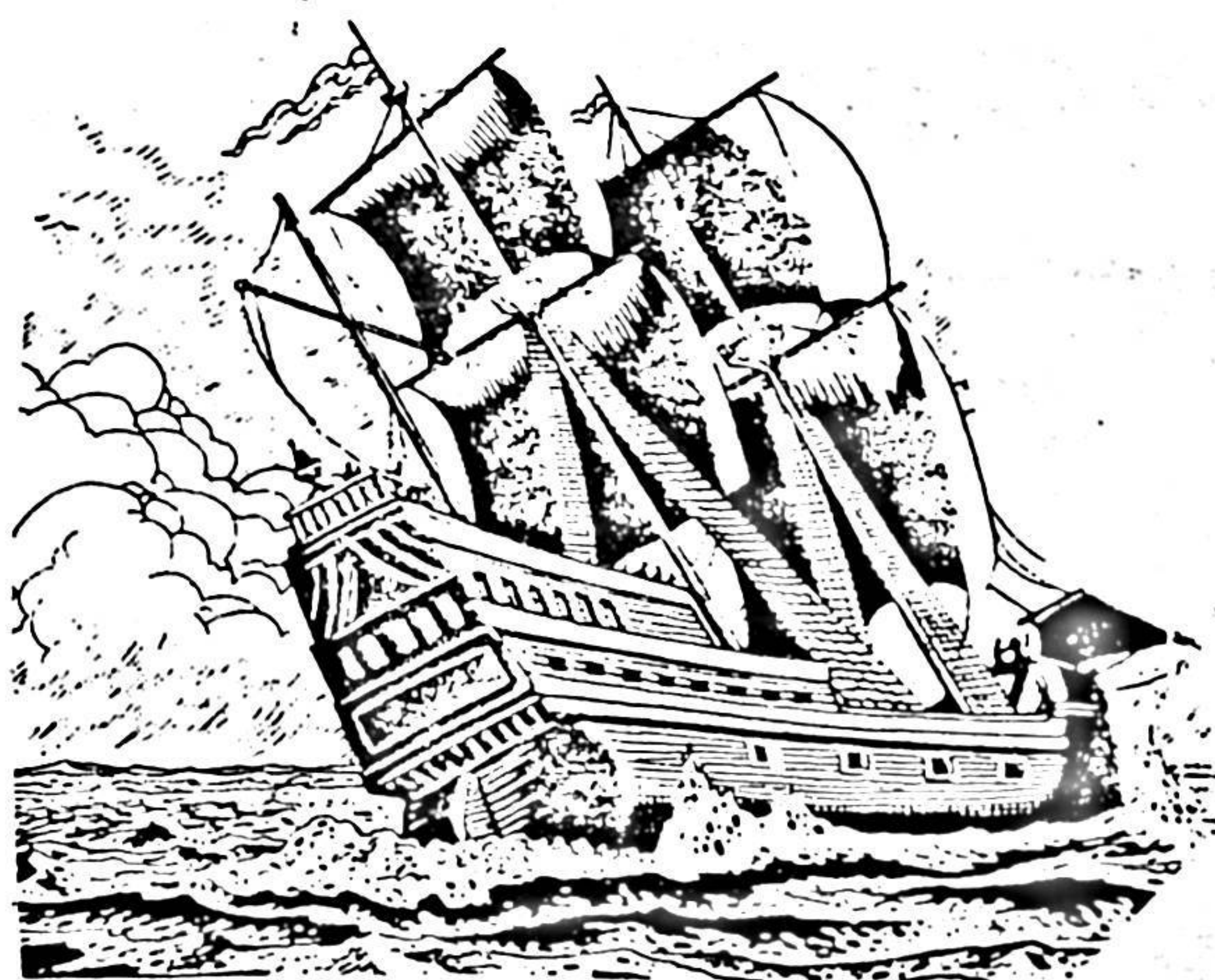
نلر اعتبارغە ئېلىنپ وىزە لىر ئەك ئاز بولغاندا ۳ آيلىق بولۇشى كىرەك .

تا ئو ئوزاق شىرق دىن كاراچى ، استانبول ياكى مەككە بارىدىغان لىر غە ئا .

يۈرۈپىلان اوچون ۴۰ ، قوروقلىق اوچون ۲۰۰ - ۶۴۰ دولارغا اوخشا م كۈلكىلىك چىقىم

بولى بىرىلىدىكەن .

حقيقتدە بولسا بو يولچىلارنىكى ۴۰۰۰ دولارغا چىقىمى بار دور .





## خطاي و حاجي لى

احمد قاسملى

خطاي حكومتى نيك شرقى توركستان لىقلر اوستدىكى باسقى ما وزه يدوك زما -

نىغا قاراغاندا بىراز ئازايدى .

اما بو تورك يورتىغا ۲۰ مىليون دەك خطاي نوپوسىنىك اورونلاشتورولمى ،

شوندا قلا شرقى توركستان نيك بايلىقلىرىنى يوتماقتا بولغان بو امپريالىزىم

دونيانى اويلاندوريدىغان استرتىگىيەلىك و عسكرى مسئلەلر دور .

هيچ بولمىغاندا آسيا دولتلىرى آراسىدا روسيه و خطاي ادارەسىدىكى مملكت

لر نيك "مختار" احواللىرىنى تونوتيدىغان يىغىنلار ئاچماق لازىم . آسيادا مستملكه

حالىغا كەلگەن مسلمان مملكتلرنىك احواللىرىنى اسلام قورولتاي لىرىدا مذكورە

قلماق لازىم .

مستملكه چىلىك غە قارشى كورەش قلماق تامز ، دەيدىغان بو دونيا ، ۲۱ عصر

نىك ئىدىگىدە ، بويوك كمونيست دولتلىرى نيك قولى بولغان مسلمان توركلر بو

دونيا نيك انسان لىرى دىگىسى كەلمىدو؟ خصوصا يا پونيه بيجىنى سويت گە قارشى

قوللاوا تىغىنىدە خوشنىسى تورك لىرنىك حق لىرگە رعائيت قلىشىنى اولرغا دىمەمدو .

نىمە بولسا بولسون خطاي دولتلىك تورك مسلمان لىرگە قلماقتا بولغان يا -

خىشى ئپادىلىرى اوچون شوندا قلا دونيا اسلام بىرلەشمىنىك بيجىن حقىدىكى اميد

لىك فعاليت لىرىدىن خوشالمىز .

ئەندى خطاي حكومتىدىن شرقى توركستان مسلمان لىرىنىك حج قىلىشقا منا -

سبتلىك تىلەك لىرىمىز بار .

بىجىن حج قىلىدىغانلرغە قانونى حالدا رخصت قلىدىغان نلغىنى سوزلىگەن



ميدانغا چىقىدۇ. بۇ مجموعەنىڭ توركىستان نىڭ، مستقلايىڭى فكريگە يار-  
يولەك بولۇشىنىڭ سرتىدا، يانا قلىدىغان باشقا بويوك اشلىرىموبار.  
مثال،

۱- توركىستان مەھاجرلىرىنى بىر بىرىگە تىخىمۇ يىقىلاشتۇرۇر.

۲- اوزاقتا قالغان آنا يورتنىڭ تويۇپ بولمايدىغان تاتلىق خاطرە

لىرىنى جانلاندۇرىدۇ.

۳- چونكىلارنىڭ خاطرەلىرىنى ھادىئەلرنىڭ دلىل و ھتلىرىنى يىزىش بىلەن

اولارنى يوق بولۇپ كىتىش خوفى دىن قوتولدۇرىدۇ.

توركىستاندا قالغان قىرنداشلىرىمىزغا امىد بىرىپ اولارنىڭ معنوى

قوتىنى آرتورماق مولاىم. اولارنىڭ نىمىلەر چەككەنلىگىنى و چىداش كوچىنىڭ

قانچىلىك قالغانلىغىنى بىلەلمەيمىز. بلكى بۇ مجموعەنىڭ چىقىشى اولار-

غا "دوم قارانكولوق ايجىدىكى بىر نور" دەك تاثير قار.

اينىڭ آخىرى شو بىر نقتەنىمۇ اونوتمايلىكى،

بۇ بىر ايمان و اخلاص ايشىدور بونىنكىدىن بىر خىرلىك نتيجه چىسون ياكى

چىقىمىسون بۇ بىر بويوك معنوى وئايىفە دور.





ایشننك " صبرسىزلىنىدىغان " ئارفيگە كەلسەك ، شونى اونتمايلى  
كى ، بىز بىر سىياسى كوچ ايمەسىمىز ، فقط بىر مجموعە لاچقىرى بىلەن حقيقتنى  
سوزلەمەكتەمىز . اما بىر مجموعە حقيقتنى ژولوپ آلاماس .  
شونداقلا بو مجموعە قلىدىغان ايش ايمەس . ئانداق بولسا مجموعە مىز  
نىك قىلالايدىغىنى ، فرىات قليب اچىمىزنى بوشا تماق شونداقلا بىر بىرىمىز  
گە تسلى بەرمەكتىنلا عبارت بولامدۇ ؟ باق ، او مو ايمەس . بىر مللت  
نىك حقلقلىغىنى ، شونداقلا اونىك يوقورى مدنيت قيمتنى بىلدورمەك  
( نەق حقيقتى قيمتنى بىلدورمەك ) او مللت نىك نىيات اوچون بولغان  
كورەشىگە ياردىمى تگىدىغان بىر عنصر دور . غايە گە ايرىشمەك اوچون يا -  
لغوز بو يەتمەيدۇ . فقط كورەشدىكى بىر عنصر دور . درحال بىر كوندىلا  
نتىجە چقماسى ( بلكى فقط ظلم نى لا آنكلىتارمىز ) ، اما اوزون مدت  
اچىدە تاثيرى كورونەر . مللت لىر يالغوز قورال كوچى بىلەنلا ياشىمايدۇ .  
بو نىك بىلەن بىرگە مىلى حسيات ، معنوى كوچلىرى شونداقلا حياتدا قالماق  
ارادە كوچى بىلەن ياشايدۇ .  
ملت لىر ، يلتىزلىرى چونكقور ، اوزون عمرلىك بىر موجوديت دور . ياشاش او -  
چون بولغان كورەشلىرىمۇ خىل مو خىل و اوزون مدت لىك دور .  
بەكمۇ توككلىچى بولغانلارغا شوسوزلىرى دىمەكچىمەن ، حقيقتنك اوز -  
ىگە خاص بىر قدرتى و بىر حركتى بار دور . بوقوت هميشە كوزگە كورونمە -  
س بىمەن او قوتنك توغدىرغان نتيجه لىرىنى كورمەك اوچون اوزون وقت  
كوتمەك لازم . ( آه ، بىمەن بو كوتوشلەر نىمە ئانچونلا اوزون شوندا -  
قلا چىداشلىق بىرمەك مو شونچىلىك تەس ) اما اونتمايلىكى ، حقيقت  
يوق قىلىنماس . آخر حقيقتنك قانچىلىك قودرەت لىك ايكەنلىكى مطلق



## دوستلار بىلەن مونكدىشەش

عصمت تومتورك  
.....

” شرقى توركىستان آوازى ” نىك بەئى تائىرلىرى كورونمەكتە دور . هر يەردە ، توركىستانلىقلار آراسىدىكى يىقىلىق كوچە يەمەكتە دور . اورتاق خوشحا - للىقلىرىنى و قايفولرىنى ( طبعى كوپرەك قايفولرىنى ) تىخىمو جىقراق حس قلىشىدو . كونكلىرىدە ساقايفان اميد و اندىشىلر - عكس اتتىش - يدو

بو قورلارنى يازماقدا بولغان توركىستانلىق مهاجرلردىن بىسى .  
توركىە تورك لرىدىن مەن . بو سبب دىن دوركى بلكى توركىستانلىق قىر - يىندا شلرىمىنك بەئى نازوك تويغولرىنى دىگەندەك حس قىلالماسمەن . يانا بىر ياقدىن ، حادثەلەرگە يراقدىن قارىغان كىشى تىخىمو ئىغىربىسق ، تىخىمو حقىقتىچى بولوشى مەكەن .

آنا يورت بىلەن علاقە قويوقلاشقان سىرى حسرتلىك خىبرلر مو كەلگلى باشلىدى . اميدلر بىلەن بىرگە اندىشەلر مو كورونگىلى باشلىدى .  
مىلەن ، آنا مەكانغا توختىماسدىن مەدەپ خدای كوچمەن لرىنك يەرلەشتىرىلىشى كونكوللەردە چونكقور اندىشلەر ياراتماقدا دور .  
مىللت تىزە ، استقبالىدا بويوك تەلىكەلر كورونمەكتە بولغان انسانلر نىك عصبى و صبرسىز بولوشى طبعى دور . سوزىنى تىكلايدىغان ، نازىنى تاتىدىغان بىر يەرتىش بىلەن ، بو حسرت و اندىشەلرىنى اويدەرگە توكوپ ، او - يەردىن دردىگە دوا ايزىدو . بو آوازلاز حاضر ” شرقى توركىستان آوازى ”  
مجموعەسىغا كىلىدو . البتتە شونداق بولىدو . باشقا يقىن كىمى بار ؟



دەپ تونوتتى • مەلبوعا تىمىز شوندا قلا رادىيولرىمىز افسوسكى شىرقى توركىس -  
 تان اسمىنىڭ اورنىغا " شىنجاڭ " دېيىشكە ايگكىلەن گەندەك مو ايمەس •  
 ۲۰- عصرنىڭ بو كىنكى چارە گىدە ، دونيا توركىلىگىنىڭ آنا وطنى بو-  
 لغان و ۳۰ مىليونغا يقىن مللەتداشلىرىمىزنىڭ باشا و اتقان ، يوزمىنكلا-  
 رچە شەيد قىنى توگولگەن بو مقدس وىان قوللوق آستىدا دور •  
 بو آنا يورتىمىزنىڭ يقىن بىرگەلگوسىدە مستقلىگىنى قولغا كەلتۈ-  
 رودىغانلىقىغا شوندا قلا بو توركى يورتىغا قاراپ ايقىپ كەلمەككە بولغان  
 خىلاپلارنىڭ بىر كۈنى ، قانداق كەلگەن بولسا شونداق قايتىپ كىتىدىغانلىقىغا  
 اشىنىمىز •

باشتا عزيز توركىە مىزنىڭ شوندا قلا اسلام دونياسىنىڭ و حوردونىانىڭ  
 بىزنىڭ بو آرزولرىمىزغا حسداشلىق بىلدىرىشىگە اشىندىغانلىقىمىزنى  
 تىكرارلايمىز •

( عمى آلپتىكىن نىڭ بو مقالەسى توركىەنىڭ اينىڭ چۈنك گازىتە لرىد-

ىن بىرى بولغان ترجمان گازىتەسىنىڭ ۱۹۸۵ ە ۲۰۵۲ تارىخلىق نىسخەسىدا

" اسىر توركىلر " باشلىقى بىلەن چىقىدى )

### GELECEK SAYIMIZDA.

T.C. Başbakanı sayın Turgut Özal'ın Çin'e ziyaretinin, etraflı tafsilatını  
 gelecek sayımızda vereceğiz.



اسير مللت لره هفتهسى نى انسانلىق عالمىگه هديه قىلغانلار، اندى  
بو هفته نىك اسمنى " اسير تورك لره هفتهسى " دەپ اوزگەرتسە اورونلىق -  
تور .

مەلبوعا تىمز و زىيالىلر يىمىز، افسوسكى شىرقى توركىستاننى دىگەندەك  
تونومايدۇ . اولار بوكىنكى عصر ايجىدە اويەردە حاصل بولغان حادثەلرنى  
اوغونوشامكانى تىگە ايگە بولالمايتۇ .

۱۹ - عصر نىك ايككىنجى يىرىمىدا ( ۱۸۷۲ - ۱۸۶۳ ) شىرقى توركىستان دولتى  
قورولۇپ ۱۵ يىل ياشىغان بولسىمۇ، بو دولت روس شىمىلىگى و خىلاى ھجومى  
بىلەن يىقىتلغان ايدى .

۱۹۳۳ - يىلىدا يەنى توركىيە ھەمورىيتى نىك قورۇلوشى نىك ۱۰ - يىلىدا  
توغرى كەلگەن كونا رده " شىرقى توركىستان ھەمورىيتى " ايتى بىلەن نوز  
مىكالىچە شەمىد قىنىنك حسابىغا يىنكى بىر دولت قورولۇپ ، بو دولت غازى  
مىصلى كمال پاشا طرفىدىن تونولغاندى .  
بو دولت ، آى - يولتوزلوق آسمان رىنگىدىكى بايراقنى توركىستان توپىر -  
اقلرىغا تىكلىگەن ايدى .

علم قلىدىغىنى شوكى ، بو ياش تورك دولتى قزىل روس - قزىل خىلاى عىمكىر  
لرىنك بىرلىكتە قىلغان فعالىتلىرى يوزوسىدىن يوققا چىقتى .  
۱۹۴۴ - يىلىدىكى اىلى ولايتىدە حاصل بولغان بويوك اسيا نلار

نتىجىسىدە قورولغان " شىرقى توركىستان ھەمورىيتى " مو روس - خىلاى ايش  
بىرلىگى بىلەن يىقىتلدى .

خىلاى دولتى شىرقى توركىستاننى توركىيە نىك شوندا قلا دونيا نىك نظرى  
دىن توشورمەك اوچون او يەرگە " شىنجاك " اسمنى بىردى و دونيا غاشونداق



امما بعضى موخبىرلر لىمىزنىك مقالەلەرىدا شەرقى توركستانغا ، بىر قسىم او-  
 پانور تورك لىرىنىك ياشاۋاتقان قزىل خىلاى توپرىغى دەپ قارىغانلىقلىرى  
 توپولىدۇ . خوددى اوپەردە بىر اوچوم تورك تصادفى حاصل بوپتودە ، خىلاى  
 اولارغا عبادتخانىلەر اچىپ عبادت خورىتنى بىرىپدۇ ..... تىخى ، بو  
 اوپنور تورك لىرىنىك " اوپنور مختارىت ادارەسى " مو بار اىكەن .  
 شونداق قلىپ شەرقى توركستاندا قىرندا شلرىمىز راحت ، آوات بىر حىيات اىچدە  
 خىلاى خلق جەمهورىتى دىكى بو كىنىكى يىللاردا حاصل بولغان خورىت قوينىدا  
 ياشىشىۋىتىدۇ ..... .

ئەيچانناس ..... فاجە پەردىنىك آرقىسىدا .

بو قىرىدا سوزلىي گىنمەدەك شەرقى توركستان ۵۰۰۰ ، ۸۲۸ ، ۱ كوادرات كىلو-  
 متر دىن اشوق بىر وطن پارچىسى دور . اونىك اوستىدە خون ، كوك تورك ،  
 قاراخانى و اوپنور تورك دولتلىرى قورولغان و بوپوك دولت آدم لىرىنىك  
 شونداقلا محمود قشقرى ، يوسف خاص حاجىپ گە اوخاش علم و صنعت آدم لىر-  
 ىنىك يىتىكەن ..... ۵۰۰۰ ، ۳۰ غا يىقىن مسلمان تورك ياشا ما قدا  
 بولغان ازلى و ابدى تورك وەلىنى دور . بو وطن بو اوتتوز مىليون انسان بو-  
 گون رىسمەن اسىر دور . يازوچىلىق ساخىدىكى انسانلار لىمىزنى ، دولت-  
 حكومت رەھبەر لىمىزنى ، توركىيە دىكى ۵۰ مىليون انساننى ، اسلام دونياسنى  
 حور انسانلىق عالمىنى بىر آز بولسىمۇ اوپلىنىپ بىقىشقا دعوت ايتىمەن .  
 يەريوزوندى ، تورك ملتى دىن باشقا ، اسىر ملت بارمۇ ؟ اگر باردىسەك ،  
 ۳۰ مىليون شەرقى توركستان ، ۶۰ مىليون غەربى توركستان ، آذربىجان ،  
 شىمالى كاسپيا ، قىرىم ، بولغارستان تورك لىرى موجودىيە تىگەنسە تەن  
 قانچىلىق بولوشى مەكەن ؟؟



## اسير تورك لىر ھفتەسى

عسى آلبىتكىن  
.....

اسير مللتلر ھفتەسىنىڭ ۲۶- يىللىغىدا ھەربىي، و شىرق دە تىخنىك ترقىيات لىر  
يوكسەلگەن بىر و ھەيئەتتە، انسانلىق عالمى اسير مللتلرنىڭ دردلىرىگە دوا از-  
دەشتە، نىمىشكىدو الگىرى كىتەلمدى .

كومونىست امپىرىالىزىمىنىڭ آتامان لىرى بولغان سویت روسىياسى و قزىل  
خطاى ھەزما نىمىزنىڭ يوز قارىسى بولغان استىلا، باسقى، ظلم و آسىمىلا .  
تسىھ اوسوللىرىنى نوموس قىلماى پوتون كوچى بىلەن دوا ملاشتورماقتا دور .  
آفرىقا قىتئەسىدىكى آچارچىلىق فاجىھەسىگە كونكول بولمىگەن اسلام  
عالمى، قزىل خطاى نىڭ شىرقى توركستان اوستىدىكى عمللىرىنى و يوق  
قىلىۋىتىش سىياسىتىنى كورگىسىمۇ كەلمەيدۇ .

قزىل خطاىنىڭ امىرىكا، توركىيە و بەئىنى اسلام دولتلىرى بىلەن يورگو-  
ز مەكتە بولغان دوستلوق مەاملەلرىنىڭ آرقىسىدا، ۸۲۸۶۰۰۰، ۱ كوادرات  
كىلومىتىرلىق شىرقى توركستان توپراقلىرىنىڭ يوتولىشى شوندا قلا او مقدس تو-  
پراقلار اوستىدە ياشا ماقتا بولغان ۳۰ مىلىيونغا ياقىن مسلمان تورك لىرىنىڭ  
يوق قلىنىشى سىياسىتى يا تماقتا دور .

قزىل خطاى دولت آدم لىرىنىڭ توركىيەگە تىز- تىز كىلىپ كىتىشلىرى شو-  
ندا قلا بىزنىڭ دولت و حكومت آدم لىرىمىزنىڭ مو خطاىنى زىارت قلىشلىرى  
طەبى بىر اىككى دولتنىڭ مىلى مەنئەتلىرىگە پايدىلىقتور . يوقارىدا ايتقىد-  
نەدەك بو قوبوق دوستلوق مەنئەتلىرى مىلى مەنئەتلىرىگە زىانلىق بولمىسون .  
بو زىارتلەر، گازىتەچىلىرىمىز و محررلىرىمىزنىڭ خطاىنى خىسەن شىرقى  
توركستاننى تونوشىغا اوبدان بىر فرەت بولدى .



مجموعه ميژنيك اويغورچه صحيفه لريني وارا قلاما قدا بولغان محترم قير-

يندا اشار.

بودعوا، هممه دين اول شرقي توركستان نليقلارنيك دعواسي بولغان نليغيد-

ين بو اويغورچه صحيفه لرني حضور لرينكزغا سونا ليفا نليغيمز اوچون هممه -

دين اول مجموعه ميژ خوشحال دور.

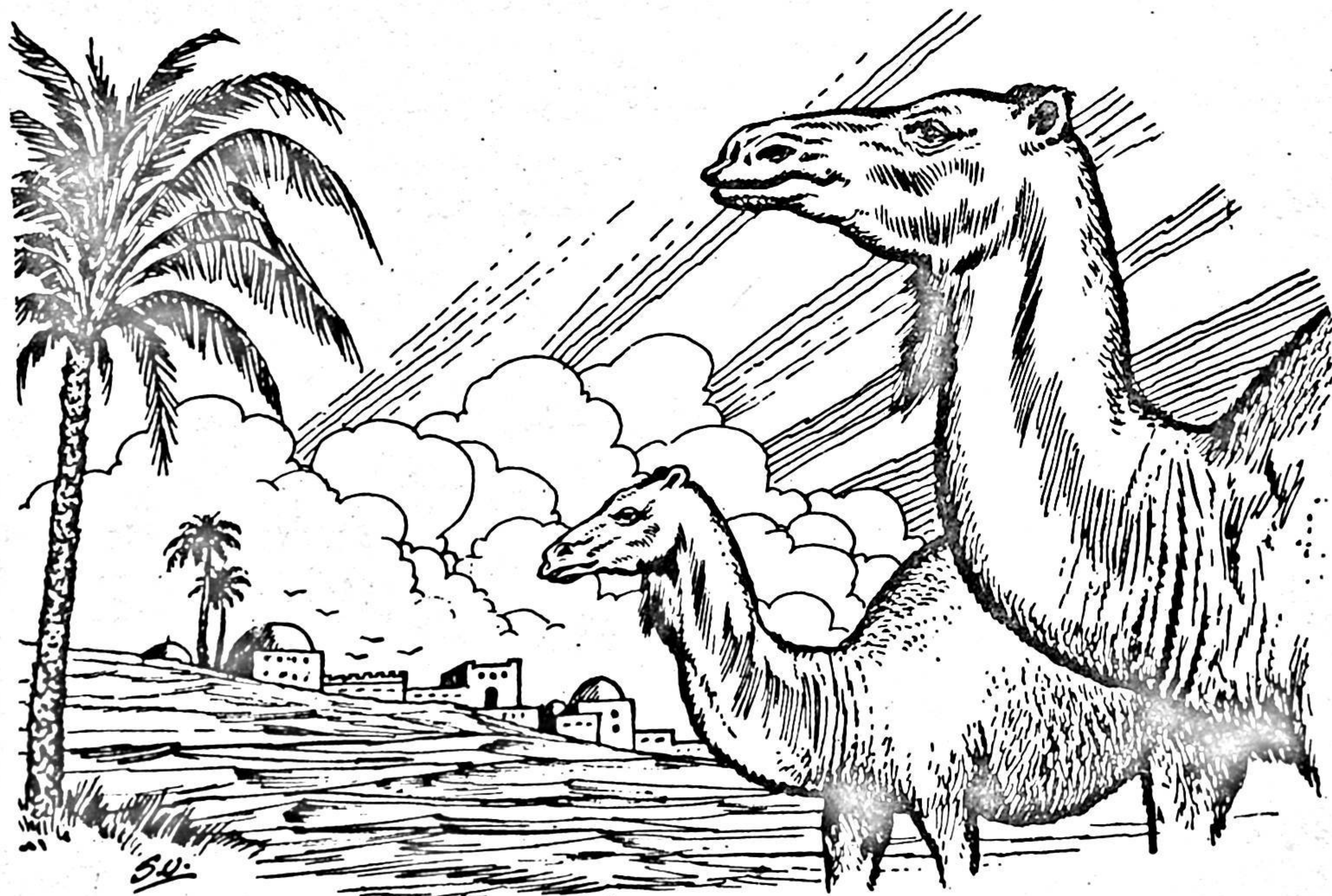
امما بو ايشيميز بيرنجي قيتم بولغان ليفي اوچون ترجمه ده و مابعه

ده خاتاليقلار بولوشى طبعى دور. كينكى سانيميزنيك تيخمو ياخشى چيقر-

يليشي اوچون تنقيدى فكر لرينكزنى شوندا قلا اويغورچه يازيلغان مقاله-

لرينكزنى كوتوميز.

شرقي توركستان آوازي







اسیر تورك لر هفتدهسی

عسی آلبتکین  
.....



دوستلار بیلەن مونکدیشی

عصمت تومتورك  
.....



خطای و حاجی لر

احمد قاباقلی



تورك - خطای ، تورك - سویت مناسبت لری و

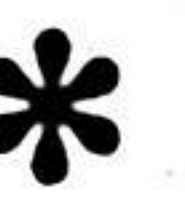
مظفر اوزتاغ  
.....

شرقی تورکستان



شرقی تورکستان مو شنجاک مو

محمد الله وردی  
.....



بیر قزیل خطای هیئتلی نیک تورکیه

وطن اوغلی  
.....

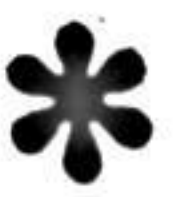
زیارتی و اونیک تاثیر



قشقر دیککی اسلام دولتی قانداق قلیپ

عیالیه یابان

یقیلدی





ekonomi ve finans dünyasında

# "ayrı ses ayrı biçim"

## FAİSAL FİNANS KURUMU

### **faiz yok, kâr-zarar ortaklığı var**

Tamamen faizsiz, "kâr-zarar ortaklığı" esasına dayalı yeni bir ekonomik anlayışla Türk müteşebbislerine ve tasarruf sahiplerine hizmet verecek olan FAİSAL FİNANS KURUMU, dünyanın faizsiz sistemle çalışan en büyük kuruluşu "Dar al-Maal al-Islami Grub" un bankacılık sektörüne bağlı olarak, Bakanlar Kurulu'nun 16.12.1983 tarih ve 83/7506 sayılı Kararı'nda belirlenen esaslara göre kuruldu. Ortakları arasında Mısır, Sudan ve Bahreyn Faisal İslâm Bankalarının da bulunduğu Faisal Finans Kurumu'nun sermayesi 5 milyar Türk Lirasıdır.

### **13 ülkede 23 kuruluş**

Dar al-Maal al-Islami, tamamen faizsiz yeni bir sistemle, kâr-zarar ortaklığı esasına göre, çalışır. İslâm Konferanslarında alınan kararlar yönünde, çok sayıda İslâm ülkesinin devlet başkanları, başbakanları ve önde gelen seçkin kişileri tarafından, İslâm ülkelerindeki atıl kaynakları harekete geçirmek ve bu ülkeler arasında köklü bir ekonomik işbirliği sağlamak amacıyla, 1981 yılında kuruldu. Merkezi Cenevre'dedir. Kuruluş sermayesi 1 milyar dolardır. Halen bankacılık, yatırım, sigortacılık (İslâmi Tekafül) ve işletmeler grubu çerçevesi içinde 13 ülkede 23 kuruluşu faaliyet halindedir.

### **müteşebbise destek**

Faisal Finans, fon tahsis programına göre projenize, işletmenize ve ticari faaliyetinize kâr-zarar ortaklığı şeklinde fon tahsis eder. İşletmenizin her türlü ihtiyacını temin eder, size vadeli olarak satar. Mal ve hizmet üretiminde kullanmak istediğiniz teçhizatı kiralar. İsterseniz kira müddetinin sonunda, bunların mülkiyetini de size devreder. İthalatı ve ihracatı finanse eder. Mal karşılığı vesaiki peşin alıp vadeli satar.

### **iş adamına hizmet**

Faisal Finans'da Türk Lirası veya döviz cinsinden "Özel Cari Hesap" açtırabilirsiniz. Bu hesaptaki paranızı istediğinizde kısmen veya tamamen geri çekebilirsiniz. Faisal Finans, "Özel Cari Hesap" sahiplerine çek kolaylığı, para transferi, senet tahsili, teminat mektubu, akreditif ve kambiyo işlemleri gibi her türlü bankacılık hizmetlerini sağlar ve fon kullandırmada öncelik tanır.

### **tasarrufa kâr**

Faisal Finans'da Türk Lirası veya döviz cinsinden 3 ay, 6 ay, 1 yıl ve 1 yıldan uzun (5 yıla kadar) vadeli "Katılma Hesapları" açtırabilirsiniz. Bu hesabı açtıranlar, yatırılan fonların Faisal Finans tarafından kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara ortak olurlar. Fonların işletilmesiyle ilgili tüm masraflar Kurum tarafından karşılanır. Faisal Finans katılma hesaplarının işletilmesinden doğacak kâr veya zarardan % 20 pay alır. Elde edilen kârın % 80'ini katılma hesabı sahiplerine dağıtır. Döviz cinsinden açılan hesapların kâr payı, açıldığı döviz cinsinden ödenir.



**FAİSAL FİNANS KURUMU**

KEMERÂLTİ CAD. 46 TOPHANE-İSTANBUL  
TELEFON: 145 67 54 TELEX: 31298 FFK TR.

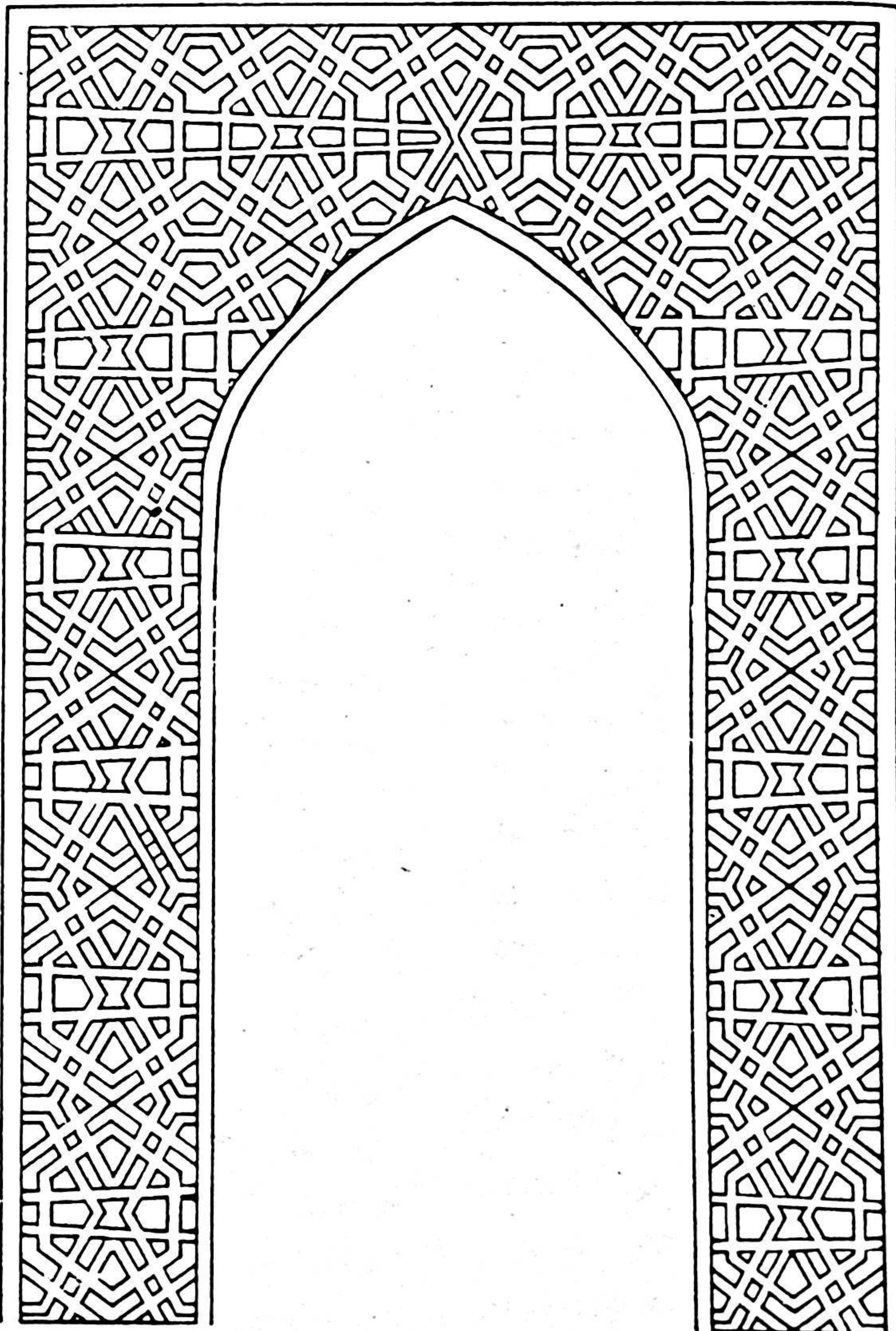


بضرب ابن الصحفي ضربا مبرحا وسط الشارع . وحبسوا ( سون ذونغ لين ) مدير تحرير احدى الصحف ٢٠٩ ايام لانه باع بعض مقالاته ( معتبرين هذا التصرف جرما اقتصاديا ) .

ولكن على الرغم من كل هذا فان تعطش الشعب الى قراءة الاخبار في تزايد مستمر .

(ميكائيل براوننغ - ٧ مايو ١٩٨٥)

غير انه كان هناك زحف بطيء بدأ نحو مزيد من الحرية في الصحف الاصلية ، والان اوقف هذا رسميا . وكان يحدث في السابق ان يضرب او يهدد بالموت كل من يقوم من الكتاب بكتابة شئ ضد حتى اصغر المسؤولين في الحزب الشيوعي ، وقد حدث مثلا عندما قام ( وانغ اشينغ ) احد الصحفيين الكبار بتحري حادثة اعتداء احد المسؤولين الصغار في الحزب الشيوعي على عرض سيدة ان قاموا





آخر « ، كما وجه الامر التالي الى الصحف فقال : « لاتحاولوا الاسراع في طبع الجريدة بحجة اللحاق بالخبر الجديد دون المراجعة الجيدة للاخبار ، وابحثوا جيدا عن مصدر الخبر ، واذا فقد الخبر جدته لا بأس في ذلك » .

وهذه النقطة الاخيرة كانت في الاصل محلا للتطبيق منذ زمن طويل ، ولاسيما « الاخبار السيئة » ؛ فقد كانوا يتكتمون اعلانها لعدة اسابيع وربما لعدة اشهر ، وحيانا كانوا يمنعون نشرها البتة ؛ ففي شهر نوفمبر ١٩٨٤ مثلا وقع حادث تصادم بين قطار واوتوبيس في ( Kaifeng ) وظل الخبر ينتظر النشر ثلاثة اسابيع حتى سمح للصحف بنشره . كذلك حدث في نفس الشهر ان انقلبت احدى سفن نقل البترول التي كانت في سبيلها الى الابحار وغرق في هذا الحادث ٧٢ شخصا ، وكانت النتيجة ان تم التكتم على الخبر .

ان ملكية الصحف في الصين ليست عائدة الى الاشخاص ، وجميعها ملك للحزب ، وايضاح هذا الوضع هو : ان مصالح الحزب بعينها مصالح الشعب ، وفي هذه الحال فان الصحف تعتبر ملكا للشعب .

وقد كان يوجد فيما سبق ، في عامي ١٩٧٩/٧٨ ما يسمى « صحف الحائط » يشترك فيها كل من يرغب من الشعب بان يكتب افكاره على ورقة ويلصقها على حائط ، وتم الغاء هذه الصحف ،

والحزب يجب ان تشكل ثمانين في المائة مما يكتب في الصحف ، والاخبار السيئة ، اي الانتقادات واقتراحات التغيير لا يجب ان تتعدى نسبة العشرين في المائة » .

وقد صرح ( هو ) باوامره هذه في اجتماع صحفي ضخم عقده في شهر فبراير/شباط ١٩٨٥ في حضور مديري تحرير الصحف الرئيسية ، غير ان حديثه هذا ظل غير معلن لمدة ، ولم يسمح بنشره الا في ١٤ ابريل / نيسان .

وقال ( هو ) : « ان مبدأ الاتجاه المتأني لرجال الفن والفكر نحو كتابة المقالات باسلوب حر ومبدع انما هو امر لا يمكن تطبيقه الا في الكتب ، ولا يصلح للصحفيين ؛ لان مؤلفي الكتب يكتبون افكارهم انفسهم ، في حين ان الصحفيين هم المتحدثون باسم الحزب » ، ورفض ( هو ) فكرة « ان الحرية المتزايدة في المجالات الاقتصادية جديدة بان تجلب معها حرية النشر » ، وقال : « ان حرية الحركة الممنوحة للمصانع من اجل زيادة الانتاج ونشاط صحيفة من الصحف امران لا يشبه احدهما الاخر ، إذ يجب على الصحف الا تنحرف عن سبيل الحزب » . ( جيم مان - بكين ٧ مايو ١٩٨٥ ) .

وقد استخدم ( هو ياوبانغ ) في انذاره الذي وجهه لثلاثة آلاف صحفي في الصين الشعبية لهجة غاية في الشدة ، وقال : « ان ما يأمر به الحزب يجب على الصحف ان تكتبه ولا شرء



اخبار من العالم :

تزايد الضغوط على الصحافة في الصين  
كانت الصحافة في الصين الشعبية  
خلال السنوات العدة الاخيرة تسيير  
بخطوات متحفظة نحو الحرية .

وفي هذه الايام صدرت اخبار في  
بعض الصحف تشير الى انحرافات بعض  
ذوي الرتب الصغيرة من المسؤولين في  
الحزب الشيوعي ، حتى ظهرت بعض  
الاقتراحات من اجل منح الصحافة بعض  
الحرية .

اما الان ، فقد ظهرت تنبيهات  
مشددة من قادة الحزب الشيوعي  
اشاروا فيها بان حرية الصحافة لن  
تكون موضوعا للبحث ، وان الصحافة  
لا يجب ان تتصرف « كما هو الحال في  
الدول الامبريالية » ، وان على الصحف  
في الصين ان تعرض رأي الحزب .

وقال ( هو ياوبانغ ) رئيس الحزب  
الشيوعي : « إن وظيفة الصحف هي ان  
تكون المتحدث باسم الحزب  
والحكومة ، ولا يجب عليها ان تحيد  
عن الخط الذي يرسمه الحزب ، ويجب  
على الصحف ان تصرف كل همها لضمان  
العمل في الطريق الذي يسلكه الحزب  
بوحدة الصف التامة مع الشعب » .

ومن ناحية اخرى اصدر  
( هوياوبانغ ) - الرجل المحبب لدى  
دكتاتور الصين ورئيس الحزب  
الشيوعي ذي الاربعين مليون عضوا -  
أمره الثاني فقال : « ان الاخبار  
الطيبة ، اي اخبار نجاحات الحكومة

يتمكنون من الخروج لا يستطيعون  
الحصول على تأشيرة الخروج الا بحجة  
زيارة اقربائهم واهليهم في تركيا  
وباكستان او غيرها من الدول ،  
واعتقد ان قيام الصين بمنح جوازات  
السفر وتأشيرات الخروج لاداء فريضة  
الحج مباشرة سوف يكون امرا يتفق  
والتكوين الديمقراطي الجديد للصين .

ان من يرغبون الحصول على  
جوازات السفر يتعرضون لكثير من  
الاذى والنفقات الباهظة ويكون ذلك  
سببا في فقرهم داخل دولة الصين  
المترامية الاطراف ، اذ الى ذلك  
انهم لا يستطيعون مباشرة بقنصليات  
تركيا وباكستان وغيرها . ان قليلا من  
حسن النية لكفيل بتصحيح هذه  
الامور ، وكذلك اذا وضعنا في  
الاعتبار بعد المسافة بينهم وبين  
الاماكن التي يريدون الذهاب اليها  
لوجب ان تكون تأشيرات الخروج  
محددة بمدة لا تقل عن ثلاث شهور .

ويقال ان المسافر بالطائرة من  
الشرق الاقصى الى كراتشي وستانبول  
او مكة المكرمة يحصل على (٤٠)  
دولارا والمسافر بطريق البر يحصل  
على ٢٠٠ - ٦٤٠ دولارا ، وهي ارقام  
مضحكة ، في حين ان الحاجة لا تقل عن  
٤٠٠٠ دولار ، ولا بد من رقم وسط بين  
هذه الارقام .

( نقلا عن جريدة ترجمان التركية  
بتاريخ ٢٢ - ٥ - ٢٩٨٥ في الباب الثابت  
باسم « في وضع النهار » للكاتب  
الاديب احمد قباقلی ) .



الاستراتيجية والعسكرية التي يجب على العالم ان يفكر فيها . ويجب على الاقل ان تعقد بين دول اسيا مؤتمرات تسجل اوضاع « الاستقلال » للبلدان الواقعة تحت النفوذ الروسي والصيني ، وان يتم بحث اوضاع البلدان المسلمة التي تحولت الى مستعمرات في قارة آسيا في مؤتمرات الذروة الاسلامية .

الا يعتبر العالم - وهو يدعى الكفاح ضد الاستعمار - الاتراك المسلمين اسرى الدول الشيوعية الكبرى جزءا لا يتجزأ من هذا العالم ونحن على اعتاب القرن الحادي والعشرين ؟ الا تطلب اليابان - بصورة خاصة - وهي تؤيد بكين ضد السوفيت ان ينتهج الطرفان شرط رعاية حقوق جيرانها الاتراك ؟

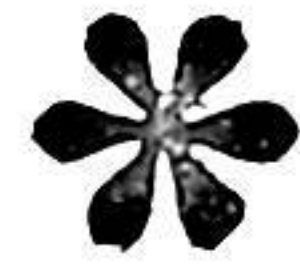
ولكن رغم كل شيء ، يجب علينا الاعراب عن سعادتنا من سياسة اللين والتسامح التي تنتهجها دولة الصين تجاه المسلمين الاتراك ، ويجب علينا القول ايضا اننا لازلنا نعقد الامل في هذا الطراز من المساعي التي تقوم بها رابطة العالم الاسلامي لدى بكين . والان فان لنا رجاءا من حكومة الصين فيما يتعلق بقيام مسلمي تركستان الشرقية باداء فريضة الحج :

ان بكين على الرغم من تصريحها رسميا بالاذن لمن يريدون الذهاب لاداء فريضة الحج الا انها لاتقدم جوازات السفر لاي حاج مسلم عدا بعض الاشخاص الذين اختارتهم . والذين

وقد صدر هذا التصريح اثناء حديث جرى بين ( مقبول احمد ) وزير الشؤون الدينية في باكستان وبين هيئة كانت تمثل مسلمي الصين ، وازاف المتحدث الرسمي باسم الحكومة الباكستانية ان هذا الوعد تم خلال اللقاء الذي جرى بين الوزير الباكستاني وبين الحاج حسين هيلبولي رئيس الهيئة التي تزور باكستان ممثلة لمسلمي الصين .

واعلن وزير الشؤون الدينية الباكستاني مقبول احمد ان الحكومة الباكستانية سوف تقوم بارسال الكتب الدينية ايضا الى مسلمي الصين ، كما صرح الحاج احمد رئيس الهيئة القادمة من الصين ان هذا التعاون والدعم الذي تقوم به الحكومة الباكستانية سوف يعمل على تقوية روابط الصداقة والاخوة بين باكستان والصين وسوف يكون عاملا في زيادة سعادة مسلمي الصين بصورة خاصة .

(اسلام اباد- ١٤ ابريل ١٩٨٥- اوبى)



### الصين والحجاج المسلمين

لقد خفت قليلا حدة الضغوط التي كانت تقوم بها حكومة الصين ضد شعب تركستان الشرقية « المستقلة » بعد ايام ( ماو ) .

غير ان إسكان ما يقرب من عشرين مليون صيني في هذا البلد التركي ، وذلك الاستعمار الذي يمتص خيرات تركستان الشرقية هي من المشاكل



### الاستثمارات الاجنبية في تركستان الشرقية

بدأت في العام الماضي اعمال اربعة عشر مشروعاً برأس مال اجنبي بلغ ستين مليوناً من الدولارات في اراضي تركستان الشرقية ، اما عدد المشروعات التي بدأت هذا العام فقد بلغ عشرة مشروعات برأس مال ٥٠ مليون دولار ، وسوف تبدأ تركستان الشرقية خلال هذا العام في تنفيذ ١٢ مشروعاً آخر قيمتها ٥٠ مليون دولار ، وضمن هذه المشروعات :

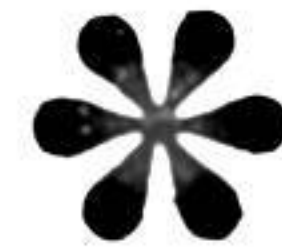
- اقامة مصنع لانتاج اربعة ملايين متر من الخيوط القطنية في السنة برأس مال امريكي .

- اقامة مجمع للحوم صيني كندي في جونغاريا .

- اقامة مصنع ضخيم للكيمياويات بالاشتراك مع اليابانيين .

- اقامة مصنع صيني امريكي لتصنيع عشرة الاف طن من البطاطس في السنة .

- الحصول من اليابان على المعدات اللازمة لزيادة انتاج الاسمنت الى ٧٠٠,٠٠٠ طن [ تشين هوا - ٢٣ مارس ١٩٨٥ ] .



### تجارة الحدود

اعلنت الحكومة الصينية ان « منطقة اويغور المستقلة » سوف تقوم مباشرة بعد الان بادارة تجارة الحدود فيما بين تركستان الشرقية وبين تركستان الغربية الموضوعه تحت

الاحتلال الروسي ، ولكن علينا الا ننسى ان هذا الامر لايشكل سلطة لشعب تركستان الشرقية ، وان العمل الذي كان يقوم به الموظفون الصينيون في بكين قبل ذلك قد تركوه لموظفيين صينيين ايضا في تركستان الشرقية وداخل نطاق محدود .

وقد اضاف باطو رئيس لجنة شئون الاقليات في الصين ان هذه الاجراءات الجديدة جزء من برنامج زيادة دعم المصادر الاجنبية في تطوير تركستان الشرقية ، وان الضرائب على التجارة الخارجية سوف تقل نسبتها

وقد كانت اهم المواد في تجارة الحدود بين تركستان الشرقية والغربية حتى الان هي القطن والخيوط والمنسوجات القطنية والمنسوجات الصوفية والسجاد وعرق السوس والزبيب والشمام .

( ايمباكت ، ٢١ مارس ١٩٨٥ )

وتشين هوا ، ٢٦ مارس ١٩٨٥ )



### اخبار من العالم الاسلامي :

#### باكستان تساعد المسلمين في الصين

اعلن المتحدث الرسمي باسم الحكومة الباكستانية ان باكستان سوف تقوم بمد يد العون للمسلمين في الصين بمساعدتهم في تعليم وتنشئة رجال الدين وتعمير واصلاح المساجد والمدارس الدينية .



فيها حكام من اصول تركية وتبتية  
ومعولية .

وقد اطلق حكام الصين القدامى على  
انفسهم « ابناء السماء » ، وعدوا  
انفسهم هكذا .

#### الهوامش :

انظر هوامش النص الانجليزي .

( م ) وعلى عهد سلالة تانغ ( ٦١٨م - ٩٠٧  
( م ) يعتبرون باب العقيق هذا النقطة  
الواقعة في اقصى الغرب من الصين  
( ٢٢ ) .  
وعلى هذا النحو يكون الصينيون  
خلال تاريخ يبلغ ٣٣٦١ عاما قد حكموا  
انفسهم ١٢٤٢ عاما فقط ، اما المدة  
الباقية وتبلغ ٢١١٩ عاما فقد حكمهم

## الأخبار

اخبار من العالم :

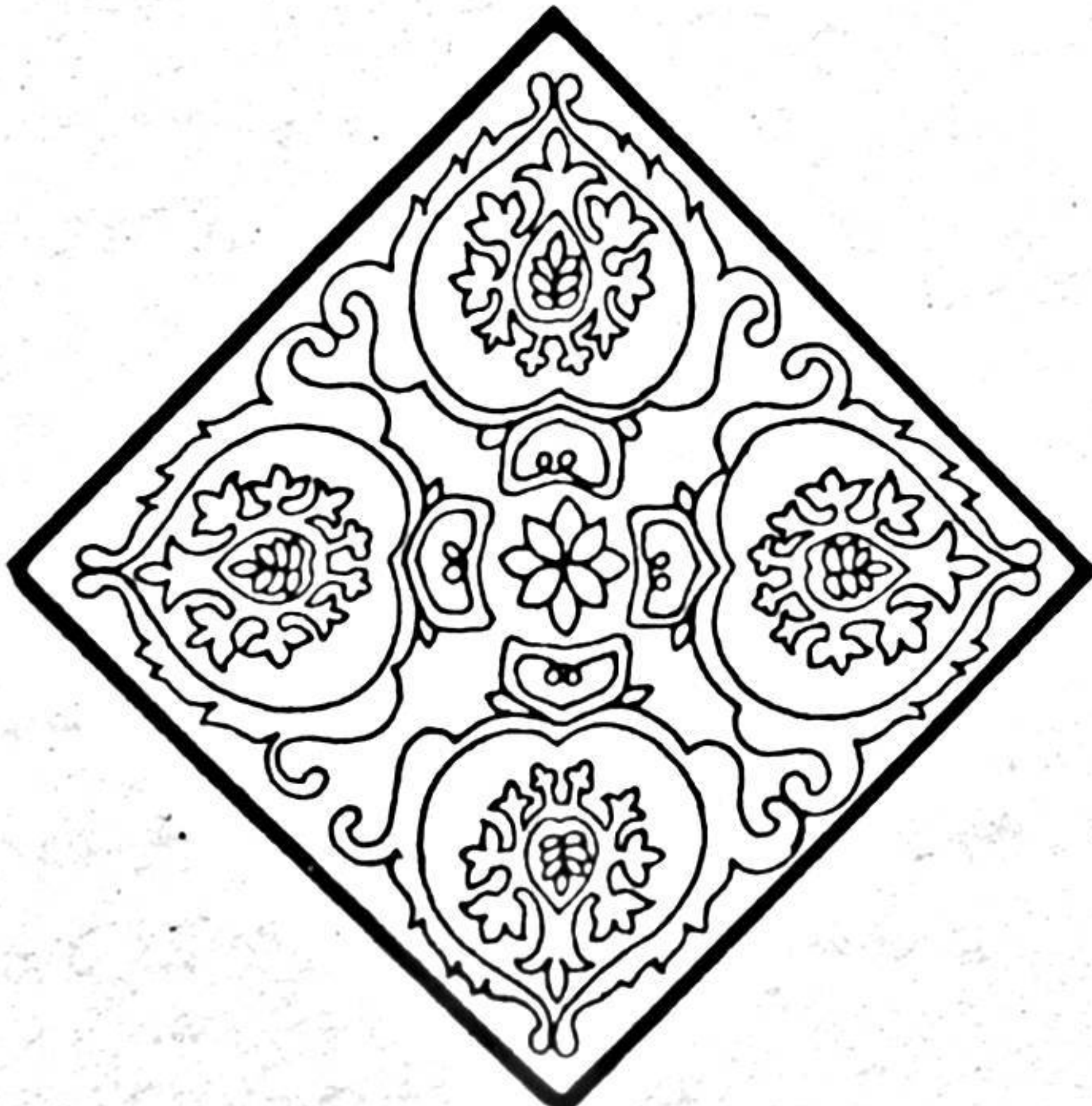
### لحوم الفئران للصينيين

نشرت جريدة ( ديلي تشينا )  
اليومية مقالا بقلم الكاتب ( يو يونغ  
غوى ) اوصى فيه الصينيين بضرورة  
الاتجاه نحو تناول لحوم الفئران ،  
وأشار في مقاله الى ان لحم الفئران  
لذيذ فضلا عن سهولة طهيه ، وقال :  
« إن الصينيين لاتعجبهم اللحوم  
الدسمة فهم يفضلون دائما اللحوم  
الجافة » ولحم الفئران هو المطلوب  
تماما ، نظرا لانه غير دسم وغني  
بالبروتينات . واوضحت الجريدة ان  
الفئران قد تكاثرت في الصين الى  
درجة يصعب السيطرة عليها ، اللهم  
الا اذا قام الشعب الصيني باصطياد  
هذه الفئران واكلها .

ويعتقد البعض ان عدد الفئران التي  
تعيش الان في الصين يتراوح بين ثلاثة  
واربعة مليارات ، يقدر ما تأتي عليه  
من الحبوب كل عام بنحو ١٥ مليون  
طن ، وهي في تكاثر مستمر وجرأة

متزايدة . وقد قيل قبل ايام انها اكلت  
انف احد العمال الزراعيين ، ويقول  
الصحفي ( يو ) « ان الوسيلة الوحيدة  
لتغيير هذا الوضع هي قيام الشعب  
بكامله باصطياد هذه الفئران ، حتى  
ياكلوا لحمها من ناحية ويستفيدوا  
بجلودها من ناحية اخرى » ، ويذكر  
الصحفي ايضا انه تم الشروع في تناول  
مائتى مادة غذائية لم تكن تستخدم في  
الصين حتى الان ، ومن بينها الديدان  
والحشرات المخاطية . ولا يرى الكاتب  
الصحفي سببا واحدا لاهمال تناول  
لحوم الفئران التي هي اكثر لذة من  
كل هذه الاشياء .

( اوبى ، بكين ، ٦ ابريل ١٩٨٥ )





انفسهم الا لفترة بلغت ٥٤٠ عاما ، بل ولم يستطيعوا خلال هذه الفترة السيطرة التامة على حكم الصين ، إذ حالت حروبهم مع الامم غير الصينية والثورات الداخلية وغيرها بينهم وبين السيطرة على بعض المناطق (١٩) .

وفي العصر الحديث ، اي بين عام ١٢٨٠ م وعام ١٩١١ م استطاع الصينيون ان يحكموا انفسهم بانفسهم ٢٧٦ عاما فقط خلال تلك المدة التي بلغت ٦٢١ عاما (٢٠) ، والاعوام الثلاثمائة والخمسة والخمسون الباقية حكمت الصين عناصر غير صينية (٢١) . فلم يستطع الصينيون حكم انفسهم الا في عهد سلالة خان (٢٠٦ ق . م - ٢٢٠ م ) ، غير انهم كانوا خلال ذلك العهد يعيشون تحت ضغوط وتهديدات الهون المستمرة ، حتى انهم اضطروا ازاء ذلك الى بناء سد الصين ، وبه امكنهم للمرة الاولى في التاريخ ان يرسموا لانفسهم حدودا واضحة تقع بينهم ( وهم الشعب المتمدن ) وبين الشعوب الصينية ( البدوية ) (٢٢) ، وسد الصين ، وسد الصين هذا هو اقوى دليل على ان تركستان الشرقية كانت دائما خارج نطاق الصين ، واسم احد ابوابه التي تطل غربا هو ( يو مين غوانغ ) ( اي باب العقيق ) ، وهو الباب الذي يتجه وجهه ناحية تركستان الشرقية ، إذ تشتهر تركستان بحجر العقيق ، ويشير الاطلس الجديد الذي نشر في شنغهاي عام ١٩٢٩ م الى هذا الامر بوضوح ، فقد كان الصينيون على عهد سلالة جين ( ٢٥٦-٢٠٦ ق . م ) ، وعلى عهد سلالة خان ( ٢٠٦ ق . م - ٢٢٠

المانجو الاجنبية عن الحكم في الصين ان تحصل تركستان الشرقية هي الاخرى على استقلالها ، ولكن على الرغم ان تركستان الشرقية تم السيطرة عليها من قبل حكام امم اجنبية سيطروا ايضا على الصين الا ان الصينيين يعتبرون انفسهم هم الذين فتحوها ويدعون الحق في ذلك .

ويجب علينا تسجيل النقطة التالية وهي : ان تركستان الشرقية قبل سنين عديدة من بداية الغزوات الصينية غزتها الاقوام الايرانية عام ٥٣٩ ق.م ، وغزاها الاسكندر الاكبر عام ٣٣٠ ق.م وغزاها سكان التبت عام ٦٧٠ ق . م وعام ٧٨٩ ق . م ( مرتان ) (١٦) ، غير ان هذه الاحداث امور مضي عليها زمان طويل ، ولايستطيع الان احد ان يفكر مستندا على هذه الاحداث في ادعاء الحق على تركستان الشرقية ، ولو ان مثل هذه الغزوات القديمة يمكنها ان تخلق حقا لكان للاقوام التركية وسكان التبت والمغول ادعاء الحق على اجزاء كبيرة من الصين .

والحقيقة التاريخية التي تجدر الاشارة اليها : ان بعض السلالات التي تعود الى العصور القديمة جدا (التي حكمت في الصين) هي من الاصول التركية او الاصول المغولية او من اصول التنغوز ، وقد استطاعت مثل هذه السلالات الغير الصينية ان تحكم الصين لسنوات بلغ مجموعها ٧٤٠ سنة وقعت بين عام ٢٢٠ م وعام ١٢٨٠ م (١٨) ، وخلال هذه المدة التي بلغ قدرها ١٠٦٠ عاما لم يحكم الصينيون



الامبراطورية المغولية ، بعد الصينيين امة من احقر الامم في الامبراطورية ولا يعترف لهم باي حق من الحقوق (١٢) .

واستطاع المانجو ان يقيموا امبراطورية قوية في الصين ، وقاموا بغزو تركستان الشرقية عام ١٧٥٩ م وظلوا يسيطرون عليها حتى عام ١٨٦٢ م ، وخلال هذه الفترة قام شعبها بالثورة اثنين واربعين مرة ضد حكام المانجو (٢٣) ، حتى وفق في ثورته عام ١٨٦٢ واستطاع ان يطرد الغزاة من اراضيه ، واقام دولة مستقلة في تركستان الشرقية تحت قيادة ( يعقوب بيك بدولت ) ، واعترفت باستقلالها الدولة العثمانية وروسيا القيصرية وامبراطورية بريطانيا (١٤) .

وكانت حكومة الصين تتخوف من ان تقوم روسيا القيصرية بمحاولة الامتداد نحو اراضي تركستان الشرقية ، ولهذا تجلت الامر وحاولت عام ١٨٧٦ م غزو اراضيها بجيش صيني جرار تحت قيادة الجنرال ( زهو زونغ تانغ ) ، وبعد ان تم لها السيطرة على تركستان الشرقية غيرت اسمها فجعلته ( سينكيانغ ) والحقت بضورة رسمية الى امبراطورية المانجو في ١٨ نوفمبر ١٨٨٤ م (١٥) ، وعلى هذا يكون غزو اراضي تركستان الشرقية قد تم في عهد المانجو الذين كانوا قد استولوا على الصين قبل استيلائهم عليها فلم يكن المانجو محتلين اجانب لتركستان الشرقية فحسب ، بل كانوا محتلين اجانب لاراضي الصين ايضا ، والشئ المنطقي هو انه عندما تم إزاحة اسرة

المرّة الاولى عام ٨٦ ق . م ، وفي الثانية عام ١٠ ق . م ، وفي الثالثة عام ١٠٢ م ، وفي الرابعة عام ٤٦٠ م ، وفي الخامسة عام ٦٩٩ م وفي السادسة عام ٧٥١ م (٧) ، وهكذا تعرضت تركستان الشرقية لست محاولات غزو صينية خلال فترة تبلغ ٨٥٥ عاما ، واذا جمعنا عدد السنوات التي وقعت فيها تركستان الشرقية تحت الاحتلال الصيني لوجدناها ١٥٧ عاما ، ولم يستطع الصينيون خلال هذه الاعوام احتلال كامل اراضيها ، لان مقاومة الاهالي وتصديهم لهم كان مستمرا في انحاء كثيرة منها (٨) ، وعاشت تركستان الشرقية بلدا حرا خلال ٦٩٨ عاما هي الباقية من مجموع الفترة التي تحدثنا عنها (٩) .

وبعد ان تعرض الصينيون عام ٧٥١ م للهزيمة الساحقة نتيجة للهجوم المشترك الذي شنه عليهم الاتراك والعرب واهالي التبت ، لم تتعرض تركستان الشرقية لغزو اجنبي لمدة استمرت ١٠٠٠ عام (١٠) ، والغزو الوحيد الذي يمكن استثناؤه هو الغزو المغولي ، غير اننا لانستطيع ان نعتبره غزوا اجنبيا بالمعنى التام مثل غزو الصينيين مثلا ، لان الاتراك الاويغور الذين يحكمون تركستان الشرقية آنذاك انضموا برغبتهم الى «الامبراطورية المغولية» ، وحافظوا على استقلالهم الذاتي داخل هذه الامبراطورية ، واستطاعوا ان يلعبوا دورا هاما في تاريخ الامبراطورية الجنكيزية المغولية (١١) ، وكان هناك قانون للقوميات وضع في عهد هذه



طلبا كهذا لهو تصرف عدائي ضد التاريخ وضد الاشتراكية» (٤) .  
والان فان وانغ اينماو رئيس الحزب الشيوعي في منطقة تركستان الشرقية يردد نفس القول استنادا على نفس الحجج ، وهذا ليس جديدا ، على الصينيين ؛ فهم يدعون دائما من اجل السيطرة على تركستان الشرقية ان هذه المنطقة تتبع الصين منذ الف سنة وان الصينيين توطنوها منذ ذلك التاريخ ، والنتيجة التي يخرجون بها من هذا هي ان هذه المنطقة جزء لا يتجزأ من الصين .

وهذا الادعاء يحرف التاريخ ، واذا ما رجعنا الى مصادر محايدة لوجدنا بمنتهى الوضوح ان الموقف الظاهر لنا يختلف كل الاختلاف عن تلك الصورة التي تحاول المصادر الصينية رسمها قصدا وتعمدا .

ويقول البروفسور ولفراتم ايبرهارد العالم الغربي والمتخصص الكبير في موضوع الصين ان المصادر الصينية تكتب دائما من طرف واحد ، وعلينا في هذه الحال ان ننظر قبل الوصول الى نتيجة قاطعة في هذا الموضوع الى المصادر الاخرى ، ماذا تقول (٥) :

الحقيقية ان الصين حاولت من اجل السيطرة على طريق الحرير غزو تركستان الشرقية خلال اعوام (١٠٤ ق . م) و (٥٩ ق . م) و (٧٣ م) و (٤٤٨ م) و (٦٥٧ م) و (٧٤٤) (٦) ، غير ان شعب تركستان الشرقية التف حول سلاحه ضد هذه المحاولات وتم طردهم في

« ان القوميات التي تعيش في مناطق مغولستان والتبت وسينكيانغ لها - اذا شاءت وتبعنا لتقديراتها - ان تنفصل تماما عن الجمهورية الصينية السوفيتية وان تقيم لنفسها دولا مستقلة ، كما ان لها الحق في الانضمام الى جمهورية الصين المتحدة او ان تقيم مناطق ذات حكم ذاتي داخل حدود الجمهورية الصينية السوفيتية » (٢) .

اما في المؤتمر العام السابع سنة ١٩٤٥ م فقد قام ماوتسي تونغ في التقرير الذي قدمه للمؤتمر بشأن ما قامت الحكومة الائتلافية بتنفيذه بتوجيه النقد لسياسة حكومات كومينغ تانغ نظرا لانها تمثل تعصبا قوميا متطرفا ، واوضح في تقريره ان الشيوعيين لا يرون غضاة البتة في رغبات القوميات ، وانهم وعدوا عقب الوصول الى الحكم في الصين بحل مسألة القوميات على اساس الاعتراف بحق تقرير المصير » (٣) .

غير انهم عقب الاستيلاء على الحكم رفض ماوتسي تونغ تماما هذه الاقوال .

وطلب شعب تركستان الشرقية ان يسمح له باقامة ولو جمهورية فدرالية على الاقل ، وكان جواب ماو ازاء هذا هو :

ان سينكيانغ [ شين جانغ ] هي جزء لا يتجزأ من الصين منذ الف عام ، ولهذا فلا معنى على الاطلاق لتقسيم الصين الى جمهوريات فدرالية ، وان



الهوامش :

- ١- تم حبسه ١٨ سنة من عام ١٩٦٢ حتى ١٩٨٠ بسبب توصله الى الناس اذناك وكتابه طلب الاذن .
- ٢- اطلق هذان الاسمان على اكبر شارعين في مدينة غولجا بعد الغزو الشيوعي الصيني ، اما الشعب فلا زال يذكرهما بأسمائهما القديمة وهي : ( طوغرو كوبر ) و ( اوج دروازا ) .
- ٣- من المعروف في النظام الشيوعي ان الكتاب الذي لا يحمل دمغة الحزب لا يعد كتابا رسميا نافذ المفعول ، والحكومة ايضا في هذا النظام ان هي الادمية تحركها الخيوط .
- ٤- الاسم الذي اطلقه الحزب الشيوعي الصيني على جيشه ، ويدعون انهم بهذا الجيش سوف يحررون ليس بلادهم فحسب بل العالم اجمع .
- ٥- في مقابل مبنى الحزب اي سطح مبنى الجيش على الطرف الشمالي من شارع التحرير .
- ٦- اسم الولاية التي عاصمتها مدينة غولجا .

تركستان الشرقية هل هي ارض صينية

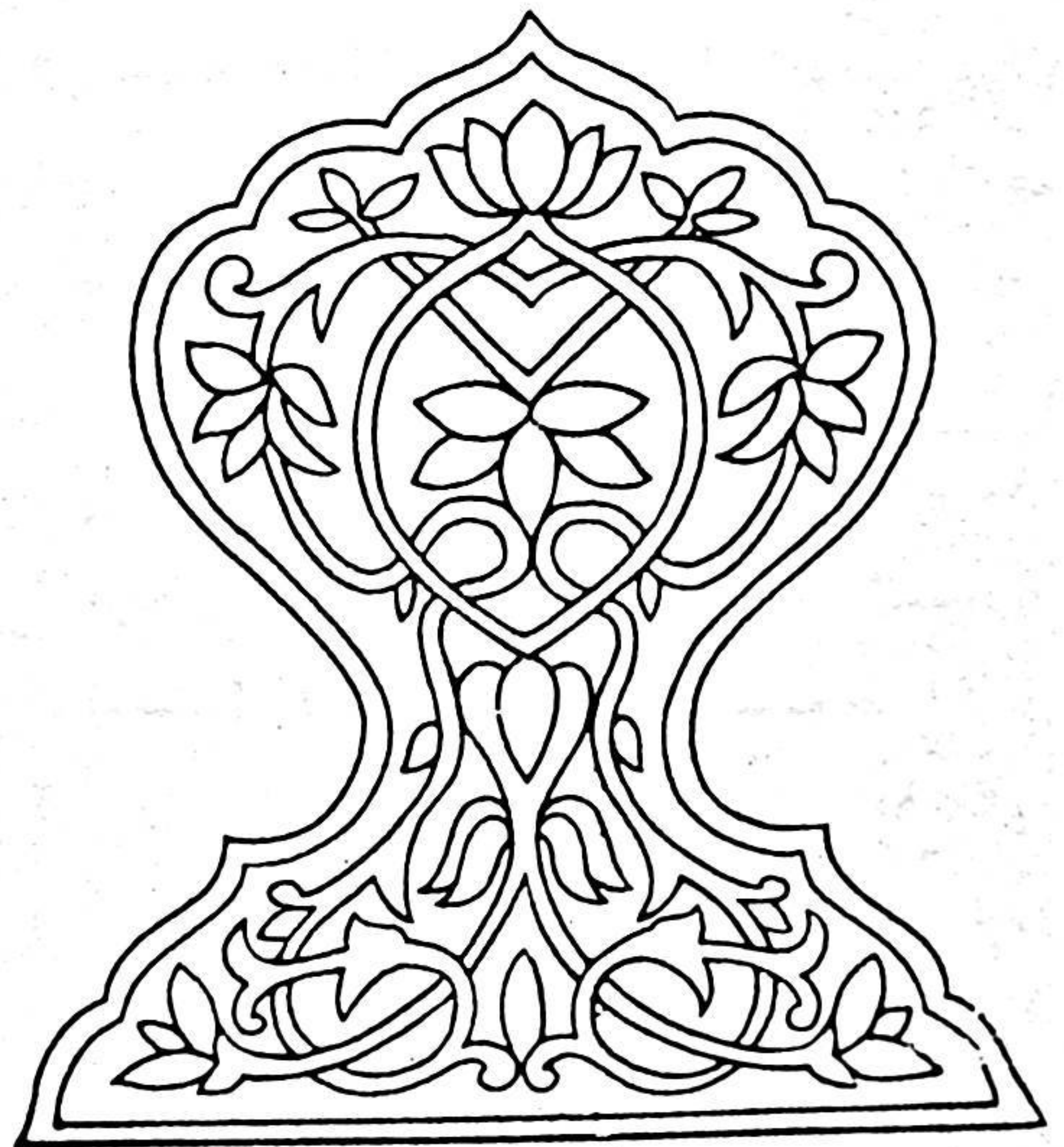
للكاتب : اركين آلب تكين

تحدث ( وانغ اينماو ) رئيس المنطقة في الحزب الشيوعي داخل تركستان الشرقية مع احد مراسلي مجله Beijing فصرح بالادعاء التالي وقال :

« لقد عرض بعض الاشخاص في الايام الاولى من التحرير اقتراحا يوصى باتباعنا للنظام القائم في روسيا السوفيتية واقامة اتحاد فدرالي في الصين ، غير ان ظروفنا تختلف كثيرا عن ظروف السوفيت ؛ فهم اتحاد فدرالي يتكون بعد ثورة اكتوبر من اتحاد اربع عشرة جمهورية مع روسيا ، اما الصين فهي دولة واحدة منذ العصور القديمة ، فهل يصح الان ان نعود الى الوراثة ونقيم اتحادا فدراليا ؟ » (١) .

والحقيقة هي ان شعب تركستان الشرقية بعد الغزو الشيوعي الذي يطلقون عليه اسم « تحرير » قد طالب بجعل تركستان الشرقية جمهورية فدرالية مع الصين على الاقل ، وكان الشعب وهو يطالب بذلك ، يستند على وعد قدمه الشيوعيون الصينيون انذاك قبل وصولهم الى الحكم :

فقد كان ينص الدستور المؤقت لجمهورية العمال والفلاحين الديمقراطية الصينية ( وهو الدستور الذي تم التصديق عليه من قبل المؤتمر العام الاول لممثلي كل العمال والفلاحين الصينيين عام ١٩٣١ م ) ينص على ما يلي :





القرغيز ، وانهم يعرفون جيدا ان هويتهم الدينية والقومية قوية جدا . وان المجاهدين الافغان خير مثال لهذا . وباسلوب اخر ان الروس يقتلونهم بسبب هويتهم القومية بالاضافة الى هويتهم الاسلامية . وان هذا شعور مشترك . وهناك عامل مهم اخر هو ان المجاهدين المسلمين الافغان اثبتوا ان المقاومة ضد روسيا شئ ممكن . ان امر احتلال افغانستان مهم ولكن مقاومة وجهاد الافغان المسلمين ضد روسيا وثباتهم في هذه المقاومة اهم من ذلك بكثير .

مع الشكر والتقدير

تركستان الملايين سيجمعون حول دين واحد ولغة واحدة .

- اتحاد اترك السوفيت هل يعني انه من الممكن تكوين لغة ادبية ولغة تخاطبية مشتركة واحدة .

- من الناحية العلمية لقد حدثت في الماضي محاولات لتشكيل لغة مشتركة .

- هل تصمدون اللغة الجاغطائية ؟

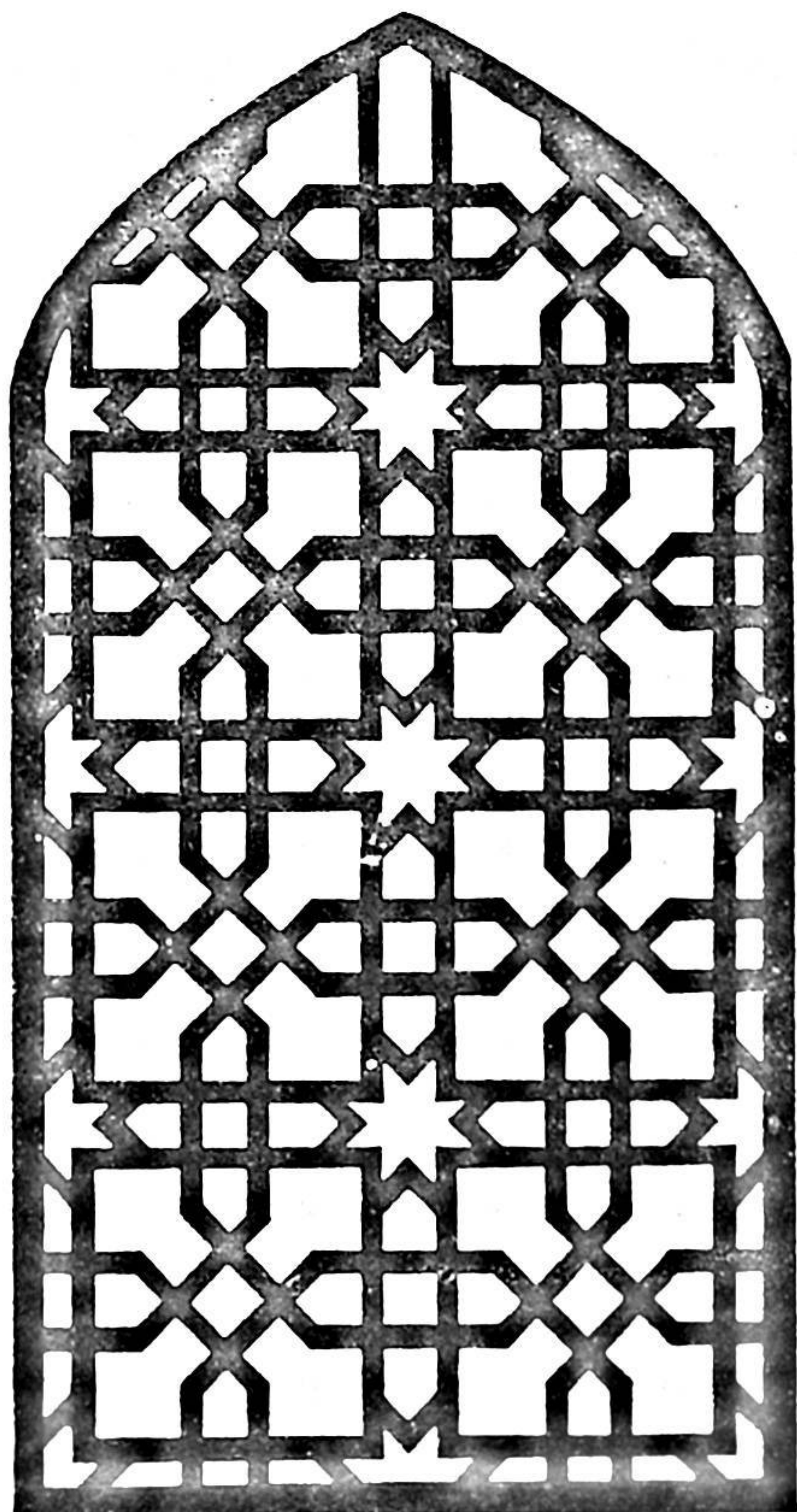
- الجاغطائية في آسيا الوسطى ، ولهجة التاتار او التاتار - قازان في القرم في اواخر القرن التاسع عشر . هذه ليست مسألة مهمة جدا . لان هؤلاء ينتسبون الى دين واحد .

ولهذا فان تشكيل لغة مشتركة امر سهل جدا . وخاصة ان هؤلاء يريدون الوحدة

- انني ارى ان حركة الاحياء هذه مستقوي بعد جيل واحد او جيلين . واستطيع ان اقول كمؤرخ ان الامبراطوريات المتعددة القوميات مثل السوفيت لايمكن لها البقاء ابدا ، اضع الى ذلك ان المبادئ السياسية والاقتصادية للسوفيت ضعيفة وغير كافية .

- هل توجد علاقة بين اترك الاتحاد السوفيتي وبين قضية افغانسان ؟ يوجد آراء كثيرة في هذا الموضوع ، ونريد ان نعرف رأيكم ؟

- نعم ، بصورة قطعية .. يقطن في افغانستان مليون ونصف مليون تركي . مثل الاوزبك الذين يعيشون في روسيا ، ومثل التركمان ومثل





و اليمن الجنوبي وكثير من البلدان الشابة استقلالها . فلماذا لا يفكر مسلمو السوفيت الذين لهم حضارة دامت ألفي سنة في استقلالهم ؟ ان الشعب في القفقاس وتركستان يعرف ان اليمن الجنوبي واوغندا قد نالتا الاستقلال ، ويعرف كذلك حالتهم ويدرك جيدا معنى ازدياد عدد السكان . ان الروس هم اخر امبراطورية تكونت من قوميات مختلفة ، وان هذه الامبراطورية تحكم فوق الاراضي العائدة الى الامبراطوريات الاسلامية السابقة آباء واجداد المسلمين الاتراك اليوم ، وان الطبقة المثقفة الان تدرك هذا بصورة جيدة .

ان الدولة العثمانية كما تعرفون دولة متعددة القوميات ، وعلى الرغم من ذلك كانت منتظمة اكثر من السوفيت وكانت تتبع المساواة بين القوميات اكثر من السوفيت ايضا . ومع هذا انهارت .

نعيش الان في عالم متحرك ، ولا يوجد اي شئ باق الى الابد . وان التطور التاريخي يحتم انهيار الامبراطورية الروسية بعد انخفاض عدد الروس الى ٥٠% من العدد الحالي ان عاجلا ام اجلا . وان مسلمي السوفيت يؤمنون بهذا ايمانا مطلقا .

- وتحت هذه الظروف ماهو مستقبل الشعوب الاسلامية القاطنة في روسيا ؟  
- كما قلت سابقا عندما يتجاوز عدد

يحكمهم الروس ! ولدى الطرفين شعور متقابل «بالفخار» والى متى سيستمر هذا ؟

- انا ايضا اريد ان اتطرق الى هذا الموضوع . كيف يفكر هؤلاء انفسهم . انهم يعرفون جيدا ان تعدادهم سوف يصل الى ٦٥ - ٧٠ مليون نسمة خلال عشرين سنة . وليس من اليسير ان يتفرق مثل هذا التجمع او تتغير اماكنه . هل تعلمون ماذا يحدث في القفقاس ؟ ان الازدياد المستمر في عدد السكان المسلمين اضطر الروس ان يتركوا المنطقة لانه توجد حملة (ضد الاجانب) . وان المثقفين التركستانيين يعرفون جيدا انهم بعد جيل واحد سيطردون الروس من منطقتهم . و بسبب تلك الزدياة اصبح المسلمون يشكلون العدد الاكبر في المدن . وان المسلمين اصبحوا يمثلون الاغلبية في عواصم الجمهوريات الاربعة : باكو في اذربيجان و عشق آباد في تركستان و طاشقند في اوزبكستان ووشجه في طاجكستان . وان كسب المسلمين لهذه المدن له معنى كبير ، إذ يعني كسب المؤسسات الادارية والمؤسسات الاكاديمية والجامعات في المنطقة . وانهم يحسبون ان هذه التطورات هي الخطوة الاولى نحو الاستقلال الذي يحلمون به .

- هل هذا تفسيركم انتم ام افكارهم هم ؟

- مما لاشك فيه ان كل الناس يحلمون بالاستقلال . فقد نالت كل من اوغندا



مهنتي . وان المثقفين في آسيا الوسطى والقفقاس مضطرين لقراءة هذه الافكار طول حياتهم . وقد اصبح الاشتمزاز الان موضوع الساعة . الماركسية - اللينينية غير مرغوبة وتخلو من الناحية القصصية . وبهذا اصبح المثقفون يميلون الى ثقافتهم التقليدية ، ويجدون في هذا التصرف . ويبذلون جهدهم لدراسة الثقافة الايرانية والتركية ، وتعرفون ان هذه الثقافات اقدم من الثقافة الروسية ، ولاشك ان في هذا فخرا وطنيا . وبظهور التراث الوطني يظهر الاسلام الى الوجود من جديد .

هذا هو احد الاسباب في ظهور حركة الاحياء الاسلامية ، يعني الاشتمزاز من المبادئ الرسمية المسلطة قسرا . اما السبب الثاني فهو وجود التراث الوطني والاسلامي بشكل جميل وذات معنى كبير بين الشعب وطبقة المثقفين . ومما يلفت الانتباه ان الروس بالنسبة لشخص من آسيا الوسطى او من القفقاس «اجانب» . وان هؤلاء الاجانب هم الذين وضعوا هذه الاحكام القسرية في حين ان الثقافة الوطنية شئ اخر جذاب .

اما السبب الثالث ، فهو انهم يعرفون على الاحداث الجارية في مناطق الحدود . فمثلا يعرفون الثورة الايرانية وكذلك مقاومة وجهاد الافغان ضد الجيش السوفيتي ، وقد ذكرت هاتين الحادثتين في آن واحد حتى يعلموا ان النفوذ السوفيتي المسلط قسرا زائل لن يدوم . وتبين

انه من الممكن مقاومة القوة السوفيتية . ومن جهة اخرى فقد استطاع آية الله في ايران تفريق الشيوعيين واغلاق حزبهم . وهذا دليل على ان القوة الاسلامية اقوى من القوة الشيوعية ، اذا ما قورنت احدهما بالآخرى .

والسبب الاخير هو الانشطة المكثفة للحركة الصوفية السريية المنتشرة بين الناس ، وان هذه الحركات الصوفية تعمل سرا ولها فرق مختلفة ، وخاصة الطريقة النقشبندية والطريقة القادرية . وان هؤلاء يحافظون على تكاياهم ودورهم الخاصة بالعبادة سرا وان الطريقة القادرية منتشرة في القفقاس والطريقة النقشبندية منتشرة في المناطق الاسلامية الاخرى ، وتحت هذه الظروف كشفت الطبقة المثقفة عن ماضيها القومي وعن الاسلام . وان هذا الماضي عظيم جدا . وان الامبراطوريات التي تأسست في بخارا وسمرقند ، لم تكن اقل شأننا من الحكم الروسي في الوقت الحاضر ، وان هؤلاء لم يكونوا يحسون بانهم مستعمرات روسية في القرون الرابع عشر والخامس عشر والسادس عشر . وعلى العكس ان اباء واجداد الاتراك والمسلمين وهم رؤساء وقادة الجيش الذهبي قد حكموا روسيا وهؤلاء الان يحسون انهم استعمروا روسيا من قبل .

- ان الصراع الناتج عن هذا الشعور المتضارب الناتج عن ظهور التراث التاريخي من جديد مهم جدا . فبالامس ، كان المسلمون الاتراك يحكمون ، واليوم



وتوجد حركة احياء اسلامية مكثفة وخاصة في السنوات العشر الاخيرة . وقد زاد الاهتمام بالاعیاد الدينية يوما بعد يوم ، واصبح عيد الاضحى عيداً وطنياً في آسيا الوسطى ، فالاعیاد الدينية لها معانٍ وطنية بالاضافة الى معانيها الدينية .

- كيف تفسر حركة الاحياء الاسلامية هذه ؟

- انا ايضا اردت ان اسأل نفس السؤال نعم على الرغم من كافة دعايات الاتحاد واعمال الاستيعاب كيف يمكن تفسير هذه الحركة الاسلامية ؟

- الان يا استاذ بنكينس الموضوع حساس وملفت للنظر . لقد حدثت الثورة البلشفية عام ١٩١٧ وبعد ذلك بوقت قصير ظهرت السلطة البلشفية في المناطق التركية الاسلامية وخلال هذه المدة التي تبلغ سبعين عاماً اصبح الدين والتربية الدينية تحت ضغط شديد حتى منعت كل النشاطات الدينية فضلاً عن وجود دعاية قوية للاتحاد . فعلى الرغم من هذا كيف تفسرون حركة الاحياء الدينية ؟ ونظن ان لهذه الحركة اسباب مهمة .

- من الممكن تفسير الحركة الاسلامية في الاتحاد السوفيتي من خلال النقاط التالية :

يبدو اولاً ان هناك نفورا وياساً من الماركسية - اللينينية بين المثقفين . واعتقد انكم لو اجبرتم طول حياتكم على قراءة الافكار الماركسية - اللينينية فسوف يكون ذلك شيئاً غير مستحب وبدون معنى اليس كذلك ؟ انا مضطر لدراسة هذه الافكار لانها تخص

كلها اسماء اسلامية ، مثل محمد و حسن و حسين و شرف الدين و شمس الدين ... وغيرها ، ولا يمكن ان تجد اسم جنكيز واتيلا .

- تعرفون ان التعليم منتشر بين الاتراك المسلمين في الاتحاد السوفيتي ، فما هو تأثير ذلك ؟

- لقد جهدت الحكومة السوفيتية في خلق طبقة بيروقراطية مخلصه للحكم السوفيتي . ولكن ما مدى نجاح الحكومة في هذه السياسة ؟ الجواب صعب . إذ يوجد بعض البيروقراطيين وصلوا الى المستويات العليا في الحزب الشيوعي السوفيتي ، وهؤلاء الناس ما زالوا يعرفون انفسهم بانهم مسلمين ، وسأشرح لكم شيئاً اخر . لقد تعاملت مع دبلوماسيين من الدرجة الممتازة في الممثلة السوفيتية في واشنطن . وكان من بينهم القفقاسيون ، وكان واحد منهم عضواً من المستوى العالي في الحزب الشيوعي . وعندما تحدثنا قال انه شيوعي واذاف قائلاً : « اني مسلم » ماذا يعني هذا ؟ فقد يكونوا ملحدين ، ولا يؤدون العبادات ، ولكن يستطيع كل شخص ان يشاهد العادات الاسلامية عندهم . فمثلاً الاطفال يختنون هناك وعلى الرغم من قيام الحكومة السوفيتية بمنع هذه العادة الا انها مستمرة . واستناداً الى المصادر السوفيتية فان ٩٠ ٪ من معاملات الزواج تجري طبقاً للشريعة الاسلامية ، حيث يحضر الملا ( رجل الدين ) ويعقد القران ، وتطبق الشريعة الاسلامية مائة بالمائة في مراسم تشييع الموتى .



ايران . ولا اتوقع ان تكون لهذه الصناعات تأثير على نفسية وشخصية المسلمين .

وقد فشلت جميع المحاولات الرامية الى جلب الايدي العاملة من تركستان والقفقاس الى سيبيريا وروسيا ، ونعلم من المصادر السوفيتية ان عدد العمال الذين قدموا من اسيا الوسطى الى سيبيريا عشرة الاف فقط ، علما ان مجموع عدد السكان في اسيا الوسطى خمسون مليون نسمة .

- هل الشعور القومي ام الشعور الطبقي هو الاقوى بين الشعوب التركية المسلمة ؟ وخاصة بين العمال ؟

- ان الشعور الذاتي عند المجتمع سواء في المدينة ام في خارج المدن هو دائما الشعور الديني ، وان هؤلاء يعرفون انفسهم بانهم مسلمون ، فلو سألت شخصا اوزبكيا في المدينة او في القرية : من انت ؟ فالجواب : « انا مسلم » . وان الشعور الاسلامي عند المسلمين الذين يعيشون تحت الحكم السوفيتي اقوى من الشعور الاسلامي عند الشعوب الاسلامية الاخرى في العالم ، وسبب هذا واضح ، لانهم يعيشون تحت الضغط الروسي منذ اربعمائة عام . وان القفقاسيين ايضا تحت الضغط الروسي منذ مائتي سنة . وان التركستانيين ايضا وقعوا تحت هذا الضغط منذ اكثر من مائة عام وان اسس الشعور الوحيد لمقاومة هؤلاء المسلمين ضد الضغط الروسي هو الاسلام .

- هل الشعور الديني الاسلامي هو

الذي يقف امام عملية الاستيعاب ؟ - نعم هذا صحيح . ولو سألتهم : « لماذا ترتبطون بالاسلام هكذا . يقولون « لان الاسلام هو الشئ الوحيد الذي ندافع به ضد الاستيعاب » . وفي نفس الوقت الارتباط الوحيد بين مختلف الشعوب والقوميات هو الاسلام ، وفي حالة العكس فان زوالهم امر حتمي لامحالة .

ان نسبة ٧٥% من مسلمي السوفيت البالغ عددهم خمسين مليونا هم الاتراك ولكنهم يتكلمون بلهجات تركية مختلفة تماما . وان التركي الاذربيجاني لا يستطيع التفاهم مع التركي القرغزي او مع القزاق او التاجيك ، وفي هذه الحالة ما هو عنصر الوحدة بين هؤلاء الشعوب ؟ انه الاسلام بالطبع . وان هذا الشعور الاسلامي قوي جدا . اريد ان اوضح لكم شئ . لقد تقابلت مع استاذ شيوعي شاب من اوزبكستان - ماهو اسمه ؟

- لا استطيع ان اقول لاني لا اتذكر ، ولكني سألته عن اسماء اطفاله ، فقال لي ان اسم طفله الاول هو تيمور . واسم الثاني هو اولونج بك ، وان هذه الاسماء هي اسماء وطنية وقومية . قد تظنون ان هذا الرجل شيوعي ولكنه يسمى اولاده باسماء اسلامية وتركية . واذا سألتهم لماذا لاتسمون اولادكم باسم جنكيز ؟ قالوا لكم « لان جنكيز غير مسلم » وانا عندما تصفحت دليل التليفون في انقرة وجدت اسم جنكيز واتيلا كثيرا ، مع العلم انكم لاتجدون في اسيا الوسطى شخص واحد اسمه جنكيز او اتيلا ، وان الاسماء هناك



ولفترة مؤقتة . ومن الناحية العملية لا توجد منطقة سكنية تركمانية دائمة خارج اسيا الوسطى . وهذا يعني : انهم يستعملون لغتهم المحلية بشكل دائم . وان هذه اللغات المحلية في نفس الوقت لغات اديبية . وان المصادر السوفيتية تؤكد ان ٩٨-٩٩ % من السكان المسلمين يتكلمون بلغتهم المحلية الاصلية . ففي هذه الحالة وعند النظر الى المسألة من الجانب اللغوي ، لانجد عملية سيطرة من اللغة الروسية على اللغات المحلية .

ثانيا : لا يحدث زواج بين المسلمين وغير المسلمين ، ويكون من النادر جدا ان يقبل شاب مسلم بالزواج من فتاة روسية . ولكن زواج الفتاة المسلمة من شاب غير مسلم امر مستحيل .

- ما هو تأثير التصنيع على ظروف حياة هذه الشعوب ومشاعرهم ؟

- اولا يجب الا يبالغ في مقدار التصنيع الموجود في اسيا الوسطى والقفقاس . ويجب ان نتذكر بان اسيا الوسطى هي المنطقة التي تقع على الحدود الصينية ، وان الروس ليسوا من الحمق حتى يقوموا مصانعهم الثقيلة على الحدود الصينية .

ولهذا السبب فان الصناعات الموجودة في اسيا الوسطى تسير بشكل بطئ ، وانها تسير بشكل بطئ من سير الصناعات في تركيا ومن

تقل اعدادها يوما بعد يوم لقلة وقائق زيادة النسل التي تصل الى اقل نسبة في العالم . وبكلمة اخرى نستطيع القول انه في الوقت الذي تتكون فيه الاسرة الروسية من طفل واحد او طفلين ، يصل فيه عدد اطفال الاسرة الاوزبكية من ٨ - ١٢ طفلا . مما سيجعل في نهاية هذا القرن ربع عدد سكان الاتحاد السوفيتي مسلمين ويكون خمس هذا العدد من الاتراك .

- ان عدد السكان الاتراك يزيد يوما بعد يوم وبسرعة ، ويتبين ان التصنيع والتربية ايضا منتشرة بينهم . وفي هذه الظروف ما هو حظ روسيا استيعاب الاتراك ؟ فهل يستطيعون استيعابهم ؟

- كلا ، لا توجد عملية استيعاب .

- ماذ تفكرون في مستقبل هذه الشعوب ؟ هل يستطيع الروس استيعاب هذه الشعوب في المستقبل ؟ - لا توجد عملية استيعاب . لاننا لو امعنا النظر الى الخمسين سنة الماضية لما راينا اي دليل يؤكد ان الروس قاموا بعملية استيعاب منتظمة . بل توجد دلائل تثبت عكس هذا والدلائل هي :

اولا : ان السكان المسلمين القاطنين في اسيا الوسطى والقفقاس يرفضون رفضا شديدا الهجرة الى المناطق الروسية غير المسلمة . ولاسباب مختلفة يشعرون براحة اكثر في وطنهم الام . فعلى سبيل المثال ان ٩٨ - ٩٩ % من اتراك تركستان يعيشون في اسيا الوسطى . وان نسبة ١ - ٢ % فقط منهم يعيشون في مناطق اخرى



- ما هي أهمية وموقع السكان الاتراك المسلمين في الاتحاد السوفيتي ؟  
 - ان عدد السكان المسلمين القاطنين في الاتحاد السوفيتي يبلغ اليوم خمسين مليون نسمة وان هذا العدد يجعل من الاتحاد السوفيتي خامس دولة من ناحية كثرة عدد المسلمين بعد اندونيسيا وباكستان والهند وبنغلاديش . ان عدد المسلمين في آسيا الوسطى والقفقاس يزيد عن عدد المسلمين في تركيا وحتى عن عدد المسلمين في مصر ... وان ٧٥-٨٠ % من المسلمين في الاتحاد السوفيتي هم من الاتراك . ويمثلون الجماعات الاتية : اترك الشمال و التتر و الباشقرط و اترك تركستان و القزاق و القرغيز و الاويغور و الاوزبك و التركمان و اترك القفقاس و اترك اذربيجان و القلموق و النوغاي و القره جاي و اترك البلقان ... وبقية عدد المسلمين الذين يشكلون ٢٠ - ٢٥ % هم من الايرانيين والتاجيك الذين يعيشون في آسيا الوسطى والشعوب القفقاسية المختلفة .

ان الذي يلفت النظر هو ان هذه المجموعة التي تشكل خمسين مليوناً في تزايد مستمر ، وانها تملك اكبر نسبة في العالم من وقائع زيادة النسل . ومن المتوقع جدا ان يصل عدد المسلمين القاطنين في الاتحاد السوفيتي في نهاية هذا القرن الى ٧٠ - ٨٥ مليون . ويجب ان نذكر هذه النقطة المهمة وهي انه في الوقت الذي يزيد فيه عدد المسلمين ، نرى ان الروس وبقية الشعوب السلافية

لقاء جريدة الترجمان هذا الاسبوع مع الاستاذ بنينكسن ، الخبير في موضوع الاتراك المسلمين القاطنين في روسيا . وقد اجرى اللقاء السيد

طه آق يول .

ان الاستاذ الكسندر بنينكسن خبير عالمي من الدرجة الاولى في موضوع الشعوب التركية المسلمة التي تقطن الاتحاد السوفيتي . واني سعيد جدا لمقابلته اثناء زيارته لتركيا لالقاء بعض المحاضرات . وقد تم هذا اللقاء في دار ضيافة جامعة الشرق الاوسط .

- الاستاذ المحترم بنينكسن ، هل تفضلون بايضاح شخصيتكم الاكاديمية ؟  
 - تخرجت من جامعة باريس عام ١٩٣٦ . وعينت مديرا لمركز الابحاث الفرنسية في جامعة السوربون بعد الحرب العالمية الثانية . واعمل منذ ثلاثين عاما حول التاريخ والوضع الاقتصادي والاجتماعي والثقافي للمسلمين القاطنين في الاتحاد السوفيتي . ومنذ خمسة عشر عاما اقوم بالتدريس في الجامعات الامريكية كاستاذ زائر .

- كم كتاب ومقالة كتبتم عن الاتراك في الاتحاد السوفيتي ؟  
 - لا اتذكر بالضبط ، ولكني كتبت حوالي عشرة كتب ومقالات عديدة . وقد ترجمت بعض هذه الكتب الى لغات مختلفة ومنها التركية .



فوق الاسوار الحديدية عدة اشخاص ومعهم صاحب اليد التي امسكت بالورقة تلوح بها ، وعلى الفور يبدأ جنود جيش التحرير (٤) الواقفون فوق الاسطح من خلف الناس وامامهم (٥) في اطلاق الرصاص كالمطر من بنادقهم الالية ، وراح الناس يتماوجون هنا وهناك والدهشة تسيطر عليهم ، وهم لا يملكون فكاً من الرصاص الذي يطر عليهم ، والبنادق الالية مستمرة في اطلاق نيرانها حتى خمدت الاشعة الاخيرة من الشمس عند الغروب ، وبينما كانت سماء إيلي (٦) يواريهها الظلام كان جيش التحرير قد حرر تماما شارع التحرير (!) .

لقد حكى هذه الحادثة حفنة من الرجال امكنهم لحسن حظهم الهروب والنجاة بارواحهم من طلقات الرصاص ، ويمكننا ان نسمع كثيرا حول الضحايا في منطقة ايلي عبارات : « مات ابني او مات اخي برصاص هذا الشهر الدامي » ، اما العدد الحقيقي للقتلى في هذا الحادث والمكان الذي اخفيت فيه جثث الضحايا فهو امر لا يعرف حقيقته الا الجناة انفسهم . ان حكومة ( دنغ شاو بنغ ) الحالية تتهم عصابة الاربعة في كثير من الامور وتحاول الظهور بمظهر صاحب الحق ، ومع ذلك فلم يذكرها هذه الحادثة ابداً ، وكأنما لم تحدث في الاصل ، والسبب هو ان قرار اللجنة المركزية للحزب الشيوعي الصيني يرقد من الآلاف من جثث الابرياء في اعماق هذه الحادثة .

للاهالي وقربان على مبنى الحكومة الذي يطل بابه على الجنوب ( اي على شارع ستالين ) ، وراح قربان علي نزولا على رغبة الاهالي يكتب بيد مرتعشة كتابا لطلب الاذن ثم ناوله للملتفين حوله ، والتقطوا منه الورقة وراحوا يطوفون بها لوضع الاختام عليها (٣) واتجهوا ناحية الشمال حتى اقتربوا من باب مبنى الحزب ، غير ان الباب الحديدي كانت قد ضربت عليه السلاسل قبل ذلك بزمان .

وبدأت اعداد الناس في الزيادة حتى ضاق بهم شارع التحرير ، وصارت تتلاطم امواجهم كالنهر الذي ضاق به مجراه ، واعتلى احدهم كتف اخر وقد تناول الورقة وراح يلوح بها في السماء ، بينما كانت الاصوات تهتف نحو المبنى العالي الذي يقف ببرود في الطرف الاخر من الباب والسيور الحديدي وتردد قائلة : « صدقوا على الاذن ! فنحن ماضون ولتكن المدينة لكم ! » .

وخرج الى شرفة المبنى عميل وطني آخر ، وألقى خطبة قصيرة مليئة بالوعد والوعيد ، غير انها لم ترهب احداً ، ولا احد صدقها ، وكان الناس يهتفون دون توقف مطالبين بنفس الشئ : « اننا ماضون ، ماضون ! ولتكن اموالنا ملكا لكم ، وحسبنا ارواحنا ! »

وكان الناس قد تعبوا وانهدت قواهم منذ الصباح حتى تلك اللحظة ، والشمس تدنو مسرعة نحو الارض بعد الظهيرة ، والقدر المحتوم . ويقفز من



مايو الدامي

للكاتب

اكليل قربان

في ربيع عام ١٩٦٢ صار اهالي تركستان الشرقية غير قادرين على تحمل مظالم الصين فشرعوا يهربون جماعات جماعات نحو تركستان الغربية الواقعة تحت الاحتلال الروسي ، وصدق فيهم المثل القائل : « من يفرق في الماء يتشبه حتى بالافعى » ، وذاع بين الناس في تلك الايام مقولة « ان الخبز في المدن الكبيرة مثل طاشقند والما - آتا يعطى بالمجان » ، وراحوا يتدافعون مثل قطيع جائع ، وتحول هذا الهروب في شهر مايو الى هجرة جماعية ، وكان إخلاء تركستان الشرقية من سكانها امراً اسعد النظام الصيني الشيوعي المستبد ، ولم يمض وقت طويل حتى بدأت الحكومة الصينية تشعر بالقلق من تزايد عدد رجال الدعوة في الخارج وخشيت ان يتطور الوضع لصالح الروس فقامت في ١٩٦٢/٥/٢٩ باغلاق الحدود بقوة عسكرية ضخمة .

وفي صباح التاسع والعشرين من مايو كان موقف سيارات اوتوبيس غولجا مزدحماً كيوم الحشر وكانت تتزايد باستمرار اعداد القادمين لشراء تذاكر السفر وركوب الاوتوبيس ، هذا في الوقت الذي توقف فيه بيع التذاكر وتحرك الاوتوبيسات ، ولاهد ان الحكومة كلفت ( قربان علي ) لتفريق هذا الجمع الغفير ؛ إذ ظهر فجأة بين الناس وراح يصيح : « سوف

نزيد لكم من مقدار الدقيق والقماش المصروف بالبطاقات ، هيا تفرقوا ! » ، وبصرف النظر عن اصغائهم له الا انهم قالوا له : « لماذا انت ضخم الجثة ؟ ولماذا نحن هزلاء ؟ خائن ، صيني وطني » . وتعجب ذلك المسكين المسحوق بين رغبات اهليه وامته وبين امر الصينيين ، وكان الشبان المفعمون بالحقد يقتربون منه ويفرسون اصابعهم في بطنه المنتفخة ، ويصرخون في وجهه : « هيا تكلم » . وفي النهاية راح قربان علي يتضرع اليهم بقوله : « اعزائي ، ماذا يخرج من يدي ؟ » والحقيقة ان الامر كان خطيراً ؛ فلم يكن من الممكن النجاة منه بمجرد الوعد او الوعيد ، وبدأ الموظفون الذين ارسلتهم الحكومة سرا يقتربون من قربان علي ويحاولون حمايته وانقاذه دون صوت ، ولكن هيهات ! فقد كان من اليسير ان تختنق تلك الحفنة من رجال الحكومة وهم يلتفون حول قربان علي وسط بحر متلاطم من البشر ، حتى صار امر انقاذه سالماً من بين هذا الزحام معضلة ، وكان الناس يطلبون منه اصدار الامر ببيع التذاكر وتحرك الاوتوبيسات ، بينما كان الرجل يحاول الهرب ويقول : « لاجل اصدار مثل هذا الامر لا بد لي من الذهاب الى مبنى الحكومة » ، وفي النهاية ذهب الجميع الى مبنى الحكومة .

وكان كل شيء قد تم اعداده في مبنى الحكومة ومبنى الحزب الملاصقين من الخلف لاحدهما الاخر بين شارع ستالين وشارع التحرير (٢) ، واخـلـوا



## الدوريات:

- ١- الاحصائيه العامه للشعب الصينى فى عام ١٩٨٢م الشؤون الشيوعيه جلد ٢ العدد ٣- يوليو ١٩٨٣م
- ٢- النفى من شنفهاى - بقلم: لاين وايت - مجلة الصين الدوريه - العدد ٧٩ لعام ٧٩م
- ٣- منطقة اورومتشى العسكريه - السياسيه الامنيه والدفاعيه على حدود الصين الغربيه - بقلم: د ونالد مكميلان - مجلة اسيا سرفى جلد ٢٢ العدد ٨- اغسطس ١٩٨٢م
- ٤- المسلمون الصينيون يمارسون شعائرهم تحت المراقبه الدقيقه للنظام جريده ميدل ايست تايمز - الاسبوعيه جلد ١ العدد ٣٦ تاريخ ٧/١٢/١٩٨٣م

الصينيه والسوفيتيه ولم نستطع  
التأكد من صحتها - صوت تركستان  
الشرقيه).

نسترعى انتباه قرائنا الاعزاء الى  
التزام جانب الاحتياط دائما إزاء  
الارقام التي تنشرها عن المصادر

## « صوت تركستان الشرقية »

السعوديه ، وفي مصر وليبيا والمغرب  
وتونس والجزائر ، وفي السودان  
وغيرها من دول افريقيا ... وفي دول  
الخليج ، وفي الهند ... والى جميع  
قرائنا في شتى دول العالم الاسلامي ..  
نهنتكم بحلول عيد الاضحى المبارك  
ونشكركم جزيل الشكر على دعمكم  
وتأييدكم لنا .

ونتمنى من المولى عز وجل ان يكون  
هذا العيد المبارك فاتحة لشوق جديد  
وفرحة جديدة على اخوتنا المسلمين  
في كل مكان وعلى اخوتنا الاتراك !!! .

الى قرائنا الاعزاء في تركيا  
وتركستان الشرقية والغربية ، وفي  
ايديل - اورال ، وفي قازان ، وفي  
قفقاسيا الشماليه وفي آذربيجان ، وفي  
القرم وفي كركوك ، وفي قبرص وتراقيا  
الغربية ، وفي بلغاريا ويوغسلافيا ،  
وفي المانيا الغربية وبلجيكا ، وفي  
فرنسا وهولندا ، وفي انجلترا  
وامريكا ، وفي اليابان ، وفي النمسا ،  
وفي باكستان ، وفي المملكة العربيه



المسلمون من سكان تركستان الشرقية اية حقوق أو سلطة سياسيه .  
 أن اعادة توطين الهان في تركستان الشرقية انما هي مؤامرة ضد المسلمين ولهذا فقد تنجح  
 الحكومة الصينيه في تخفيض عدد المسلمين الا تراك ما قد يؤدي الى حدوث اضطرابات في  
 الاقليم فكلا الجانبان يختلفان عن بعضهما في الدين والعرق واللغه والثقافه والنظرة -  
 الاجتماعيه وقد وقعت صدامات بين الجانبين - وستزداد الحالة سوءا اذا لم تتوقف عمليه  
 التهجير الصينى واعادة التوطين لهم . . وستكون هناك مشاكل طائفية نتيجة عدم استقرار  
 الاقليم الامرا الذي سيهدد أمنها . والفائده من ذلك سوف تذهب الى القوى المعاديه .  
 لقد تم التفاوضي نوعا ما عن سياسة ممارسة الدين من قبل القيادة الصينيه الحاليه نظرا  
 للحقيقة القائله وهي أن الدين في تركستان الشرقية ذو بنية قويه ولا يمكن تطويقته على الرغم  
 من كل انواع الاضطهاد التي مارستها الحكومه .  
 نظرا لكون الحكومه الحاليه متعاطفه نوعا ما تجاه الدين فان السلوك الغالب على الحكومه  
 الصينيه هو التقيد وذلك لكونهم شيوعيين قبل كل شئ . ولهذا السبب كانت هناك حاجة  
 لمتابعة التطورات المباشرة والغير مباشره . على النشاطات الدينيه للمسلمين في تركستان  
 الشرقيه .

( المراجع )

=====

الكتب:

- ١- التاريخ الجغرافي " لحوض تاريم " للمؤلف: هو . ل . تشارلس نشر في نانكين ١٩٢٩ م
- ٢- الانهيار المرتقب للامبراطوريه الصينيه - للمؤلف: فيكتور لويسى - نيويورك ١٩٧٩ م .
- ٣- تركستان الشرقيه تحت الحكم الصينى - للمؤلف: ايركين البتكن .
- ٤- حركات التحرير التي قام بها يعقوب بك : الاقليات الاسلاميه في الصين - للمؤلف: هاي بدر  
 الدين دي لينغ . كلومبيا ١٩٥٩ م .
- ٥- السياسه التوسعيه السوفياتيه في تركستان الشرقيه - للمؤلف: روستم صدرى - اوالا بدا  
 . ١٩٨٠ .
- ٦- الحكم الشيوعى الصينى وسياسته في سنكيانغ ١٩٤٩ - ١٩٧٧ م للمؤلف: دونالد ماكيلان .



- ز- اطلاق سراح المسجونين السياسيين من المسلمين .  
 ح- منح سكان تركستان الشرقية استقلالاً ذاتياً حقيقياً نظراً لاستقلالية المنطقة .  
مصالح الدول العظمى :

أن ظهور الصين كدولة قوية في آسيا جعل الولايات المتحدة وروسيا تتلهفان على كسب صداقتها وذلك لتقوية نفوذهما السياسي . وكلا الدولتان تطمعان في الاستفادة من المسلمين الا تراك كمنصر فعال ضد الصين .

لتحقيق ذلك الفرض اخذت الحكومة الامريكية في السابق عبر ( اذاعة الحرية ) في المانيا الغربية في اذاعة برنامج باللغة <sup>التركية</sup> الموجهة للمسلمين . وكان هدف الاذاعة هو التأثير على المسلمين هناك وقد نجحوا في استمالتهم . الا ان الاذاعة اوقفت قبل اسبوعين من زيارة اول مسوؤل صيني للولايات المتحدة هو ( دينغ زياوبنغ ) زعيم الصين في فبراير ١٩٧٩م ومنذ ذلك الوقت لم تستأنف اذاعة البرنامج المذكور ويرجع السبب في ذلك الى الاتصالات المستمرة بين امريكا والصين لاقامة استراتيجية لمواجهة الاتحاد السوفياتي .

أن طمع الروس في تركستان الشرقية بدأ منذ عهد قيصر روسيا ( بيتر العظيم ) الذي اعتبر حكم هذه المنطقة شياً أساسياً لحكم القارة الآسيوية . وقد اشارت وسائل الاعلام الغربية عن رغبة الاتحاد السوفياتي في الاستفادة من تركستان الشرقية وذلك عند ما قامت بتدريس ما يقارب من ٦٠.٠٠٠ مسلم تركي مهاجر من هاجروا الى جمهوريات آسيا الوسطى من تركستان الشرقية . عند ما قامت الثورة الثقافية الصينية . فالسوفيات وما كانوا يخذعون المسلمين الا تراك في الماضي . وها هم الآن يفعلون الشيء نفسه فلا أمل في مساعدة من السوفيات لاقامة دولة مستقلة في تركستان الشرقية .

### التعليق :

أن الاعلان الرسمي بمنح الاستقلال الذاتي لتركستان الشرقية ما كان الا وهماً - فالمنطقه زالت تحت سيطرة الحكومة المركزيه الصينيه عن طريق الحزب الشيوعى الذى يسيطر عليه (الهان) كما ان جميع المراكز المهمة فى الحكومة الاقليميه هي فى ايدى "الهان" الذين ارسلوا من داخل الصين ولا يوجد بينهم أى شخص من مواطنى تركستان الشرقية كما لم يمنح



والسلطات الاخرى تشجع هذا النوع من الزواج ، وكان للمسلمين عاداتهم وتقاليدهم القبلية والاجتماعية - الا أنهم اجبروا على التخلي عن ذلك عندما اجبروا على السكن جنباً الى جنب مع غير المسلمين "الهان" وقد أعلن مؤخراً أن الحكومة قد وافقت على إعادة استعمال الحروف العربية بصورة رسمية للكتابة - الا أن ذلك لم يتم تطبيقه عملياً وبصورة عامة حتى الآن . ومن المؤكد ان المسلمين هناك سيرحبون بذلك لكونه سيساعدهم على الارتباط بتراثهم الاسلامي .

لكي تتمكن الحكومة الشيوعية من حرمان المسلمين من حقوقهم السياسية فقد صنفتهم على أنهم من الدرجة الثالثة . كما كانوا ينادونهم باسماء مستهجنة ( اهل العمائم ) كما صورهم الكتاب الصينيون في كتبهم على أنهم ( برابره ) كما اتهموهم بكل الاعمال الفيرانية ، ويعاني المسلمون هذه الايام من التمييز العنصري من قبل ( الهان ) الذين يلاقون معاملة متميزة . ويعامل المسؤلون الصينيون من "الهان" المسلمين كالعبيد ويأمرونهم باظهار الاحترام المفرط كما لو أنهم خدم لهم . ان هذا التمييز العنصري قد يسبب نتيجة معاكسة تماماً على الروح المعنوية لدى المسلمين الذين يشهد لهم تاريخهم المجيد بالبساله ، وان استخدام الحكومة لهذه الطرق انما هي عملية غسيل للمخ حتى يقبل المسلمون بسيطرة "الهان" عليهم .

مطالب المسلمين الا تراك في الصين :

ان المسلمين الا تراك كانوا اقلية سائدة في بلدهم وظلوا كذلك حتى الآن . فقد كانت تركستان الشرقية وطنهم لعدة قرون ماضية كما انها كانت ولاية مستقلة في ثلاثه مناسبات في الماضي وبناءً على هذه الحقائق التاريخيه فأن المسلمين يطالبون بالاستقلال التام ، و التي ان يتحقق ذلك فانهم يستعجلون تنفيذ الآتي : -

- أ- ايقاف إعادة توطين "الهان" في تركستان الشرقية وتخفيض عدد هم السكاني .
- ب- مساواة المسلمين الا تراك في القوة السياسي وانها سيطرة "الهان" السياسي .
- ج- اعطائهم دوراً اكبر في العمل السياسي ووضع حد لتفوق وسيطرة الهان عليهم .
- د- تسمية المنطقة بتركستان الشرقية أو أويغورستان .
- هـ - مكافأة المسلمين الا تراك على اعمالهم .

و- عدم المباركة رسمياً للزيجات المختلطة ما بين المسلمين الا تراك والهان الفير

مسلمين .



قطة التسهيلات التعليمية :

تعتبر تركستان الشرقية أكبر مقاطعة حيث تضم اقليمين معروفين هما الشمالي والجنوبي — ونظرا للظروف الطبوغرافية فإن المنطقة تحتاج الى جامعتين ، واحده في كل اقليم . الا أن الحكومة الصينية انشأت واحدة فقط في العاصمة الاقليمية ( ارومجي ) والتي تعتبر بعيدة نوعا ما عن المناطق الجنوبية والغربية في المقاطعة . ادى بعد المسافه وقد — المواصلات عجزالدى الطلاب المسلمين لعدم تمكنهم من الحصول على الدراسة الجامعية . علاوة على ذلك فان الجامعة الموجوده حاليا في " ارومجي " يسيطر عليها اساتذة من الصينيين الغير مسلمين ( الهان ) الذين شجعوا الطلبة الصينيين الغير مسلمين ( الهان ) على اشغال اكثر مقاعد الدراسة .

بلغ عدد المدارس المتوسطة والثانويه في تركستان الشرقية كالاتي :

٨٠٠ مدرسة ثانويه

١٤٠٠٠ = متوسطة

وقد بلغت المدارس المتوسطة الى تعداد الشعب في مناطق اخرى من الصين : ٦٠٠ - بينما بلغت النسبة في تركستان الشرقية : ١ : ٤٣ وهذا دليل على عدم تحمس الحكومة الشيوعيه تجاه المسلمين في الصين .

ان عدم ملائمة التسهيلات التعليمية يدفعنا الى الاعتقاد بأن السلطات ترغب في ابقاء المسلمين في الصين مادون مستوى الوعي السياسي - حيث ان التعليم مطلب اساسي لحضارة الانسان وان اهمال الحكومة لهذا الحقل الهام انما هو امر يدعو الى الاسف القضاء على الثقافه :

قامت الحكومة الصينيه بعدة محاولات لطمس ثقافة المسلمين <sup>الترك</sup> واذ لك من وجهة نظر عزلهم عن التراث الاسلامي . . . كان الأويغور والقازاق <sup>غيرهم</sup> يستخدموا الحروف العربيه ثم استبدلتها الحكومة أولاً بالحروف الروسيه ثم بالاحرف اللاتينيه ثم بدأت في ادخال المصطلحات الشيوعيه بشكل مكثف وذلك لكي يكون الجيل الجديد على اطلاع بأفكار " ماوتسى تنغ " وقد أتلّف الحرس الاحمر خلال الثورة الثقافيه . . . ٣٦٠ كتاب - كتبت باللفه العربيه كما تم تشجيع الزيجات مابين المسلمين والهان الغير مسلمين ، ونتيجة لهذه الزيجات المختلطه فان ٣٠-٤٠ ٪ من الاطفال المولودين سجلوا على أنهم صينيون ولا زال الحزب



اطلاق سراحهم بعد قضاء فترات العقوبة المتفاوتة وكذلك بعد تنفيذ افكارهم سياسيا .  
استمرت اجراءات القمع حتى وفاة - ماو - في عام ١٩٧٦م الذي فشل في القضاء على العقيدة  
الاسلاميه مما اعطى الصين صورة مزريه داخل وخارج البلاد وذلك لتطبيقها سياسيا  
معاداة الدين . ولاحظت القيادة الصينيه الحاليه تلك الحاله فقامت بالتخفيف من ذلك ،  
الوضع واعلن عن فتح بعض المساجد وتم انشاء معهد اسلامي في عاصمة الاقليم لتدريب  
العلماء المعينين من قبل الحكومه . وتم طبع عدد محدود من نسخ القرآن الكريم . -  
وسمحت ايضا لعشرين شخصا بالذهاب الى مكة المكرمة لاداء فريضة الحج .

ان التفاضل عن بعض القوانين ضد الدين كان في الحقيقه امرا ضروريا لمصلحة السياسه  
الخارجيه للصين . وهي تهدف بذلك الى التأثير على العالم الاسلامي . الا انه علو الرغم  
من ذلك فان القيادة الحاليه تتبع الايديولوجيه الشيوعيه مما يعني انهالن تطلق العنان  
للنشاطات الدينيه ويتضح ذلك في الاتي :

- يمنع الدعوه الى الدين للاطفال ما دون ١٨ عاما

- لا يحق لأحد بمعارضه قياده الحزب او النظام الشيوعي بأسم الدين

- وضع المساجد والائمة تحت المراقبه الحكوميه .

- يمكن لاعضاء البرلمان في تركستان الشرقيه - لاسباب خاصه بالمشاركه في الشعائر

الدينيه حتى يبقوا على اتصالهم بالجماهير . على ان يلتزموا بالولاء للشيوعيه وعلينهم

ترك الحزب .

- رفضت الحكومه السماح بذهاب المسلمين لاداء فريضة الحج بحجة عدم توفر العطله

الصعبه .

الا ان الاخبار قد تناقلت عن وجود ٤١ مليون دولار امريكي كاحتياطي لدى الصين وهدف

الحكومه هنا ما هو الا زعزعة ايمانهم . يسمح آخر دستور تمت الموافقه عليه في الصين في عام

١٩٨٢م بحرية الاعتقاد الديني - الا ان اجهزة الحزب لديها تعليمات من القيادة العليا

بمراقبه النشاطات الدينيه . وكان موظفوا الحزب يراقبون المسلمين في الاماكن الدينيه .

لذا فان حرية ممارسة الدين سوف تبقى محدوده طالما بقي الحزب الشيوعي والاداره -

الحكومية تحت سيطرة ( الهان ) الغير مسلمين .



نلاحظ مما ذكر سابقا ان نسبة وجود العناصر الاسلاميه في المواقع المهمة في القوات المسلحة هي صفر بالمائه تقريبا ونفس الشيء للرتب الاقل شأننا . لهذا فهم اقل بكثير عن نسبة تعداد هم السكانى . والا سوا من ذلك هو ان البعض من انخرطوا في العديد من الفروع لا يعينون في مراكز مهمة وذلك لعدم ثقة الحكومة الصينيه فيهم . كما تتم مراقبتهم بواسطة مشرفين من غير المسلمين (هان) وان استمرار هذا الوضع في المنطقة لا يساعفنى الدفاع عنها في حالة تعرضها للهجوم .

### محاولة قمع الدين :

يعتبر الشيوعيون أن الدين هو العقبة الرئيسي في طريق الشيوعيه وعند ما تولى الشيوعيون السلطة نظروا الى المواطنين المسلمين من وجهة نظرهم هذه وبدأوا حملة قوية خاصة في فترة الثورة الثقافيه ( ١٩٦٦-١٩٧٦ م ) وذلك في محاولة منهم للتخلص من الدين الاسلامى وقد اتخذوا عدة اجراءات لتحقيق ذلك :

أ- تم اغلاق المساجد في مدن وقرى تركستان الشرقيه

ب- اغلاق المساجد والمعاهد الدينيه في منطقة - عربان - ومن ثم استعملت مكاتب للحزب، وثكنات و مسالح . . الخ كاتمت مصادرة الممتلكات الموجودة فيها .

ج- الفيت محاكم القضاة التي انشئت في عامي ١٩٣٣-١٩٣٥ م ايام جمهوريه تركستان الشرقيه الاسلاميه وتم انشاء محاكم شعبيه عوضا عنها .

د - تم اتلاف جميع نسخ القرآن الكريم - وكتب الحديث - وبعض الكتب الدينيه الاخرى .

هـ - تم اعتقال أئمة المساجد وتعذيبهم ثم اجبارهم على تنظيف الشوارع و دورات المياه . وطلب من بعضهم تربية الخنازير ثم اجبروا على اكل لحومها .

وقد سببت هذه الاجراءات معارضة المواطنين المسلمين الذين ضحوا بالكثير في السابق من اجل دينهم - واعتبر الشيوعيون ذلك خيانه وطنيه . ادى العنف الذى قام به الحرس الاحمر الى مقتل . . . ٣٦٠ مسلم كما فر حوالي . . . ١٠٠٠ الى جمهوريات آسيا الوسطى (تركستان الغربيه) كما ارسل . . . ٤٠٠ مسلم الى . . . معسكرات لتلاعمال الشاقه . وتم



الوحده : الرتبة العسكرية : المناصب المهمة : عدد المناصب التي يشغلها : عدد المناصب التي يشغلها المسلمون

الجيش	قائد	١	١	١
مساعد قائد اول	١	١	-	-
نواب القائد	٨	٧	١	-
رئيس هيئة اركان	١	١	-	-
رئيس ادارة تموين	١	١	-	-
قائد المقاطعات	٣	٣	-	-
المجموع	١٥	١٤	١	١
عدد الافراد	٢٥٠٠٠٠	٢١٢٥٠٠٠	٧٣٥٠٠	٧٣٥٠٠
	( ٨٥ % )	( ١٥ % )		
القوات الجوية القاده	١	١	-	-
قادة مواقع	٣	٣	-	-
طيارون	لا يعرف	مسيطرون	قبل بعضهم عام	٢٨١

القوات البحرية : لا توجد قوات بحرية في منطقة " اورومجي العسكرية " وذلك لان تركستان

الشرقية لا تحيط بها المياه من اية جهة بل هي بلاد مغلقة .

المليشيات العسكرية : توجد في المنطقة نوعان من المليشيات هما : المليشيا المدربة الغير

مسلحه والمليشيا المسلحه . وقد تم تدريب عدد كبير من المسلمين في المليشيا الاعتيادية .

بينما قبل عدد قليل جدا منهم في المليشيا المسلحه وقد يرجع السبب في ذلك الى تخوف الحكومة من وقوع الاسلحه في أيديهم .

تشرف القيادة العسكرية الشماليه بمنطقة اورومجي العسكرية على منطقة ايلي والتي بدأت

منها حركة جمهورية تركستان الشرقية في عام ١٩٤٤م ومن الجدير بالذكر ان قياده هذه

المنطقة باكملها تتألف من جنود من جماعة الهان . مثال ذلك الفنيين العسكريين العاملين

في المراكز النوويه في - لوب نور - والعاملين ايضا على الاجهزة الالكترونيه لجمع المعلومات



الواحد . ( الكاتي = - ١ رطل )

وكذلك القطاع الصناعي فانه يقع تحت اشراف سلاح الانشاءات والانتاج ويحتل الـ هان المراكز المهمة في هذا السلاح مثل : القائد - نائب القائد - المفوض السياسي - مساعد المفوض السياسي .

اما من الناحية العمالية فان عدد العمال من الـ هان " اخذ في الازدياد ففي عام ١٩٥٥ كانوا يشكلون ٦٦٪ من القوى البشرية ، ثم ارتفعت هذه النسبة لتصبح ٧٥٪ في عام ١٩٦٥م وفي عام ١٩٧٣م ارتفع الرقم الى ٧٨٪ ويعتقد ان ٩٠٪ من القوى البشرية حاليا من جماعة الهان .

لم تهتم الحكومة الصينية الشيوعية بايجاد شبكة للمواصلات التي تعتبر عاملا مهما في جميع خطط التنمية . ولهذا فان مراكز تجارية كبيرة مثل : ( كاشغر ) في المنطقة الجنوبية لم يتم ربطها بالطرق البرية والسكة الحديدية مع العاصمة الاقليمية . لهذا لم يتمكن المسلمون من تحسين اوضاعهم المعيشية على الرغم من وجود الثروات المعدنية والاعمال الشاقة التي يقومون بها . كما تم وضعهم تحت الاقامة الجبرية وذلك حتى لا يتمكنوا من التعبير عن امتعاضهم .

انخراطهم في القوات المسلحة :

أن الهيكل العام للقوات المسلحة في اية دولة انما يعكس الى مدى الثقة التي تضعها الدولة في الجماعات الوطنية المتعددة العروق - كما ان كثرة او قلة تواجد جماعات معينة في القوات المسلحة يثير التساؤل عن السبب في ذلك . لذا فانه من الهمية ان نتعرف على نسبة تواجد المسلمين في القوات البرية والجوية والبحرية والفصائل المسلحة الاخرى .

منذ بداية التدخل السوفييتي في افغانستان في عام ١٩٧٩م قامت الحكومة الصينية بمنح الاقاليم الغربية الصفة الاستراتيجية تحت اسم - منطقة ارومجي - العسكرية وتشمل هذه الخطة حدود تركستان الشرقية باكملها . وتم تقسيمها الى ثلاث مقاطعات هي الشمالية والجنوبية والشرقية . ويبين الجدول التالي لعام ١٩٨٢م عدد الافراد المسلمين - وغير المسلمين في منطقة ( ارومجي العسكرية ) من القوات البرية والجوية - والمليشيا :



وعلى هذا المنوال فان ٩٠٪ من الوظائف الادارية الهامة تشغل من قبل "الهان" والباقي ومقداره ١٠٪ مشغوله من قبل المسلمين الا تراكم ذلك بدون ايقصاحيات لانه اذا كان مدير الادارة مسلما تركيا فمساعدته من ال"هان" وللمكانه الرفيعة التي يتمتع بها ال"هان" لدى السلطات العليا وبال حزب فان مساعد المدير "الهان" يتمكن من تنفيذ ما لم يستطع المدير المسلم التركي من عمله - الامر الذي يجعله رئيس صوري .

ان السلطة السياسيه بعيدة المنال بالنسبة للمسلمين الا تراك لدرجة انه لا يسمح لهم بالتعبير عن حقوقهم ، والذي يتكلم منهم يوصم بالمخربد والمناوى - والمبشـرر بالاسلام وغيره . . . وهناك حوالي ١٥٠٠٠ تركى مسلم يعيشون فى معتقل "يايلو" فى صحراء تكلماكان ، حيث يحكم عليهم بالاشغال الشاقة لقاقتهم مختلفه لفقت ضد هم . . . ومع انهم يعتبرون سجناء سياسيين فان الحكومة الصينيه تعاملهم معاملة المجرمين - اذ انها تعتبر جرماى عمل سياسي يصدر عن اى شخص خلاف مسئولى الحزب الشيوعى . . . ولا يتم الافراج عنهم الا بتوصية من الحزب الشيوعى وهو امر نادر حدثه . . . ولذلك فانهم يعتبرون محكوم عليهم بالبقاء فى ذلك المعتقل طيلة مدة حياتهم .

### الحرمان الاقتصادى :

لقد عانى المسلمون الا تراك الكثير من الجور على ايدى الحكومة الشيوعيه . . . واثناء قيام الحزب الشيوعى بتطبيق ما يسمى بحملة الكميونات والقفزة الكبرى الى الامام - قامت الحكومة بمصادرة اراضيهم وممتلكاتهم من الماشيه والحيوانات واغلقت الاسواق . . . ولم تلق الحكومة بالالتقاليدهم وسبل معيشتهم للحياة فاقتادتهم الى الكميونات حيث سخروا للعمل تحت اشراف مسئولين من ال"هان" .

ان مهمة تطوير الزراعة فى تركستان الشرقيه اسندت الى سلاح الانشاءات والانتاج والمشكل من ٢٢ مليون عضوا وهو عبارة عن تنظيم شبه عسكري يتبع نظاما صارما و ٩٠٪ من المسئولين به من الصينيين ال"هان" المسيطرين على العمال من اصل تركستانى والذين بالرغم من الاشغال الشاقة فانهم لا يتساوون بالصينيين فى الرواتب اذا - ما طالبوا باجور احسن ، فانهم يرحلون الى معسكرات الاعمال الشاقة . . . وطبقا للتقارير الواردة ، مؤخرها فان ساعات العمل بالنسبة لهم قد زادت من ٨ الى ١٠ ساعات يوميا فى حين ان مقررهم الشهرى من التمويل قد انخفض من ٣٠ - الى ٢٥ كاتى للشخص



البعض الآخر بأحكام مختلفه وبذلك اصبحت الساحة السياسيه مفتوحه امام الحزب الشيوعى .

### الحزب:

من المعلوم ان الحكم الحقيقى فى الدولة الشيوعيه - هو بيد الحزب الشيوعى . وينطبق نفس المبدأ بالنسبة لتركستان الشرقيه - التى تحكم من قبل لجنة حزبيه منبثقه عن الحزب الشيوعى الصينى وجميع المراكز الهامه فى اللجنة الحزبيه بتركستان الشرقيه مثل : منصب السكرتير الاول ، السكرتير الثانى ، السكرتير الثالث ، فكل هذه مشغوله بشخصيات صينيه من اصل "هان" وتضم اللجنة المذكورة اثنان فقط من المسلمين الا تراكوهما : اسماعيل أحمد وجواد نوف ظاهر ، يحتل الاول منصب سكرتير والاخر منصب عضو .

### الاداره:

أن ادارة الحكم فى تركستان الشرقيه بيد الصينيين من اصل "هان" حيث انهم يشغلون معظم الوظائف السياسيه ، وفى عام ١٩٨١م كانت نسبة الـ "هان" الى المسلمين الا تراك فى الهرم السياسى كما يلى :

مجموع عدد الوظائف : الوظائف المشغوله : الوظائف الخائره  
بالـ "هان" بالـ تراك المسلمين

مفوض سياسى أول	١	١	-
= = ثانى	١	١	-
مفوضون سياسيون	٢	١	١
نواب مفوضون سياسيون	٥	٤	١
مد يراة ارقسياسيه	١	١	-
	١٠	٨	٢

وماتقدم يتبين ان المسلمين الا تراك لم يعطوا سوى ٢٠٪ من مجموع الوظائف السياسيه فى حين انهم يمثلون ٥٣٪ من تعداد السكان . والوظائف المشغوله بالـ "هان" تفوقهم كثيرا فى حين أن نسبتهم السكانيه بعد التهجير لا تتجاوز الـ ٤٪ من عدد السكان



١٩٤٩م وماطراً عليها من تغييرات نتيجة لسياسة التصيين وذلك كما يلي :

النسبة المئوية في عام ١٩٨٣م	النسبة المئوية في عام ١٩٤٩م	الجماعات العرقية
--------------------------------	-----------------------------	------------------

٤٦٪	٧٥٪	أويغور
-----	-----	--------

٦٪	١٠٪	قازاق
----	-----	-------

١٪	٥٪	اتراكن قبائل اخرى
----	----	-------------------

٤٥٪	٥٪	هان (صينيون غير مسلمين)
-----	----	-------------------------

١٪	٣٪	تونقان (صينيون مسلمين)
----	----	------------------------

١٪	٢٪	أصول اخرى
----	----	-----------

ومما تقدم يتبين ان تعداد المسلمين الا تراك قد نقص من ٩٠٪ في عام ١٩٤٩م الى ٥٣٪

في عام ١٩٨٣م في حين نرى ان تعداد الصينيون الغير مسلمين من (هان) قد ارتفع

من ٥٪ في عام ١٩٤٩م الى ٤٥٪ في عام ١٩٨٣م . ومن المتوقع ان تأخذ نسبتهم في

الارتفاع بالنسبة للسكان الاصليين باضطراد اذ ان الحكومة الصينية لا تزال تواصل عملية

تهجير الصينيين من مختلف المقاطعات الصينية الاخرى - واعادة توطينهم في تركستان

الشرقية وذلك تنفيذاً لسياستها التوسعية الاستعمارية بجعل نسبة الصينيين من اصل

"هان" يفوق عدد السكان الاصليين من المسلمين الا تراك .

وان عملية تهجير الصينيين من اصل "هان" الى تركستان الشرقية لتعتبر مواءمة

تخطيط دقيق ضد السكان الا تراك . وتؤكد اهداف الحكومة الصينية الرامية الى قلب

الموازين بجعل المسلمين الا تراك اقلية في بلادهم بعد ان كانوا الاكثرية حتى لا يكون

هنالك مجال امامهم للمطالبة بتقرير المصير . فضلا عن ان عدد المسلمين الا تراك اذا

اصبح يمثل الاقلية في تركستان الشرقية فان الطابع الاسلامي العام سوف يوضع حدا

له ويصبح لا وجود له امام الاعداد الهائلة من الصينيين التي هجرت الى تركستان الشرقية

من داخل الصين .

هذا وقد برز في فترة ما بعض الزعماء السياسيين من بين المسلمين الا تراك ممن عملوا على قيام

جمهورية تركستان الشرقية (١٩٤٤ - ١٩٤٩) وبدلاً من ان يمنحوا حق تقرير المصير

كما وعدتهم حكومة الصين في عام ١٩٤٥م قام الزعيم الشيوعي "ماوتسي تونغ" بعملية

نصفية لهم من المسرح السياسي ، بحيث تم القضاء على حياة الكثير منهم وأدى



فوعام ١٧٥٩ م . . ومنذ ذلك الحين قام المسلمون الا تراك بما يقارب الـ ٢٤ انتفاضه شعبيه ضد الحكم الصينى الدخيل ، حيث تمكنوا فى ثلاثينها من الانتصار عليهم والاعلان بقيام تركستان الشرقيه دولة مستقلة ذات سيادة ، كمايلي :

١- أعلنت اماره مستقلة فى الفترة ( ١٨٦٥-١٨٧٧ م )

٢- أعلنت جمهورية اسلاميه ( ١٩٣٣-١٩٣٤ )

٣- وجمهورية تركستان الشرقيه ( ١٩٤٤-١٩٤٩ )

وجمهورية تركستان الشرقيه ( ١٩٤٤-١٩٣٤ ) قضى عليها الصينيون بمسانده -

القوات السوفياتيه - التى اقامت مجزرة كبرى فى تركستان الشرقيه ، ذهب ضحيتها

الآلاف من المسلمين الا تراك . . اما الجمهورية التى قامت فى الفترة ( ١٩٣٣-١٩٣٤ )

فكانت على وشك ان تحظى بالاعتراف الدولى لها ، الا ان روسيا مرة اخرى تحالفت

مع الصين الوطنيه انئذ والتى سقط الحكم فيها بأيدى الشيوعيين فى عام ١٩٤٩ م ، -

وفى الحقيقة فان روسيا لا تريد قيام دولة اسلاميه مستقلة فى هذه المنطقه - لان قيام

مثل تلك الدوله على حد ود هالهو اثاره للشعور العام لدى المسلمين فى تركستان

الفربه الواقعه تحت سيطرتها الى المطالبه بالاستقلال التام أو الحصول على امتيازات

أكبر فى الحكم الذاتى .

وطبقا ل احصائية يوليو ١٩٨٢ م ، فان عدد سكان تركستان الشرقيه يزيد عن الـ ١٣ مليون

( ١٣٠٨١٦٨١ ) منهم " ٧ " مليون مسلم تركي ينتمون الى القبائل التركيه التاليه :

- أويغور - قازاق - قيرغيز - اوزبك - تاجيك - تاتار - وهناك عدد ضئيل جدا من المسلمين

الذين هم من اصل صينى ويطلق عليهم ( تونقان ) ، أما الباقون وعددهم حوالي " ٦ " -

مليون فانهم يتألفون من أجناس دخيله مختلفه وهم : " هان " صينيون غير مسلمين " روس

منغوليون سيبوس ومنشوريين وغيرهم . . ومن بين هذه الاجناس الدخيله الغير مسلمه

يشكل الصينيون الهان الغالبية العظمى فى الوقت الحاضر .

أن التكوين السكانى فى تركستان الشرقيه قد تعرض من قبل الحكم الشيوعى الى تغيير جذرى

منذ عام ١٩٤٩ م حين بدأ فى تنفيذ سياسة تصيين البلاد بتهجير الصينيين من قبائل

" هان " من المقاطعات الصينيه الى تركستان الشرقيه واعادة توطينهم بها . . ونورد -

فيمايلي النسبه المئويه للسكان لبعض أهم الجماعات العرقية التى كانت موجوده فى عام



( تركستان الشرقية )

بقلم : محمد الله وردى

ان معظم الناس لا يعرفون الا الشئ القليل عن منطقة آسيا الوسطى انها تعطى صورة ذهنية عن اراضي قاحلة وفرسان التتار . وقصص قبائل الخانات الذهبية وعن ارض تقع شرقا بين نهر فولجا الكبير وسور الصين العظيم . انها ارض بعيدة عن العالم . اننا نعلم بان مناظرها الطبيعية اصبحت مائة للشعر والرومانسيه . وحسب الاسطورة الشعبيه السائدة هنا توجد المخابىء المظلمة والكهنة السحرة والمخلوقات الشبه البشريه والانسان الثلجي ( حيلوان د ب غالبا ) وما شاكل ذلك . ولكن الحقيقة تختلف كثيرا عن ذلك . وبالرغم من كونها ارض الشعر والاسرار فان تركستان اليوم هي واقع سياسي تحتل منطقة شاسعه لا تقل عن مساحة اوربا .

وما يعرف بالجمهوريات السوفيتيه الاشتراكيه وقزاقستان وقيرغيزستان وتاجيكستان ، تركمانستان وازبكستان مع منطقة الاويفور المستقلة / في الصين - يمثلون الحدود الشماليه والشماليه الشرقيه - البعيده للعالم الاسلامي في آسيا . وتقع تركستان ما بين الحدود الصينيه - السوفيتيه . وبوجود اقلية تركيه في ايران وافغانستان وكشمير فقد يتوقع البعض وجود ثقافه مفهكة ولكن الامر ليس كذلك فان الا تراك والثقافه التركيه مازالت حيه جدا وبصورة اكبر في قلب منطقة الاويفور المستقلة / والتي اطلقت عليها الصين اسم " سنكيانغ " او " شينجانغ " .

أن الاسم التاريخي لاقليم سنكيانغ هو ( تركستان الشرقيه ) ، وانه يعرف بهذا المسمى من قبل سكانه الاصليين واولئك المهاجرون منهم الى خارج الحدود حيث نزحوا الى تركستان الغربيه ( جمهوريات آسيا الوسطى الواقعه تحت السيطرة السوفياتيه ) . . . وقد اطلق الصينيون على هذا الاقليم التركي اسم ( منطقة سنكيانغ الاويفوريه ذات الاستقلال الذاتي ) . . . وكلمة ( سنكيانغ أو شنجانغ ) تعنى باللغة الصينيه " الارض الجديده " أو المستعمره الجديده . مما يثبت ان هذه المنطقه لم تكن جزءاً من الاراضي الصينيه قبل الاستيلاء عليها وضمها من قبل الصين في عام ١٨٨٤ م .

وتركستان الشرقيه هذه كانت مسرحا للاقتال ما بين السكان الا تراك الاصليين والدخلاء الصينيين منذ فجر الاسلام ، الى ان تمكن الصينيون في النهايه من بسط حكمهم على البلاد



في هذا العدد



( تركستان الشرقية )  
بقلم : محمد الله وردى



تركستان الشرقية  
هل هي ارض صينية  
للكاتب : اركين آلب تكين



مايو الدامي  
للكاتب  
اكليل قربان



لقاء الاسبوع

جريدة الترجمان : ١٩٨٥/٥/٢٦  
١٩٨٥/٦/٢  
طه آق يول .



الأخبار



## صوت تركستان الشرقية

نصدر مرة في كل ثلاثة اشهر

السنة الثانية المجلد الثاني  
العدد : ٦  
اغسطس / آب ١٩٨٥



صاحبها  
عيسى آلب تكين



المدير المسؤول عن التحرير  
نيازي بلديرم  
كنج عثمان أوغلو



الترجمة العربية :

- صالح سعداوي صالح  
- تحسين عمر طه

ومن الانجليزية واليابا : عصمت رصين تومترك



الادارة

Millet Cad. 26/3,  
Küçük Saray Apt., Aksaray,  
Istanbul, Turkey  
Telephone: 524 41 21



المقالات ترسل الى عنوان  
الادارة ولا تعاد الى اصحابها

التنفيذ والطبع

مطابع Türkiye Gazetesi



## اعلان

تعلم ادارة مجلة "صوت تركستان الشرقيه" بانها قد اعتمدت  
مؤسسة البوادي للاعلان

ص . ب . م - ١٢٩٧٠

جده ٢١٤٨٣

وكيلا عاما لها في عملية توزيع المجله بالمملكه العربيه السعوديه  
و قبول الاشتراكات و البيع  
و الاعلانات بها . و بالله التوفيق . . .

## قائمة الاسعار لمجلة صوت تركستان الشرقية

داخل تركيا:

- ثمن النسخة الواحدة : ٥٠٠ ليرة تركية . - قيمة الاشتراك السنوي للأفراد : ٢٠٠٠ ليرة تركية

في الخارج:

" " " " للمؤسسات : ٣٠٠٠

ثمن النسخة الواحدة	بدل اشتراك سنوي للأفراد	للمؤسسات
٥ دولار امريكي	١٢ دولار امريكي	٢٠ دولار امريكي
٢٠ ريال سعودي	٥٠ ريال سعودي	٨٠ ريال سعودي
١٥ مارك ألماني	٢٥ مارك ألماني غربي	٦٠ مارك ألماني غربي
٣٠٠ فرنك بلجيكي	٧٥٠ فرنك بلجيكي	١٢٠٠ فرنك بلجيكي
٥٠ فرنك فرانسى	١٢٠ فرنك فرنسي	٢٠٠ فرنك فرنسي